

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

КАФЕДРА ОСНОВ ПРОФЕСІЙНОГО
НАВЧАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

*Матеріали
III Всеукраїнського круглого столу з
міжнародною участю
(29 жовтня 2019 року)*

Київ 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ**

Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу з
міжнародною участю

(29 жовтня 2019 року)

Київ 2019

УДК 947.7 : 37 : 001 : 929

ББК 63 : 72 : 74

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету будівництва і архітектури
25 жовтня 2019 року (протокол № 27)

Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: зб. матеріалів Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю (Київ, 29 жовтня 2019 р.). – К.: КНУБА, 2019. – 300 с.

ISBN 978-617-7804-56-6

Збірник вміщує тези доповідей педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, здобувачів вищої освіти з питань, що характеризують освітню галузь на сучасному етапі; проблем, які пов'язані з перспективами реалізації принципів Болонського процесу в Україні, розробленням та впровадженням стандартів вищої освіти, покращанням якості підготовки спеціалістів, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців.

Матеріали подано в авторській редакції.

УДК 947.7 : 37 : 001 : 929

ББК 63 : 72 : 74

ISBN 978-617-7804-56-6

© Київський національний університет
будівництва і архітектури, 2019

ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Вельмишановні учасники всеукраїнського круглого столу!

Я щиро вітаю Вас у Київському національному університеті будівництва і архітектури! Вже втретє ми запрошуємо науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти України до обговорення тенденцій, що характеризують освітню галузь на сучасному етапі, формулювання нових підходів щодо реалізації принципів Болонського процесу, покращення якості підготовки фахівців, перепідготовки і підвищення кваліфікації професіоналів. Особливістю нинішнього форуму є те, що його засідання проводиться за міжнародною участю. КНУБА є лідером з підготовки фахівців для будівництва в Україні завдяки інтегруванню найкращих традицій та реалізації інноваційних розробок. За роки існування університет підготував 80000 інженерів і архітекторів, з них – 3150 випускників для 121 країни світу. В університеті працюють три дійсні члени та члени-кореспонденти НАН України, два члени-кореспонденти НАПН України. Понад 60 викладачів університету обрано дійсними членами та членами-кореспондентами Академії інженерних наук, Академії будівництва, Української Академії архітектури, Академії наук вищої школи, Технологічної академії. Професійний колектив Університету, враховуючи індивідуальну неповторність і здібність кожного студента, готовий допомогти молоді сформувати необхідні компетентності для успішного кар'єрного зростання. Нас надихає те, що події наукового життя нашого університету знаходять активний відгук широкого загалу однодумців!

На моє переконання, фахові дискусії сприятимуть поглибленню діалогу і спільному опрацюванню креативних рішень, прогресивних ідей, які працюватимуть на благо української освіти і науки.

Впевнений, що плідна робота учасників Всеукраїнського круглого столу зробить вагомий внесок для досягнення нашої спільної мети.

Ректор Київського національного університету будівництва і архітектури, заслужений працівник освіти України, лауреат Державних премій України в галузі науки і техніки, освіти, доктор економічних наук, професор Петро Мусійович Куліков

Вельмишановні колеги!

Міжвузівський круглий стіл зібрав у стінах Київського національного університету будівництва і архітектури поважне коло як відомих науковців та освітян, так і аспірантів, докторантів, представників студентської молоді. Адже саме нам реалізовувати стратегію розвитку освітньої сфери держави. Нас об'єднує спільна професійно-педагогічна та навчально-пізнавальна діяльність, перспективи розвитку освітньої галузі, прагнення науково збагатити живий досвід виробничої сфери. Завжди є доречним, коли творчий доробок науково-педагогічних працівників, випускників закладів освіти, піддається ретельному вивченню, узагальненню, систематизації та популяризації в широких освітянських колах. Вважаю, що наш міжвузівський круглий стіл – це чудова нагода для представників різних закладів освіти не тільки обмінятися досвідом, новими напрацюваннями, досягненнями, відкриттями, а й опрацювати рекомендації щодо покращення якості освітніх послуг. Наш захід – це унікальна можливість обговорити актуальні питання розвитку освіти та ще один крок на шляху пошуку ресурсів повноцінного розвитку особистості, формування її відповідної професійної спрямованості, впровадження сучасних методик, новітніх технологій, створення ефективної інфраструктури освітньої галузі. Для визначення основних підходів щодо реалізації мети круглого столу, згуртування зусиль у дослідженні актуальних питань теорії і практики освітньої діяльності, дієвого поштовху для втілення нових, цікавих ідей необхідна відкрита дискусія, результатом якої має стати вироблення погоджених рішень.

Переконаний, що професіоналізм, компетентність і високі моральні якості науково-педагогічних працівників, науковий, освітній та технологічний потенціал освітньої системи уможливлють її модернізацію й виведуть на найвищий європейський рівень. Бажаю учасникам міжвузівського круглого столу плідної роботи та нових творчих здобутків!

Проректор з наукової роботи, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії наук вищої освіти України та Академії будівництва України, доктор технічних наук, професор Віталій Олексійович Плоский

КАФЕДРА ОСНОВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Кафедра основ професійного навчання Київського національного університету будівництва і архітектури створена у 2002 році. Вона виокремлена з кафедр будівельних машин та машин і обладнання технологічних процесів.

Кафедра готує бакалаврів і магістрів за спеціальностями «Професійна освіта (Машинобудування)» та «Професійна освіта (Комп'ютерні технології)», забезпечує психолого-педагогічну підготовку студентів спеціальностей факультету автоматизації і інформаційних технологій. Також кафедра забезпечує викладання дисципліни «Педагогіка вищої школи» для магістрів усіх спеціальностей університету.

На кафедрі станом на 2019-2020 навчальний рік викладаються 34 навчальні дисципліни, з них 18 дисциплін психолого-педагогічного циклу та 16 дисциплін інженерного циклу.

Коллективом кафедри виконуються наукові дослідження за чотирма напрямками:

наукові основи формування високоефективних робочих органів будівельних машин;

теоретичні основи створення бетоноформуєчих машин, агрегатів і комплексів;

динаміка та оптимізація режимів руху механізмів і машин;

практичні проблеми викладання психолого-педагогічних дисциплін студентам інженерних спеціальностей.

В період з 2013 по 2019 роки співробітниками кафедри та аспірантами захищено 1 дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук та 5 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук, трьом науково-педагогічним працівникам присвоєно вчене звання «доцент».

Склад кафедри, 2018 рік

Верхній ряд (зліва направо): доцент Руденко М.В., завідувач лабораторії Куценко Ю.В., доцент Красильник Ю.С., завідувач лабораторії Михайлюк В.В., доцент Шаленко В.О., завідувач лабораторії Маслюк А.А.

Середній ряд (зліва направо): старший лаборант Тарахтій З.Г., доцент Калениченко Р.А., доцент Корчова Г.Л., інженер Пророченко Н.П., доцент Гаркавенко О.М., професор Горова О.О., доцент Корнійчук Б.В., доцент Паламарчук Д.А., старший викладач Лобков Я.Ю., старший викладач Мороз І.М.

Нижній ряд (зліва направо): доцент Добровольський О.Г., старший викладач Усова В.В., завідувач кафедри доцент Почка К.І., інженер Кабаліна О.Ю., професор Гарнець В.М., завідувача навчально-методичним кабінетом Шутова С.М.

ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

УДК 316.257

*Богдановський Ігор Валерійович,
доктор філософських наук,
професор, професор кафедри
філософії та політології
Університету державної
фіскальної служби України;*

*Льовкіна Олена Геннадіївна,
доктор філософських наук,
професор, завідувач кафедри
психології та соціології
Університету державної
фіскальної служби України;*

*Мустафаєв Геннадій Юсифович,
кандидат психологічних наук,
доцент, професор кафедри
психології та соціології
Університету ДФС України.*

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДЧУЖЕННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРЕДСТАВНИКІВ ФРАНКФУРТСЬКОЇ ШКОЛИ)

Глобальна криза сучасності, що виникла внаслідок цивілізаційного розвитку, унеможлиблює спекулятивний розгляд труднощів людського існування. Вона потребує визначення тих процесів і явищ, що спричинили відчуження між навколишнім світом і людиною, між суспільством і людиною, між членами суспільства, між внутрішнім світовідчуттям людини і її суспільним буттям. 20-те століття в історії людства було відмічене зростанням процесів дегуманізації суспільства, втратою людиною своєї сутності. Спробу здійснити комплексний аналіз феномену відчуження, який би відповідав би сучасній ситуації, коли відчуження стає тотальним, пронизує усі сфери людського буття, зробили представники Франкфуртської школи. Франкфуртські теоретики будують концепцію відчуження, спираючись на

аналіз конкретних соціальних процесів і явищ (соціальна інтеграція, деградація свідомості під впливом ЗМІ, соціальне аутсайдерство, уніфікація, бюрократизація, аполітичність та ін.).

На початку третього тисячоліття в умовах глобалізації соціальні процеси та явища, описані франкфуртськими філософами, стають реаліями планетарного масштабу. У сучасній Україні, яка в останнє десятиріччя стала на шлях інтеграції у світове співтовариство, відбувається реформування всіх сфер суспільного буття. Все більш актуальними стають ті проблеми, що поставали у Європі та США у 60-х рр. минулого століття. Нагальною стає необхідність подолання негативних аспектів глобалізації, що виявляються у тотальній вестернізації суспільних ідеалів і цінностей, маніпулюванні свідомістю за допомогою ЗМІ, тотального економічного координування суспільством, оскільки це призводить до втрати національної ідентичності та посилення процесів суспільного відчуження. Проблема відчуження на сучасному етапі є предметом аналізу багатьох гуманітарних дисциплін (соціальної філософії, глобалістики, психології, соціології, культурології та ін.).

У соціальній філософії Франкфуртської школи проблема відчуження розглядається неоднозначно. Частина теоретиків акцентує увагу на суб'єктивних виявленнях відчуження (Е.Фромм, Г.Маркузе та ін.). Об'єктом вивчення при такому підході стають індивідуальна поведінка людини, стани розщепленості свідомості окремої особистості. Інші теоретики розглядають відчуження як об'єктивний феномен, піддаючи аналізу соціально-економічні фактори і процеси, притаманні данній соціальній структурі суспільства (М.Хоркхаймер, Ю.Хабермас та ін.). Частина дослідників переносить дослідження в культурологічну та естетичну площину (В.Беньямін, Т.Адорно та ін.).

Пошуки шляхів подолання відчуження можна розділити на декілька типів. На рівні особистості ліквідацію відчуження пропонується здійснювати шляхом індивідуальної психотерапії заснованої на психоаналізі (Е.Фромм та ін.). На соціальному рівні пропонується ліквідувати відчуження або шляхом політичної революції (Р.Дучке, О.Негт, К.Оффе та ін.), або ж поступовим реформуванням суспільного устрою (Ю.Хабермас та ін.). Увага приділяється концепціям, у яких подолання відчуження свідомості пропонується здійснити за допомогою прийомів та методів сюрреалістичного мистецтва і нових текстуальних стратегій (Т.Адорно, В.Беньямін, Г.Маркузе). На підставі дослідження специфіки проявів феномену відчуження в індустріальному суспільстві, було здійснено комплексний аналіз негативних проявів глобалізації в сучасну добу.

Розглядаючи специфіку підходу до процесу відчуження в інтерпретації представників Франкфуртської школи, слід відзначити взаємозв'язок між соціальними проявами відчуження та негативними явищами глобалізації. Спроба побудови теоретико-методологічної моделі, яка відтворює механізм функціонування відчуження в добу глобалізації, виходячи із аналізу та узагальнення матеріалів представників Франкфуртської школи та застосування позитивного досвіду подолання відчуження у сучасній Україні.

Адже концептуальний апарат аналізу проблеми відчуження, закладений представниками Франкфуртської школи, є актуальним для аналізу ряду сучасних проблем, пов'язаних із глобалізацією на Україні (вестернізація суспільних ідеалів і цінностей, маніпулювання свідомістю за допомогою мас-медіа, тотальне економічне координування суспільством). На суб'єктивному рівні відчуження визначається не як протиріччя між людиною та навколишньою реальністю, а як відсутність протиріччя і гомогенізація в цій системі, наслідком чого є нівелювання суб'єкта.

Розповсюдження відчужених форм життєдіяльності відбувається завдяки впливу масової культури, засобів масової інформації, посиленню науково-технічного прогресу, що у сучасну добу глобалізації призводить до тотальності масової комунікації і протидіє збереженню національної самосвідомості, традицій, культури як в світі, так і на Україні. Соціальними явищами, що продукують відчуження, є насамперед одномірність (закріплення за всіма об'єктами певної незмінної функції) і тотальність (нетерористичне, економічне, тотальне маніпулювання суспільством).

Кризові явища і в глобальному просторі, і на Україні пов'язані із негативними виявленнями соціальної інтеграції, які поглиблюють міжнаціональне і міжрелігійне відчуження. Шляхом розв'язання проблеми відчуження, пов'язаної із глобальною експансією масової культури, є виявлена Т.Адорно, В.Беньяміном та Г.Маркузе світоглядна парадигма авангардизму як способу компенсації деформованої свідомості.

Матеріали дослідження можуть використовуватись у вузівському курсі або спецкурсі із соціальної філософії, естетики, гносеології, історії філософії, філософії свідомості, філософії мови, у спецкурсах з глобальних проблем сучасності та теорії комунікації, інших філософських дисциплін.

Метод подолання відчуження у вченні франкфуртців - створення констелятивного мислення (надання окремим моментам повноти цілісності) - в умовах розбудови та становлення українського суспільства може стати провідним принципом для формування системи демократичних цінностей,

особливо молоді. Крім того, у сучасній Україні відбувається переосмислення застарілої і замкненої радянської філософської традиції щодо розуміння феномену відчуження, оскільки реалії сьогодення вимагають зосередження уваги на його соціальних наслідках. Тому здобуті результати нашого дослідження дозволяють встановити певні орієнтири для нових досліджень в різних сферах соціального знання.

Список використаних джерел

1. Льовкіна О.Г. Відчуження людини у соціокультурному просторі: минуле і сучасність: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2006. –168с.
2. Фромм Э. Бегство от свободы.– М.: Издат. группа “Прогресс”, 1995. – 256с.
3. Фромм Э. Психоанализ и эстетика. – М.: ООО «Изд-во АСТ- ЛТД»,1998. –568с.
4. Фромм Э. Революция надежды.– СПб.: “Ювента”, 1999. – 245с.
5. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие.– СПб.: Наука, 2000. – 280с.
6. Хабермас Ю. Наследие французской революции.// Демократия. Разум. Нравственность. Московские лекции и интервью. – М.: АО “КАМІ”, издат. центр “Akademia”, 1995. – С. 57-79.
7. Хоркхаймер М., Адорно Т.В. Диалектика просвещения. – М.: Медиум; СПб.: Ювента, 1997. –311с. 8. Юдин А. Парадоксы Великого Отказа. // Маркузе Г. Эрос и цивилизация. – К.: ИСА,1995. – С.IX - XX.

*Жижко
Анатоліївна,
педагогічних
професор,
університет
Мексика*

*Олена
доктор
наук,
Автономний
Сакатекаса,*

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ: АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД

В умовах переваги прагматично-утилітарних тенденцій предметом аналізу повинно стати виявлення й обґрунтування саме цілей і функцій освіти дорослих як сфери духовного виробництва, її соціального значення,

що сприятиме, на нашу думку, гармонізації і стабілізації сучасної соціокультурної ситуації в Україні. Проте як показує досвід, проблема організації освіти дорослих потребує ґрунтовного аналізу й вивчення як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду, зокрема країн Латинської Америки. За останні роки Латинська Америка перетворилася в регіон світу, який найшвидше розвивається. Вона має в своєму розпорядженні 20% світових природних ресурсів, в тому числі нафту та газ, величезні запаси прісної води, великі площі й сприятливі умови для виробництва сільськогосподарської продукції. Професійне навчання андрагогів у латиноамериканських країнах є актуальною проблемою, тому метою даного дослідження – виявити умови розвитку формальної професійно-андрагогічної освіти у Латинській Америці та можливості використання такого досвіду в системі освіти України.

Проблеми андрагогічної освіти у Латиноамериканському регіоні вивчали Ф. Адам, П. Фрейре та ін. Система професійно-андрагогічної освіти встановилася у Латинській Америці у 1972 р. з відкриттям у Венесуелі в Університеті “Санто Домінго” першої програми ліцензіату з освіти дорослих і започаткуванням у 1974 р. Національного експериментального університету Венесуели “Симон Родрігес”, що запровадив уперше в Латинській Америці андрагогічну університетську модель, тобто це перший андрагогічний університет або андраверситет (ісп. – andraversidad), що означає “університет для дорослих” [3, с. 112]. У 1976 р. відкрився ліцензіат з андрагогіки в Університеті інків “Гарсіласо де ла Вега” (Перу), у 1984 р. – у Міжамериканському університеті дистанційного навчання Панами, у 1986 р. – у Латиноамериканському університеті третього віку Венесуели, у 1989 р. - у Національному перуанському педагогічному університеті Кантути [2, с. 93]. Наприкінці 70-х рр. – на початку 80-х рр. ХХ ст. набула розвитку латиноамериканська система післядипломної андрагогічної освіти: перша в Латинській Америці магістратура з андрагогіки відкрилася у 1977 р. в Національному експериментальному університеті Венесуели “Симон Родрігес”, а у 1981 р. перша докторантура. З 90-х рр. ХХ ст. відділи ліцензіату, магістратури і докторантури зі спеціальності “андрагогіка” започатковуються у Національному університеті Коста Ріки в Ередії, Університеті Гуамангі “Сан Крістобаль” в Айакучо, Педагогічному університеті Бразилії, Університеті Вальпараїсо (Чилі), Університеті Болівії “Сан Андрес”, Університеті інків “Гарсіласо де ла Вега” (Перу), Національному

університеті Сан Маркоса (Перу), Національному університеті “Федеріко Війареаль” (Перу), Національному педагогічному університеті Кантути (Перу), Венесуельському університеті “Рафаель Урданета”, Регіональному центрі фундаментальної освіти в Латинській Америці, Національному педагогічному університеті Мексики та ін. [1].

Метою програм післядипломної освіти зі спеціальності “андрагогіка” є підготовка фахівців для теоретико-методологічного забезпечення процесу навчання дорослих, систематизації знань з андрагогіки, аналізу проблематики освіти дорослих у регіоні й у кожній окремій країні та розробки стратегій і заходів для її розв’язання. Курікулярні проекти магістратур і докторантур з андрагогіки включають у себе вивчення таких предметів, як психологія навчання дорослого; методи навчання дорослого; андрагогіка в соціальному контексті; теоретичні засади андрагогіки; розробка науководослідних проектів з андрагогіки; андрагогічні програми тощо [2, с. 95].

Проведене нами дослідження показало, що ліцензіати з андрагогіки включають до уваги, перш за все, цілі освіти, що ставляться міжнародними організаціями, які керують освітою дорослих (Інститут ціложиттєвого навчання ЮНЕСКО, Міжнародна рада освіти дорослих, Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародна асоціація університетів (МАО), Міжнародне бюро освіти (МБО), Міжнародний інститут планування освіти дорослих та ін.), такі як демократизація освіти, що вважається фундаментальною метою для всіх продуктивних політик освіти, а саме: надати рівність освітніх можливостей, удосконалювати культурне виробництво нового типу, враховувати реальні проблеми повсякденного життя в освітньому процесі. Демократизація освіти ґрунтується на самонавчанні та керівництві освітнім процесом, якщо воно необхідне [5]. Професійно-андрагогічна підготовка має здійснюватися шляхом використання особистого досвіду, передачі знань, пов’язаних із повсякденними ситуаціями, визначення чітких цілей навчання, створення зв’язків, а не розриву між особистим і соціальним життям, надання можливості самоврядування, прийняття рішень, що стосуються освітньої установи, включення безперервного “керівництва” в освітній процес [7]. Міжнародні організації, що керують освітою дорослих, приділяють проблемі підготовки персоналу для роботи з дорослими велике значення. Ними був розроблений проект “Підготовка і перепідготовка вчителів дорослих”, у рамках якого у 1975 р. в Сієні (Італія) проводився семінар із

теми “Підготовка до майбутніх ролей робітників у освіті дорослих”. Головні проблеми, на яких фокусувалася увага, були такими: роль тьютора в управлінні освітою дорослих; зв’язок між соціокультурним середовищем і освітою дорослих і тип підготовки для тьюторів; їхній досвід роботи з дорослими людьми й ін.

Проблема аналізувалася також із точки зору освітньої політики, тому що будь-який значний розвиток в освіті дорослих має наслідки для всієї освітньої системи. Установи, організації та політика освіти не є однаковими в різних країнах, проте проблеми дорослих збігаються і мають спільну основу. Результати проекту “Підготовка й перепідготовка вчителів дорослих” були корисними як освітнім політикам, так і працівникам у сфері освіти, тому що надали провідні ідеї для вибору освітнього політичного напрямку, а також керівні принципи для практичного розгляду проблеми [6]. Загальні рекомендації стосувалися тривалих структурних орієнтацій, організації освіти дорослих, було звернуто увагу на те, що інтеграція в систему безперервної освіти піднімає такі питання: прийняття законодавчої основи (зокрема проблема оплачуваної освітньої відпустки для інструкторів); розробка інституційної бази, яка повинна встановити статус і роль усіх учасників навчального процесу, й адміністративної основи, що відповідатиме за організацію та функціонування системи (мобілізація та використання ресурсів); географічна децентралізація й децентралізація рішень. Таким чином, було вирішено, що в майбутньому всі форми освіти дорослих повинні ґрунтуватися на дуальній концепції, що складається з принципів повної демократії, особистого і соціального розвитку; вимог та обмежень, що виходять із ролей дорослих, які беруть участь в організації навчання, тобто викладачів і представників влади, які відповідають за даний сектор освіти [6].

Визначенню педагогічних умов реалізації курікулуму професійної підготовки інструкторів для роботи з дорослими маргіналами у Латиноамериканських країнах допомагають також такі офіційні джерела, як “Освіта як скарб. Доповідь ЮНЕСКО Міжнародної Комісії з освіти для XXI століття, під керівництвом Жака Делора”. У цьому документі зазначено, що підвищення якості освіти необхідно розпочати з поліпшення умов прийняття на роботу, підвищення якості професійно-педагогічної підготовки, соціально-економічних умов життя та праці вчителів. Завдання вчителя автори вбачають не лише в передачі інформації та знань учням, але також в умінні презентувати цю інформацію та знання у формі розв’язання певних завдань, пов’язаних із реальним життям, і зв’язку

даних задач із питаннями більш глобальними. Для цього вчителю необхідно володіти професійно-педагогічними знаннями, розвивати в собі такі якості особистості: емпатію, витримку, скромність, толерантність та ерудицію [4, с.70]. В інших документах ЮНЕСКО, таких як Декларація всесвітньої конференції про вищу освіту у XXI столітті “Бачення та дії”, що відбулася у Парижі 5-9 жовтня 1998 р. та Декларація всесвітньої конференції “Нова динаміка вищої освіти та науково-дослідної роботи для соціальних змін та розвитку”, що відбулася у Парижі 5-8 червня 2009 р., на яких ґрунтується розбудова курікулярних проектів підготовки інструкторів для роботи з дорослими маргіналами у Латинській Америці, пропонуються напрями розвитку професійної освіти, серед яких є її демократизація, зміна авторитарного ставлення викладача до студента на демократичне. У цих документах рекомендується також впродовж навчання прищеплювати студентам обов’язок перед суспільством бути його активним, незалежним, розсудливим громадянином і відповідати за своє навчання [5, с. 21]. Важливим вважається також, щоб майбутній спеціаліст навчився дослідницькій діяльності, генерував і розповсюджував нові знання; поширював значення культурних цінностей суспільства; застосовував інноваційні навчальні методи, що розвивають у дорослих слухачів навички творчого та критичного мислення; оцінював, насамперед, здатність слухачів розуміти та виконувати практичні завдання, а також навички колективної праці [5, с. 23].

Таким чином, курікулярні проекти з професійного навчання інструкторів для роботи з дорослими розробляються з урахуванням високих міжнародних освітніх стандартів і вимог. Одним із головних завдань є опанування майбутнім інструктором для роботи з дорослими стратегічним плануванням власної діяльності, ролі лідера освітнього процесу, який готовий прогнозувати розвиток навчальної ситуації та розв’язувати конфлікти, бути фасилітатором навчання та використовувати всі когнітивні, піднесено-емоційні та ціннісні стосунки, з яких складається педагогічне спілкування.

Список використаних джерел

1. Ермольева Э. Г. Образование как фактор социального прогресса (латиноамериканский ракурс) / Э. Г. Ермольева // Педагогика: Научно-теоретический журнал Российской академии образования. – 2011. – № 1. – С. 85–93.

2. Жижко О. Розвиток професійної освіти маргінальних верств населення Мексики [Текст]: монографія / О.А.Жижко. – Ніжин: Видавець ПП ЛисенкоМ.М., 2012. — 222с.

3. Alvarez A. Desarrollo histórico de la andragogía // Alcalá A. Andragogía. Libro Guía de Estudio. – Caracas: Postgrado UNA., 1999. – P. 107–116.

4. Delors J. La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la Educación para el siglo XXI, presidida por Jacques Delors. – París: UNESCO, 1996. — 358 с.

5. Educación de calidad, equidad y desarrollo sostenible: una concepción holística inspirada en las cuatro conferencias mundiales sobre la educación que organiza la UNESCO en 2008-2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unesco.org/education/Synergies4conferences.pdf> (03.10.2011)

6. Janne H. Organisation, content and methods of adult education. Interim report. – Council of Europe, Strasbourg, 1976. – 68 p.

7. Permanent education – the basis and essentials. – Council of Europe, Strasbourg, 1976. – 65 p.

*Перегуда Євген Вікторович,
доктор політичних наук,
професор,
завідувач кафедри політичних
наук і права Київського
національного університету
будівництва і архітектури*

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ В ОЧАХ МІЖНАРОДНОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ

Нині на реформування вищої освіти в Україні значний вплив здійснюють іноземні країни, міжнародні організації, а також деякі неурядові організації в самій Україні, які тісно співробітничать з міжнародною спільнотою. Тому для розуміння перспектив реформування важливо знати позицію міжнародної спільноти у цьому питанні, її оцінку стану розвитку вищої освіти в Україні. Дана стаття віддзеркалює оцінку, яка дана у дослідженні групи Світового банку за участі українських експертів [1]. Воно охоплює період по 2017–2018 рр. Особливий нюанс

полягає у тому, що деякі з вказаних українських експертів після парламентських виборів 2019 р. очолили або увійшли до керівництва парламентських та урядових структур, до компетенції яких входить вища освіта.

На думку авторів, необхідність реформування вищої освіти, й не лише в Україні, пов'язана зі стрімким технологічним розвитком, що «призвело до суттєвих змін у попиті на навички». Але слід зазначити, що автори підходять до проблеми якості людського розвитку комплексно: «Жодна технологія не замінить собою (наразі) міжособистісні відносини. ...Необхідно переосмислити лінії розмежування між навчальними та технічними дисциплінами».

Щодо України відзначено високий рівень освіти її громадян, який перевищує показники інших країн, зокрема, з високим рівнем доходів на кшталт Великої Британії та Німеччини. Водночас «рівень функціональної грамотності серед дорослих з вищою освітою відстає від ...інших країн». Попередні дослідження Світового банку засвідчили, що «вищий рівень освіти не гарантує наявності навіть базових когнітивних навичок».

Констатується, що в ЗВО України викладання «залишається орієнтованим на здобуття знань, зміст яких часто буває застарілим. ...Не вистачає прикладних ділових, фінансових та управлінських навичок». 40% роботодавців вказують на суттєві прогалини у навичках своїх працівників. На думку авторів, в Україні склався розрив між рівнями освіти та зайнятістю. Станом на 2013 р. 40% молодих випускників ЗВО працювали на «посадах, для яких у вищій освіті немає потреби». В цілому у дослідженні зроблено висновок про те, що в Україні «економічна віддача вищої освіти залишається на досить високому рівні, хоча цей рівень залежить від напрямку навчання».

За свідченням авторів, нині «у глобальному масштабі ...сформувалась тенденція до запровадження багатодисциплінарних програм, заснованих на емпіричному навчанні та проектних підходах до розв'язання складних завдань». Відтак Україні варто «підтримувати тематичне викладання, підприємництво та орієнтовані на студентів підходи до навчання, залучати роботодавців до перегляду програм навчання для поліпшення працевлаштовуваності».

Ще одна проблема стосується корупції. Констатовано, що щонайменше 25-30% студентів мають досвід академічних порушень або хабарництва, а напередодні Революції Гідності майже 75% українців

вважали корупцію у сфері вищої освіти всепроникною або поширеною. Відтак, спираючись на дані іншого обстеження 2016 р., робиться висновок, що склалась нетипова ситуація, коли задоволеність державною освітою є низькою, а досвід корупції – високим.

Для багато читачів може здатись дивним, що автори вважають високим загальний обсяг фінансування освіти. Україна витрачає більшу частку свого ВВП, ніж багато країн Євросоюзу та ОЕСР. У 2013 р. бюджетне фінансування освіти складало 7,2% ВВП, але внаслідок девальвації цей показник до 2017 р. впав до 6,0%. Приватні джерела фінансування додають 1%. Такий показник є одним з найвищих у світі. Це пов'язано, зокрема, з тим, що, згідно з законодавством, держава має спрямовувати на освіту щонайменше 7% ВВП. Проте група Світового банку вважає, що ця норма не відповідає нинішній макроекономічній вразливості України, необхідності погашення значних сум державного боргу.

Згідно з дослідженням, в Україні на 1 млн. населення припадає 7,7 ЗВО, в тому числі 5,4 державного. Чимало з цих ЗВО є малими, й це, на думку авторів, може позначатись на якості навчання. Останнім часом кількість ЗВО та чисельність викладачів знизилась, але менше, ніж рівень зниження чисельності студентів. Взагалі показник кількості студентів на викладача в Україні порівняно з сусідніми країнами є низьким.

Розлогість системи вищої освіти, велика кількість малих та спеціалізованих ЗВО робить систему неефективною. Особливо це відчувається за умов скорочення студентського контингенту та діючої системи держфінансування. Попри витрачання високої частки державних ресурсів, кошти розподіляються між багатьма установами та працівниками, що створює ефект недофінансування освіти. Згідно з дослідженням, стратегія вищої освіти в Україні має передбачати створення більших за розміром та ширших за сферою діяльності ЗВО.

На думку авторів, Закон України «Про вищу освіту», який ухвалили у 2014 р., був першим системним заходом з реформування вищої освіти, проте він не забезпечив розв'язання проблем. На сьогодні в керівництві галузі відсутнє чітке та послідовне бачення шляхів розвитку вищої освіти. Зокрема, Закон та інші заходи з реформування розширили автономію закладів вищої освіти, але не було враховано, що це повинно поєднуватися з підзвітністю та спроможністю ЗВО. Згідно з дослідженням Світового банку, Україна має надати пріоритет таким напрямкам підтримки: а)

зміцненню спроможності з децентралізованого управління та надання освітніх послуг; б) зміцненню спроможності ЗВО у сфері внутрішнього управління; в) механізмам акредитації та забезпечення якості.

Важливе місце у сприянні спроможності ЗВО має відіграти служба якості освіти. На відміну від старої інспекції навчальних закладів, яка була націлена на виявлення порушень, нова служба покликана в першу чергу «надавати підтримку закладам освіти та місцевій владі в поліпшенні результатів навчання».

Ще одним варіантом зміцнення спроможності названо збільшення авторитету наглядових рад ЗВО, що є характерною рисою багатьох систем вищої освіти в Європі. До таких рад мають входити «представники суспільства та економіки, вчені, що користуються міжнародним визнанням, представники ділових кіл, громадянського суспільства та уряду».

Також необхідно прискорити реформування системи забезпечення якості згідно зі Стандартами та рекомендаціями з забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти (ESG). Автори відзначають, що на сьогодні акредитація має лише два можливі результати: повна акредитація або відмова в акредитації, та вважають, що ця «ситуація веде до розгулу корупції». Натомість пропонується запровадити часткову або умовну акредитацію з наданням ЗВО певного строку на розв'язання проблем. Крім того, на думку авторів, необхідно забезпечити перейти до оприлюднення статистичної інформації про акредитацію. Водночас у дослідженні відзначено, що «розроблення процедур акредитації триває в умовах істотного дефіциту підготовлених експертів».

Також, на думку авторів Закон «Про вищу освіту» надав вишам більшу автономію без запровадження відповідних фінансових потоків, а обмежена фінансова автономія ЗВО стримує розвиток їх спроможності. У зв'язку з падінням контингенту студентів залежність ЗВО від державного фінансування посилюється, а за існуючої його системи у ЗВО виникають «викривлені стимули», а саме приймати дедалі більше студентів, у тому числі з нижчим рівнем підготовленості. На сьогодні плату за здобуття вищої освіти вносять 55-60% студентів. Така система «ставить у не вигідне становище студентів із малозабезпечених родин та з села, які з меншою ймовірністю одержують високі бали ЗНО, необхідні для вступу на бюджетні місця».

Згідно з дослідженням, хоча за останні роки було запроваджено низку механізмів прозорого розподілу бюджетних місць, це не усунуло основоположних проблем. «Без інформації про якість та актуальність освіти фінансове забезпечення вищої освіти й надалі залишається орієнтованим на кількість прийнятих студентів, а не на успішність навчання чи результати працевлаштування випускників... Концепція стратегічного фінансування вищої освіти обговорюється в Україні вже протягом кількох років. Було розроблено формулу фінансового забезпечення та напрацьовано проекти законодавчих актів. Утім, ні формулу, ні її нормативно-правову базу наразі офіційно не затверджено».

Серед іншого пропонується запровадити додаткові механізми сприяння консолідації або об'єднанню програм та/або закладів вищої освіти. Конкретні пропозиції щодо консолідації повинні бути подані самими ЗВО, а держава має стимулювати цей процес. Прикладом цього є датський досвід. Як альтернативу за прикладом низки інших країн (зокрема, Німеччини, Естонії, Нідерландів та ін.) запропоновано розглянути питання про запровадження системи договорів, що передбачають оплату діяльності ЗВО за очікуваними, а не фактичними показниками діяльності, а також фінансові санкції у разі невиконання завдань.

Серед низки інших недоліків системи вищої освіти зазначена «надто велика вага», яку роботодавці надають наявності дипломів. Автори вважають, що однією з причин цього є дефіцит інформації про якість та актуальність програм вищої освіти або навичок конкретних випускників. Пропонується суттєво поліпшити обмін між навчальними закладами та роботодавцями інформацією про попит на навички та їх пропозицію.

Те саме стосується не лише роботодавців, а й студентів, які «мають небагато інформації про актуальність різних шляхів здобуття вищої освіти...», в тому числі, про результати працевлаштування випускників, про різні напрямки підготовки в закладах вищої освіти». Для усунення цієї прогалини пропонується запровадити державну програму надання послуг консультування та професійної/освітньої орієнтації на рівні повної середньої освіти.

Підсумовуючи, слід зазначити, що дослідження групи Світового банку є важливим матеріалом, в якому в цілому коректно визначені деякі недоліки системи вищої освіти України та запропоновані окремі шляхи їх подолання. Водночас суттєвим недоліком дослідження є відсутність оцінки

можливості реалізації запропонованих заходів, ступінь підготовленості суспільства до них.

Список використаних джерел

1. Дослідження сфери освіти в Україні: До більшої результативності, справедливості та ефективності: Огляд. Група Світового банку. 33 с. З особистого архіву Є. Перегуди.

Осьодло Василь Ілліч,
доктор психологічних наук,
професор, начальник
гуманітарного інституту НУОУ
імені Івана Черняхівського.

ДІАГНОСТИКА ПТСР: ВІД ІСТОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Комплекс симптомів, що спостерігалися у тих, хто пережив травматичний стрес, одержав назву «посттравматичний стресовий розлад» — ПТСР (Posttraumatic Stress Disorder). Критерії діагностики цього розладу були включені до Американського Національного Діагностичного Психіатричного Стандарту (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) і зберігаються там дотепер. З 1994 року ці критерії включені й у європейський діагностичний стандарт МКХ-10 (International Statistical Classification of Diseases, Injuries and Causes of Death — ICD-10).

Необхідно підкреслити, що діагностика посттравматичного розладу, який передбачає наявність травми в структурі психіки, відбувається за допомогою спеціально підібраного комплексу клініко-психологічних методик, сам же суб'єкт, як правило, не усвідомлює зв'язок симптомів свого стану з травматичним впливом. При цьому вплив психічної травми відбувається двома основними шляхами: або це постійні нав'язливі думки і переживання про подію, що травмувала, або старання їх уникання.

Перші спроби у напрямку розвитку інструментарію діагностування посттравматичного стресу стали виникати задовго до визнання цього розладу в якості окремої нозологічної одиниці. Так, ще у 20-ті роки минулого століття відомий дослідник психічної травми А.Карднер розробив спеціальний опитувальник для вивчення відстрочених реакцій військовослужбовців на вплив стрес-факторів бойових умов.

Опитувальник включав у себе декілька розділів присвячених вивченню біографічних даних, історії проходження служби в армії, обставин психотравмуючої події, психосоматичних симптомів та т.п. Активні спроби діагностування психічної травми були здійснені у роки Другої світової війни. Зокрема Р.Гринкер та Д.Шпигель, вивчаючи психологічні наслідки бойового стресу, активно використовували для цього тест Роршаха.

Починаючи з 1980-го року у світовій психологічній практиці для діагностики ПТСР було розроблено значну кількість різноманітних підходів та стратегій. Можна виділити три ключові підходи до діагностування ПТСР:

- підхід, що базується на використанні стандартизованих чи напівстандартизованих клінічних інтерв'ю
- підхід, що базується на використанні психофізіологічних реакцій та відповідних технічних приладів
- підхід, що базується на використанні психодіагностичних методик

1) Підхід, що базується на використанні стандартизованих чи напівстандартизованих клінічних інтерв'ю тривалий час вважався «золотим стандартом» діагностування ПТСР. В межах цього підходу можна виділити два ключових інструментарії: «Структуровані клінічне інтерв'ю для DSM»(SCID) та «Шкала клінічної діагностики ПТСР (CAPS).

«Структуровані клінічне інтерв'ю для DSM»(SCID) включає ряд діагностичних модулів (блоків питань), що забезпечують діагностику психічних розладів за критеріями DSM (афективних, психотичних, тривожних, викликаних вживанням психоактивних речовин і т. п.). Конструкція інтерв'ю дозволяє працювати окремо з будь-яким модулем, в тому числі і з модулем ПТСР. У кожному модулі дані чіткі інструкції, що дозволяють експериментатору при необхідності перейти до бесіди по іншому блоку питань. При необхідності для постановки остаточного діагнозу можуть залучатися незалежні експерти. Авторами методики передбачена можливість її подальших модифікацій в залежності від конкретних завдань дослідження.

«Шкала клінічної діагностики ПТСР» (CAPS) на сьогоднішній день розроблена в двох варіантах.

Перший розроблений для діагностики тяжкості поточного ПТСР. Це діагностування тяжкості може стосуватися як минулого місяця, так і в посттравматичного періоді у цілому.

Другий варіант CAPS призначений для диференційованої оцінки симптоматики протягом останніх двох тижнів. Застосування інтерв'ю не тільки дає можливість оцінити за п'ятибальною шкалою кожен симптом з точки зору частоти та інтенсивності прояву, а й визначити достовірність отриманої інформації.

2) Другий підхід до діагностування ПТСР представлений у вигляді використання психофізіологічних реакцій та відповідних технічних приладах їх реєстрації. Основою цього підходу є вимірювання психофізіологічної реактивності досліджуваної особи у відповідь на пред'явлення помірних слухових (аудіальних) та візуальних подразників, що пов'язані з травматичною подією. Цей підхід особливо ефективно себе зарекомендував у США при діагностуванні ПТСР серед учасників війни у В'єтнамі.

Зокрема, у 1982 році група науковців під керівництвом Едварда Бланшарда, встановила, що зміна частоти серцевих скорочень, опору шкіри, та коливання артеріального тиску у відповідь на пред'явлені стимули пов'язаних з бойовими діями, здатне надійно диференціювати осіб з діагнозом ПТСР від осіб без клінічних ознак цього розладу. У своїх подальших дослідженнях Е.Бланшард продемонстрував, що сама по собі зміна частоти серцевих скорочень у відповідь на пред'явлений релевантний стимул (пов'язаний з бойовими діями) є цілком надійним діагностичним маркером. Він точно класифікував 88% військовослужбовців з діагнозом ПТСР. Показове підтвердження вищевказаних висновків було зроблено у широкомасштабному дослідженні групи науковців під керівництвом професора Ф.Кіна. Вченими було вивчено реакції 1000 ветеранів на аудіальні та візуальні стимули військової тематики. Результати підтвердили збільшення психофізіологічного збудження і реактивності учасників. Більш ніж 2/3 учасників дослідження був правильно поставлений діагноз ПТСР або зареєстровано його відсутність

Цей підхід має як свої сильні так і слабкі сторони. Зокрема, перспективність цього підходу обумовлена його об'єктивністю та надійністю. Діагноз ПТСР, як і більшість інших психіатричних діагнозів, визначається на підставі суб'єктивних повідомлень особи про наявність необхідної кількості симптомів та їх інтенсивності. Тобто валідність діагнозу в значній мірі залежить від точності самозвіту пацієнта та здатності клініциста визначити, чи відповідають повідомлені симптоми

діагностичним стандартам. В свою чергу психофізіологічна оцінка надає спеціалісту об'єктивне джерело інформації про наявність певних симптомів ПТСР, яке в значно меншій мірі залежить від суб'єктивної самооцінки пацієнта.

Що стосується слабких сторін цього підходу, то вони в першу чергу пов'язані з матеріально-технічними факторами. Широке поширення даного підходу є обмеженим в силу високої вартості діагностичних приладів.

3) Третій підхід до діагностування ПТСР представлений у вигляді використання різноманітних психодіагностичних методик. На даний час цей підхід є найбільш розробленим.

Найвідомішими психодіагностичними методиками цього підходу є: “Шкала оцінки впливу травматичної події” (Impact of Events Scale), “Місісіпська шкала ПТСР для учасників бойових дій” (Mississippi Scale for Combat-Related PTSD), “Шкала ПТСР ММРІ-2”, “Пенсільванський опитувальник посттравматичного стресу” (Penn Inventory for Posttraumatic Stress), “Опитувальник симптомів ПТСР” (PTSD Checklist).

У вітчизняній психології найбільшого поширення отримала “Шкала оцінки впливу травматичної події” та “Місісіпська шкала ПТСР для учасників бойових дій”. Зокрема у межах дослідницького проекту Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського, який проводилася в період з жовтня по грудень 2015 року, було перевірено основні психометричні властивості цих методик. Загальною кількістю респондентів досягала 360 осіб (354 чол., 6 жінок). За результатами дослідження було отримано достатньо високі показники внутрішньої надійності та конвергентної валідності. Зокрема, внутрішня надійність методики “Шкала оцінки впливу травматичної події” знаходилась на рівні α -Кронбала-0,91; методики “Місісіпська шкала ПТСР для учасників бойових дій” на рівні α -Кронбала-0,85.

Схожі результати були отримані у межах дослідницького проекту по вивченню особистісних змін учасників АТО, що проводився з вересня по лютий 2017 року. В дослідженні взяли участь 297 респондентів. В цьому дослідженні внутрішня надійність методики “Шкала оцінки впливу травматичної події” знаходилась на рівні α -Кронбала-0,94. Окрім цього для методики “Шкала оцінки впливу травматичної події” було підтверджено оригінальну факторну структуру. Зокрема проведений статистичний аналіз дозволив виділити трьох факторний розподіл запитань. Отримана трьох

факторна структура в цілому відповідає факторній структурі авторів методики.

*Войтенко Олена Василівна,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри психології
та соціології Університету ДФС
України*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОСТІ МИСЛЕННЯ В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ НАВІЮВАННЮ

Феномен навіювання завжди привертав увагу унікальністю його ролі в процесі особистісного розвитку людини. Як засіб психологічного впливу навіювання представляє найбільшу загрозу для юнацтва, адже саме особи юнацького віку найгостріше сприймають суспільні проблеми і, не маючи життєвого досвіду для усвідомлення та аналізу їх причин та наслідків, легко впадають в оману стосовно істинності тих чи інших подій. У результаті негативного впливу формується деструктивна психіка осіб юнацького віку, підміняються ціннісні життєві орієнтації. Тому формування здатності протистояти негативному впливу через розвиток критичного мислення, впевненості у собі, підвищення рівня суб'єктивного контролю у юнаків в процесі соціалізації є актуальним.

У науковій літературі дослідники досить активно обговорюють поняття «навіювання», в результаті чого у визначеннях суті та різновидів навіювання, методів сугестії, особливостей їх застосування існує чимало розбіжностей.

Через механізм навіювання (сугестія) відбувається вплив, перш за все, на почуття, а через них – на розум і волю особистості, внаслідок чого сприймання інформації із певного джерела є некритичним та мало усвідомленим. Інструментами навіювання є слово, голос (його тембр, інтонація, темп мовлення тощо), погляд. Протилежною рисою сугестивності є критичність. [4]

Питання сугестивності розглядають у межах психологічного впливу, яке має на меті змінами або формуванням установок призвести зрушення в системі цінностей слухача:

- 1) ввести нову інформацію в систему поглядів, установок людини;
- 2) змінити структурні відносини в системі установок;
- 3) змінити ставлення людини, тобто призвести зрушення мотивів. [3]

У теоретичному осмисленні феномену соціального навіювання вирізняються декілька підходів [5]:

1. Навіювання та його динаміка пояснюються людським інстинктом підкорення, який викликається будь-якою особистістю чи символом, що має для людини деяку престижну цінність. Завдяки цьому інстинкту люди приймають у свою свідомість повідомлення, позбавлені достатніх логічних підстав (Ж. Шарко, С. Сігеле, Б. Сідіс);

2. Навіювання розглядається як вторгнення у свідомість сторонньої ідеї без прямої й безпосередньої участі у цьому акті «Я» суб'єкта, яке відбувається через механізм психічного зараження (В. Бехтерев);

3. Навіювання є не пасивним та не критичним сприйняттям інформації, а раціональним вибором рішення з низки можливих. Вибір залежить від здатності джерела навіювальної комунікації створити контекст, у якому повідомлення може бути раціонально інтерпретоване у бажаному для цього джерела напрямі (теорія раціонального навіювання С. Еша);

4. Навіювання розглядається як пізнавальний аспект наслідування, під час якого людина імітує ідеї, що поставляються їй за допомогою комунікації;

5. Навіювання розглядається як функція соціальної орієнтації індивіда в його середовищі. Ця функція посилюється, якщо зростає незрозумілість зовнішніх обставин, або якщо стимули, які містяться у повідомленні, чомусь позбавлені сенсу для індивіда (М. Шериф (1936) та Т. Коффін (1941)).

6. Теорія, яка причину навіювання вбачає у «внутрішньому конформізмі» індивіда, піддатливості останнього психологічному тиску більшості.

Загалом всі ці теорії визнають, що навіювання спирається на впевненість, яка сформувалася без логічних доказів й розповсюджується автоматично від індивіда до індивіда.

Юнацький вік є періодом інтенсивного формування життєвих планів і вибору шляхів їх реалізації. Побудова і переоцінка системи цінностей – основний процес морального розвитку в юнацькому віці. Переоцінка цінностей виступає чинником зміни ставлення до ризику, у зв'язку з чим

деякі молоді люди приймають участь в багатьох ризикованих заходах. Центральним новоутворенням цього вікового періоду стає самовизначення – професійне та особистісне.

Головна умова успішного навіювання юнацтву полягає в тому, що інколи особи юнацького віку не бажають витратити ні розумових сил, ні часу на те, щоб просто засумніватися в повідомленнях. Багато в чому це відбувається тому, що пасивно зануритися в потік інформації набагато легше, ніж критично сприймати кожен сигнал. На це ніяких сил не вистачить, якщо молода людина не опанувала до автоматизму деякий набір контролюючих «розумових інструментів», які немовби самі собою, без зусиль свідомості й волі, аналізують інформацію за однією ознакою: чи є в ній симптоми маніпуляції поведінкою.[1]

Навіювання визначають як процес впливу на емоційну сферу психіки людини, що пов'язаний з її зниженою критичністю сприймання інформації [4].

Навіювання в звичайному стані свідомості спочатку стикається з критично-логічним бар'єром, а уже пізніше - з інтуїтивно-афективним. Інколи ці бар'єри переборюються послідовно, інколи одночасно. Однак навіть, якщо й вдається перебороти названі анти сугестивні бар'єри, помітні утруднення в тому випадку, коли зміст навіювання суперечить етичним принципам особистості.[2]

Тож, розвиток критичного мислення, вольових якостей, підвищення рівня суб'єктивного контролю осіб юнацького віку має вагомим значення при виявленні намірів маніпулятора та протистояння навіюванню.

Список використаних джерел

1. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С.Г. Кара-Мурза. – М.: Эксмо, 2000. – 864 с.
2. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. С. Пальчевський. – 2-ге вид. - К. : Каравела, 2008. – 356 с.
3. Петрик В.М. Загальні ознаки і причини виникнення неокультурів / В. Петрик // Юридичний журнал. – 2009. – №6. – с.34- 46.
4. Петрик В.М. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч. посіб. [2-ге вид.] / В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк, Л.Ф. Компанцева та ін. – К.: ЗАТ “ВПОР”, 2011. – 248с.
5. Шульга М.А. Соціально-політичне управління: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / М. А. Шульга. - К. : Центр учбової л-ри, 2008. – 248 с.

Калениченко Руслан Арсенович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри основ професійного навчання Київського національного університету будівництва і архітектури.

Сковира Олег Петрович, заступник начальника Військового коледжу сержантського складу з морально-психологічного забезпечення, начальник групи морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, підполковник;

Сковира Антон Олегович, курсант четвертого навчального курсу Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти виникла потреба у підготовці компетентного педагога, здатного не лише адаптуватися до постійних нововведень у навчально-виховний процес, але й удосконалювати їх, творчо підходити до розробки власних методик навчання та виховання [1, с. 150]. Стратегічними напрямками розвитку освіти в Україні визнаються модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, забезпечення її доступності та неперервності впродовж життя, підвищення якості на інноваційній основі [2, 3, 4].

У сучасній теорії і практиці вищої педагогічної освіти накопичено значний досвід, який охоплює багато аспектів професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів. Зокрема, упровадженню компетентнісного підходу до змісту професійної діяльності присвячені наукові праці В. Болотова [5], В. Бондаря [6], І. Зимньої [7], Я. Кодлюк [8], О. Овчарук [9], О. Олейнікової [10], Л. Сень, А. Хуторського, А. Вітченка, В. Ягупова, Л. Олійника, Ю. Присяжнюка, В. Осьодла.

Як зазначають А. Вітченко і С. Глазунов, перехід на компетентнісну парадигму передбачає оновлення принципів, змісту і підходів до вищої освіти, розроблення гнучких освітніх моделей, спрямованих на досягнення конкретних результатів у різних напрямках і формах професійного навчання. Разом з тим сучасній теорії і практиці професійної військової освіти бракує системності у розв'язанні порушеної проблеми, відсутні спеціальні дослідження, присвячені проблемам упровадження компетентнісного підходу в систему підвищення кваліфікації викладачів ВВНЗ, що зумовлює актуальність пропонованої розвідки.

Філософським підґрунтям компетентнісної освітньої парадигми виступають праці В. Андрущенка, Б. Гершунського, В. Кременя, І. Зязюна.

Наукові засади впровадження компетентнісного підходу розкривають у своїх розвідках О. Дубасенюк, І. Зимня, Н. Кузьміна, В. Луговий, А. Хуторський [7].

Концептуального значення для нашого дослідження набувають твердження вітчизняних методологів освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Луговий та ін.) про необхідність переходу від знаннєвої до компетентнісної освітньої парадигми, розроблення моделі професійно-особистісної компетентності майбутнього фахівця і варіативних засобів гарантування якості його підготовки. Окремої уваги заслуговує думка Б. Гершунського про те, що професійна компетентність зумовлена рівнем і якістю освіти, досвідом, індивідуальними здібностями людини, а також її мотивованим прагненням до неперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи.

Становлення компетентнісного підходу починається у другій половині ХХ ст., коли провідні зарубіжні та вітчизняні дослідники обґрунтовують необхідність переорієнтації освіти з навчального змісту на результати навчально-пізнавальної діяльності. Науковий інтерес до порушеної проблеми стрімко зростає під впливом тих інтеграційних

процесів, які відбуваються в Європі кінця 90-х рр. і пов'язані із розбудовою Європейського простору вищої освіти.

У монографії «Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід» за редакцією О.А. Дубасенюк під компетентнісним підходом розуміють «інтегральний прояв професіоналізму, в якому поєднуються елементи професійної і загальної культури (рівень освіченості, достатній для самоосвіти і самостійного вирішення пізнавальних проблем), досвіду..., що конкретизується у певній системі знань, умінь, готовності до професійної діяльності». Компетентнісний підхід, на думку вітчизняних дослідників, «орієнтується на професійну компетентність як якість особистості майбутнього фахівця, що характеризує рівень його інтеграції у середовище професійної діяльності, як і у різні соціальні середовища, входження у які виявляє необхідність виконувати різні соціальні ролі».

Автори Національного освітнього глосарію розглядають компетентнісний підхід як «ключовий методологічний інструмент реалізації цілей Болонського процесу», «підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей». Проблемним питанням, як зазначають авторитетні вчені (І. Зимня, Ю. Татур та ін.), залишається визначення якісного, чітко вимірюваного й порівнюваного освітнього результату, сформульованого в термінах компетентностей і вираженого у кредитах та кваліфікаціях.

Сучасна педагогічна наука ще не досягла згоди щодо тлумачення ключових термінів «компетенція» і «компетентність», класифікації компетентностей, вибору оптимальних шляхів переходу від кваліфікаційної до компетентнісної моделі підготовки фахівців. Саме цим зумовлені, на думку А.Вітченка та С. Глазунова, певні складнощі впровадження компетентнісного підходу в систему вищої військової освіти.

Переважає більшість дослідників зосереджується на проблемах запровадження компетентнісного підходу в освітніх системах заходу (О.Овчарук, О.Пометун), класифікації компетентностей (Т.Ісаєва, М.Шрац), формування різних видів компетентностей: науково-дослідницької (О.Ракітіна), діагностичної (А.Сенічкіна); інформаційної (С.Маркуліс), інформаційно-аналітичної (В.Ягупов), професійної (А.Вітченко, С.Агеєв, Т.Кочарян, В. Пасічник, В.Свистун, Н.Солянкін, В.Ягупов), прогностичної (А.Присяжна); розроблення комплексної моделі освітньої компетентності (О.Дахін), технологізації вищої гуманітарної

освіти на засадах компетентнісного підходу (Н.Бордовська) тощо. Так, наприклад, Т.Кочарян вводить поняття «професійно-педагогічна компетентність», під яким розуміє максимально адекватну та пропорційну сукупність професійних та особистісних якостей спеціаліста, що дозволяє досягти якісних результатів в процесі навчання та виховання. В.Пасічник наголошує на тому, що професійна компетентність вчителя фізичного виховання є інтегрованим показником, яке об'єднує світоглядні позиції особистості та професійні якості (знання й уміння) у реалізації оздоровчо-профілактичних, діагностично-прогностичних, навчально-розвивальних, методичних, виховних, комунікативних, організаційно-педагогічних, контрольних, просвітницьких аспектів його діяльності та постійного самовдосконалення. Дослідник слушно зауважує, що професійна компетентність формується під час набуття вчителем педагогічного досвіду і постійної праці над удосконаленням своєї фахової підготовки. Таке уявлення про сутність досліджуваного явища в цілому відповідає і поглядам А.Вітченка, який під професійною компетентністю викладача вищої військової школи розуміє «інтегральний показник його готовності до розв'язання освітньо-наукових завдань на основі ґрунтовних фахових і психолого-педагогічних знань, умінь, досвіду, культури педагогічного спілкування, етики та естетики педагогічної діяльності в умовах ВВНЗ».

Таким чином, професійна компетентність педагога передбачає наявність професійних знань, умінь і навичок, забезпечення мобільності та поповнення професійних особистісних знань, гнучкості під час застосування методів теоретичної та способів практичної діяльності, критичності мислення, саморефлексії, прагнення до безперервного професійного зростання. Тому розвиток професійної компетентності викладача ВВНЗ є перманентним процесом, що має на меті постійне підвищення фахових знань, відпрацювання фахових умінь і навичок, збагачення досвіду організації процесу фізичного вдосконалення курсантів (слухачів) у ВВНЗ.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Т. Визначення змісту, структури та етапів формування методичної компетентності майбутніх вчителів біології / Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.:

Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – Випуск 5. – Частина 2. – С. 150–155.

2. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки. – К., 2012. – 32 с.

3. Закон України “Про вищу освіту” № 1556-VII від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. – Назва з екрану.

4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html> – Назва з екрану.

5. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе// Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.

6. Бондар В.І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя / В. Бондар, І. Шапошнікова // Рідна школа. - 2013. - № 11. - С. 36-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2013_11_7

7. Зимняя, И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.

8. Кодлюк Я. П. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів як пріоритет модернізації вищої освіти України // Професійні компетенції та компетентності вчителя: Матеріали регіонального наук.-практ. семінару. – Тернопіль, 2006. – С. 10–13.

9. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. –112 с.

10. Олейникова О. Н. Модульные технологии: проектирование и разработка образовательных программ: учебное пособие / О. Н. Олейникова, А. А. Муравьева, Ю. В. Коновалова, Е. В. Сартакова. – М.: Альфа-М; ИНФРА-М, 2010. – 256 с.

Калениченко Руслан Арсенович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри основ професійного навчання Київського національного університету будівництва і архітектури.

Пелих Анатолій Олександрович кандидат наук з держ. управління, начальник відділу організації спортивної діяльності та міжнародних зв'язків Управління фізичної культури і спорту МО України

Сковира Олег Петрович, заступник начальника Військового коледжу сержантського складу з морально-психологічного забезпечення, начальник групи морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, підполковник

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВВНЗ

В структурі професійної компетентності викладача вищого військового навчального закладу (ВВНЗ) особливе місце займає методична компетентність, під якою розуміємо здатність системно та якісно вирішувати освітньо-виховні завдання в єдності різних видів діяльності (навчально-методичної, науково-методичної, організаційно-методичної та експертно-методичної). Методична компетентність формується у процесі багаторівневої науково-педагогічної діяльності викладача ВВНЗ, спрямованої на розроблення, опанування та впровадження сучасних технологій навчання в системі вищої військової освіти.

Проте у педагогічній теорії і практиці склалася ситуація, яка характеризується низкою суперечностей: між об'єктивно зумовленою необхідністю теоретичного осмислення змістовних, організаційно-педагогічних і процесуально-дієвих засобів розвитку методичної компетентності вчителів і слабкою науково-теоретичною розробленістю даного питання; між складним характером процесу розвитку методичної компетентності вчителів і неопрацьованістю науково-методичного

забезпечення здійснення даного процесу в умовах вищої школи. Визначення ефективних шляхів формування методичної компетентності майбутнього викладача ВВНЗ значною мірою залежить від визначення змісту, структури та рівнів розвитку цієї інтегративної якості педагога. Саме цей аспект і потребує подальшого детального вивчення.

Сьогодні у науково-методичній літературі відсутня єдність у трактуванні поняття «методична компетентність». В окремих сучасних наукових дослідженнях висвітлюються такі поняття як методичне мислення (О. Гончарук, Н. Кузовлева, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська); методична рефлексія (О. Анісімов, Н. Посталюк). Вивченням проблеми формування науково-методичної компетентності, методичної підготовки педагогів займалися дослідники С. Азарішвілі, К. Везетіу, Т. Гущина, Т. Загривна, І. Ковальова, А. Майер, Т. Кочарян, Ю. Присяжнюк, Т. Шамова і багато інших.

Концептуального значення у визначенні теоретичних засад удосконалення методичної компетентності викладачів ВВНЗ набувають праці вітчизняних і зарубіжних дослідників І.Ігропуло, Н. Кузьминої, В. Шаган.

Методична компетентність викладача є важливим елементом його професійної компетентності. Зокрема Н. Кузьміна виділяє її серед чотирьох інших – спеціально-педагогічної, соціальної, диференціально-психологічної, аутопсихологічної. Методична компетентність, на думку дослідниці, охоплює галузь способів формування знань та умінь в учнів [1]. Н.Кузьміна під методичною компетентністю розуміє володіння викладачем різними методами навчання, знання психологічних механізмів засвоєння знань та вмінь у процесі навчання [1, с. 94]. Більш деталізоване визначення ключового поняття пропонує Т.Загривна. На думку дослідниці, методична компетентність викладача – це інтегральна характеристика його ділових, особистісних та моральних якостей, яка «відображає системний рівень функціонування методологічних, методичних знань, умінь, досвіду, мотивації, здібностей та готовності до творчої самореалізації в методичній та педагогічній діяльності в цілому» [1, с. 74]. Інтегральний підхід до тлумачення методичної компетентності викладача застосовує В.Шаган: «це інтегральна професійно-особистісна характеристика педагога, яка виражена в його готовності виконувати усі необхідні функції та досягати високих результатів у педагогічній діяльності, реалізуючись в ній особистісно та професійно» [2, с. 211].

Науковці мають різні погляди щодо структури, методичної компетентності викладачів. Наприклад, Т.Кочарян виокремлює такі складові методичної компетентності викладача: професійні знання, професійні уміння, особистісні якості, які забезпечуються дидактичними, організаційно-аналітичними та особистісними здібностями. В.Шаган запропонувала чотирьохкомпонентну структуру методичної компетентності викладача, що складається з когнітивного, праксеологічного, особистісного, мотиваційно-аксіологічного компонентів [2, с. 213]. Російська дослідниця І. Ігropуло обґрунтувала й розробила власну структуру, до якої увійшли ціннісно-мотиваційний, когнітивний, рефлексивний та функціонально-діяльнісний компоненти. Схожі компоненти у структурі методичної компетентності викладача ВВНЗ розглядає Н.Соловова [3, с. 4]. Замість функціонально-діяльнісного компонента дослідниця виділяє технологічний та оціночний.

Проте недостатньо вивченими залишається низка питань, пов'язаних із специфікою змісту і структури методичної компетентності, механізму, рушійних сил, умов, методів і засобів її розвитку в процесі підготовки майбутніх викладачів ВВНЗ.

Аналізуючи наукові дослідження комплексів професійних компетентностей вчителів-предметників (Н. Артеменко, М. Гризлова, Т. Руденко, Т. Сясіна), О. Ігна звертає увагу на той факт, що в якості синонімічних стосовно «методичної компетентності» застосовуються такі поняття як «дидактико-методична компетентність», «науково-методична компетентність», «інформаційно-методична компетентність» [4, с. 91], що свідчить про відсутність єдності у трактуванні понять. Підтвердженням цьому є визначення поняття «науково-методична компетентність» К. Везетіу як системи педагогічних, психологічних, предметних знань та професійно-педагогічних умінь, які базуються на знаннях дидактичних методів [5].

Таким чином, поняття «методична компетентність викладача» доцільно розглядати як сукупність методичних знань, операційно-методичних умінь та навичок, а також технологічної готовності професійно застосовувати у навчальному процесі сучасні навчальні технології, методики і прийоми, адаптуючи їх до різних педагогічних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М. : АПН, 1990. – 149 с.
2. Шаган В.С. Модель психолого-педагогической поддержки развития профессиональной компетентности преподавателя / В.С. Шаган // Гуманизация высшего профессионального образования: сб. науч. тр. регион. науч. интерактив. конф. – Магнитогорск: МаГУ, 2007. – С. 210–214.
3. Соловова Н.В. Методическая компетентность преподавателя вуза / Н. В. Соловова // Вестник Российского государственного университета им. И. Канта. – 2010. – № 3. – С. 52–59.
4. Игна О. Н. Структура и содержание методической компетентности учителя иностранного языка / О. Н. Игна // Ярославский педагогический вестник. – 2010. – № 1. – С. 90–94.
5. Везетіу К. В. Науково-методична компетентність у сучасній педагогічній парадигмі [Електронний ресурс] / Везетіу Катерина Вікторівна. – Режим доступу: <http://intkonf.org/vezetiu-kv-naukovo-metodichna-kompetentnist-u-suchasniy-pedagogichniy-paradigmi>

Каськов Ігор Васильович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології, факультету педагогіки і психології НПУ імені Драгоманова

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бурхливі соціально-економічні перетворення, накопичення нових знань у різних галузях науки, вдосконалення процесів виробництва, стрімке інформатизація суспільства все це породило нові вимоги до людини. Сучасному суспільству необхідні люди, здатні не тільки співіснувати з навколишнім середовищем, але і реалізовувати свій внутрішній потенціал в ній.

Однак більша частина сучасної молоді нездатна пристосовуватися і розвиватися в умовах мінливої дійсності. Проблема дезадаптації молоді особливо актуальна, коли мова йде про майбутнє фахівця. Саме від того, як

підготовлений молодий фахівець буде залежати рівень його професійної діяльності, а, отже, результати роботи.

Система освіти вищого навчального закладу виявилася непідготовленою до трансформацій суспільного життя, коли одні лише знання у традиційному розумінні не можуть виступати в якості засобу успішної адаптації вчорашніх студентів-психологів до умов професійної діяльності.

Проблему особистісної адаптації в період професійної підготовки психолога-фахівця вивчали Гусейнов В.В., Коростильова Л.О., Максименко С.Д., Панок В.Г., Чепелева Н.В., Шевченко Н.Ф., ці дослідження показали, що важливим в підготовці психолога-фахівця та його адаптації в трудовому колективі є розвиток емоційної стійкості, емоційно-вольової регуляції діяльності, вміння активного пристосування особистості до умов соціального середовища тощо. Саме активне пристосування особистості до соціуму, як відмічають ряд авторів, є тим інтегральним показником стану людини, що відбиває її можливості успішно виконувати необхідні професійні функції.

Успішна соціально-психологічної адаптації до умов професійної діяльності психолога на нашу думку включає наступні компоненти: задоволеність різними сторонами життя, позитивні досягнення у галузі діяльності та спілкуванні, соціальній активності, вмінні критично самооцінювати свої якості, вміти будувати конструктивні взаємини з членами колективу, мати низький рівень тривожності, вміння самостійно приймати правильні рішення в соціальних ситуаціях. Психолог, який входить в новий для нього колектив, повинен бути готовий для сприйняття тих умов, традицій, що існують в цьому колективі, прийняти їх, поважати і сприяти подальшому позитивному їх розвитку. Психолога в майбутньому колективі повинно вирізняти від інших членів як гнучкість, пристосування, вміння поважати іншу думку, високий рівень адаптованості.

Низький рівень зазначених якостей призведе до неефективного виконання своїх професійних обов'язків, внутрішньособистісного та міжособистісного конфлікту.

Звідси виникає необхідність у проведенні комплексу заходів які б в період навчання у ВНЗ стали б невід'ємною частиною професійної підготовки студента психолога.

Результати наукових досліджень засвідчують, що для розвитку соціально-психологічної адаптації до умов професійної діяльності майбутньому психологу необхідно сформувати в собі ряд важливих

особистісних якостей, таких як критичність самооцінки, впевненість, почуття емоційного комфорту в колективі, тощо.

Для формування таких важливих якостей можливе проведення психокорекційної роботи з майбутніми фахівцями з розвитку навичок соціально-особистісної адаптації. Така робота на нашу думку повинна враховувати те, що на особистість вплив здійснюють різні чинники, такі, як соціум, інші особистості, діяльність тощо.

Виходячи з цього психокорекційна робота повина включати проведення психотренінгу по підвищенню рівня адаптації, створення сприятливого психологічного клімату в групі майбутніх психологів-фахівців, корекція їх особистості, навчання релаксації, усвідомлення себе і своїх якостей, вміння слухати іншого, досвід спілкування, взаємини з іншими.

Таким чином, можна зробити наступні висновки: рівень адаптованості може бути вже сформований в період навчання в ВНЗ та опануванні фахом, під час проведення тривалої психологічної практики в трудовому колективі. Для цього необхідно розвинути в собі ряд особистісних якостей, що сприяють прояву процесу адаптації та ефективній психолого-педагогічній діяльності фахівця-психолога.

***Кириченко Інна Леонідівна,**
спеціаліст I кваліфікаційної
категорії, викладач інформатики
ВКНЗ «Коростишівський
педагогічний коледж імені І.Я.
Франка»,
Скрипнюк Леся Юріївна,
студентка 3 курсу ВКНЗ
«Коростишівський педагогічний
коледж імені І.Я. Франка»*

ТЕХНОЛОГІЯ WEB-КВЕСТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

XXI століття ототожнюється із швидким розвитком інформаційних технологій, які використовуються майже у всіх сферах. Освіта не є виключенням. Перед сучасним вчителем постає завдання – створити всі умови для різнобічного розвитку учня. Навчання має розвивати критичне і творче мислення. Саме тому педагоги активно застосовують сучасні

методики навчання та новітні технічні здобутки задля підвищення активності учнів у здобутті нових знань, а також з метою формування пізнавального інтересу до певного навчального предмету.

Чому ж використовують саме ІКТ? Це пояснюється тим, що взаємодія з цими технологіями сприяє підвищенню якості самостійної роботи учнів, залученню їх до різних видів дослідницької діяльності. Однією з найбільш популярних технологій в процесі реформування традиційної системи освіти, яка вирішує вище зазначені завдання, є веб-квест.

Вперше технологія була використана у 1995 році викладачами університету Сан-Дієго (США) Берні Доджем і Томом Марчем, які розробляли інноваційні програми Інтернету для інтеграції в навчальний процес при викладанні різноманітних навчальних предметів на різних рівнях навчання. Сьогодні ця технологія використовується як найбільш вдалий спосіб роботи в мережі Інтернет на уроках.

Існують різні підходи до визначення поняття «веб-квест». Наприклад Биховський Я.С. говорить, що освітній веб-квест – це сайт в Інтернеті, з яким працюють учні, виконуючи ту чи іншу навчальну задачу.

Веб-квест в педагогіці – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету.

Технологія веб-квест, використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет і інтегруючи їх у навчальний процес, допомагає ефективно вирішувати цілий ряд компетенцій:

- ✓ використання ІКТ для вирішення професійних завдань (для пошуку необхідної інформації, оформлення результатів роботи у вигляді комп'ютерних презентацій, веб-сайтів, баз даних тощо);
- ✓ самонавчання і самоорганізація;
- ✓ робота в команді (планування, розподіл функцій, взаємодопомога, взаємоконтроль), тобто навички командного рішення проблем;
- ✓ уміння знаходити декілька способів рішень проблемної ситуації, визначати найбільш раціональний варіант, обґрунтовувати свій вибір;
- ✓ навички публічних виступів.

Веб-квест характеризується відсутністю готових до виконання знань, алгоритмів розв'язання задач, певним зануренням у пошукову діяльність і зв'язком з реальним життям.

Учні, як учасники веб-квесту, не просто здійснюють пошук інформації в мережі, а й вчаться опрацьовувати її, узагальнювати, робити

висновки. Це відбувається за такою схемою: завдання – питання – робота з Інтернет-ресурсами – повернення до питання, аналіз отриманої інформації – перехід до наступного питання. Давши відповіді на кожне з питань, учень отримує результат, тобто вирішене завдання, яке ставилось на початку.

Будучи залученими до веб-квестів, учні вчаться виходити за рамки змісту та форм викладу вчителем навчального матеріалу, оцінювати власні досягнення, розвивають навички роботи з мережею Інтернет, творчі здібності та вміння використовувати комп'ютерні технології для навчання.

Важливою умовою успішної роботи в проектній технології веб-квест на уроці є наявність в аудиторії комп'ютерного обладнання з підключенням Інтернет-послуги. Іншою умовою є наявність ПК в учнів, що дозволяє в домашніх умовах продовжувати працювати з навчальними матеріалами.

Отже, веб-квест є сучасною та перспективною технологією, яка має ряд переваг. Вона орієнтована на учнів, занурених у процес навчання; сприяє розвитку їх критичного мислення, пізнавального інтересу, активності; отриманню нових знань у процесі пошуково-дослідницької діяльності; підвищує мотивацію учнів до вивчення предмету та до застосування ІКТ. Саме тому використання веб-квестів є невід'ємною частиною освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Желізняк Л. Д. Технологія «Веб-квест» на уроках інформатики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30734/
2. Ільченко О. В. Використання web-квестів у навчально-виховному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/32834
3. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : Навчальний посібник / Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. – Вінниця, ТОВ «Планер». – 2011. – 220 с.

*Корольчук Микола Степанович,
доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
психології КНТЕУ*

*Корольчук Валентина
Миколаївна,
доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри
психології КНТЕУ*

*Пасічна Валерія Григорівна,
кандидат психологічних наук*

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА НАСЛІДКИ БЕЗРОБІТТЯ

Актуальність дослідження. В умовах безробіття за неповного використання наявних ресурсів робочої сили економічна система працює, не досягаючи межі своїх виробничих можливостей. Окрім цього, безробіття спричинює негативні зміни в складі людських ресурсів. Це спричиняє погіршення якісних характеристик робочої сили, втрату працівниками їхніх професійних навичок, кваліфікації, послаблення мотивації до праці, зниження продуктивності праці, відтік найбільш кваліфікованої робочої сили за межі країни. З іншого боку, внаслідок безробіття країна має значні фінансові збитки, утримуючи безробітних, відшкодовуючи їм втрати в доходах на період пошуку нових сфер прикладання праці [2, 3, 6, 7, 8, 9, 12, 13]. Тому проблема безробіття потребує постійної уваги і комплексного розв'язання з боку економістів, менеджерів, соціологів, психологів і державних структур.

Протиріччя між наявністю несприятливих об'єктивних зовнішніх економічних умов та їх впливом і, особливо, суб'єктивним сприйняттям зумовлює необхідність з'ясувати зміст індивідуально-психологічних проявів, а також заходів і засобів психологічного забезпечення адекватного рівня адаптації особистості до змін, переосмислення свого «Я», формування оптимістичного прогнозу, особистісного розвитку в професіогенезі.

Метою статті є здійснити теоретичний аналіз детермінант і психологічних наслідків впливу безробіття на особистість та розкрити види, сутність і суб'єктивне сприйняття безробіття на психіку.

Результати теоретичного аналізу проблеми. У зв'язку з соціально-економічною ситуацією проблеми зайнятості, формування ринку праці стали привертати до себе увагу представників різних наук і в першу чергу економістів, соціологів і психологів. Сучасні дослідження проблем безробіття спрямовано на вивчення причин і наслідків безробіття, аналіз особливостей поведінки безробітного на ринку праці, його особистісних характеристик [1, 2, 5, 6, 7, 8, 13, 14, 17].

Теоретичним підґрунтям у дослідженні проблеми безробіття можуть слугувати надбання світової економічної науки. Основні аспекти безробіття, причини його виникнення та шляхи регулювання досліджували ще: Дж. М. Кейнс, Т. Мальтус, А. Пігу, Д. Рікардо, А. Сміт, М. Фрідмен, Д. Хікс та інші. Серед українських вчених, які займалися проблемою безробіття можна виділити таких, як: О. Гладун, О. Грішнова, Н. Жиляк, С. Іваницька, Л. Карамушка, Л. Кулаковська, Т. Кулаковський, А. Мазаракі, С. Максименко, Г. Мамонова, О. Рудюк, О. Фесенко, Л. Червінська, В. Ярошенко та інші [1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17].

Безробіття – це соціально-економічне явище, в результаті якого частина працездатного населення не може знайти роботи, стає відносно надлишковою, поповнюючи резерв робочої сили, тобто це перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї [2, с. 97]. Безробітні у визначенні Міжнародної організації праці – це особи у віці 15-70 років (як зареєстровані, так і незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьома умовам: не мають роботи (прибуткового заняття), шукають роботу або намагаються організувати власну справу, готові приступити до роботи протягом двох наступних тижнів. До безробітних також належать особи, які навчаються за направленнями служби зайнятості, знайшли роботу і чекають відповіді або готуються до неї приступити, але на даний момент ще не працюють [16, с. 76].

Виклад основного матеріалу. Втрата роботи призводить до негативних наслідків в емоційній сфері, самопочутті та поведінці особистості, негативно впливає на процес професійної адаптації у нових соціально-економічних умовах. У людини розвиваються кризові стани [13, С.9]. Кризові стани безробітних – це особливі характеристики їхньої особистості та психічної діяльності, що виникають і формуються у ситуації

втрати роботи. Вони викликаються невідповідністю між можливостями особистості безробітних, рівнем їх знань і умінь і системою змістових вимог з боку ринкової професійної ситуації, що позначаються на їх самопочутті, індивідуальних особливостях, негативно впливають на їхню поведінку і дії. Кризовий стан характеризується як наслідок дії кризового явища на особистість безробітного, що виявляється у порушеннях самопочуття і психічної діяльності особистості безробітних у певний період часу [10, 13].

До кризових станів особистості безробітних відносяться негативні прояви почуттів (тривожні настрої, неспокій, депресія, афекти, тривога, стрес, страх, фрустрація), уваги (недостатня зосередженість, розсіяність), волі (розгубленість, невпевненість), мислення (сумніви), деструкція мотивів.

Усунення кризових станів засобами психологічної допомоги передбачає застосування проблемного підходу, моделювання соціальних та професійних ролей, в процесі чого здійснюються: оптимізація емоційного стану безробітних, досягнення адекватного сприйняття ними сучасних соціально-економічних умов суспільства; планування, з урахуванням індивідуальних особистісних характеристик безробітних, прийомів і методів корекції, скерованих на формування усвідомленого сприйняття особистістю ринкових реалій щодо здійснення професійної праці; орієнтування безробітних на послідовне застосування власного професійного досвіду у професійній перепідготовці; налаштування безробітних на позитивне сприйняття себе як особистості і як суб'єкта активності, досягнення впевненості у кризовій ситуації, зниження тривожності та агресивності з використанням терапевтичних тренінгових методів; планування на основі аналізу індивідуальних особливостей особистості безробітних, прийомів та методів корекції, що дозволяють оптимізувати спрямування і динаміку їх самооцінки та творчої активності у використанні власного професійного досвіду; зорієнтування безробітних на послідовне використання рефлексії у професійному самовизначенні в нових соціально-економічних умовах; надання допомоги безробітним у розробці власних планів професійної самореалізації щодо певних видів діяльності, досягнення конкурентоспроможності на сучасному ринку праці [13, с. 10-11].

У багатьох дослідженнях доведено, що стан безробіття значно впливає на поведінку особистості після втрати роботи і супроводжується зниженням рівня домагань, зміною структури трудової мотивації і локусу контролю та зміною самооцінки взагалі [3, 7, 8, 10, 13, 15].

Таким чином, результати наукових досліджень, проведених останнім часом, документально підтверджують існування низки емоційних, соціальних, фінансових, сімейних медичних та політичних наслідків безробіття. Серед емоційних наслідків безробіття називають низьку самооцінку, депресію, суїцид. Серед медичних проблем – порушення здоров'я, викликане стресами. Причина психологічних проблем, викликаних безробіттям, криється в непростому зв'язку, що існує між усвідомленням себе як успішної особистості і роботою, як способом заробляння на життя.

До соціально-психологічних проблем безробіття потрібно віднести суттєві негативні наслідки і для родини, і для безпосереднього оточення особи, яка втратила роботу, і для суспільства в цілому. Все це лише підкреслює актуальність і практичну значимість подальшого вивчення психологічних аспектів проблеми безробіття.

Висновки. Проблема безробіття є наслідком об'єктивних і суб'єктивних детермінант, що потребує розв'язання на загальнодержавному рівні з впровадженням економічних, соціальних, організаційних заходів і системи психологічного забезпечення.

Особливим проявом неблагополуччя стану в економіці в багатьох країнах і в різні часи залишається зростання рівня безробіття, що є результатом порушення макроекономічної рівноваги і наслідком процесів, які відбуваються на ринку праці. Якщо співвіднести фактори попиту та пропозиції на ринку праці з поясненням детермінант безробіття, то приходимо до висновку, що кожне пояснення ґрунтується на якомусь одному факторі, проте все залежить від конкретної ситуації, у якій виникло безробіття, а в кінцевому варіанті все зводиться до дисбалансу попиту і пропозиції робочих місць, економічного, суспільного та інтелектуального потенціалу країни, що дає змогу безробітним високий рівень соціальної підтримки, навчання, перекваліфікації, набуття нової професії.

У наукових дослідженнях залишаються осторонь проблеми суб'єктивного сприйняття особистістю свого нового статусу, ідентифікації з попереднім статусом і з оточуючими, прояви внутрішнього переживання своєї неспроможності забезпечити гідне існування членів своєї сім'ї, а

домінанта негативізму призводить до астенічних психічних станів, нервово-психічних розладів і навіть, виникнення чи загострення соматичних захворювань. Водночас, для певної частини осіб, які опинилися в такій скрутній життєвій ситуації втрата роботи означає підвищення активності, мобілізації свого інтелектуального, емоційного і соціального потенціалу, що сприяє позитивним змінам, переосмисленню свого «Я», зумовлює успіх подолання цієї життєвої кризи та відкриває новий рівень професійного зростання.

Література

1. Гладун О.М., Плескач В.Ю. Методологічні аспекти дослідження взаємозв'язку між безробіттям та злочинністю на районному рівні//Вісник Хмельницького національного університету, 2012. – Т.1. – №3. – С.258-260.

2. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник / О.А. Грішнова. – 5-те вид., оновлене. – К.: Знання, 2011. – 390с.

3. Жиляк Н.В. Деякі аспекти самовизначення безробітних у процесі профпереоорієнтації: тези II Всеукраїнського конгресу з організаційної та економічної психології [«Актуальні проблеми розвитку організаційної та економічної психології в Україні»], м. Кам'янець-Подільський, 28-30 трав. 2015 року. - К. - м. Кам'янець-Подільський: Кам.-Под. нац. ун-тет імені І. Огієнка, 2015 – С. 86 - 87.

4. Закон України «Про зайнятість населення» від 1 березня 1991 року N 803-XII.//В редакції Закону N 662-IV від 03.04.2003. – 12с.

5. Іваницька С.Б., Мороховець І.О. Проблема безробіття в Україні//Ефективна економіка. – 2015. – №9. – С.34-38.

6. Костриця В. З початку проведення АТО понад 21 тис. демобілізованих військових отримали статус безробітних, режим доступу : <http://naiu.org.ua/z-pochatku-provedennya-ato-ponad-21-tys-demobilizovanyh-vijskovykh-maly-status-bezrobitnyh>

7. Логінова Т.Ю. Вплив професійної зайнятості подружжя на рівень конфліктності в сімейних стосунках//Вісник психології і педагогіки, 2009. – №5. – С.123-125.

8. Мартиненко Н.В. Дезадаптація безробітних з особистісними, соматоформними та сексуальними розладами та її психокорекція: Автореф. дис... канд. мед. наук: спеціальність 19.00.04 – медична

психологія/Харківська медична академія післядипломної освіти МОЗ України. – Харків, 2008. – 15с.

9. Машика, Ю.В. Проблеми та рівень безробіття в Україні та країнах Європейського союзу//Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23. – №16. – С.260-264

10. Павлов Ю.О. Психологічна допомога безробітним у кризовому стані в умовах професійної перепідготовки: Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Київ, 2006. – 19с.

11. Підприємництво: психологічні, організаційні та економічні аспекти : навч. Посіб. / С.Д. Максименко, А.А. Мазаракі, Л.П. Кулаковська, Т.Ю. Кулаковський. – К. : Київ. Нац. Торг.- екон. ун-т. 2012. – 720 с.

12. Рівень безробіття в Україні 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ridna.ua/2013/10/riven-bezrobittya>.

13. Рудюк О. В. Личностно-смысловые детерминанты переживания безработными профессиональных кризисов: Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.05 – социальная психология; психология социальной работы. – Институт психологии им. Г.С. Костюка НАПН Украины. – Киев, 2011. – 19с.

14. Торжевський М.В. Проблеми безробіття молоді та напрями їх вирішення// “Економіка України”, 2014. – №1. – С.87-96

15. Фесенко А.М. Невирішеність проблеми працевлаштування як фактор соціального відчуження молоді// Педагогіка та соціальна робота. – 2014. – №6. – С.51-56

16. Червінська Л. П. Економіка праці: навч. посіб. /Л.П. Червінська. – К: Центр учбової літератури, 2010. – 288с.

17. Ярошенко О.М. Проблеми та перспективи правового регулювання зайнятості, праці молоді / О.М. Ярошенко // Вісник Академії правових наук України. – 2014. – № 4. –С. 205-213.

*Корольчук Микола Степанович,
доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
психології КНТЕУ*

*Корольчук Валентина
Миколаївна,
доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри
психології КНТЕУ*

*Чернега Наталія Сергіївна,
аспірант кафедри психології
КНТЕУ*

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ

Постановка проблеми. Дослідження проблем іміджу організацій набувають останнім часом все більшої практичної та теоретичної значимості. Це пов'язано з тими змінами та нововведеннями, які відбуваються в економічній, політичній, освітній та інших сферах життя нашого суспільства.

У загальному визначені проблема, що досліджується пов'язана з важливим науково-практичним напрямом, який зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. в якій стверджується, що освіта розглядається як стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного та духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету та іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження іміджу в зарубіжній літературі більше стосується загальних корпоративних аспектів, які можна перенести й на імідж навчальних закладів (Г. Даулінг, Л. Якока, Д. Мерсер). Вивчення аспектів іміджу вищих навчальних закладів досить широко представлені у працях іноземних фахівців Е. Беккер, Т. Бурделова, А. Юданова та інших науковців [2].

Разом з тим, вітчизняні дослідження останнього часу значно розширили наукове уявлення про принципи діагностики формування

іміджу освітньої установи (Л. Карамушка); створення іміджу вищого навчального закладу (Ю. Карпенко, В. Кубко); військовослужбовця (М. Корольчук, В. Корольчук, С. Миронець, В. Осьодло); держслужбовця (В. Дашевський та ін.), а психологічні особливості іміджу сучасного університету є предметом дослідження багатьох науковців психологічного напрямку [4, 5, 6, 7, 9].

Отже, від загальних проблем дослідження, в яких започатковано вирішення даної проблеми, ми переходимо до з'ясування завдань щодо організації, обґрунтування психодіагностичного інструментарію та розробки концептуальної моделі дослідження.

Мета статті здійснити аналіз наукових підходів психодіагностичного інструментарію дослідження компонентів іміджу університету, а також розробити і розкрити зміст концептуальної моделі дослідження.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження психологічних компонентів іміджу вищого навчального закладу складають фундаментальні принципи психологічної науки: принцип детермінізму та розвитку, єдності свідомості та діяльності (Б. Ананьєв, Л. Виготський, С. Рубінштейн); принцип системного підходу розуміння особистості (Б. Ананьєв, Б. Ломов, С. Максименко, К. Платонов); принцип психологічної теорії діяльності (Г. Балл, О. Леонт'єв, Н. Карамушка, С. Максименко); методологічні принципи організації дослідження (Б. Ломов, Н. Карамушка, М. Корольчук) [4, 5, 6, 7].

Як зазначає Л. Карамушка, дослідження іміджу організації здійснюється з урахуванням психодіагностичних особливостей таких, як: характеристика персоналу, зовнішні атрибути, характеристика особистості керівника та його команди, якість діяльності, рівень комфортності діяльності, ціна послуг [4].

У відповідності до мети і завдань, організаційно дослідження виконувалося у три етапи.

На *першому етапі* проведено теоретичний аналіз сучасних тенденцій щодо дослідження створення іміджу вищих навчальних закладів України. Досліджено наукові підходи вітчизняних та зарубіжних науковців щодо вивчення основних категорій, понять та змісту формування іміджу організацій. Підібрано та обґрунтовано психодіагностичний інструментарій дослідження компонентів формування психологічних детермінант іміджу. Визначено концептуальну модель дослідження.

На *другому етапі* проведено емпіричне дослідження. З'ясовано зміст, структуру іміджу вищого навчального закладу, визначено структурні компоненти, проаналізовано взаємозв'язки детермінант і структурних компонентів іміджу вищого навчального закладу, розроблено програму психологічної діагностики іміджу вищого навчального закладу.

На *третьому етапі* проведено формуючий експеримент. Здійснено порівняльний аналіз результатів апробації програми психологічної діагностики іміджу вищого навчального закладу і сформовано висновки [4, 7].

Під час проведенні психодіагностичної роботи враховувано ряд вимог, які зумовили вибір необхідних методик для об'єктивного вивчення предмета нашого дослідження. У дослідженні основна увага приділяється аналізу тих аспектів проблем, які відображають особливості психологічної діагностики компонентів формування іміджу освітньої установи, що вимагає створення відповідного комплексу тестів [4, 5, 6, 7].

Для досягнення поставленої мети і визначених завдань використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження: *теоретичного характеру*: аналіз наукової літератури, узагальнення отриманої інформації, системний аналіз та інтерпретація даних; *емпіричного характеру*: спостереження, бесіда (для отримання соціально-психологічної інформації та психодіагностичних висновків керівного складу, науково-педагогічних працівників та обслуговуючого персоналу університету) [1, 6].

Вся концепція роботи побудована на дослідженні 6 рівнів компонентів іміджу вищого навчального закладу.

В основу емпіричного дослідження покладено наступні методики: для дослідження індивідуально-психологічного рівня – 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла (В. Бодров) та Фрайбургський особистісний опитувальник FPI (у модифікації А. Крилова).

16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла дозволяє з'ясувати особливості характеру, схильностей та інтересів особистості. Опитувальник Р. Кеттелла одна з найбільш відомих багатофакторних методик, створена в рамках об'єктивного експериментального підходу до дослідження особистості. Фрайбургський багатофакторний особистісний опитувальник FPI призначений для діагностики станів і властивостей особистості, які мають першорядне значення для процесу соціальної адаптації та регуляції поведінки.

Для дослідження мотиваційного рівня – «Тест загальних здібностей до підприємницької діяльності» Ю. Пачковського; Методика на визначення мотивів професійної діяльності (Л. Карамушка).

Для визначення соціального рівня – Діагностику соціально-психологічного клімату колективу (О. Михалюк, А. Шалито); Методику визначення рівня соціальної фрустрації; Оцінку рівня задоволеності якості життям; Методику «Вільних асоціацій» (В. Бодров), яку використовували для визначення критеріїв дослідження проблеми іміджу.

Для дослідження комунікативного рівня – методику Т. Лірі (В. Осьодло, В. Бодров) з метою визначення уявлення особистості про себе, ставлення до людей за самооцінкою.

Для дослідження професійного рівня – методику «Керівник очима підлеглих»; методику «Стиль керівництва» (В. Захарова, А. Журавльова); анкету «Викладач очима студентів»; методику Дж. Холланда (А. Крилов, С. Манічев), завдяки якій визначено рівень взаємозв'язків типу особистості зі сферою професійної діяльності.

Для дослідження типологічного рівня – Опитувальник структури темпераменту В.М. Русалов (ОСТ); методику А. Зверкової, Е. Ейдмана на визначення рівня емоційно-вольової регуляції [1, 4, 6, 7].

До статистичного оброблення емпіричних даних віднесено: обчислення первинних описових статистик; кореляційний аналіз (для встановлення кількісних залежностей між досліджуваними особливостями), факторний аналіз, моделювання.

Психологічний інструментарій дослідження компонентів іміджу університету має комплексне та системне призначення, що дає можливість з'ясувати рівень самовизначення обстежуваних на психологічному, мотиваційному, соціальному, комунікативному, професійному та типологічному рівнях.

Відповідно до мети і завдань розроблено концептуальну модель дослідження, яка включає теоретичні засади дослідження компонентів іміджу, обґрунтування методів та методик, особливості організації роботи.

Враховуючи різноманіття методичних підходів і принципів дослідження особистості під час дослідження компонентів іміджу до мети і завдань застосовано генетико-моделюючий метод (ГММ) дослідження особистості, в основу якого покладено систему таких п'яти принципів, як: аналіз результатів за «одинацями», єдності організаційного креативності, рефлексивного релятивізму, єдності генетичної і соціальної ліній розвитку,

який запропонував С. Максименко (2012), що, на наш погляд, нині є інтегруючим системно-функціональним методом дослідження особистості [10].

Висновки. На підставі аналізу наукових підходів визначено психодіагностичний інструментарій дослідження психологічних компонентів, що впливають на формування іміджу вищого навчального закладу. При цьому використано загально-наукові принципи дослідження: принцип детермінізму та розвитку, єдності свідомості та діяльності, принцип системного підходу розуміння особистості; принцип психологічної теорії діяльності; методологічні принципи організації дослідження.

Окрім того, застосовано психомоделюючий метод дослідження в основу якого покладено систему таких п'яти принципів, як: аналіз результатів за «одиницями», єдності організаційної креативності, рефлексивного релятивізму, єдності генетичної і соціальної ліній розвитку, який запропонував С. Максименко (2012), що, на наш погляд, нині є інтегруючим системно-функціональним методом дослідження особистості.

Психологічний інструментарій дослідження психологічних компонентів іміджу вищого навчального закладу має системне призначення, що дав можливість з'ясувати рівень самовизначення обстежуваних на індивідуально-психологічному, мотиваційному, соціальному, комунікативному, професійному, типологічному рівнях.

Розроблено і розкрито зміст концептуальної моделі дослідження детермінант іміджу вищого навчального закладу з включенням таких блоків, як : теоретико-методологічне підґрунтя дослідження іміджу, етапи дослідження, психодіагностичний блок методик та компоненти формування іміджу вищого навчального закладу.

Перелік використаних джерел:

1. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика: Учебник для вузов. — СПб.: Питер, 2006. — 351 с.
2. Беккер Е., Бурделова Т., Юданова А. Бренд и экономическая устойчивость вуза. — М.: КноРус, 2012. — 560с
3. Даниленко Л.В. “Все про імідж: від підходів до рекомендацій”, журнал “Маркетинг і маркетингові дослідження” № 04. - 2007. — 250 с.
4. Карамушка Л.М. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури: Монографія / Л.М. Карамушка, О.В. Креденцер,

К.В. Терещенко [та ін.] ; за ред. Л.М. Карамушки. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 288 с.

5. Карамушка Л.М. Створення іміджу навчального закладу як важливий напрямок менеджменту освіти / Л.М. Карамушка // Управління сучасними навчально-виховними закладами в системі освіти : Матеріали міжрег. наук.- практи. конф.- Запоріжжя, 1996. – 140 с.

6. Карамушка Л.М., Сняданко І.І. Психологія організаційної культури : Навчальний посібник. — К. – Львів: Край, 2010. — 212 с.

7. Корольчук М. С. Психодіагностика. / М. С. Корольчук, В. І. Осьодло. Навч. посібник. – К. : Ніка-Центр, 2014. – 400 с.

8. Корольчук М.С. Психологія реклами: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Зазимко, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук та ін. – Київ: нац. торг.- екон. ун-т, 2016. – 384 с.

9. Кубко В. П. Передумови та особливості формування моделі іміджу вищого навчального закладу / В. П. Кубко // Гілея: науковий вісник. - 2015. - Вип. 103. – 283-286 с.

10. Максименко С.Д. Підприємництво: психологічні, організаційні та економічні аспекти: навч. посібник / С. Д. Максименко, А. А. Мазаракі, Л. П. Кулаковська, Т. Ю. Кулаковський. – К. : КНТЕУ, 2012. – 720 с.

Корсун Сергій Іванович,

*кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології та
педагогіки Університету Сучасних
Знань*

Корсун Ольга Олексіївна,

психолог вищої категорії, ДНЗ №784

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Вітчизняна освіта завжди привертала та привертає до себе увагу усіх прошарків суспільства, адже кожен з нас або викладає, навчає, або навчається чи навчався сам, має дітей, які здобувають освіту, чи рідних, які присвятили себе освітній галузі. Тобто, практично кожен українець, тим чи іншим чином, має відношення до системи освіти. І це не дивно, адже

освітня галузь України – це одна із найбільших галузей вітчизняної економіки та соціальної структури у якій працюють та здобувають освіту близько 9 млн. осіб.

За період незалежності структура освітньої галузі також зазнала відчутних змін. Так, кількість дошкільних навчальних закладів з 1991 року скоротилася з 24,5 тис. до 16,7 тис. Кількість загальноосвітніх навчальних закладів за той самий період скоротилася з 21,8 тис. до 19,3 тис., кількість учнів у них – з 7,132 млн. до 4,204 млн. Так само за цей період зменшилася кількість учителів – з 537 тис. до 508 тис. Подібні тенденції спостерігалися у сфері професійно-технічної освіти: з 1991-го до 2013 року кількість закладів скоротилася з 1251 до 968, а кількість учнів – з 648,4 тис. до 391,2 тис. Кількісне зростання відбувалося лише в галузі вищої освіти: за той самий період кількість вишів III—IV рівнів акредитації зростає від 149 до 325, а кількість студентів, які здобувають вищу освіту у ВНЗ I-IV рівнів акредитації, - з 1,6154 млн. до 2,0527 млн.[1, с. 1].

Водночас, останнім часом, ми спостерігаємо постійне вдосконалення законодавства про освіту, внесення змін до існуючих та появу нових законодавчих та нормативних актів, що регулюють освітню галузь.

Проаналізуємо деякі законодавчі норми чинного законодавства з метою виявлення та висвітлення можливих проблем у сфері нормативного регулювання освітньої діяльності.

У Законі України «Про освіту» наведено визначення поняття універсального дизайну у сфері освіти [2]. Відповідно до пункту 12 частини 1 статті 1 Закону України «Про освіту», - універсальний дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну.

Звернімося до визначення слова «дизайн» та з'ясуємо, що воно походить від англ. design – проектувати, креслити, замислювати, а також проект, план, малюнок. Дизайн – це діяльність по проектуванню естетичних властивостей промислових виробів, а також результат цієї діяльності.

У світлі цього, можемо зрозуміти авторів закону щодо дизайну предметів, однак, не зрозуміло, що може означати «дизайн навколишнього середовища». Навколишнє середовище – це і довкілля (жива і нежива природа), і техногенне середовище, і соціальне середовище.

Відповідно до Наказу Мінтранзв'язку України від 23.03.2007 № 233, дається визначення термінів, зокрема:

Довкілля; навколишнє середовище – середовище, в якому функціонує підприємство (організація, установа), охоплюючи атмосферне повітря, водні об'єкти, земельні ділянки, природні ресурси, флору, фауну, людей, а також взаємозв'язки між ними.

Якщо ми правильно розуміємо, то в сфері освіти пропонується піддати універсальному дизайну атмосферне повітря, водні об'єкти, земельні ділянки, природні ресурси, флору, фауну, людей, а також взаємозв'язки між ними. Сприймається не як закон, а швидше як фантастичний роман.

Однак, фантазії творців цього шедедру продовжують дивувати. Розробники закону пропонують універсальний дизайн освітніх програм та послуг. Цікаво – це має відноситися до форми чи до змісту, чи, можливо, дизайн – це певний розмір літер, шрифт та стиль друку.

Не зрозуміло, яким чином навколишнє середовище та освітні програми мають використовуватися всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну. Людина завжди адаптується до мінливих умов зовнішнього середовища, потребує адаптації до освітнього простору та освітніх програм, адаптації до колективу.

Як бачимо, Закон України «Про освіту» заперечує необхідність адаптації чи спеціального дизайну [2]. Поряд з цим, відповідно до пункту 24 частини 1 статті 1 Закону України «Про освіту», ведеться мова про розумне пристосування. У законі, розумне пристосування – це запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами.

На нашу думку, нам пропонують реалізувати конституційне право людини на освіту на підставі суперечливих та взаємовиключних законодавчих норм.

Ми розуміємо, що це далеко не повний аналіз законодавчих та нормативних актів у сфері освіти, однак, навіть цей побіжний аналіз дає можливість виявити актуальні проблеми вітчизняної освіти. На жаль, основна проблема вітчизняної освіти, скажемо прямо, – це те, що двічники та трієчники, які закінчили ВНЗ, пробилися, прилаштувалися, чи були прилаштовані, у владні структури і тепер причетні до створення

подібних законодавчих актів. Подібні норми в сучасному законодавстві – це яскравий прояв правила Данінга-Крюгера в дії, коли особи, які мають низький рівень кваліфікації, роблять помилкові висновки, приймають невдалі рішення і при цьому не здатні усвідомлювати свої помилки в силу низького рівня своєї кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років (проект) / Г. Касьянов, В. Громовий, Б. Вельзен та ін.; Стратегічна дорадча група «Освіта». – К., 2015. – 22 с.

2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 09.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 12.10.2019).

*Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійного
навчання Київського національного
університету будівництва і
архітектури*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ – ОДНЕ З ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ

Забезпечення якості є одним із центральних у сучасних дискусіях щодо проблем української вищої освіти.

Вперше визначення якості освіти та її складових було дано на Всесвітній конференції з вищої освіти у Парижі у 1998 році: «Якість у сфері вищої освіти є багатовимірною концепцією, яка має охоплювати всі її функції і види діяльності: навчальні і академічні програми; наукові дослідження і стипендії, укомплектованість кадрами; матеріально-технічну базу тощо».

Інші складові система оцінювання якості вищої освіти були заявлені міністром освіти Нідерландів на Бергенській конференції 19 травня 2005 року, що охоплює шість показників діяльності вищого навчального закладу: індивідуальний рівень знань випускників, рівень знань потоку

випускників в цілому, потенціал студентів, прийнятих на перший курс, рівень професорсько-викладацького складу, організація навчального процесу та удосконалення освіти та навчального процесу.

Якість освіти у світовій та європейській практиці, а також в Україні, визначається через рейтинг на підставі таких основних показників: репутація в суспільстві, показники ЗНО, науковий потенціал професорсько-викладацького складу, фінансові ресурси закладу, задоволеність студентів якістю й організацією навчального процесу, задоволеність роботодавців якістю підготовки фахівців.

Таке зміщення акцентів є цілком зрозумілим з погляду незадоволення ринку праці рівнем підготовки фахівців у системі вищої освіти. Разом із переходом від елітарної до масової вищої освіти, що відбувається сьогодні у всьому світі, існує тенденція до зміщення акцентів в оцінюванні якості вищої освіти у бік задоволення потреб студентів. Що ж до потреб держави та ринку праці, то їх задоволення може здійснюватися через різноманітні механізми стимулювання студентів до вибору та якісного опанування відповідних освітніх програм і навчальних дисциплін. Також доцільно застосувати механізми атестації професійних кваліфікацій поза межами системи вищої освіти – працедавцями, професійними громадськими установами тощо.

Визначення поняття «якість вищої освіти» значною мірою базуються на стандарті ДСТУ ISO 9000:2007, але цей стандарт не дає відповіді на важливе питання – чиї саме вимоги необхідно задовольнити. Це необхідно вказати тому, насамперед, що у сфері вищої освіти є багато груп інтересів, які мають істотно різні вимоги до результатів навчання. Також бажано було б уточнити, які саме характеристики розглядатимуться.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», «якість вищої освіти – це рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти» [1].

Безумовно, можна розробити стандарти вищої освіти таким чином, щоб вони відповідали певним узагальненим вимогам усіх груп інтересів. І, з погляду необхідності практичного оцінювання якості вищої освіти, такий підхід, на перший погляд, здається достатньо перспективним. Але, насправді, тут також є багато проблем.

Перш за все, є таке принципове заперечення. Встановлення державою стандартів, що оцінюють професійну компетентність випускників, має

супроводжуватися зобов'язанням держави працевлаштувати випускників згідно з отриманою ними відповідно до цих стандартів професійною компетентністю. В іншому випадку важко якось обґрунтувати обмеження, що накладає держава, на вибір студентами змісту навчання. Чи готова сьогодні держава взяти на себе таке зобов'язання? І чи можливо це взагалі в умовах ринкової економіки?

Також слід зазначити, що оцінювати якість освіти за стандартами можна лише за наявності якісних стандартів. Але сьогодні в Україні для багатьох напрямів та спеціальностей взагалі стандартів немає. А там, де ці стандарти є, вони часто не задовольняють вимоги ані студентів, ані працедавців. З окремих напрямів, що швидко розвиваються (прикладом, що належать до галузі знань «Інформатика та обчислювальна техніка»), фахівці неодноразово звертали увагу на те, що тривалість циклу оновлення освітніх стандартів є значно більшою, ніж тривалість життєвого циклу вимог ринку праці до компетентностей працівників.

Інше заперечення проти надмірної стандартизації полягає в тому, що навіть у межах одного напрямку підготовки або спеціальності ринку праці потрібні не стандартизовані випускники, а працівники, адаптовані до вимог конкретних підприємств та робочих місць. Наприклад, фахівці з економіки промисловості повинні мати не тільки загальноекономічні компетентності, а й певні знання, уміння й навички, що є специфічними для конкретного виробництва. Й не тільки компетентності з економіки, а й ті, що стосуються технологій, обладнання, методик управління, правового регулювання, особливостей співпраці з постачальниками та споживачами тощо. Те саме стосується й менеджерів, програмістів, юристів та фахівців багатьох інших галузей знань. Кваліфікований журналіст повинен володіти не тільки компетентностями, що стосуються методики підготовки й оформлення публікацій, а й розуміти об'єкт та предмет своїх публікацій. Саме тому в більшості європейських та американських університетів дуже високою є частка дисциплін за вільним вибором студентів. І саме через це стандарти вищої освіти можуть бути лише рамковими, а відтак не дуже придатними для розробки на їхній основі методик оцінювання якості вищої освіти.

Підсумовуючи, можна запропонувати таку загальну схему оцінювання якості вищої освіти.

На державному рівні визначається базовий (мінімальний) набір показників, що використовуються для оцінювання, а також методики

їхнього розрахунку, що дають змогу вирізняти вищу освіту серед інших рівнів освіти. Показники якості вищої освіти для вищих навчальних закладів мають бути доступні для вільного користування на офіційному сайті МОН України та на сайтах вищих навчальних закладів.

Для порівняння якості вищої освіти в різних ВНЗ можуть використовуватися рейтинги університетів, що будуються з урахуванням Берлінських принципів ранжирування вищих навчальних закладів, наприклад, рейтинг ARWU, рейтинг QS, рейтинг ТОП-200 університетів України, статистичний аналіз рейтингів українських університетів, статистичний аналіз міжнародних університетських рейтингів та інші. Зокрема, вони повинні бути розраховані на конкретні цільові аудиторії та досягнення конкретних цілей, а також мають враховувати відмінності завдань та цілей діяльності різних вишів. При побудові рейтингів можуть використовуватися як визначені державою показники, так й інші показники якості вищої освіти. Але в останньому випадку розробники рейтингів повинні наводити прозорі методики розрахунку відповідних показників і посилання на доступні джерела використовуваних з цією метою даних. Важливою умовою ефективності рейтингових оцінок є розробка їх недержавними організаціями. Це необхідно для запобігання конфлікту інтересів, оскільки органи державного управління у даному випадку є однією із зацікавлених груп, що мають різні, іноді протилежні цілі. Також бажано мати, принаймні, декілька загальнонаціональних рейтингів, спрямованих на різні цільові аудиторії.

На рівні окремих вищих навчальних закладів можуть використовуватися як методики оцінювання якості освіти, встановлені на державному рівні, так і власні додаткові показники оцінювання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року. URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>
2. Бахрушин В.Є. Якість вищої освіти та сучасні підходи до її вимірювання / В.Є.Бахрушин. Освіта і управління. 2012. № 4. С. 7-11.

*Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання
Київського національного
університету будівництва і
архітектури*

ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Інноваційний тип розвитку суспільства детермінує його трансформацію в суспільство знань. Освіта у такому суспільстві перетворюється на теорію і практику підготовки knowledge worker (когнітивних працівників, які працюють зі знаннями та інформацією) [1]. Головною цінністю стають не стільки знання, як людина – їх виробник, споживач. Навчання у ЗВО – це час, коли молода людина реалізує власний вибір сенсу життя, активно здійснює професійну підготовку, розвиває світоглядні установки, здобуває компетентності, які дозволять впевнено орієнтуватися в складному глобалізованому професійному середовищі, творчо працювати на національному та міжнародному ринках праці, володіти інформаційними та комунікаційними технологіями. Встановлено, що структура професійної діяльності інженера-педагога комп'ютерного профілю включає два компоненти: педагогічний та інженерний [5]. Діяльність інженера-педагога пов'язана з роботою в закладах професійної освіти, а також міжшкільних галузевих навчально-виробничих комбінатах. Крім того, інженер-педагог комп'ютерного профілю підготовлений для роботи у відділах комп'ютеризації закладів освіти, підприємств і фірм різних галузей економічної діяльності. На сучасному етапі розвитку інженерно-педагогічної освіти, який базується на компетентнісному підході, невід'ємною складовою професійної компетентності фахівця є система професійно важливих якостей, необхідних для виконання майбутньої професійної діяльності [9].

Теоретичною основою дослідження професійних якостей інженера-педагога у контексті особистісно орієнтованого навчання (далі – ООН) слугують наукові положення про системну структурну характеристику особистості як суб'єкта діяльності, спілкування і відносин (І. Бех,

О. Киричук, А. Леонтьев, С. Максименко та ін.); про інноваційні освітні технології (В. Беспалько, В. Бондар, С. Гончаренко, В. Лозова, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевко та ін.). Вагомим аспектом для визначення професійних якостей інженера-педагога в контексті ООН є модель проектування системи педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей, яка розроблена Н. Брюхановою [2].

У сучасній педагогічній науці і практиці існує поняття особистісного підходу, який має багато спільного з індивідуальним підходом. Зокрема, К. Платонов зазначав, що особистісний підхід полягає у розумінні особистості як воедино зв'язаної сукупності внутрішніх умов, якими є структура її властивостей і якостей, через які заломлюються усі зовнішні дії [6]. Сучасне розуміння особистісного (особистісно орієнтованого) підходу визначили в 60-ті роки ХХ ст. представники напряму гуманістичної психології (К. Роджерс, А. Маслоу, Р. Мей, В. Франкль), які твердили, що особистісний підхід передбачає допомогу вихованцю в усвідомленні себе особистістю, у виявленні, розкритті його можливостей, в здійсненні особистісно значущих і суспільно прийнятих самовизначень, самореалізації та самоствердження [8]. В основі моделі ООН В. Серикова [7] лежать умови для прояву особистісних функцій учня. До їх числа дослідник відносить такі функції: прояв винахідливості – функцію вибору; мотивацію – функцію прийняття та обґрунтування діяльності, вчинку; рефлексію – функцію самооцінки, критики, самокритики, конструювання образу Я; самореалізацію – функцію реалізації образу Я; змістотворчість – функцію визначення системи життєвих смислів особистості тощо.

Науковці наголошують на тому, що як своєрідна модель об'єктивної педагогічної дійсності, ООН спирається як на *загальнопедагогічні, так і на специфічні принципи*. Гуманізація освіти, упровадження моделей ООН неможливі без відновлення великого принципу гуманістичної педагогіки – природодоцільності навчання і виховання, основи якого заклав Я.А. Коменський. Отже, входження України у світове співтовариство зумовлює необхідність підвищення вимог до рівня професіоналізму і конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Сучасному суспільству потрібний інженер-педагог з такою типологічною структурою особистості, який був би спроможний до саморозвитку, рефлексії та психологічно готовим до виконання професійної діяльності і використання освітніх нововведень. Для виконання завдань професійної діяльності інженер-педагог повинен володіти відповідними властивостями.

До основних характеристик особистості інженера-педагога О. Коваленко [5] відносить *професійну спрямованість, професійну компетентність і професійні якості особистості*. У працях О. Коваленко [5], Р. Горбатюка [3] наведена узагальнена структура особистості інженера-педагога, частиною якої є професійно педагогічна спрямованість. До професійної спрямованості особистості автори відносять *професійний інтерес, професійну потребу та професійне самовизначення*. Під професійним інтересом розуміється усвідомлене бажання особистості заздалегідь уявити продукт і результат своєї діяльності та перевірити його на практиці [5]. Професійна потреба – усвідомлене розуміння необхідності ретельної попередньої підготовки до занять, оптимізації діяльності викладача й учнів в умовах роботи професійних навчальних закладів [4]. Професійне самовизначення – пошук шляхів побудови власної педагогічної системи, подолання суперечностей між потребою здобути авторитет та нестачею технічних і педагогічних знань. Характеризується працьовитістю, комунікабельністю, здатністю до самооцінки і самоаналізу, пізнавальним інтересом [5].

До структури професійної спрямованості інженера-педагога Е. Зеєр відносить також ціннісні орієнтації – відносно стійкі, соціально обумовлені оцінки значущості різних сторін (моментів) професійної діяльності (престиж професії, зміст професійної праці, можливості вдосконалення і самоствердження, “інструментальні” цінності професії як засобу досягнення інших життєвих благ) та професійну позицію (комплекс провідних професійних мотивів, ціннісних орієнтацій, принципів) [4]. Р. Горбатюк під професійною компетентністю інженера-педагога розуміє знання, уміння та навички, необхідні для виконання професійної діяльності [3]. Професійна компетентність інженера-педагога, на думку В. Хоменка [18], включає в себе дуальні професійні компетентності: спеціальні педагогічні та спеціальні інженерні. До дуальних професійних компетентностей треба віднести ті, які необхідні для виконання однакової діяльності як для інженера, так і для педагога.

Під *професійно важливими якостями особистості* в педагогіці розуміють сукупність індивідуальних якостей фахівця, які служать успішному опануванню та виконанню професійної діяльності, ефективному розв’язанню професійних завдань, особистісно-професійному зростанню та вдосконаленню. До *спеціальних професійно важливих якостей*, необхідних для виконання дуальної професійної діяльності інженера-педагога, В. Хоменко [9] відносить: організованість,

комунікативність, прогностичні здібності, професійно-педагогічне мислення, технічне мислення, довільну увагу, педагогічну спостережливість, самокритичність, вимогливість, самостійність, креативність у педагогічній та технічній діяльності. Цей перелік, на нашу думку, доцільно доповнити спеціальними якостями інженера-педагога комп'ютерного профілю, запропонованими А. Ашеровим та В. Шеховцевою [1], а саме: зорієнтованістю на розв'язання проблем в реальних умовах, прагненням до підвищення власного професійного рівня, відповідальністю за результати своєї роботи, комунікативністю та вмінням працювати в команді на досягнення результату.

Таким чином, проведений аналіз проблеми професійних якостей інженера-педагога комп'ютерного профілю в контексті особистісно орієнтованого навчання дозволив нам визначити: особистісно орієнтоване навчання як вияв суб'єктного досвіду кожного суб'єкта учіння, забезпечення формування та розвитку його індивідуальності в життєвому і професійному самовизначенні (самореалізації) через підсилення гуманістичної спрямованості процесу навчання, розгляд особистості як системоутворюючого ядра процесу навчання (умова розвитку індивідуально-особистісних здібностей, властивостей, інтеріоризації, персоналізації, механізму індивідуального саморозвитку учня (студента)), яка наділена професійними, соціальними якостями та суб'єктними властивостями (незалежність, здатність до вибору, рефлексії, саморегуляції тощо);

це навчання, яке зосереджене на задоволенні особистісних потреб студента на основі диференційованого та індивідуалізованого підходів, що реалізують індивідуальні (особистісні) варіанти розвитку студента; головні компоненти професіоналізму інженера-педагога: *інтелектуальний*, що забезпечує реалізацію інтелектуальних знань та умінь в освітньому процесі, *мотиваційний*, що стимулює студента (педагога) до саморозвитку і самореалізації, *комунікативний*, що створює передумови самоактуалізації особистості в процесі педагогічного спілкування;

систему професійно важливих якостей як комплексне інтегрування суспільних, загальнонаукових, інженерних, психолого-педагогічних і методичних компонентів, якісне засвоєння яких дає можливість особистості у виконувати покладені завдання професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Ашеров А. Т. Проектная культура будущих инженеров–педагогов компьютерного профиля: сущность понятия / А. Т. Ашеров,

В. І. Шеховцова // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2007. – № 4. – С. 70–79.

2. Брюханова Н. О. Концептуальні положення проектування системи педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів / Н. О. Брюханова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. праць. – Х., 2012. – Вип. 34–35. – С. 8-13.

3. Горбатюк Р. М. Система професійної підготовки майбутніх фахівців інженерно-педагогічного профілю: [монографія] / Р. М. Горбатюк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 400 с.

4. Зеер Э. Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э. Ф. Зеер. – Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1988. – 120 с.

5. Коваленко Е. Э. Методика профессионального обучения: учебник для инженеров педагогов, преподавателей спецдисциплин системы профессионально-технического и высшего образования / О. Э. Коваленко. – Х.: ЧП “Штрих”, 2003. – 480 с.

6. Платонов К. К. Проблемы здібностей / К. К. Платонов. – М.: Наука, 1972. – С. 192.

7. Сериков В. В. Личностно ориентированное образование / В. В. Сериков // Педагогика. – 1994. – № 5. – С. 18–24.

8. Соціально-педагогічний словник / За ред. В. В. Радула. – К.: «ЕксОб», 2004. – С. 167.

9. Хоменко В. Г. Теоретичні та методичні засади проектування дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / В. Г. Хоменко. – Бердянськ: БДПУ, 2015. – 473 с.

*Кузнєцов Андрій Васильович,
старший науковий співробітник
науково-методичного відділу
аналізу та прогнозу освітньої
діяльності Національного
університету оборони України
імені Івана Черняхівського*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Впровадження, використання та розвиток дистанційного навчання у Збройних Силах України є одним із системних процесів реформування

системи військової освіти і підготовки військових фахівців, який потребує всебічного забезпечення.

Головною метою впровадження, використання та розвитку у Збройних Силах України є створення умов для надання якісних сучасних освітніх послуг на основі використання інформаційних технологій із дотриманням основних принципів дистанційного навчання усіма категоріями користувачів незалежно від місця проходження служби або роботи.

В Україні першими на шлях впровадження дистанційної форми навчання стали Національний технічний університет України (КПІ), Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, Сумський державний університет, Харківський національний університет радіоелектроніки, Хмельницький національний університет, Херсонський державний університет.

Для активізації роботи з розвитку дистанційного навчання в Україні це питання було розглянуто у 2005 році на Колегії Міністерства освіти України. Колегія відзначила важливість розвитку системи дистанційного навчання, яке значно розширить можливості і підвищить конкурентоздатність вітчизняного ринку освітніх послуг, збільшить доступність до них різних соціальних груп і категорій населення, створить передумови для прискорення розвитку всіх стратегічно важливих сфер суспільства і полегшить повноцінне входження України у світовий інформаційний простір, зберігаючи при цьому високоякісний людський капітал.

Крім того, було вказано на необхідність розвитку системи дистанційного навчання у контексті створення єдиного національного освітньо-наукового інформаційного середовища, що дасть змогу Україні приєднатися до Європейських освітньо-наукових комп’ютерних мереж та інформаційних ресурсів і зробить побудову системи дистанційного навчання у державі ефективнішою і менш затратною у використанні кадрових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Для забезпечення розвитку системи дистанційного навчання Міністерство освіти і науки України розробило Програму розвитку системи дистанційного навчання, затверджену Кабінетом Міністрів України і зареєстровану в Міністерстві юстиції; Положення про дистанційне навчання, підготовлене і розглянуте на засіданні державної

акредитаційної комісії і прийняте за основу проект Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти за дистанційною формою навчання; проект Положення про регіональні центри системи дистанційного навчання; проект Норм часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, які забезпечують навчання за дистанційною формою.

Для організаційного забезпечення розвитку системи дистанційного навчання при Міністерстві освіти і науки України створено координаційну раду на основі Українського центру дистанційної освіти, Український інститут інформаційних технологій в освіті Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”, формується перша черга мережі регіональних центрів системи дистанційного навчання. Крім цього, тривають педагогічні експерименти, що сприяють набуттю досвіду з питань впровадження дистанційного навчання у таких ВНЗ: Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Національному технічному університеті України “Київський політехнічний інститут”, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, Сумському державному університеті, Харківському національному університеті радіоелектроніки, Хмельницькому національному університеті, Херсонському державному університеті, Міжнародному університеті фінансів, Науково-виробничому комплексі “Академія дистанційної освіти”, Відкритому міжнародному університеті розвитку людини “Україна” та інших.

Триває формування трирівневої системи телекомунікаційних мереж, використовуваних навчальними закладами для інформаційної взаємодії під час організації навчального процесу та керування ним. На нижньому рівні всі з опитуваних вищих навчальних закладів створили локальні мережі, на їх базі – регіональні, відомчі, корпоративні та інші мережі, забезпечили їх вихід безпосередньо в Інтернет – мережу першого рівня телекомунікаційної взаємодії. Другий – національний – рівень телекомунікаційної взаємодії продовжують формувати на основі науково-освітньої мережі URAN, вузли якої наявні вже у 18 регіонах, разом з іншими науково-освітніми мережами.

Істотні зміни відбуваються у забезпеченні дистанційного навчання у вищих навчальних закладах. Усі вищі навчальні заклади мають мінімально необхідний рівень оснащеності комп’ютерною технікою, щоб забезпечити

впровадження дистанційного навчання або його елементів, а у понад 50 вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації в різних регіонах практично сформовано центри дистанційного навчання із відповідним технічним, програмним, методичним та кадровим забезпеченням.

У багатьох вищих навчальних закладах заявлено про використання спеціального програмного забезпечення дистанційного навчання – платформ, які забезпечують комплексне управління дистанційним навчанням або його елементами. Серед них – платформи загальновідомих світових виробників, адаптовані й інтегровані пакети спеціалізованого програмного забезпечення національних розробників, а також розроблене самостійне програмне забезпечення.

У дидактичному забезпеченні дистанційного навчання у вищих навчальних закладах також помітний значний поступ, а саме вищі навчальні заклади задекларували наявність загалом понад 2200 розроблених дистанційних курсів. Для кадрового забезпечення дистанційного навчання провідні вищі навчальні заклади (Національний технічний університет України “КПІ”, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, Харківський національний університет радіоелектроніки, Київський національний економічний університет, Дніпропетровський національний університет, Національна академія державного управління при Президентові України, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України та інші) проводять заходи із підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу. На цей час момент на спеціальних підготовчих курсах з основ дистанційного навчання підготовлено понад 3300 фахівців різної спеціалізації з навчальних закладів різних рівнів акредитації усіх регіонів України – розробників дистанційних курсів, програмістів, системних адміністраторів, методистів, менеджерів тощо.

Розпочато впровадження дистанційного навчання у загальноосвітні та інші професійні навчальні заклади.

Триває формування телекомунікаційної мережі з виходом в Інтернет для обслуговування системи загальної середньої освіти. Вже зараз у кожному регіоні є, як правило, не менше чотирьох опорних шкіл, підключених до Інтернету. Розроблено кілька дистанційних курсів, частина з яких розраховані на викладачів, що супроводжують навчальні комп’ютерні комплекси, надані у школи за програмою інформатизації.

Аналогічна робота триває в системі професійно-технічної освіти. На сьогодні 347 професійно-технічних навчальних закладів підключені до мережі Інтернет, 51 мають веб-сайти, розроблено 10 дистанційних курсів, у навчальному процесі використовують два електронних підручники.

Фінансове забезпечення дистанційного навчання у вищих навчальних закладах відбувається переважно за рахунок спеціальних коштів.

Найдинамічніше розвивається дистанційне навчання у системі післядипломної освіти.

Підсумовуючи вищесказане, можемо стверджувати, що незважаючи на позитивні тенденції розвитку системи дистанційного навчання, Україна значно відстає у цій сфері від розвинутих країн. На даний час є чимало невирішених проблем але згодом вони обов'язково будуть вирішені за умови надійного фінансування державою підтримки розвитку дистанційного навчання в освітній діяльності України.

*Куліда Ірина Михайлівна,
старший викладач кафедри військової
підготовки Національного університету
оборони України ім. Івана
Черняхівського*

*Бондаренко Ніна Антонівна,
старший викладач кафедри військової
підготовки Національного університету
оборони України ім. Івана
Черняхівського*

ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУРАТОРА НАВЧАЛЬНОГО ВЗВОДУ

Як відомо, жоден заклад освіти, а особливо військової освіти, не може функціонувати без виховної системи, системи виховної роботи та системи управління нею. Куратор як представник системи управління навчально-виховним процесом у військовому закладі вищої освіти повинен управління виховним процесом спрямовувати на розвиток самостійності, ініціативи студентів (курсантів), які в подальшому отримають первинні офіцерські звання.

В процесі педагогічної взаємодії куратору слід узагальнити здобутки навчального взводу, згуртовуючи його, зацентрувати увагу студентів (курсантів) на рівні довіри, щирості, доброзичливості, толерантності.

Однією з головних умов продуктивності навчання, виховання і розвитку су'єктів освітнього процесу є педагогічна фасилітація як специфічний вид діяльності, який застосовує куратор за рахунок особливого стилю спілкування та власне розвитку своєї особистості.

Термін “фасилітація” у перекладі з англійської мови означає “полегшувати, сприяти, допомагати, просувати”. Фасилітація – це професійна організація процесу групової роботи, за якої максимально задіяний потенціал усіх учасників групи. Це простір, в якому актуалізується колективний інтелект, виявляються проривні рішення, розв'язуються проблеми.

Застосовуючи фасилітацію як інструмент взаємодії, куратору бажано використовувати такі ефективні прийоми у взаємодії зі студентами: бути дружнім, доброзичливим і чуйним; виражати підтримку студентам, підбадьорювати їх; висловлювати свої почуття і звертати увагу на почуття інших; демонструвати високу мотивацію до змін; зберігати єдність навчального взводу завдяки компромісам, визнанню помилок; звертати увагу на потреби та інтереси студентів; зменшувати напругу взводу через використання гумору, перерв; конструктивно реагувати на критику та служити зразком для наслідування; підтримувати відкриту дискусію; пропонувати обов'язкову участь у спілкуванні; пояснювати сказане, використовувати перефразування; реалізувати індивідуальний підхід до студентів; сприймати ідеї від навчального взводу, демонструвати увагу [3, с. 28].

Узагальнюючи позиції сучасних дослідників таких як О. Андрєєв, О. Кондрашихіна, О. Шахматова, К. Шевченко [5, с. 260] виділяє такі найбільш значущі характеристики педагогічної фасилітативної взаємодії (модифіковано відповідно до змісту, потреб вищої школи):

Співпраця. Взаємодія викладача зі студентами та студентів між собою ґрунтується на розумінні й підтримці. Організація діяльності та взаємодії спрямована на конструктивне вирішення проблемних завдань, педагогічних конфліктів.

Власна позиція. За кожним студентом визнається право на власну думку, позицію, що має на увазі щире зацікавлення у думці інших і не нав'язуванні власної думки.

Індивідуальність і рівність. Кожен суб'єкт визнається неповторною особистістю, рівною серед інших у вияві своєї індивідуальності.

Саморозкриття. Фасилітатор педагогічно грамотно й відкрито виявляє свої власні почуття та емоційні переживання, знімаючи психологічні бар'єри відчуженості між учасниками взаємодії.

Залученість кожного до спільної діяльності (партисипативність). Співучасть студентів у організації діяльності з викладачем-куратором, спільне прийняття рішень про форми, способи і норми здійснення взаємодії, колективна відповідальність за прийняті рішення.

Організація простору. Фасилітативна організація простору дозволяє вільно встановлювати зоровий контакт, виконувати спільні дії, обмінюватися вербальними і невербальними засобами комунікації, емоційними станами, забезпечуючи зворотний зв'язок і взаєморозуміння [5, с. 260].

Отже, фасилітація – дієвий інструмент педагогічної взаємодії, опанування яким та використання якого значно підвищує якість засвоєння навчальних курсів, але й загалом професійну й особистісну компетентність, продуктивність студентів за рахунок заощадження часу, ресурсів та сприяє формуванню здорового морально-психологічного клімату в навчальному взводі.

Список використаних джерел

1. Буяльська Т. Б. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі : метод. посіб. / Т. Б. Буяльська, М. Д. Прищак, Л. А. Мацько; Вінниц. нац. техн. ун-т. - Вінниця : ВНТУ, 2007. – 148 с.

2. Інноваційні технології в роботі куратора академічної групи: навчально-методичний посібник до курсу / авт.-упоряд. І.В.Єгорова. – Івано-Франківськ, 2018. – 74 с.

3. Кошечко Н. Фасилітація як інноваційна технологія управління педагогічними конфліктами у закладах вищої освіти/ вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2018. – Вип. 2(8)/2018 – С. 24–29.

4. Фасилітація. Модерація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jak.magey.com.ua/articles/fasilitacija-moderacija-mediacija.html>

5. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя / К. О. Шевченко: зб. наук. пр. Психологічні науки. – 2014. – Вип. 2.13 (109). – С. 258–263.

*Марченко Тетяна Володимирівна,
викладач вищої кваліфікаційної
категорії, старший викладач ВКНЗ
«Коростишівський педагогічний
коледж імені І.Я.Франка»*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Оцінювання завжди було одним із найскладніших питань і в науці, і в шкільній практиці. Особливої гостроти проблема набула в останні роки.

Реформування системи загальної середньої освіти актуалізувало в Україні пошук шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, спрямованого на виховання ініціативної, самодостатньої, творчої особистості учня, яка відповідає вимогам III тисячоліття.

Важливою складовою освітніх реформ є також удосконалення системи оцінювання навчальних досягнень учнів середньої загальноосвітньої школи. Адже за умови оптимальної організації навчально-виховного процесу оцінювання сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови учнів, систематизує їх компетентність, своєчасно виявляє прорахунки дидактичного процесу, демонструє результати індивідуалізації та диференціації навчання, допомагає вчителю отримати інформацію про хід навчально-пізнавальної діяльності школярів.

Головна ідея Нової української школи – компетентнісне навчання. Впровадити таку філософію навчання неможливо без змін підходів до оцінювання та вимірювання знань учнів.

Компетентний підхід передбачає визначення певних пріоритетів в оцінюванні учнів, а саме: перехід від оцінки окремих, ізольованих умінь до інтегрованої та міждисциплінарної оцінки; впровадження діяльнісних методів (у формі проектів, ділових ігор); використання завдань з певним контекстом (зміст завдань має бути пов'язаний з реальними проблемами);

впровадження систем, орієнтованих на індивідуальні норми (у кожної людини свій рівень компетентності); поєднання оцінки індивідуальних умінь з оцінкою умінь працювати в групі.

Саме тому одним із важливих напрямків впровадження освітньої реформи є створення стимулюючої системи оцінювання. Основна її мета – підкреслювати досягнення учнів на рівні з помилками.

Широко відомо, що діти бояться контролю, адже вся система побудована так, що педагоги перевіряють здебільшого не рівень знань учнів, а те, чого діти не знають. Щоразу коментарі обмежуються словами: «не знаєш», «не вивчив», «не думав».

Сучасна система оцінювання не дає повноцінної можливості для формування в учня оцінної самостійності. Загальноприйнята в багатьох країнах „бальна” система виконує функцію зовнішнього контролю успішності навчання учня з боку вчителя, не припускає ні оцінки учнем власних дій, ні зіставлення його внутрішньої оцінки із зовнішньою оцінкою (тобто оцінкою вчителя, інших учнів), зрештою, ускладнює індивідуалізацію навчання. Вчителю, який користується нею, важко зафіксувати і позитивно оцінити реальні досягнення кожного конкретного учня порівняно із попередніми результатами його навчання.

Представлені недоліки „бальної” системи зумовили пошук принципово іншого підходу до оцінювання, який дозволить усунути негативні моменти в навчанні, сприятиме гуманізації, індивідуалізації, підвищенню навчальної мотивації і навчальної самостійності учнів [4].

Учитель має усвідомити сьогодні: він має оцінювати не лише рівень опанування предметним матеріалом (до поняття навченості входить також сформованість загальнонавчальних умінь, у тому числі й рефлексивно-оцінювальних) бо саме від здатності учня самостійно оцінювати діяльність залежить успіх формування життєвих компетентностей, розвиток особистості.

У Концепції Нової української школи зазначено, що оцінки слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу і плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів, тобто будуть рекомендаціями до дії. В основу підходу до оцінювання буде взято описове формувальне оцінювання з елементами автентичності.

Сутність поняття «формувальне оцінювання» досліджували вчені Б. Белл, П. Блек, Б. Коуві, М. Пінська, Ф. Перрену.

Формувальне оцінювання дає можливість учням усвідомлювати й відслідковувати особистий прогрес і планувати подальші кроки з допомогою учителя. Для педагога формувальне оцінювання означає бути поруч з учнем і вести його до успіху. Коли наставники регулярно залучають учнів до збирання та перевірки інформації про своє навчання, вони допомагають їм ставати відповідальними та самостійними [2].

Оцінювання в НУШ — спонукальне, а не каральне. Тобто вчитель за допомогою оцінки фіксує, на якому рівні перебуває дитина, і показує ціль, до якої вона має прямувати.

Учні мають усвідомлювати, яких результатів навчання необхідно досягнути, й у будь-який час установити, на якому етапі досягнення власних цілей вони знаходяться, оцінити точність виконаних дій та операцій, скоригувати за необхідності та зрозуміти, коли очікуваного результату досягнуто. Таким чином, формувальне оцінювання є зворотним зв'язком для учнів, який дозволяє їм зрозуміти, яких заходів слід вжити, щоб покращити власні результати [3, с. 45].

Об'єктивно і методично правильно організований контроль розкриває невикористані резерви, можливості дитини, стимулює учнів до систематичної наполегливої праці, зумовлює формування важливих якостей особистості: відповідальності, здатності до подолання труднощів, самостійності» [1].

Основною умовою при виборі засобів вимірювання та оцінювання компетенцій учнів є можливість за їх допомогою здійснювати багатовимірні вимірювання, проводити комплексне оцінювання, визначати інтегровані якості особистості. Інструментарієм вимірювання та оцінювання компетенцій, крім традиційних методів контролю, є: портфоліо, контекстні завдання, педагогічні тести, проекти, кейс-вимірювачі.

Вже сьогодні в освітній практиці простежуються нові тенденції розвитку оціночної діяльності вчителя: підвищення значимості якісних оцінок; орієнтація на особистісні досягнення учнів; навчання учнів самооцінці результатів навчальної діяльності; відмова від формалізованої оцінки робіт творчого характеру.

Отже, педагогічне оцінювання є одним із найважливіших елементів сучасного навчального процесу. Від правильної організації контрольної-оціночної діяльності вчителем великою мірою залежить ефективність управління навчанням.

Література:

1. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 28 січня 2014 року № 1/9-74 «Інструктивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів» [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. – Режим доступу : mon.gov.ua/content/Нормативно-правова%20база/1-9-74.pdf.
2. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471
3. Основи педагогічного оцінювання. Ч. I. Теорія. Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / [Г. Агрусті, Л. М. Артемчук, І. Є. Булах, Д. Вілмут, Т. О. Лукіна, М. Р. Мруга]. – К. : Майстер-клас, 2005. – 94 с.
4. Предик А. А. Підготовка вчителя початкових класів до змістового оцінювання навчальної діяльності молодших школярів [Електронний ресурс] / А. А. Предик. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/10/visnuk

*Миронець Сергій Миколайович,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології Київського
національного торговельно-
економічного університету*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИТСУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Локальні війни, катастрофи і надзвичайні ситуації мирного часу викликають занепокоєння не тільки науковців, але й уряди різних держав світу, саме через збільшення їх частоти, вираженості й важкості наслідків. Якщо в галузі медичного забезпечення, досить відпрацьовані заходи надання екстреної медичної допомоги постраждалим, то вітчизняна система захисту психічного здоров'я постраждалого в наслідок НС

населення та фахівців, що покликані надавати таку допомогу, знаходиться на етапі свого становлення.

Аналіз наукової літератури свідчить, що вперше термін «психологічний захист» застосував Зигмунд Фрейд у своїй психоаналітичній теорії й використовував це поняття для «загального позначення техніки, яку «Его» використовує в конфліктах, які можуть призвести до неврозів [6, с. 43].

Водночас за останнє століття теорія і практика науки зіткнулася з набагато-складнішими проблемами, які знаходяться у колі понять психологічного захисту людини. На теперішній час існує досить багато наукових поглядів (концепцій) на проблему психологічного захисту особистості. За деякими з них, психологічний захист – це: психічна діяльність, спрямована на спонтанне усунення наслідків психічної травми (В.Ф. Басіна, В.Е. Рожнов); окремі випадки відношення особистості хворого до травматичної ситуації або хвороби, що вразила його (В.М. Банщикова); механізми компенсації психічної недостатності (В.М. Воловик, В.Д. Вид); пасивно-оборонні форми реагування в патогенній життєвій ситуації (Р.А. Зачепицький); способи репрезентації перекрученого змісту (В.Н. Цапкин); крайній засіб збереження суб'єктом душевної рівноваги (О.В. Винославська); система механізмів, спрямованих на мінімізацію негативних переживань – на усунення або зведення до мінімуму відчуття тривоги, пов'язаного з усвідомленням конфлікту, що ставить під загрозу цілісність особистості (О.А. Олійников, О.В. Тимченко, Н.В. Оніщенко та ін); механізм адаптивної перебудови сприйняття й оцінки, що виступає у випадках, коли особистість не може адекватно оцінити почуття занепокоєння, викликане внутрішнім або зовнішнім конфліктом, і не може впоратися зі стресом (В. А. Ташликов); способи переробки інформації в мозку, що блокує загрозову інформацію (І. В. Тонконогий) та інші [2, с. 9-10].

Саме через неоднозначність підходів до збереження психічного здоров'я громадян під час виникнення надзвичайних ситуацій (НС) не тільки природного чи техногенного характеру, алей в умовах локальних військових конфліктів та війн.

На теренах Українського законодавчого поля система психологічного захисту населення унормована Кодексом цивільного захисту України, а саме статтею 38, де визначено зміст та структура системи заходів з психологічного захисту населення України.

Стаття 38 «Психологічний захист населення»

1. «Заходи психологічного захисту населення спрямовуються на зменшення та нейтралізацію негативних психічних станів і реакцій серед населення у разі загрози та виникненню надзвичайних ситуацій і включають:

- 1) планування діяльності, пов'язаної з психологічним захистом;
- 2) своєчасне застосування ліцензованих та дозволених до застосування в Україні інформаційних, психопрофілактичних і психокорекційних методів впливу на особистість;
- 3) виявлення за допомогою психологічних методів чинників, які сприяють виникненню соціально-психологічної напруженості;
- 4) використання сучасних психологічних технологій для нейтралізації негативного впливу чинників надзвичайних ситуацій на населення;
- 5) здійснення інших заходів психологічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Організація та здійснення заходів психологічного захисту населення покладаються на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [3, 5].

З моменту унормуванням на законодавчому рівні понятійного апарату та структури заходів у сфері захисту психічного здоров'я, стало можливим розроблення системи психологічного захисту та медико-психологічної реабілітації різних верств постраждалого населення.

Під терміном «медико-психологічна реабілітація» розуміється комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних та оздоровчих заходів, спрямованих на відновлення психофізіологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, передусім неповнолітніх осіб [5, с. 6].

Однією із пріоритетних дій у надзвичайній ситуації (НС) є захист і покращення психічного та психосоціального благополуччя людей [4, с. 4].

Згідно статті 5 Кодексу цивільного захисту 1. «НС класифікуються за: характером походження, ступнем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків;

2. Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення НС на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

1) техногенного характеру; 2) природного характеру; 3) соціальні; 4) воєнні.

3. Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні НС: 1) державний; 2) регіональний; 3) місцевий; 4) об'єктовий [5].

Для організації чіткої системи психологічного захисту як постраждалого населення так і психологічного супроводу фахівців, що залучені до ліквідації наслідків НС необхідно визначити критерії негативного впливу НС на постраждале населення та особовий склад. До основних із них можуть належати:

- *Тимчасовий* – зовнішня раптовість, несподіване виникнення і швидкий розвиток НС; важкі віддалені наслідки НС тощо;

- *Соціально-екологічний* - людські жертви, епідемії, мутагенез, тератогенез у людей і тварин; епізоотії, виведення із виробництва значної частини природних ресурсів, сільськогосподарських угідь тощо;

- *Соціально-психологічний* - негативні психічні стани (страх, депресія, психосоматичні розлади тощо) в період НС; дестабілізація психологічної стійкості населення в посткризовому віддаленому періоді;

- *Соціально-політичний* - гостра конфліктність серед верств населення, потенційна вибухонебезпечність, посилення внутрішньополітичного напруження, широкий загально-державний та міжнародний резонанс;

- *Економічний (включно техніко-економічний)* - значні економічні збитки, вихід з ладу промислових підприємств, інженерних систем і споруд; необхідність значних матеріальних затрат на відновлення і компенсацію (створення соціальних, страхових фондів тощо);

- *Організаційно-управлінський* - невизначеність ситуації, складність прийняття рішень, прогнозування розвитку подій; необхідність міжвідомчої координації, масштабних евакуаційних і рятувальних робіт, включаючи невідкладну медичну допомогу;

- *«Специфічний» (мультиплікативний)* - різноплановість наслідків НС, їх непередбачуваний і нерідко ланцюговий характер [4, с. 9].

При такому підході під екстремальною ситуацією (варто розуміти обмежене, тимчасове явище, яке можна подолати у найкоротші терміни, силами і засобами, що є в наявності на момент виникнення НС. Тоді, як під надзвичайною ситуацією («катастрофою», «стихійним лихом» тощо) мається на увазі надзвичайне негативне явище, з яким неможливо впоратися у найкоротші терміни наявними силами і засобами, у наслідок чого потребується додаткова допомога із зовні.

Основні заходи підтримки та відновлення психічного здоров'я постраждалого внаслідок різноманітних НС населення викладені в Керівництві міжвідомчого постійного комітету (МПК) з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації [1].

Керівництво (МПК) містить змістовний алгоритм роботи з різними категоріями постраждалого населення у наслідок надзвичайних ситуацій різноманітного походження (в тому числі і військового характеру).

Комплексний термін «психічне здоров'я та психосоціальна підтримка» вживається для опису будь-якого типу місцевої чи зовнішньої підтримки, спрямованої на захист чи сприяння психосоціальному благополуччю та/або запобігання чи лікування психічних розладів [1, с. 4].

Головною метою МПК – забезпечити суб'єкти гуманітарної сфери і громади стратегією планувати, впроваджувати й координувати систему мінімального мультисекторного реагування задля захисту і покращення психічного здоров'я та психосоціального благополуччя населення в розпалі надзвичайної ситуації.

Введення в дію подібних керівництв дає змогу відпрацювати єдину систему дій з психологічного захисту населення на випадок виникнення різноманітних НС та потребує подальшого наукового пошуку щодо її уніфікації та вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації: перелік контрольних показників для використання на місцях. – Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. – 36 с.

2. Особливості функціонування механізмів психологічного захисту у рятувальників в умовах екзистенціальної загрози: Монографія. / О.А. Олійников, Н.В. Оніщенко, О.В. Тімченко, Д.С. Тітаренко, В.Є. Христенко. – Х. : НУЦЗУ, 2011. – 151 с.

3. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології : монографія / [Максименко С.Д., Садковий В.П., Миронець С.М. та ін. за заг. ред. В.П. Садкового, О.В. Тімченка: НУЦЗУ. – Х. : ФОП Мезіна В.В., 2017. – С. 512 с.

4. Шамрей В.К. Психиатрия войн и катастроф. Учебное пособие. Издательство «СпецЛист», 2015. – 291 с.

5. Кодекс цивільного захисту України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 20 січн. 2018 р. : (офіц. Текст). – К. : Паливода А.В., 2018. – 132 с. – (Кодекси України).

6. Freud S. The Problem of Anxiety. New York: Norton, 1936, p. 43.

*Наумова Вікторія Юрївна,
старший викладач кафедри
методики природничо-
математичної освіти і
технологій ІППО Київського
університету імені Бориса
Грінченка*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Модернізація післядипломної освіти та процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників в цілому, приведення їх у відповідність до світових, європейських і національних стандартів є актуальною проблемою педагогічної науки і практики. Розв'язання цієї проблеми має забезпечити не лише професійний розвиток педагога, а й його неперервний особистісний розвиток впродовж життя.

Здійснений аналіз наукових досліджень з неперервної професійної освіти показав, що система післядипломної освіти педагогів повинна відбуватися у напрямках гуманізації, динамічного співвідношення теоретичного і практичного навчання, підвищення інформаційної насиченості змісту освіти, андрагогізації процесу навчання, що закономірно зумовлено загальносвітовими тенденціями розвитку системи неперервної освіти дорослих, невід'ємною складовою якої є післядипломна освіта педагогічних працівників.

Аналіз наукових досліджень показав, що важливими є праці українських науковців, присвячені проблемі підвищення рівня професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема таким її аспектам, як: методологічним основам неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, В. Кремень, Н. Ничкало); андрагогічним засадам навчання дорослих (О. Аніщенко, Л. Лук'янова); професійному розвитку педагогів в умовах післядипломної освіти (О. Дубасенюк, Л. Пуховська).

Актуальність проблеми професійного розвитку педагогічних працівників обумовила значну кількість розроблень теоретичних засад цього процесу з метою досягнення відповідності рівня професійного та особистісного розвитку педагога потребам і запитам сучасного суспільства.

Післядипломна освіта має певні особливості (гуманістичну спрямованість, навчання на андрагогічних засадах, неперервність тощо), які характеризують професійний розвиток особистості. Маємо підстави стверджувати, що виникає необхідність визначення впливу умов післядипломної освіти на професійний розвиток педагогічних працівників.

З метою вивчення ставлення педагогічних працівників до професійного розвитку в системі формальної післядипломної освіти нами було проведено опитування слухачів курсів підвищення кваліфікації в кількості 136 осіб. Головною метою опитування було виявлення впливу різних видів післядипломної освіти на професійний розвиток респондентів. Спочатку нами встановлено загальні характеристики педагогічних працівників (стать, стаж роботи, освітньо-кваліфікаційний рівень, досвід післядипломної освіти). Наступним кроком стало виявлення їхнього ставлення до впливу різних видів післядипломної освіти на професійний розвиток. Для обробки отриманих даних використано варіаційний аналіз.

За результатами опитування виокремлено умови проведення післядипломної освіти, яким надали перевагу респонденти. Серед найбільш бажаних умов проходження післядипломної освіти респонденти відзначили: навчання за власною потребою у вигляді самостійної роботи над професійним розвитком (67,39 %); широке застосування сучасних інформаційних технологій, тренінгів і ділових ігор (15,22 %); якісне сучасне нормативне та методичне забезпечення післядипломного навчального процесу (9,78 %).

Таким чином, за результатами здійсненого опитування з педагогічними працівниками отримано такі результати: 1) за нормативно

визначеними видами післядипломної освіти бажають підвищувати (і підвищують) кваліфікацію 91,30 % респондентів; 2) трохи більше ніж половина респондентів вважає, що найбільший вплив видів післядипломної освіти на професійний розвиток здійснюють курси підвищення кваліфікації (52,17 %); 3) серед респондентів спостерігається бажання отримувати післядипломну освіту за власною потребою у вигляді самостійної роботи над професійним розвитком і в результаті широкого застосування сучасних інформаційних технологій. Отримані результати дослідження переконливо довели необхідність організації неперервної післядипломної освіти педагогів в умовах формальної освіти дорослих.

Вивчення впливу умов, видів, форм і методів післядипломної освіти на професійний розвиток педагогічних працівників дозволило констатувати, що післядипломна освіта є засобом досягнення стратегічних цілей педагогічної практики і ґрунтується на потребі педагогів до професійного зростання. З нашої точки зору, післядипломну освіту варто розуміти як соціально-педагогічну діяльність, що спрямована на формування професійних орієнтирів педагогів з метою розвитку особистісних і професійних якостей, постійне професійне зростання.

Слід зауважити, що формальна освіта дорослих як один із видів післядипломної освіти в Україні презентована закладами післядипломної освіти (академіями, інститутами). Основною метою діяльності таких закладів формальної післядипломної освіти, є забезпечення неперервності професійної освіти різних категорій педагогічних працівників, розвиток у них готовності пристосовуватися до змін в освітній галузі, до нових вимог суспільства щодо результатів навчання і виховання підростаючого покоління. У такому випадку, метою курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників є формування в них готовності до професійного розвитку у курсовий і міжкурсний періоди післядипломної освіти.

Варто акцентувати, що набуває поширення неформальна післядипломна освіта, яка здійснюється в освітніх установах або громадських організаціях, під час індивідуальних чи групових занять з організаторами навчання дорослих й зазвичай не підтверджується наданням офіційно визнаного документа.

Результати вивчення професійного розвитку педагогічних працівників у системі формальної післядипломної освіти уможливили такі висновки: необхідність оновлення процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до сучасних динамічних змін у

суспільстві; досягнення цілісності і наступності у навчанні дорослих на засадах андрагогічного підходу; використанні інноваційних технологій, форм і методів навчання дорослих.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів означеної проблеми. До подальших напрямів наукового пошуку слід віднести: удосконалення післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників щодо створення ефективного механізму регулювання цієї сфери освіти дорослих, дотримання вимог до організації післядипломного навчання педагогів та виконання освітніх стандартів.

*Невмержицький Володимир
Максимович, к. психол. н., доцент,
провідний науковий співробітник
лабораторії психології навчання імені
І.О. Синиці Інституту психології імені
Г.С. Костюка НАПН України*

ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На успішність навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) впливають багато чинників: рівень патріотизму та моральності тих, хто навчається; матеріальний стан; стан здоров'я; вік; сімейний стан; рівень підготовки перед вступом на навчання; володіння навичками самоорганізації, планування і контролю своєї діяльності; мотиви вибору ЗВО; адекватність уявлень про специфіку навчання; форма навчання (денна, заочна); досвід участі у бойових діях або миротворчих місіях, організація навчального процесу у ЗВО; матеріальна база ЗВО; рівень кваліфікації викладачів і підрозділів забезпечення; престижність ВНЗ і, безумовно, індивідуальні психологічні особливості слухачів [2, 3, 4, 5, 9].

У перебігу навчання можна побачити як одні студенти, слухачі (курсанти) багато та охоче працюють над оволодінням знаннями і професійною майстерністю, а труднощі, що виникають тільки додають їм енергії і бажання добитися поставленої мети, тоді як інші все роблять під натиском. При поясненні цього феномену найчастіше звертаються до таких індивідуально-психологічних особливостей тих, хто навчається, як

навчальна мотивація, що забезпечує сильні позитивні переживання при досягненні навчальної мети; рівень інтелекту (здатність засвоювати знання, уміння, навички та успішно застосовувати їх для вирішення завдань); креативність (здатність самому виробляти нові знання); висока самооцінка, що приводить до формування високого рівня домагань тощо.

Як психічне явище мотивація трактується по-різному. В одному випадку – як сукупність факторів, що підтримують і спрямовують (тобто визначають) поведінку, в іншому - як сукупність мотивів, у третьому – як спонукання, що викликає активність організму й визначає його спрямованість. Крім того, мотивація розглядається як процес психічної регуляції конкретної діяльності, як процес дії мотиву, як усвідомлена потреба та як предмет потреби [1, 4].

В основі формування мотивів завжди лежать певні потреби, які є головною спонукальною силою поведінки, джерелом активності, основи для складної системи мотивації. Потреби й мотиви, що формуються на їхній основі, визначають відношення до навчання у ЗВО. Мотиви пов'язані й зі спрямованістю особистості, тобто із сукупністю найважливіших цілей, які ставить людина в житті.

Мотивацію навчання у ЗВО можна визначити як процес суб'єктивного перетворення особистістю умов і факторів соціального середовища в результаті усвідомлення й прийняття їхнього змісту й значущості в активні спонукальні сили, що лежать в основі мислення, поведінки, вчинків і навчальної діяльності. Зміст мотивації полягає в тому, щоб відшукати й знайти саме такі дії, які відповідають основній, закріпленій в житті установці особистості.

Класифікації мотивів можуть бути різними залежно від цілей дослідження, підходу до розгляду питання тощо [6].

Мотиви класифікують за різними підставами, наприклад, за групами. У першу групу входять мотиви, пов'язані з найважливішими сферами життя суспільства. Це можуть бути ідейні мотиви (зокрема, пов'язані з позицією особистості стосовно економіки), політичні (пов'язані із зовнішньою й внутрішньою політикою), військові, військово-політичні, моральні, естетичні тощо.

До другої групи відносять мотиви, пов'язані з діяльністю (мотиви таких найважливіших видів діяльності, як суспільно-політична, професійна, навчально-пізнавальна).

За часом прояву можуть бути виділені мотиви постійні (діють у перебігу всього життя людини (наприклад, пов'язані із задоволенням природних потреб)), тривалі (діють у перебігу багатьох років (визначаються пізнавальною потребою особистості)) або такі, що короткочасно діють (протягом обмеженого інтервалу (визначаються прагненням до пізнання чогось нового)).

За силою прояву мотиви розділяються на сильні (складають особливо діючу мотивацію), помірні (характеризуються середньою силою прояву), і слабкі (що здійснюють на діяльність малозначущий вплив).

За широтою впливу мотиви поділяються на широкі соціальні (спрямовані на інтереси суспільства), середні групові, корпоративні (спрямовані на інтереси певної соціальної групи) і вузькоособистісні (спрямовані на інтереси конкретної особистості).

За відношенням до особистості та її поведінки розрізняють мотивації: зовнішню й внутрішню. Зовнішня мотивація - конструкт для опису детермінації поведінки в тих ситуаціях, коли фактори, які її ініціюють і регулюють, перебувають поза особистістю або поза її поведінкою. Зовнішня мотивація, як правило, базується на нагородах, заохоченнях, покараннях або інших видах зовнішньої стимуляції, які ініціюють і спрямовують бажане або гальмують небажану поведінку. Внутрішня мотивація - конструкт, що описує такий тип детермінації поведінки, коли ініціюючі й регулюючі її фактори виникають зсередини особистісного "Я" і повністю перебувають всередині самої поведінки. Внутрішньомотивована діяльність не вимагає заохочень [4].

За спрямованості на успіх (Д. Макклелланд, Д. Аткинсон, Х. Хекхаузен) розрізняють мотиви досягнення успіху й уникання невдач. Люди, мотивовані на успіх, звичайно ставлять перед собою деяку позитивну мету, досягнення якої може бути однозначно розцінене як успіх; вони прагнуть домагатися тільки успіхів і розраховують одержати схвалення за свої дії, проявляючи більшу наполегливість у досягненні мети, реалістичність в оцінці своїх можливостей, зібраність і зосередженість. Люди, мотивовані на уникання невдач, невпевнені, бояться критики, прагнуть до найбільш легкої або важкої роботи, мають завищену або занижену самооцінку, нереалістичний рівень домагань. [4, 10].

За результатами дослідження мотивації уникання невдачі, яке було проведено за допомогою методики Т.Елєрса [8] на вибірці слухачів (N= 74)

чоловічої статі, високий рівень даного виду мотивації спостерігається у 42 % слухачів. Низький рівень спостерігається у 24% з загальної вибірки опитуваних, середній – у 34% ($p < 0,01$) опитуваних. Беззаперечно, значну роль у цьому відіграють, крім інших чинників, вікові особливості, термін перебування слухачів на військовій службі та досвід участі у бойових діях на сході України. Таким чином, мотивація слухачів є дуже різноманітною.

Одним з найважливіших чинників успішного навчання у ЗВО є характер навчальної мотивації, її енергетичний рівень і структура. Деякі автори ділять мотивацію навчальної діяльності на недостатню і позитивну, відносячи до останньої пізнавальні, професійні і навіть моральні мотиви. В такій інтерпретації виходить прямолінійний і майже однозначний зв'язок позитивної мотивації з успішністю навчання [4, 9]. При більш диференційованому аналізі мотивів навчальної діяльності виокремлюють спрямованість на отримання знань, на отримання фаху [7]. Студенти, слухачі (курсанти), які націлені на отримання знань, характеризуються високою регулярністю учбової діяльності, цілеспрямованістю, сильною волею тощо. Ті ж, хто спрямовані на отримання професії часто проявляють вибірковість, поділяючи навчальні дисципліни на “потрібні” і “не потрібні” для їх професійного становлення, що може позначатися на академічній успішності.

Природно, мотивація, рівень інтелекту, самооцінка та успіхи в попередній до навчання діяльності впливають на готовність слухача одержувати задоволення від навчання, інтенсивно працювати, відповідати на виклики життя, не пасувати перед невдачами і добиватися соціально-значущих результатів.

Таким чином, розглянутий вплив мотивації на успішність навчання у ЗВО, роль і місце індивідуально-психологічних особливостей студентів, слухачів (курсантів) у мотивації до навчання допоможуть викладачам краще розуміти тих, хто навчається, знаходити з ним спільну мову при вирішенні важливих для обох сторін питань підвищення ефективності навчальної діяльності і рівня професійної підготовки у ЗВО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека. – М.: Просвещение, 1990. – 378 с.
2. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы. - Минск, 1993. – 462 с.

3. Ковальов В. Кадровий резерв з учасників АТО//Народна армія. -2014. – 7 листопада.
4. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. -СПб.: “Питер”, 2000. С. 65.
5. Комплексное исследование проблемы обучения и воспитания специалистов с высшим образованием. - Л., 1980. – 434 с.
6. Мотивационная готовность молодых офицеров к военной службе: Учебно-методическое пособие . - М.:Военный университет, 2004. – 141с.
7. Педагогика и психология высшей школы. - Ростов – на - Дону, 2002. - 437 с.
8. Практическая психодиагностика / Под ред. Д.Я.Райгородского. – Самара: БАХРАХ - М, 1998. – С. 630-632.
9. Смирнов С.Д. .Психологические факторы успешной учебы студентов вуза [Електронний ресурс]. - <http://www.psy.msu.ru/people/smirnov.html>.
10. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. – М.:Просвещение, 1986. – Т.1. - С.12 – 405.

*Озерян Ольга Леонідівна,
магістр державного управління,
директор Наукової бібліотеки
Університету менеджменту освіти
Національної академії педагогічних
наук України, членкиня-
кореспондентка Академії
міжнародного співробітництва з
креативної педагогіки «Полісся»*

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Сучасне суспільство є інформаційним і висуває принципово нові вимоги до системи вищої освіти та до професійної діяльності її суб'єктів. Існує нагальна потреба у науково-педагогічних працівниках, які здатні й готові постійно працювати з великим обсягом різноманітної інформації. У зв'язку з цим можна вважати, що інформаційно-аналітична діяльність для

науково-педагогічного працівника є безпосередньою складовою його професійної діяльності, й, відповідно, говорити про сформованість рівня їхньої інформаційно-аналітичної компетентності. Тому актуальність проблеми інформаційно-аналітичної діяльності та, відповідно, інформаційно-аналітичної компетентності науково-педагогічного працівника зумовлено підвищенням ролі інформації в інформаційному суспільстві та професійній діяльності суб'єктів вищої освіти, необхідністю інформаційно-аналітичного забезпечення та супроводу заходів освітньої діяльності: організаційно-управлінських, навчальних, виховних, виробничих, методичних тощо, впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, що виступає необхідним механізмом професійно-педагогічної діяльності. Проблема інформаційно-аналітичної компетентності науково-педагогічних працівників стала предметом досліджень, які стосуються таких аспектів: методологічних засад інформаційної культури особистості – Е.°Сабліна°[8], інформаційної культури фахівця як чинника успішної професійної діяльності, а також соціальної захищеності особи в інформаційному суспільстві – О.°Аніщенко [1], Р.°Калюжний [4], О.°Матвієнко [6], становлення інформаційної культури педагогів – Т.°Демиденко [3] та ін., створення інформаційних систем управління в галузі освіти – В.°Биков [2]. Зокрема, В.°Олійник [7], розглядаючи поняття «інформаційно-аналітичні уміння керівника», визначає його основою інформаційну аналітику. Як засвідчують результати наукових розробок, актуальність досліджуваної проблеми зумовлена потребами суспільства у компетентності науково-педагогічних працівників, важливістю їхньої високої інформаційної культури. На основі аналізу розглянутих наукових джерел можна вважати, що інформаційно-аналітична діяльність – це цілеспрямована діяльність щодо збору, опрацювання й аналізу різної інформації про стан певної системи. Основними характеристиками інформаційно-аналітичної діяльності є предметність і суб'єктність. Предмет – інформація щодо функціонування закладів вищої освіти. Суб'єктність стосується науково-педагогічних працівників, їхнього досвіду, потреб, установок, емоцій, волі, мотивів, особистісного сенсу в інформаційно-аналітичній діяльності, яку вони здійснюють як суб'єкти професійно-педагогічної діяльності. Отже, інформаційно-аналітична діяльність науково-педагогічних працівників є складовою їхньої професійно-педагогічної діяльності, яка характеризується цілеспрямованим пошуком, збором інформації щодо, з

одного боку, життєдіяльності й функціонування ЗВО, а з іншого – професійно-педагогічної діяльності кожного науково-педагогічного працівника та продуктивним її використанням для вирішення різних професійно-педагогічних завдань. Зміст інформаційно-аналітичної діяльності науково-педагогічних працівників ми розуміємо як отримання інформації про об'єкт (процес), що вивчається, отримання системних знань, формування системи дій та впливу на освітню систему і на її суб'єктів.

Успішність інформаційно-аналітичної діяльності зумовлена рівнем сформованості (розвиненості) інформаційно-аналітичної компетентності, зміст якої, на думку Н.°Зінчук, визначається такими складовими, як: професійна мотивація щодо формування і подальшого розвитку даної компетентності (мотиви, інтереси, потреби, ціннісні та смислові орієнтації, спрямованість особистості); рівень необхідних і достатніх знань, умінь та навичок; первинний досвід професійної діяльності у заданому напрямі; акмеологічні аспекти, що передбачають стійку потребу в саморозвитку, самовдосконаленні та сформовану рефлексивну діяльність як чинник успішності особистісного моніторингу власного професійного зростання [5].

Тому можна розглядати напрями розвитку інформаційно-аналітичної компетентності науково-педагогічних працівників, а саме: *ціннісно-мотиваційний*^о – особистісне ставлення до інформації, сформованість аксіологічної сфери свідомості та самосвідомості на основі обізнаності з концептуальними положеннями теорії інформації і культури, їх природи серед категоріальних понять світобудови, трансформації їхніх сутнісних характеристик в умовах становлення інформаційного суспільства, змін у формах свідомості та самосвідомості особи й фахівця, в основних сферах діяльності, регулятивних нормах взаємодії різних спільнот, ціннісних орієнтаціях і творчих спрямуваннях; усвідомлення ціннісних аспектів інформаційно-аналітичної діяльності та особливостей практичного застосування її результатів у своїй професійно-педагогічній діяльності; формування установки на розвиток інтересу до інформаційно-аналітичних дій, умінь і здатностей, прагнення до збагачення власного інформаційного потенціалу тощо; *когнітивний* – розвиток інформаційно-культурної ерудиції, комплексу знань теоретичного і практичного характеру із пошуку інформації, розуміння закономірностей процесів її опрацювання, перетворення й представлення за допомогою як традиційних, так і

електронних засобів, *поведінково-діяльнісний напрям*: розвиток загальної культури інформаційної діяльності, аналітично-прогностичної – щодо оволодіння практичними процесами пошуку й аналізу інформації, її синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення та конкретизації, розвиток провідних якостей інтелекту – гнучкості і критичності практичного мислення, здатності до аналогій та інших творчих мисленневих операцій, розробки поліваріантного і альтернативного варіантів використання й прогнозування результатів; *комунікативний напрям* характеризує рівень розвитку поінформованості щодо цілей, суті, технологій, методик і особливостей педагогічного спілкування та міжособистісної взаємодії у педагогічному середовищі; *суб'єктний напрям* визначається свідомою активністю науково-педагогічних працівників як творчих суб'єктів професійно-педагогічної діяльності, створенні неповторного, індивідуального, творчого стилю цієї діяльності на основі усвідомлення, аналізу та оцінювання власної поведінки і діяльності в педагогічному середовищі.

Таким чином, структура та особливості актуалізації інформаційно-аналітичної компетентності науково-педагогічних працівників зумовлені багатьма чинниками, зокрема: *суб'єктивними*: професійним, фаховим, науково-педагогічним і особистісним досвідом; контингентом студентів; *об'єктивними*: призначенням ЗВО; посадовими обов'язками кожного науково-педагогічного працівника в педагогічній системі закладу; матеріально-технічним забезпеченням освітнього процесу; *ситуативними*: специфічними для кожного ЗВО і кожного з його працівників.

Отже, інформаційно-аналітична компетентність науково-педагогічних працівників – це безпосередня складова їхньої професійно-педагогічної компетентності, що включає інформаційно-аналітичні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі якості, особистий досвід у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення й передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм професійно-педагогічної діяльності, що дає змогу оперативно орієнтуватися в інформаційному просторі ЗВО, брати активну участь у його формуванні, а також успішно реалізовувати інформаційно-аналітичну функцію як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності. Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності науково-педагогічних працівників можливий лише за наявності певних *організаційно-педагогічних умов*: планування і організація процесу навчання в системі

методичної роботи, що забезпечує конкретність, актуальність та доцільність передбачених заходів; розроблення індивідуального плану (щоденника) саморозвитку науково-педагогічного працівника, що є інструментом, який допомагає планомірно та цілеспрямовано розвивати у себе необхідні навички та якості; вибір форм і методів, адекватних професійному та життєвому досвіду, що забезпечує дослідницький характер діяльності; мотивація до самоосвітньої пізнавальної діяльності, що забезпечує результативність розвитку інформаційно-аналітичної компетентності.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О.°В. Інформаційна культура педагога / О.°В. Аніщенко, О.°С.°Падалка [Електронний ресурс] // Publishing house Education and Science s.r.o. – URL: http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Pedagogica/20930.doc.htm.

2. Биков В. Ю. Моніторинг рівня навчальних досягнень з використанням Інтернет-технологій: [монографія] / АПН України; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання / В.°Ю.°Биков, Ю.°М.°Богачков, Ю.°О.°Жук. – Київ: Педагогічна думка, 2008. – 127 с.

3. Демиденко Т.°М. Інформаційна культура сучасного вчителя: навч. посібник / Т.°М. Демиденко; Черкаський держ. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2003. – 96 с.

4. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики: Монографія / Р.°А.°Калюжний, В.°О.°Шамрай, В.°Д.°Гавловський, М.°В.°Гуцалюк, М.°Я.°Швець, В.°С.°Цимбалюк, Ю.°В.°Яцишин, А.°С.°Ластовецький; За ред.: Р.°А.°Калюжного, В.°О. Шамрая. – Київ: АДПС України. – 2002. – 296 с.

5. Зінчук Н. А. Інформаційно-аналітична компетентність менеджера: значення у професійній управлінській діяльності та передумови формування у ВНЗ. – URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/content/08znashi.htm>.

6. Матвієнко О.°В., Цивін М.°Н. Основи менеджменту інформаційних систем: Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.

7. Олійник В.°В. Формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі фахової підготовки / В.В. Олійник // Проблеми інженерно-педагогічної освіти (Збірник наукових праць). –

8. Сабліна Е. А. Методологічні засади інформаційної культури особистості / Е. А. Сабліна // Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини / гол. ред.: Мартинюк М.Т. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – Ч. 4. –118 с.

*Олійник Леонід Віталійович,
кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник, начальник
науково-методичного відділу аналізу
та прогнозу освітньої діяльності
Національного університету оборони
України імені Івана Черняхівського*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Побудова системи військової освіти в Україні передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх військових викладачів, спрямований на подолання кризи в освіті, яка виявляється, передусім, у невідповідності знань слухачів запитам особистості, суспільним потребам і світовим стандартам, у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності. Одним із найважливіших завдань, яке має вирішуватись у вищому військовому навчальному закладі є розвиток у військових викладачів необхідної готовності до майбутньої педагогічної діяльності. Подальша підтримка та удосконалення такої готовності є одним із основних завдань педагогічної діяльності. Актуальність зазначеного завдання збільшується з кожним роком, що пов'язано з постійним зростанням і зміною професійної ідентичності військового викладача.

Науковець Л. Б. Шнейдер вважає визначальними, системоутворювальними компонентами професійної готовності фахівця є суб'єктивні (особистісні) характеристики, адже вони відповідають за успішну актуалізацію професійних знань, умінь та навичок у процесі вирішення різних професійних завдань, забезпечують подальший

гармонійний професійний розвиток фахівця. Інтегративним особистісним показником готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності є його професійна ідентичність, оскільки саме вона є центральною категорією професійної самосвідомості особистості, відображає єдність її професійного менталітету й майстерності, породжується професійним досвідом і професійним спілкуванням; вона в єдине пов'язує долю та істину, реальність і ментальність, свідомість та поведінку фахівця [5]. У зв'язку із цим видається дуже важливою поява у психолого-педагогічній літературі ряду робіт присвячених дослідженню професійної ідентичності – Т. С. Березіна, Н. Волянюк, Г. Ложкіна, А. М. Лукіяничук, Л. Б. Шнейдер та ін. Вузьке і широке тлумачення професійної ідентичності дають Г. Ложкін та Н. Волянюк. У вузькому розумінні професійна ідентичність розглядається ними як самосвідомість, система уявлень людини про себе як суб'єкта життєдіяльності. В широкому сенсі професійна ідентичність є поняттям, яке формує і виявляє концептуальні уявлення людини про її місце в професійній групі чи спільноті; ці уявлення супроводжуються певними ціннісними і мотиваційними орієнтаціями [2, с. 123].

Так, згідно визначення А. М. Лукіяничук [3], професійна ідентичність – це динамічна система, яка формується у процесі професійної освіти та активного розвитку професійної компетентності і впливає на ціннісно-смыслову сферу і удосконалення професійної майстерності майбутнього спеціаліста.

Професійну ідентичність педагога, Т. С. Березіна визначає як результат усвідомлення індивідом своєї totoжності з професійною діяльністю та спільнотою, знання меж своєї професійної компетенції та впевненості в своїй ефективності, відчуття себе як професіонал [1, с. 25].

На думку А. М. Лукіяничук до складових компонентів структури професійної ідентичності педагога відносить комунікативний, емоційно-вольовий та емпатійний. Ці компоненти взаємодіючи, формують ядро професійної ідентичності – образ професійного «Я», зміст якого, складає навчально-професійна діяльність, вивчення студентами передового педагогічного досвіду, академічні компетенції, що формують майбутні індивідуальні якості особистості і властивості педагогічної діяльності. Зазначене, на думку дослідниці, сприятиме сформованості у майбутніх фахівців педагогічного профілю низки якостей, властивостей, а саме: дотримання моральних принципів загальнолюдських ідеалів; розуміння сучасних проблем розвитку суспільства, людського буття, духовної

культури; початкові знання з різних напрямів культури, мистецтва, науки; загальна ерудиція; широке коло інтересів; здатність співчувати, співпереживати, вільно спілкуватися з людьми різного віку [4, с. 373].

Аналіз теоретичних і практичних робіт, які присвячені вивченню проблематики ідентичності, що є інтегративним особистісним показником готовності військового викладача до педагогічної діяльності дозволяє виділити наступні основні тенденції в напрямі вивчення ідентифікаційних процесів: від персонально-орієнтованих до соціально-орієнтованих; від описового до експериментального вивчення; від психологічного і соціального до міждисциплінарного.

Розвиток готовності до педагогічної діяльності є метою та результатом довготривалого процесу удосконалення професійної ідентичності військового викладача. Професійна ідентичність виступає необхідним механізмом забезпечення підвищення рівня професіоналізму військового викладача, розвитку його педагогічної майстерності, творчості та культури.

Процес психолого-педагогічної готовності проходить різними шляхами. По-перше, через повне переживання, тобто момент, коли «Я» реалізує самого себе. По-друге, необхідно уявити собі життя як процес постійного вибору – вибір із всіх можливостей, можливість росту, який є рухом професіоналізму. По-третє, процес психолого-педагогічної готовності – це ріст актуалізації своїх можливостей. Людина завжди хоче бути настільки розвинутою, наскільки може стати. Факторна модель психолого-педагогічної готовності військового викладача (рис.) відбиває її структуру, основу якої складають взаємозалежні «Я-професійне реальне» і «Я-професійне ідеальне» як важливий фактор її акмеологічного забезпечення.

З одного боку, об'єктивно зростає значення психолого-педагогічної підготовки військових педагогів як основи їх діяльності, з іншого боку, недостатній рівень професійної ідентичності офіцерів як військових викладачів приводить до того, що вони не чітко уявляють собі сильні та слабкі сторони своєї професійної підготовки, не знають і не використовують потенційні можливості саморозвитку особистості, значна частина військових викладачів не вміє науково аналізувати й давати об'єктивну оцінку новим педагогічним технологіям, інноваціям в педагогічній діяльності. Рівень розвитку професійної ідентичності частини військових викладачів такий, що змушує свідомо уникати творчої

взаємодії, нестандартних методів та прийомів навчання тощо. Але, з іншого боку, сучасні військово-дидактичні системи, технології вимагають від кожного військового викладача замислитися над особистісною готовністю до здійснення педагогічної діяльності.

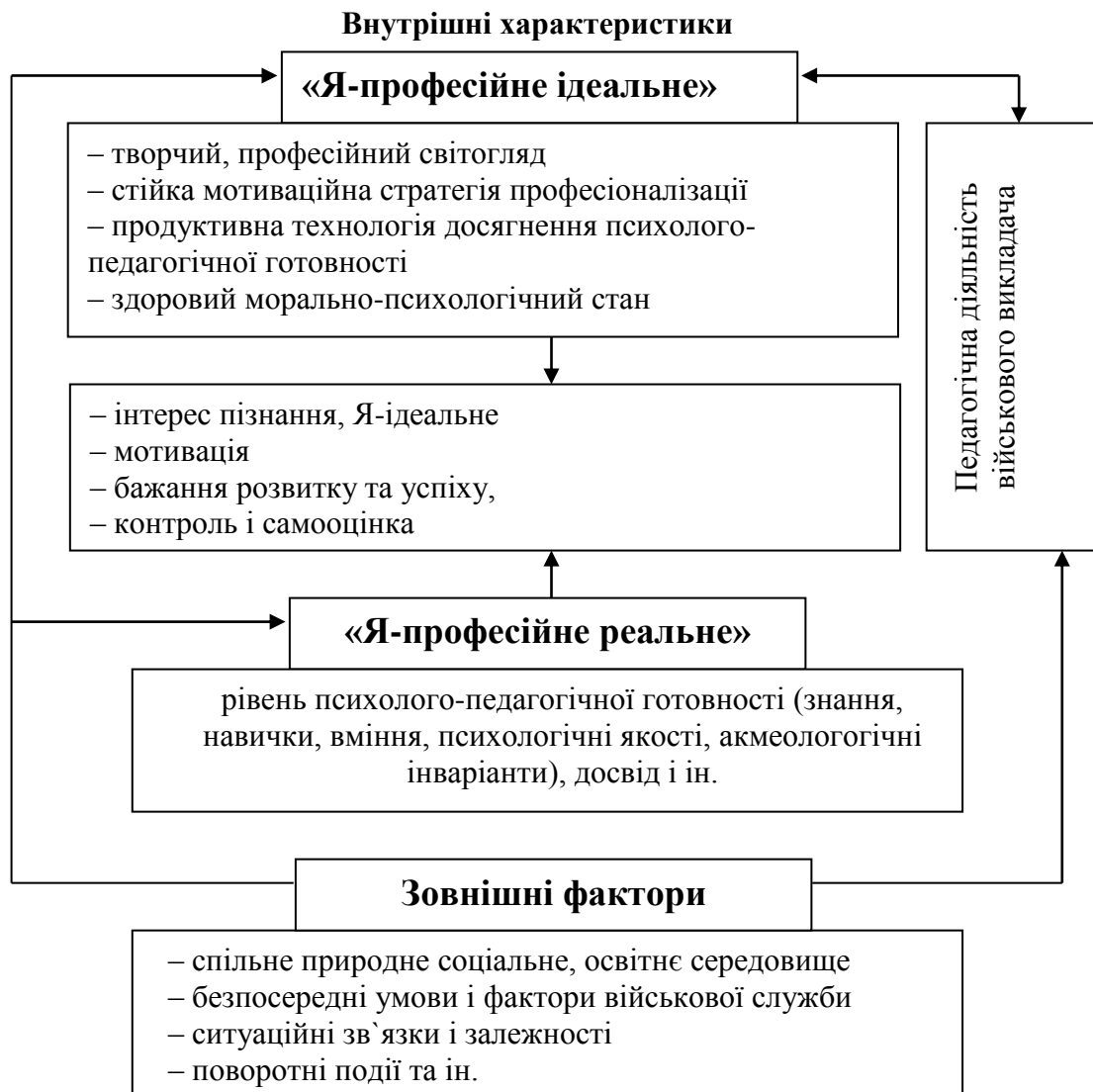

Рис. Факторна модель психолого-педагогічної готовності військового викладача

Отже, готовність необхідно розглядати як певний функціональний стан, як активність, що налаштовує особистість на педагогічну діяльність; як психологічну настанову на підґрунті загальної активності організму військового викладача, як стану, що зумовлює поведінку; як соціально фіксовані установки, які характеризують суспільну поведінку особистості. Готовність яка ґрунтується на професійній ідентичності військового викладача характеризується як складне особистісне утворення, багатопланова й багаторівнева структура якостей і станів, які в сукупності

дозволяють суб'єкту діяти успішно. Поряд з актуалізацією якостей, досвіду у новій педагогічній ситуації спостерігається процес входження в неї. Тому важливим показником готовності військового викладача є процес надбання професійної самостійності під час педагогічної діяльності.

Таким чином, виявлення змісту поняття готовності військового викладача до здійснення педагогічної діяльності є досить складною проблемою. Її вирішення є можливим не лише завдяки уточненню складових її компонентів та їх детальному опису, а й визначенням сукупності взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, що створені з метою організованого, цілеспрямованого та спланованого педагогічного впливу на особистість суб'єкта навчання. Професійна ідентичність є необхідною складовою готовності військового викладача до педагогічної діяльності, становлення професіонала. Формуючи професійну ідентичність військові викладачі корегують власний стиль роботи, починають усвідомлювати свої професійні можливості, вчать управляти розвитком власної траєкторії викладання навчальних дисциплін, підвищують свою професійну компетентність.

Список використаних джерел

1. Березина Т. С. Становление профессиональной идентичности педагога / Т. С. Березина // Педагогическое образование и наука. – 2008. – № 7. – С. 24 – 27.
2. Ложкін Г. Професійна ідентичність в контексті маргінальної поведінки суб'єкта/ Г. Ложкін, Н. Волянюк // Соціальна психологія. – 2008. – № 3. – С. 123 – 130.
3. Лукіяничук А. М. Проблема ідентифікації у професійному становленні студентів вищого навчального закладу I – II рівнів акредитації педагогічного профілю / А. М. Лукіяничук // www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/3/statti/2lukiyanchuk/lukiyanchuk.htm
4. Лукіяничук А. М. Модель розвитку професійної ідентичності майбутніх педагогів / А. М. Лукіяничук // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. Випуск 7. – К., 2010. – С. 370 – 380.
5. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг / Л.Б. Шнейдер. – М.: Издательство Московского психолого-социального института, 2004. – 600 с.

Пилипенко Олександр Іванович
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
доцент, професор Київського
міжнародного університету

ПРІОРИТЕТ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРЕВЕНТИВНІЙ ОСВІТІ

У нашому суспільстві розширюється вплив негативних явищ та ускладнюється соціалізація дітей і молоді, людей зрілого і похилого віків. Негативні тенденції спостерігається буденною практикою та йде пошук закономірностей науковцями. На сучасному періоді активізовано впровадження превентивних стратегій, які відображають стан загострення конфлікту між викликами та зусиллями їх розв'язання; верогідно поза моделлю класифікації К Томаса. Науковці зазначають, системне збільшення мобільності мереж «агентів впливу» (за визначенням П.Бурдьє), навали негативних поведінкових моделей, інформаційної агресії, зокрема пропозиційної до мотивуючих чинників кримінальної активності.

Можемо зазначити, що наявна тенденція такого просування та адаптація до загальносоціалізаційної системи та наявності *псевдосинергії*, хоча *точка неповернення* ще не пройдена. Внаслідок «творчої» активності агентів впливу відбувається підсилення привабливості. З погляду на цю тактику, зазначається відхід від прямолінійного тиску на гнучкий, з використанням засобів широкої дії як технологічних, так і психічних ресурсів. Слід зазначити, що такому тиску піддаються всі соціалізовані категорії щодо статку, віку, соціальних та професійних статусів - такий собі дискурс віктимності. Досліджуючи проблему, виявляючи закономірності і оцінюючі передумови з позицій географічно-кліматичного, економічного, генетичного, близькосередовищного, вікового, психічного, субкультурного, освітнього рівнів і гатунку слід орієнтуватись на стан аномічного статусу суспільст. Нині втягування у негативний спосіб життя йде за рахунок збільнення видів комунікацій, які діють для досягнення своєї мети як спонтанно, так і цілеспрямовано, як під примусом, так і шахрайським способом. Процес, якій можна назвати як боротьба жертв, де жертвами стають всі, не залежно від суб'єктивного статусу.

Активність інформаційної складової в системі впливів є ознакою сьогодення. Серед агентів впливу зросло використання симулякрів (зображень, копій того, чого насправді не існує), що призводить до амбівалентності судження людини з тих чи інших проблем, що нівелює цінність традиційної превентивної освіти.

Питання симулякрів достатньо вивчене, але так і не розв'язане. Таке явище стало в полі зору починаючи з аналізу філософії софістів, зокрема Сократом. Своє сучасне розуміння у працях Жана Бодріяра та Жюльєна Делеза, хоча і з різних позицій на їх природу. Маючи бесперечно цілісний процес і результат симулякри стали викликом для буденності і науки. Однозначність нагромадження проблем для превенції негативних явищ внаслідок симулякрів підтверджують дослідженнями ряду провідних наукових установ та окремих науковців. Зокрема про наявність тиску симулякрів як чинників, що спотворюють поняття «доброго» і «поганого» з позицій впливу інформації визначає провідний науковець в галузі критичного мислення Даяна Хелперн. Вона зазначає: «... кожен має легкий доступ до більшої інформації, .. і більшість з цієї інформації відхильна» [3, р. 15].

Як показує багатовікова практика, будь яка проблема людства пов'язана з певною системою мислення та конструкціями, які вона вибудовує на цій основі. Відповідно і стратегічний шлях на оздоровлення людства пов'язують зі зміною мислення, а отже сподіваннями на зміну ставлення, мотивування, мотивацій, мотивів вчинків відповідно до сприйняття конкретної соціальної чи антисоціальної події. З такої позиції, саме критичне мислення надає можливість розрізнати одну від іншої з доброї волі оцінюючого.

З позицій пріоритету раціональної доцільності гуманізму, слід зазначати значення інституційності освітнього простору і, відповідно до такої позиції, визначити пріоритетні підходи. У даному матеріалі, серед інших дієвих (правоохоронна діяльність, релігійна та медико-психологічна допомога), ми виділяємо превентивну освіту у якості способу активізації розвитку критичного мислення.

В нашій пропозиції, *превентивна освіта* - загальносоціальна людиноцентрована діяльність, зміст і форми, методи і технології якої визначаються з позицій системного гуманітарного впливу на готовність виклику до явищ, що ускладнюють соціалізацію і здоров'я (відповідно Статуту ВООЗ) для різних вікових і соціальних категорій. Превентивна освіта базується на системній педагогічній дії для різних вікових та

статусних груп. Наприклад є особливість педагогіки в її класичному значенні для дітей і є специфіка педагогічної дії в герантологіці. Разом з тим, в превентивному складнику різних за специфікою педагогік ми визначаємо чинник *критичне мислення* як ситемоутворювальний відповідно до змісту розвитку здатностей людини відповідати на виклики. Така парадигма виходить з принципів свідомого використання сучасної інформації у якості корисної, що базується на мережах її отримання, осмислення і сприйняття.

Серед науковців, які намагаються здійснити прорив в цій сфері, серед інших, ми виділяємо Мічіо Каку. Його твердження про необхідність впровадження моделі освіти, заснованій на критичному мисленні, знаходить все більше підтверджень. Такій спосіб розглядається як «від супротивного». Йдеться мова про те, що навантаження інформацією, яке йде через нав'язування природньо зустрічає опір з позиції учасника освітнього дискурсу, який надає перевагу субкультурному. Причинність такого витікає з явища «авторитетне / неавторитетне джерело». Якщо проблемою є освітня ситуація «неавторитетний вчитель-учень», то будь які педагогічні впливи будуть розглядатись учнем як симулякри. Саме тому виникла потреба розробляти концепції «рівний-рівному» з позицій «авторитетний рівний».

Бодріяр визнав, що критичне створює конструює семантичний простір, який оперує поняттями, знаковими системами, сигналами, що дозволяють орієнтуватись у насиченому розмаїтті фактів, сценаріїв, чуток, здогадок симулякрової природи [1].

Тим самим, критичне мислення слід розглядати як елемент інформаційної культури, де інформаційна культура є стратегічним розвитком особистості, яку вона має усвідомити в процесі взаємодії з інформацією на основі особисто-орієнтованої взаємодії. У. Поль виділяє афективні (9 позицій) і когнітивні стратегії. Останні складаються з макроздібностей (17 позицій) і мікронавичок (9 позицій). З поглядів автора, саме вони становлять основу критичного мислення. Таким чином, в розвитку критичного мислення велике значення мають афективні стратегії. Саме вони – необхідна умова для налаштування на здійснення когнітивних стратегій [4].

Якщо говорити про позиції освіти у вищому закладі освіти, то слушною буде думка про необхідність активізації критичного мислення у студентів, але особливо «розвиток здатності мислити з малих років» [3].

Виділяються дві основні моделі представлення інформації у педагогічній діяльності:

1. Метод лінійного представлення інформації.
2. Метод нелінійного представлення інформації.

Метод лінійного представлення інформації в превентивній освіті звісно належить до консервативних технологій. Це представлення знань за принципом послідовності, від простого до складного, від одиничного до узагальненого, з певними застереженнями «від страшного до більш страшного». В цілому це методика: «за шаблоном» чи «за алгоритмом» і має місце при відсутності можливості розвивати критичне мислення самим педагогом або неготовності до сприйняття складної чи дискусійної інформації самою аудиторією. Він також може послуговуватись в змісті пропедевтики превентивної освіти як приклад при представлення інформації на основі підходу критичного мислення.

Такий підхід реалізується в *методі нелінійного представлення інформації* заснований на активності, відповідальності, самоорганізації. Прийоми активізації сприяють залученню до дискусії з великим об'ємом інформації, пошуку в ній аргументів, прикладів та інших переконливих доведень. У такому підході вибору значущої інформації виразно виявляється особиста позиція, комунікація, інтерактивність, перцептивність, критичність. (За дослідницьким проектом «Технології мультимедіа і розвиток особистості», 28-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО «Освіта» – 14).

Втім, як показують дослідження переваги нелінійного представлення інформації виявляються у разі переведення її із знанневої в ресурс. Відповідним чином завдання превентивної освіти полягає у переведенні освітнього ресурсу в *людський капітал* (за Бурдье), тобто в сукупність превентивних знань, вмінь, навичок для здійснення *цілераціональної дії* (за М. Вебером) в умовах прийняття рішень.

З огляду на загальні умовиводи, критичній освіті необхідно надати пріоритет при формсуванні освітнього середовища в цілому, зокрема в превентивній освіті беззаперечно. Критичне мислення у превентивній освіті – це сукупність освітньої превентивної практики в реалізації досягнення її мети. Здійснення превентивної освіти доцільно на принципах особистоорієнтованої стратегії, яка базуються на наукових закономірностях отримання чи доведення інформації, необхідної для створення людського капіталу у протидії викликам, що зашкоджують розвитку і життєтворчості людині.

Список використаних джерел

1. Бодрійяр Ж. Симулякри і симуляція / переклад В. Ховхун. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 230 с.
2. Поль Р. У. Критическое мышление: Что необходимо каждому для выживания в быстро меняющемся мире. 1990. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_b09
3. Halpern D. Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking.
– New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 2003.– 467 p.
4. Paul, R. W. (1990). Critical Thinking : what every person needs to survive in a rapidly changing world. Rohnert Park.– CA : Center for Critical Thinking and Moral Critique, Sonoma State Univ. 1990 – P. 52. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_b09.

*Потапюк Лілія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри
професійної освіти та
комп'ютерних технологій
Луцького національного
технічного університету*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ПРОВІДНА ОСВІТНЯ ТЕНДЕНЦІЯ

Рівень розвитку цивілізації будь-якого суспільства в першу чергу визначають за ставленням цього суспільства до людини як найвищої цінності. Одним із основних пріоритетів розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами (ООП), дітей з інвалідністю, дітей з інших соціально вразливих груп. А отже, проблема навчання дітей з ООП набуває сьогодні широкої актуальності.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, лише 20 % народжених дітей умовно вважається здоровими, інші – або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою.

Оскільки визнання прав такої дитини, її інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору професійної діяльності є дуже важливим на сучасному етапі розвитку освіти, важливого значення набуває інклюзивне навчання.

ЮНЕСКО визначає інклюзивне навчання як «процес звернення і відповіді на різноманітні потреби учнів через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі». Тобто це такий спосіб отримання освіти, коли учні або студенти з ООП навчаються в загальному освітньому середовищі за місцем свого проживання. Це і є альтернативою інтернатній системі, за якою вони утримуються та навчаються окремо від інших, або домашньому та індивідуальному навчанню.

А отже, інклюзивна освіта – це система освітніх послуг людям з ООП, що базується на принципі забезпечення основного права дитини на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу.

Наразі важливою умовою реформування освіти дітей з ООП є комплексне розв'язання завдань, пов'язаних із нормативно-правовим, організаційно-фінансовим, кадровим, науково та навчально-методичним забезпеченням їхнього навчання та виховання в умовах дошкільного або загальноосвітнього закладів за місцем проживання.

Реформування освіти в напрямі інклюзії підтверджується численними змінами в законодавстві України, практичною діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів та узгоджується з основними міжнародними документами у сфері забезпечення прав дітей, зокрема зі статтею 24 «Освіта» Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю».

Однак, варто зазначити, що існує проблема, суть якої полягає у тому, що сучасне законодавство зосереджене на створенні й збереженні мережі закладів спеціальної освіти для дітей з особливостями психофізичного розвитку, а не на розвиток інклюзивних моделей освіти. Не існує окремої фундаментальної концепції, яка б стосувалася дітей з особливостями психофізичного розвитку в Україні. Тому питання інклюзії варто розглядати не тільки в аспекті створення доступного освітнього середовища для дітей з ООП. Інклюзивна освіта в широкому сенсі передбачає створення рівних можливостей для всіх категорій дітей в Україні.

Поняття «інклюзія» (від Inclusion – включення) означає процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті; це поєднання політики й освіти, що слугує залученню усіх дітей до участі у багатогранному житті суспільства, в якому вони проживають.

З огляду на це розрізняють вужче й ширше розуміння інклюзивної освіти. Вужче розуміння інклюзії – це «включення» дітей з ООП та дітей з інвалідністю в загальноосвітні навчальні заклади. Ширше розуміння інклюзивної освіти полягає в позитивному ставленні до багатоманітності учнів, цінуванні та врахуванні відмінностей кожного учня [1].

Наразі законодавчо схвалено вживання терміну «діти з особливими освітніми потребами». Його використовують щодо дітей до 18 років, які потребують додаткової навчальної, медичної і соціальної підтримки з метою покращення здоров'я, розвитку, навчання, загальної якості життя та соціалізації, тобто включення в громади своїх однолітків та інших дітей. До цієї категорії належать і діти з постійною або тимчасовою інвалідністю [2].

Спільними для всіх визначень інклюзивної освіти є такі положення:

- в основі інклюзивної освіти – підхід, що базується на дотриманні права на освіту для всіх дітей, у тому числі дітей із соціально вразливих груп (дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей-сиріт тощо);

- позитивне сприйняття багатоманітності – сприйняття індивідуальних відмінностей учнів як корисного ресурсу, а не проблеми;

- максимально значуща участь в освітньому процесі, а не тільки фізична присутність у класі/групі;

- виявлення й усунення бар'єрів (фізичних, інформаційних, інституційних і негативного/упередженого ставлення) [5].

В Україні ситуація із інклюзивною освітою знаходиться у зародковому стані. Серед 17 337 українських шкіл лише 1127 залучені до інклюзивного навчання. Більш ніж 56 тисяч школярів з особливими потребами не охоплені навчанням у загальноосвітніх закладах. Таким чином, показник інклюзії в Україні складає лише 7%. Для порівняння: у Литві ця цифра охоплює 90%, Польщі – 42%, Словаччині – 42%, Угорщині – 57%, Італії – 99%, Норвегії – 90%, Франції – 25%.

В Україні за період 1991-2016 рр. освіта дітей з особливими потребами зазнала суттєвих змін та визначається певними етапами:

I етап (1991-2000 рр.) розпочався з ратифікації міжнародних документів щодо дотримання прав людини, а також визнання в основних законодавчих актах України права на здобуття освіти всіма громадянами, в тому числі й з ООП, у загальноосвітньому просторі.

II етап (2001-2010 рр.) характеризується спробами переведення закладів спеціальної освіти з режиму інерційного функціонування в режим випереджувального інноваційного поступу та значною активізацією стихійного інтегрування дітей з ООП до загальноосвітніх навчальних закладів.

III етап (2011 р. – донині) характеризується основною тенденцією в освіті дітей з ООП, що полягає в оптимізації спеціальних навчальних закладів та впровадженні інклюзивної освіти. На сьогодні вагомим здобутком цього періоду є впровадження інклюзивної освіти: системи освіти, яка передбачає надання освітніх послуг дітям з ООП в умовах загальноосвітнього закладу за місцем проживання [4].

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію та одночасно створює відповідні умови для отримання якісної освіти для таких дітей. Інклюзивна освіта визнає, що всі діти можуть повноцінно навчатися, а їх відмінні особливості гідні поваги та є джерелом навчального досвіду для усіх учасників навчально-виховного процесу [3].

А отже, соціальна модель, яка охоплює систему освітніх послуг (адаптацію навчальної програми та плану, фізичного середовища, методів і форм навчання, використання існуючих в громаді ресурсів, залучення батьків); співпрацю з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до потреб дітей; створення комфортного освітнього середовища, започаткувала злам у суспільній свідомості щодо дітей з функціональними обмеженнями, відповідно розпочався процес їхнього інтегрування в середовище однолітків.

На жаль, мусимо констатувати, що наші навчальні заклади не мають необхідних умов (матеріально-технічних, навчально-методичних, кадрових та психолого-педагогічних) для цього. Школи не готові приймати дітей з ООП; немає необхідного обладнання, кваліфікованих фахівців; існує «страх» вчителів перед такими дітьми і т.п.

Тому для подолання бар'єрів на шляху розбудови інклюзивного освітнього простору освітнього закладу необхідно систематизувати роботу з подолання усталених негативних соціальних стереотипів та

упередженого ставлення до осіб з ООП; здійснити аналіз ситуації та надати підтримку проектам на місцях; підготувати необхідних фахівців для надання освітніх послуг (високопрофесійних учителів, психологів, вихователів, медичний персонал); створити належну соціальну підтримку сімей, в яких ростуть діти з ООП; скоординувати діяльність та взаємодію закладів освіти зі спеціальними навчальними закладами з метою використання напрацьованих методик роботи з дітьми тієї чи іншої нозології; залучити до консультування спеціалістів із досвідом роботи з такими категоріями дітей; налагодити партнерські стосунків з батьками, які мають дітей з обмеженими можливостями, підвищити психолого-педагогічну культуру батьків; організувати тісну співпрацю з інклюзивно-ресурсним центром з метою розвитку медичної та корекційно-розвиткової допомоги дітям з ООП та їх батькам та ін.

Таким чином, співробітництво фахівців загальної та спеціальної освіти є суттєвим чинником у структурі професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі. Розуміння того, як найкраще встановлювати взаємовідносини співпраці, допомагає педагогам оптимально організовувати навчання учнів з ООП, сприяти їх соціальній адаптації. Завдяки співпраці учителі та фахівці спеціальної освіти отримують нові навички створення команд, здійснення освітньої та розвивальної роботи.

Список використаних джерел

1. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [Тоні Бут]; пер. з англ. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/264/>.
2. Інклюзивне навчання // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>.
3. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 308 с.
4. Кремень В.Г. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень, В.І. Луговий, А.М. Гуржій, О.Я. Савченко]; за заг. ред. В.Г. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2016. – 448 с. // [Електронний ресурс].

– Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/0B6UkMWiy4uKzbmZNd0RrWjZLR1E/view>.

5. Руководящие принципы политики в области инклюзивного образования. ЮНЕСКО. – 2009 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849r.pdf>.

6. Софій Н.З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: [навчально-методичний посібник] // Кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І. – К., 2007. – 128 с.

*Руденко Микола Васильович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри основ професійного
навчання Київського національного
університету будівництва і
архітектури.*

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЗДОРОВ'Я ЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗВО

Здоров'я нації та тривалість життя в наш час розглядаються як показники цивілізованості держави, що відображає соціально-економічне становище суспільства. Зміни державних політик, розвиток технологій виробництва у другій половині ХХ ст. підтвердили, що між здоров'ям людини і характером суспільства, в якому вона живе, соціальними умовами і чинниками і способом життя існує тісна кореляція.

Нажаль, в Україні, як і у багатьох країнах світу, склались несприятливі умови щодо негативних тенденції погіршення здоров'я населення. Політичні суперечності, воєнні дії на Сході країни, анексія Автономної Республіки Крим, трудова міграція, фінансово-економічні проблеми, несприятливе соціокультурне середовище значно погіршують стан психічного та фізичного здоров'я особливо незахищених і вразливих верств населення, в першу чергу, - молоді. Як наслідок, це опосередковано стимулює та поширює здоров'я погіршуючи або навіть руйнівні

стереотипи поведінки молоді у вигляді шкідливих звичок та таких видів ризикованої поведінки як:

тютюнопаління;

вживання психотропних речовин;

незбалансоване харчування або порушення харчової поведінки (булімія нав'язливий прийом їжі або анорексія – хворобливий стан, пов'язаний із бажанням схуднути);

низький рівень сексуальної культури ('Hook-up' знайомства, незахищені статеві стосунки) [3];

Інтернет-залежність (надмірна, хвороблива захопленість роботою в Інтернеті (пошук інформації), захопленість віртуальним спілкуванням у соціальних сітях (сублімація), хвороблива тяга до відеоігор і перегляду фільмів, картинок);

ігрова залежність (лудоманія – патологічна пристрасть до азартних ігор) тощо.

Сучасні глобалізаційні процеси, соціально-політичні конфлікти, конкуренція товарів та послуг, реклама насильства та слабких алкогольних напоїв для молоді, нівелювання цінностей і традицій інституту сім'ї, втрата основ "сімейного виховання дитини" – все це сприяє тому, що як результат, молода людина часто обирає такий спосіб життя, який за своїми наслідками є здоров'я руйнівним.

Особливо небезпечним і таким, що загрожує інституту сім'ї в державі є проблема трансформації сексуальної культури сучасної молоді. Це пов'язано з тим, що українське суспільство переживає кризу моралі, в тому числі, і статевої моралі. Якщо багато представників старшого покоління живуть нормами і правилами, які регулювали сексуальні та сімейні відносини протягом багатьох століть, то молоде покоління, що формується з одного боку, під впливом глобального інформаційного простору, де будь-яка інформація, досвід, альтернативні погляди на традиційні соціальні комунікації сприймаються як такі, що стверджують «вседозволеність», «подвійну мораль», «полігамію» та ін. Як наслідок, в українському соціумі спостерігається зміна ставлення до дитячої сексуальності, що характеризується тенденцією зниження віку сексуального «дебюту», послаблюються зовнішні форми соціального контролю з боку основних соціальних інститутів суспільства: держави, школи, сім'ї та ін.

Лібералізація статевої моралі в країні привела до розкріпачення особистості в сексуальній сфері, що призвело до використання різноманітних технік при сексуальному взаємодії партнерів. Відбуваються зміни в системі тендерних відносин: яскравий прояв збільшення толерантності до гомосексуальності та гетеросексуальності особливо в молодіжному середовищі, визнання сексуальних меншин і віртуального сексу.

Криза сексуальної моралі серед молоді призводять до жахливих наслідків, а саме в першу чергу це завдає непоправну шкоду для несформованої системи моральних цінностей особистості молодої людини, нівелює, зневірює і робить несприйнятними такі міжособистісні моральні чесноти як «вірність», «довіра», «взаємоповага» та ін. З другого боку, така криза призводить до жахливої статистики венеричних захворювань серед молоді. Так в 2018 році українські медики зафіксували 2532 випадків захворювання на сифіліс, або 6 випадків на 100 тисяч населення, 4 082 випадки гонококової інфекції, 9,7 випадків на 100 тисяч населення, хламідійної інфекції - 16 035 випадків, або 38 на 100 тисяч населення, трихомоніаз - 41201, або 97,1 випадків на 100 тисяч населення, уrogenітальний мікоплазмоз - 24959 випадків, або 59,1 на 100 тисяч населення. Найвищий рівень захворюваності в 2018 році у порівнянні із середнім українським показником сифілісу був зафіксований в Києві та Кіровоградській області, гонококовою інфекцією - в Дніпропетровській і Кіровоградській областях, хламідійної інфекції - в Одеській, Київській та Харківській областях, трихомоніазом - в Херсонській і Одеській областях, уrogenітальний мікоплазмоз - в Харківській і Одеській областях [2].

У таких умовах особливого значення набуває необхідність формування сексуальної культури молоді, особливо студентства - найбільш прогресивної та освіченої її частини, з якої буде поповнюватися інтелектуальна еліта суспільства. За характером сексуальної культури сучасної молоді можна судити про подальший розвиток культури українського суспільства в цілому.

Таким чином, протидія здоров'я небезпечному глобальному інформаційному простору в плані виховання підростаючого покоління може полягати лише в створенні дієвої національної системи соціального виховання. Метою створення такої системи має бути допомога учневі школи, студентові, що стоїть перед вибором – прийняти (або змінити) норми, цінності, картину світу, а головне - стиль життя і відповідний тип

поведінки, яка б була здоров'я зберігаючою. І допомогу батькам у вирішальному впливі на важливий вибір молодшої людини має здійснити всі учасники освітнього простору ЗВО. У першу чергу, це мають бути педагогічні та науково-педагогічні працівники, які апріорі мають бути лідерами в аспекті освіти та пропаганди здорового способу життя. Не використовувати цей потенціал в системі соціального виховання здорового способу життя (далі ЗСЖ) було б неприпустимим та не державницьким.

У справі формування прихильності ЗСЖ лідерство має дуже велике значення. Педагог як ніхто інший має величезні потенційні можливості для впливу на студентство саме у тому випадку, коли він є справжнім лідером. На думку вченої Воцеської О.В.: «Сучасний викладач повинен не тільки знати бездоганно свій предмет, але й вміти згуртувати студентів, даючи вектор розвитку для студентів, колективу, рухаючись разом з ними. Своїми вчинками, поведінкою викладач повинен бути прикладом для наслідування, лідером для своїх студентів» [1].

Отже, постає питання; чи є сучасний науково-педагогічний працівник дійсно лідером для студентства взагалі, та в аспекті пропаганди ЗСЖ зокрема? І який тип лідерства ефективніше в плані виховання у студентства здоров'я розвиваючих вмінь та навичок?

Однією із важливих умов ефективності процесу навчання студентів ЗСЖ та формуванню у них здоров'я зберігаючої компетентності є уміння використання науково-педагогічним працівником наявних ресурсів ЗВО:

1. Ресурс освітнього процесу (введення спецкурсу про ЗСЖ, організація спортивних заходів, культурно-масові та розважальні форми роботи; ефективне використання можливостей регламентованого (форми навчальних занять та черговість їх проведення) і нерегламентованого освітнього простору (різноманітні форми факультативних занять).

2. Адміністративний ресурс (планування освітніх та виховних здоров'я зберігаючих заходів, пропаганда ЗСЖ, фінансова підтримка, розробка відповідних програм та інші).

3. Медичне забезпечення (медичний огляд студентів, діагностика стану їх здоров'я, профілактика, медичний супровід та інші).

Керівництво ЗВО, науково-педагогічні працівники, куратори навчальних груп повинні інформувати студентів про можливості ЗВО в аспекті ЗСЖ, брати участь у спільних заходах, підтримувати їх в реалізації вибору життєвої здоров'я зберігаючої стратегії. Вибір форм і методів організації діяльності студентів на етапі набуття відповідних знань повинен включати консультації з боку суб'єктів виховного процесу

навчального закладу, участь студентів у спортивно-масових, культурно-масових та культурно-розважальних заходах, що сприятиме процесу їх долучення до здоров'я зберігаючій діяльності, збагаченню креативно-діяльнісного досвіду, прояву активності і самостійності в організації власного ЗСЖ.

Таким чином, планування і організація освітнього процесу з урахування стратегії орієнтування їх на ЗСЖ через реалізацію сукупності відповідних педагогічних технологій дозволить кардинально сприяти процесу формування у них здоров'я зберігаючої соціальної відповідальності в умовах ЗВО.

Список використаних джерел

1. Вощевська О.В. Взаємовплив лідерський якостей та іміджу викладача вищої школи // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» // № 3 (25), 1 т., 2017. – С. 65-66
 2. У МОЗ озвучили статистику з венеричних захворювань / Кількість зареєстрованих випадків знизилася / Lenta.ua [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://lenta.ua/ua/u-moz-ozvuchili-statistiku-z-venerichnih-zahvoryuvan-8121/> - Заголовок з екрану.
 3. Urszula Kempieńska, *Mykola Rudenko*. 'Hook – up' in the sexual culture of Polish and Ukrainian students – a communique of research. - International Journal of Pedagogy Innovation and New Technologies. - ISSN: 2392-0092, Vol. 5, No. 1, 2018. - pp. 50-57. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://ijpint.com/resources/html/article/details?id=175638> – Заголовок з екрану
- White R.W. Motivatio Reconsidered: The Concept of Competence/ Psychological Review. — 1959. — № 66. — P. 297–333

*Старцева Тетяна Анатоліївна,
доцент кафедри іноземних мов
Київського державного
університету телекомунікацій*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасне освітнє навчання потребує новітні методи та технології викладання іноземної мови у злагоді з теперішнім життям .

Чим краще відбувається початок вивчення іноземної мови, тим важче досягти процесу її удосконалення в світі, де стрімко відчувається зростання технологій, що впливає на сучасний процес навчання, та відбувається тісний зв'язок іноземної мови з професійною діяльністю студентів в їх майбутньому житті. Поряд зі стрімким ростом технологій, бурхливою діяльністю людини, впливу зовнішнього середовища, постає питання, як поліпшити сучасний процес навчання та удосконалити його.

Сьогоднішній навчальний процес має за мету використовувати системний підхід до цієї проблеми за допомогою підручників, оздоблених засобами до аудіювання та системою вправ професійної направленості в умовах дефіциту навчального часу.

Різноманітність вправ має вмщати комунікативну направленість, що дає змогу підготувати студентів до вміння вести діалог, висловлювати свою думку та поглиблювати знання в сфері вибраної професії.

На даному етапі в вищих учбових закладах освіти надається перевага активним інноваційним методам навчання, які спрямовані на формування у студентів вміння самостійної роботи, критичності мислення, пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей, варіативності та вмінь працювати в групах на заняттях. Важливу частину навчання в цьому інноваційному процесі займає використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет. Це дає можливість інтегрувати їх у навчальний процес за умови дидактичної інтерпретації та вирішувати цілий ряд дидактичних задач на занятті з англійської мови професійної спрямованості:

- формувати навички читання та письма, використовуючи матеріали мережі рівного ступеню складності;

- удосконалювати уміння аудіювання, на основі автентичних звукових діалогів, текстів мережі Інтернет та сприймання інформації професійного напрямку на слух;

- удосконалювати письмові уміння індивідуально або в маленьких групах з метою складання відповідей партнерам та розширювати здібності спільної діяльності;

- поповнювати свій словниковий запас, як активний, так і пасивний в галузевій підготовці;

- ознайомлюватись з галузевою термінологією, розуміти її визначення, та застосування на практиці;

- формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності студентів на занятті на основі використання „живих” матеріалів, не тільки матеріалів

підручника, але і додаткових галузевих тем для поширення їх знань і тих питань, які їх цікавлять.

Особливо цікавим є дослідження якогось питання в мережі Інтернет, його обговорювання, проведення дискусій та обмін думками, створення плану розгляду інформації та відповіді на питання по тій та іншій проблемі в парах та маленьких групах, що дає змогу навчити студентів самостійно творчо працювати, висловлювати індивідуально думки та творити в команді однодумців.

Головним методом є метод занурення в іншомовну атмосферу та вільне спілкування з партнерами, відображення ситуативно-комунікативних дій професійної направленості мають ролеві ігри. Крім того, ролева гра має спонукально-емоційний характер, що дозволяє студенту відчути себе в центрі соціальних відносин, а саме:

- знайомство в мережі Інтернет;
- листування між веб розробником та представником компанії з метою визначення обов'язків;
- листування в електронній пошті адміністратора мережі та службовця компанії;
- надання рекомендації для удосконалення роботи торгової компанії;
- презентація компанії та презентація веб сайтів різних типів;
- написання резюме для вступу на посаду та співбесіда у відділі кадрів.

Активізацією такого заняття є зацікавленість студентів, яка яскраво виражена в ігрових темах. Вони жваво обговорюють ці ігрові теми, розкривають обов'язки робітників мережі, пишуть повідомлення, складають плани процесу розвитку веб сайтів, порівнюють різні веб сайти та надають їм характеристику, визначають шляхи їх просування в мережі. Ці ігрові завдання роблять заняття більш яскравими та надають комунікативний напрямок, що впливає на розвиток мовленнєвої діяльності в галузі, що була обрана ними для подальшої праці.

Таким чином, підводячи підсумок, можливо стверджувати, що такий процес навчання готує студентів не тільки до вільного володіння англійською мовою, надає знання в сфері граматичного матеріалу та його застосування в мовленнєвій практиці, розвиває здібності спілкування та праці в колективі, готує до змоги написання доповідей, виступів на семінарах, підготовки плану роботи до наукової діяльності, здачі кандидатських іспитів, але й допомагає зрозуміти зміст своєї майбутньої

професії, поняття галузі, в якій студенти мають працювати, ознайомитись с термінологією та її значенням в галузевій сфері, визначитися з правильністю свого вибору, бути готовими до труднощів, які можуть виникнути в роботі та зрозуміти методи їх подолання. Застосування підручників Оксфордського та Кембриджського університетів, ресурсів в мережі Інтернет, майстерність та обізнаність викладачів в процесі навчання іноземної мови та використання інноваційних технологій вміщують в собі складний системний процес вдосконалення вивчення іноземної мови в конкретній галузі, в детальній добірці матеріалів, використанні технічних засобів та поширенні інформаційного поля роботи та шляхів його втілення поряд з креативністю.

Стасюк Василь Васильович, доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) гуманітарного інституту Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Військова служба має особливий характер, що передбачає володіння специфічними спеціальностями, ризики для життя, значні обмеження свободи (пересування, вибору місця проживання), цілковите підпорядкування службової діяльності військовим статутам. Тому проблема адаптації людини до умов військової діяльності, є важливою і в теоретичному, і в прикладному аспекті. Немає сумніву, що такі питання, як забезпечення праці в особливих умовах життєдіяльності, формування нових екологічних відносин в такому середовищі, де в звичайну картину втручаються фактори, пов'язані з використанням військової техніки, розвитком та мобілізацією захисту організму, компенсацією порушених зв'язків у результаті дії несприятливих факторів і, нарешті, передбачення, прогноз боєздатності людини, неможливо вирішити без знання природи та

механізмів адаптаційних процесів [1, с. 191].

Діяльність людини має завжди суспільний характер, і її цільова спрямованість, що особливо яскраво видно з прикладу діяльності військовослужбовців, може різко відрізнитись від цільової спрямованості біологічних захисних реакцій. Виникає ситуація, коли з'являються два прямо протилежні адаптаційні завдання, що спричиняє виникнення протиріччя між людиною як біологічною структурою і як членом суспільства, який здійснює суспільно значиму діяльність [2].

Аналіз літературних джерел дозволяє говорити про велику кількість підходів, пов'язаних з особливостями соціально-психологічної адаптації людини до умов військової діяльності.

Соціально-психологічну адаптацію людини до умов військової діяльності вчені розглядають як процес фізичних, соціально-психологічних або організаційних змін у специфічно-груповій поведінці, соціальних відносинах та культурі поведінки.

Кінцевим результатом цього процесу повинно бути досягнення гармонійного стану між окремим військовослужбовцем і військовим колективом, що дасть змогу говорити про успішне здійснення адаптаційних процесів.

Аналізуючи джерела української та зарубіжної психологічної літератури, можна дійти висновку, що соціально-психологічну адаптацію розуміють як результат процесу змін соціальних, соціально-психологічних, морально-психологічних, економічних і демографічних відносин між людьми та пристосування їх до соціального середовища. Як специфічні особливості соціально-психологічної адаптації зазначають такі:

активна участь свідомості;

вплив діяльності людини на середовище;

активна зміна людиною результатів своєї соціальної адаптації відповідно до соціальних умов буття.

Розглядаючи основні підходи, класифікації щодо розкриття змісту соціально-психологічної адаптації особистості, не можна не погодитись з тим, що ряд адаптаційних процесів в інтегрованій формі позначається на поведінці людини. З метою більш змістовного розкриття теми нашого дослідження розглянемо одну з важливих форм поведінкової адаптації – військово-професійну адаптацію миротворців.

Зокрема, К. К. Платонов військово-професійну адаптацію розглядає як процес соціального, психологічного, психофізіологічного

та біологічного пристосування людини до виконання бойових завдань в особливих умовах діяльності.

Реакції поведінкової адаптації військовослужбовців в особливих умовах М. М. Дорошенко пропонує ділити на чотири класи.

До першого класу належать форми поведінки, спрямовані на збереження психофізіологічних особливостей індивіду за рахунок зниження активності або звуження простору і часу, в якому структурується поведінка миротворця.

Другий клас включає шляхи пошуку умов, яким надається перевага. Наприклад, пошук дій, яким надається перевага, пошук середовища для тимчасового перебування, в якому відсутні або слабо виражені фактори адаптації.

Реакції перших двох класів не потребують формування нових поведінкових програм, втручання в характеристики регулювання за рахунок мінімізації вимог до цього регулювання. Завдяки таким властивостям вони забезпечують захист організму в період, коли руйнується стара структура регулювання, але ще не сформована нова.

До третього класу належать соціально обумовлені форми поведінки, а саме: реакції формування навичок, головним чином в її основній частині – програмі поведінки.

Четвертий клас реакцій включає форми поведінки, обумовлені впливом ряду характеристик структури особистості миротворця на особливості його поведінки. Найбільш важлива роль у формуванні реакцій цього класу належить перебудові мотивації, тобто зміні питомої ваги різних мотивів та формуванню у військовослужбовців нової мотивації.

На думку вищезазначених вчених, у процесі адаптації виділяються такі категорії:

в одних переважають вегетативні зміни, що призводять до зниження ролі поведінкових реакцій;

у інших – виражені поведінкові реакції адаптації, що дозволяє послабити вегетативний компонент.

Механізми адаптації та межі адаптивних можливостей військових спеціалістів різних видів (родів) військ до цього часу глибоко майже не вивчались. Отже, розглянемо основні фізіологічні аспекти адаптації людини до умов військової діяльності.

Фізіологічні реакції військових спеціалістів під час професійної діяльності спрямовані на врівноваження організму зі специфічними умовами життєдіяльності, здатності організму перебудовуватись,

настроюватись на новий адекватний рівень функціонування. Саме пластичність, швидкість адаптації, її повнота та стійкість визначають здоров'я та працездатність військовослужбовця й залежать від конституційних особливостей організму, тренуваності, фізіологічних резервів.

Разом з тим відомо, що морфологічні особливості людини спрямовані на тривалий еволюційний період й неспроможні змінюватись з такою швидкістю, як змінюються умови праці та навколишнє середовище.

Невідповідність у часі між цими процесами приводить до виникнення дезадапційних розладів з проявами передпатологічних та патологічних порушень в організмі військовослужбовця. Якщо при адаптації активно включаються фізіологічні пристосовні механізми, то при компенсації вони виснажуються і функціонування організму відбувається, як правило, на препатологічному і навіть патологічному рівні. Такий стан військовослужбовця може призвести до розвитку перевтомлення, значного зниження ефективності та безпеки діяльності й подальшого розвитку та виникнення захворювань.

Розподіл військовослужбовців на різні типи за здатністю адаптуватись до інтенсивності та швидкості навантажень має конституційно-генетичну зумовленість. Так, В. П. Казначеев стверджує, що "спринтери" мають високу адаптованість переважно до короткочасних, але високих навантажень і менш спроможні витримувати тривале напруження. "Стаєри" добре зносять тривалу, але менш інтенсивну дію факторів середовища і менш стійкі до умов з вираженими, але короткочасними навантаженнями.

Відомо, що адаптаційні зміни є для організму універсальними і їх перебіг відбувається за єдиною схемою. Чим більш стійкий рівень активності механізмів регуляції, які забезпечують нормальну життєдіяльність організму, тим досконаліша їх адаптація. Тривалість дії несприятливих факторів або різко перемінне середовище можуть призвести до значного напруження механізмів адаптації. Однак підкреслимо, що адаптація військових спеціалістів здійснюється завжди не до якогось одного, а до комплексу факторів, і тому захисно-пристосовні механізми відрізняються великою складністю і в повній мірі не вивчені.

Отже, для оптимізації адаптації організму військових спеціалістів до особливих умов діяльності, профілактики у них дезадапційних розладів необхідно запроваджувати методи підвищення неспецифічної

резистентності організму. До таких методів належать: раціональний режим праці та відпочинку, фізичні вправи, загартування, гіпоксичне тренування, водні процедури, ультрафіолетові опромінення, біологічні стимулятори тощо [1, с. 196].

За даними О. Р. Охременко, адаптація організму військовослужбовців до дії факторів навколишнього середовища є постійною подією звичайної життєдіяльності. При цьому адаптація може здійснюватись різними шляхами, приміром, у формі:

неспецифічних реакцій адаптації організму в цілому;

неспецифічних реакцій нервової системи;

впливу специфічних реакцій організму в цілому на трудову діяльність;

неспецифічних реакцій на аналізаторному і біохімічному (енергетичному) рівнях [1, с. 196].

Сучасна бойова техніка та озброєння пред'являє якісно нові вимоги до фізіологічних, психофізичних і психічних функцій військового фахівця. Військова діяльність вимагає швидкої адаптації спеціалістів до специфічної військово-професійної діяльності й тих умов, в яких вона відбувається. Вся діяльність військових спеціалістів пов'язана з навчанням професійних навичок, знань, умінь і є за своєю суттю адаптивною.

Тому слід вважати проблему адаптації військовослужбовців однією з провідних теоретичних та практичних основ психології діяльності в особливих умовах. Саме в ній міститься ключ до вирішення конкретних психологічних та психофізіологічних завдань, пов'язаних із збереженням та підвищенням боєздатності людини в умовах впливу на неї факторів військової діяльності.

Здатність організму до адаптації, її фізіологічні механізми та адаптивні можливості тісно пов'язані з еволюцією людини, цілеспрямованими змінами її функціональних систем. Адекватність адаптації (її успішність, повнота і стійкість) визначається діапазоном пристосовних та компенсаторних механізмів, рівнем фізіологічних резервів організму.

Наявність резервних можливостей дозволяє людині зносити без негативних наслідків і при збереженні високої працездатності вплив таких важливих екстремальних факторів, які значно перевищують прийняті межі допустимих рівнів. Відомо, що добре фізично адаптовані військовослужбовці можуть зберігати працездатність протягом тривалого часу при вмісті кисню в повітрі до 16%, або вуглекислого газу – 2–3%

(наприклад у танку, бронетранспортері тощо). Значна частка фізіологічних резервів за таких умов витрачається, що може призвести до несприятливих змін функцій організму.

Матеріальними носіями фізіологічних резервів є механізми підтримки гомеостазу, переробки інформації й координації вегетативних та рухових актів, а виконавцями – відповідні органи та функціональні системи людини.

Так, звичайні механізми регуляції фізіологічних функцій у процесі пристосування організму до незвичайних факторів зовнішнього середовища і для стабілізації змін внутрішнього середовища використовуються як резерви пристосування. При цьому функціональна діяльність органів та систем суттєво, багаторазово зростає.

Поняття про фізіологічні реакції організму (ФРО) широкі і охоплює фізіологічні та психофізіологічні можливості людини, котрі забезпечують адекватність адаптації (швидкість, повноту та стійкість). Хоч ФРО індивідуальні і в значній мірі визначаються конституційними та спадковими особливостями, вони можуть змінюватись під впливом умов праці та життя, тренування, виховання. Тому поряд з професійним відбором спеціалістів з високим рівнем ФРО, систематична фізична і психологічна підготовка повинна бути невід'ємною частиною забезпечення адаптації до несприятливих умов та професійної діяльності.

Адекватність адаптації до умов військової діяльності (її успішність, повнота і стійкість) визначається діапазоном пристосовних та компенсаторних механізмів, а наявність резервних можливостей організму військовослужбовців дозволяє їм зносити без негативних наслідків і при збереженні високої працездатності дії ряду екстремальних факторів, що значно перевищують загальноприйняті межі вкрай допустимих рівнів.

Список використаних джерел

1. Стасюк В.В. Психологічне забезпечення діяльності військ (сил): [підручник] / Василь Васильович Стасюк. – К.: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2014. – 504 с.

2. Стасюк В.В. Військова психологія видородової діяльності: підруч. / В.В. Стасюк. – К.: «Золоті Ворота», 2012.– 458 с.

*Супрун В'ячеслав Васильович,
кандидат економічних наук., доцент,
професор кафедри менеджменту
освіти та права ЦПО ДЗВО
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ТА ФАХОВІЙ ПЕРЕДВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Створення в Україні сучасної високоефективної системи освіти є однією з найважливіших умов конкурентоздатності держави на європейському ринку. У цьому питанні велика роль має бути відведена саме професійній (професійно-технічній) та фаховій передвищій освіті (далі – професійна освіта), метою яких є модернізація відповідно до запитів суспільства і промислово-інноваційного розвитку економіки, інтеграції в європейський освітній простір, оскільки наявна система професійної освіти не дозволяє в повній мірі виконувати покладені на неї завдання щодо реалізації державної політики.

Відчувається дефіцит кваліфікованих кадрів у галузях матеріального виробництва. Особливої актуальності набуває питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня кваліфікації працівників. Об'єктивною є потреба щодо підвищення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників та керівників середньої ланки управління з урахуванням вимог роботодавців. Розв'язання цього завдання потребує випереджувального підходу, впровадження інноваційних технологій навчання, сучасних інформаційних засобів, оновлення змісту професійного навчання, залучення соціальних партнерів до розроблення державних освітніх стандартів. Державні стандарти мають спрямовуватися на формування у випускників мінімуму обов'язкових компетенцій, що будуть покладені в основу навчальних програм і доповнюватися новим змістом з урахуванням сучасних і перспективних потреб та запитів роботодавців, конкурентоспроможності закладів професійної освіти на національному та європейському ринку праці [2, 3].

Наголосимо, що перспективи розвитку професійної освіти визначаються пріоритетними напрямками соціально-економічного поступу

України, утвердження національної системи освіти як головного чинника економічного і духовного розвитку Українського народу, необхідністю адаптації до демократичних і ринкових перетворень у суспільстві, що зумовлено входженням у європейський і світовий освітній та інформаційний простір [2, с.114].

Водночас запорукою підготовки кваліфікованого виробничого персоналу, конкурентоздатного на ринку праці України та високорозвинених країн світу, повинно стати оновлення як змісту професійної освіти, так і впровадження інноваційних педагогічних і виробничих технологій, використання кращого досвіду країн Європейського Союзу та світу. Саме тому, напрям розвитку системи української професійної освіти – європейська інтеграція. На нашу думку, асоціація з ЄС дозволить реформувати та модернізувати систему професійної освіти, функції якої в умовах ринкової економіки, інформаційно-технологічного розвитку розширюються, що відповідає європейським тенденціям безперервної професійної освіти впродовж життя; сприяти зближенню у сфері професійної освіти, яке відбувається у рамках Копенгагенського та Туринського процесів; підвищити якість та важливість професійної освіти і навчання; поглибити співробітництво між закладами освіти, активізувати мобільність учнів, студентів, слухачів та викладачів.

Умовою ефективного управління освітою постає збалансований розподіл повноважень, прав та відповідальності органів освіти і науки на загальнодержавному та регіональному рівнях, врегулювання механізму взаємин органів виконавчої влади та самоврядування щодо забезпечення функціонування як системи освіти в цілому, так і конкретного закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах децентралізації та суспільних змін щодо формування державної освітньої політики, освітньої, науково-дослідницької, методичної, фінансово-економічної діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти у межах визначених чинним законодавством повноважень.

Той факт, що останнім часом приймаються та обговорюються ряд законодавчих та нормативно-правових актів щодо професійної освіти, які регулюють діяльність закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти і органів управління ними, вказує на існування проблеми модернізації системи професійної освіти в Україні та її визнання.

У нових соціально-економічних умовах сучасна система управління освітою поступово набуває ознак громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління, що має забезпечити перехід України до постінформаційного суспільства. Разом з тим, сучасна система управління професійною освітою має забезпечити прискорений випереджальний інноваційний розвиток, а також створити умови відтворення соціокультурного середовища для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом всього життя [1].

При цьому важливого значення набуває науково-теоретичне обґрунтування державно-громадської моделі управління в закладі професійної освіти і розробка рекомендацій з провадження та розвитку ефективного управління в професійній освіті в цілому як пріоритет державної освітньої політики України в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління.

Ключовим завданням реформування національної системи освіти стає зміна засад управління і запровадження його державно-громадської моделі та громадського самоврядування. Разом з тим, як свідчить європейська практика, під час зміщення акцентів управління з державного на громадське в переході на системний, корпоративний характер і виявляється потужний стимул розвитку, послідовної гармонізації державно-громадського управління, збагачення громадського потенціалу в управлінні, розвитку нових підходів до управління, які, своєю чергою, виступають джерелом реформування системи професійної освіти.

Метою ефективною оптимізації управління професійною освітою постає оптимальне поєднання державних та громадських засад в інтересах особистості, соціуму та влади.

Назріла необхідність якісних змін у взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо питань функціонування і розвитку закладів професійної освіти. Потребує реформування система управління ними. Насамперед, в умовах децентралізації, набуває актуальності забезпечення їх автономності, у першу чергу, їх фінансово-економічної самостійності, ефективного залучення інвестицій у розвиток системи освіти, введення стимулів як для суб'єктів господарювання, так і для педагогічних працівників.

Нагальним стає також вирішення проблеми щодо підвищення ефективності діяльності закладів професійної освіти, які не задовольняють реальних потреб ринку праці. Як наслідок значна частина державного

бюджету використовується на навчання неконкурентних на ринку праці працівників і не сприяє їхній продуктивній зайнятості.

Формування ефективної системи надання освітніх послуг у сфері професійної освіти вимагає вивчення європейського досвіду, створення відповідної законодавчої бази й активного залучення усіх заінтересованих сторін партнерства до вирішення освітніх проблем, оновлення змісту та структури професійної освіти, створення системи забезпечення її якості, досягнення її конкурентоздатності на національному та європейському ринку праці. Проведення міжнародних проектів у сфері професійної освіти має позитивні відгуки щодо організації навчального процесу та ефективності навчальних програм, засвідчує зацікавленість міжнародних партнерів і української сторони у їх продовженні та розширенні. Подальший розвиток професійної освіти неможливий без досягнення європейського рівня освітніх стандартів та навчальних програм підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням національних особливостей. Можна констатувати, що співробітництво, взаємний обмін інформацією, практикою та досвідом в галузі професійної освіти та навчання сприятиме розвитку освіти та навчання, подальшому підвищенню кваліфікації протягом трудової діяльності (життя), що відповідає реаліям в контексті змін на ринку праці, а також необхідності створення національних механізмів з метою покращення прозорості та визнання кваліфікацій і компетенцій, використовуючи досвід Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. К. А. Постол, «Державно-громадська модель управління освітою як напрямок сучасного державотворення в Україні», Право, Вип. 24, с. 221–226, 2014. (Серія 18 «Економіка і право»). [Електронний ресурс]. Доступно: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7386/1/Postol.pdf>.

2. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти . – К. : Парлам. вид-во, 2016. – 320 с. – (Серія «Парламентські слухання»).

3. Супрун В.В. Теоретичні та практичні аспекти регулювання професійної освіти в Україні / В.В.Супрун // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр.– 2016. – Вип. 2 (31). – (Серія « Управління та адміністрування»).– С.108 –123.

*Сушков Олег Олександрович,
кандидат технічних наук, старший
науковий співробітник, викладач
кафедри спеціальної фізичної
підготовки Національної академії
внутрішніх справ*

ЗНАЧЕННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Реалізація тенденції глобалізації, принципів відкритості, прозорості та доступності вищої освіти здійснюється завдяки створенню і впровадженню SMART-технологій, які використовуються для реалізації освітніх програм, спрямованих на розвиток інноваційного потенціалу як майбутніх фахівців, так і працівників вищих навчальних закладів.

Державна підтримка введення новітніх технологій визначена урядом в стратегії розвитку SMART-технологій, спрямованих на співробітництво з провідними компаніями даної галузі, та виробництво вітчизняних аналогів згідно зі світовими стандартами. Так, рішенням Міністерства освіти та науки України було запроваджено в освітній процес пілотного проекту «LearnIn – SMART-навчання» [1]. Дана програма має на меті змістове наповнення сучасного електронного інформаційного навчального середовища системи загальної, середньої та вищої освіти, формування нового рівня освіти і підвищення якості навчального процесу завдяки впровадженню у процес інтерактивних комунікаційних технологій.

Термінологічний аналіз слова «Smart» дозволяє тлумачити його як здатність об'єкта до інтеграції елементів, які раніше не могли бути поєднані за допомогою Інтернет. Наприклад, Smart-TV, Smart-Home, Smart Phone.

Абревіатура SMART несе подвійне змістовне навантаження: крім дослівного перекладу з англійської її можна розшифрувати як Selfdirected, Motivated, Adaptive, Resource-enriched, Technology embedded, тобто навчання самостійне, мотивоване, адаптивне, збагачене ресурсами, з вбудованими технологіями.

Ретроспективний аналіз дозволяє зазначити, що основою формування Smart-філософії в освіті став розвиток технологій Web 2.0, таких як

Facebook, YouTube, Twitter, блоги, які уможливлюють створення власного інтернет-контенту.

На увагу заслуговує поняття «Smart-education», що розглядається як об'єднання навчальних закладів та професорсько-викладацького складу для здійснення спільної освітньої діяльності в мережі Інтернет на основі загальних принципів, стандартів, технологій, тобто створення та використання спільного контенту в спільній освіті.

Smart-освіта передбачає гнучке використання великої кількості джерел, максимальне різноманіття мультимедіа (аудіо, відео), здатність швидко знаходити і переробляти інформацію, застосовувати інноваційні технології. За допомогою Smart-технологій здійснюється управління академічними знаннями, відбувається інформатизація управління університетами, розробляються сучасні системи управління якістю освіти, досягається інтеграція освіти, науки та інновації, створюються освітні кластери.

Проте *Smart-освіта* це не лише система інноваційних технологічних рішень, але й нова філософія освіти. Адже *Smart-education* передбачає генерацію нових знань, ідей, розвиток smart-середовища, smart-суспільства – інтелектуального середовища людей, спеціально підготовлених для здійснення та реалізації нових ідей та концепцій. Тому ключовим питанням вищої освіти є підготовка кадрів з творчим, інноваційним потенціалом, які вміють працювати і мислити в новому світі. Підготувати фахівця, який володіє навичками роботи в Smart-суспільстві є пріоритетним завданням сучасного університету. Прикладом є проект Єдиного європейського університету з єдиним деканатом. Болонський процес надає ЗВО можливість приймати студентів без переєкзаменування, що створює, таким чином, *Smart-education system* для Європи. Єдиний європейський університет має здійснювати колективний процес навчання завдяки використанню єдиного спільного депозитарію навчальних матеріалів [2].

У зв'язку з цим основною функцією науково-педагогічного працівника стає не трансляція «готових істин», а якісна навігація по інформаційно-комп'ютерним технологіям і світовим інформаційним ресурсам. При цьому змінюється й роль освітніх установ, що призначені не «поставляти знання», а створювати найкращі умови для набуття студентами власного досвіду.

Smart-освіта надає можливість студентам формувати власну особистість як smart-людини, яка завдяки використанню інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій розвиває інноваційний потенціал в процесі пошуку, аналізу інформації та створення інноваційних продуктів.

Зазначимо, що інфраструктура Smart-освіти ґрунтується на використанні дата-центрів на платформі хмарних технологій, інтерактивних дошок, планшетів, проекторів, відповідного програмного забезпечення. Це дає підстави для розгляду *Smart-навчального процесу* як дидактичного процесу з використанням технологічних інновацій та Інтернету, що уможливорює розвиток інноваційного потенціалу на основі системного бачення й вивчення дисциплін з урахуванням їх багатогранності та потреб студента.

Використання мультимедійної дошки як одного з основних компонентів SMART-технологій, застосування проекційної техніки, у поєднанні з аудіозасобами, дає можливість залучати на заняттях такий дидактичний інструментарій: при поясненні нового матеріалу – *smart*-таблиці, відео-довідкові матеріали; при аналізі інформації – *smart*-схеми і матеріал електронних підручників. Це дозволяє реалізувати принципи наочності, доступності та систематичності [2].

Завдяки використанню інтерактивної дошки реалізується «золоте правило дидактики» - принцип наочності. Так, інтерактивна дошка дозволяє розробляти необхідний наочний матеріал у вигляді блок-схем, динамічних алгоритмів чи узагальнюючих таблиць, які є стислим викладом і зображенням основних положень навчального матеріалу та застосувати його на занятті в аудиторії, надаючи великий екран для роботи з мультимедійними матеріалами. За допомогою екрану, який можуть бачити всі присутні в аудиторії, активізується пізнавальна діяльність студентів, які залучаються до спостережень за матеріалами заняття та явищами з їх подальшим аналізом, класифікацією, систематизацією, встановленням закономірностей.

Демонстрація комплексу технічних засобів навчання з інтерактивною дошкою - *SMART Board* - надає можливість викладачеві вільно спілкуватися з аудиторією, сприяє забезпеченню більшої концентрації на навчальних завданнях, збагачує дидактичні можливості при вивченні дисциплін. SMART Board є реалізацією концепції нового інформаційного середовища та призначений для необмеженого використання викладачами

та студентами (лекції, практичні й самостійні заняття, довідкова підтримка).

При проведенні лекції з використанням інтерактивної дошки студенти мають можливість не конспектувати докладно матеріал, а сконцентрувати свою увагу на суті лекції. Після закінчення заняття вони можуть отримати електронний варіант лекції з позначками й коментарями викладача, які акцентують увагу студентів на важливих і складних моментах лекції.

Переваги інтерактивної дошки найбільшою мірою проявляються при проведенні лабораторних та практичних занять. Викладач не витрачає часу на запис завдань, створення малюнків і схем на дошці. Використання барвистих заготовок та інтерактивних ресурсів, можливість переміщувати та видозмінювати об'єкти, записувати послідовність дій користувачів дошки, встановлювати гіперпосилання й багато інших можливостей сприяють продуктивності заняття, реалізації його творчої спрямованості.

У результаті впровадження в освітній процес SMART-технологій досягається: створення ситуації новизни й актуальності в процесі вивчення нового матеріалу з використанням комп'ютерної техніки; успішність в організації роботи щодо самооцінки процесу та результату власної діяльності, наближеної до реальних умов майбутньої професійної діяльності; активізація пізнавальної діяльності.

Підготовка кваліфікованих фахівців із застосуванням SMART-технологій, дозволить Україні конкурувати з іншими країнами та виробляти продукти, які використовуватимуться не тільки в навчанні та освіті, але і в інших сферах життєдіяльності суспільства. Надання належної уваги технологіям майбутнього та необхідної матеріальної підтримки SMART-технології дозволить Україні здійснити модернізацію освіти, досягти нового рівня її розвитку.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства освіти та науки України «Про впровадження пілотного проекту «LearnIn - SMART навчання». URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/30233/
2. Галішнікова Є. Використання інтерактивної Smart-дошки в процесі навчання / Є. Галішнікова. Учитель. 2007. № 4. С. 8–10.

**Ткаченко Володимир
Володимирович,**
доктор історичних наук,
професор, проректор з науково-
педагогічної роботи та
міжнародних зв'язків КНУБА
Тугай Олексій Анатолійович,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри організації та
управління будівництвом КНУБА
Климчук Марина Миколаївна,
кандидат економічних наук,
професор кафедри організації та
управління будівництвом КНУБА

КОГНІТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Останнім часом систему вищої освіти в Україні намагаються фундаментально змінити, що полягає в поступовій лібералізації за рахунок впровадження нових навчальних технологій інформаційного, комунікаційного, а також когнітивного характеру. Міждисциплінарний науковий напрям - когнітивна наука виникла в результаті синтезу досліджень в галузі теорії синергетики (самоорганізації), когнітивної психології, штучного інтелекту, нейрофізіології, інженерії знань, психолінгвістики та психосемантики.

Cognitio у перекладі з латинської мови означає «пізнання». Когнітивні (пізнавальні) технології – способи трансформації пізнавальної поведінки людини, організацій, націй через покращення їхнього інтелектуального потенціалу або долучення до сучасних інформаційних систем. Зазначимо, що окремий вид когнітивних технологій формують ті, що змінюють соціальну поведінку людей та певних соціумів [1]. Загалом когнітивні технології стосуються способів та алгоритмів досягнення різних цілей людьми, компаніями, політичними партіями через інструменти пізнання світу, комунікації, оброблення інформації [2].

У вищій школі формується декілька наукових напрямів, які впроваджують ідеї когнітивного навчання. Як правило, досліджуються можливості проектування навчального процесу на основі трьох

взаємопов'язаних складових: когнітивної візуалізації дидактичних об'єктів і процесів (когнітивні карти); полімодальності сприйняття і перекодуванні (переведення з однієї модальності в іншу) інформації; візуальної схематизації і логічного структурування змісту навчання (інтелект-карти).

Варто звернути увагу на один з ефективних когнітивних інструментів - методу інтелект-карт, застосування якого надає можливість значно підвищити результативність інтелектуальної діяльності кожного студента, а саме:

- удосконалити навички систематизації та структурування інформації;
- навчитися швидко обробляти великі масиви інформації;
- підвищити ясність і точність мислення за рахунок оволодіння узагальненими когнітивними схемами представлення різної інформації;
- покращити деякі види оперативної та довготривалої пам'яті (вербальну, емоційну);
- розвинути творчі здібності;
- вдосконалити вміння, пов'язані з формуванням інформації (підготовка доповідей, написання статей, планування роботи, виконання міжнародних проектів).

Застосування візуальної схематизації та логічного структурування сприяє розвитку комунікативних навичок в процесі навчання групи студентів. Практична робота, де надання інформації відбувається у формі інтелект-карт складається з трьох етапів. На першому етапі кожен студент розробляє власну інтелект-карту, відображаючи в ній своє бачення певної теми. На другому – вони об'єднуються в групи, перед кожною з яких ставиться завдання створення інтелект-карти, з урахуванням вже розроблених раніше індивідуально.

Цей процес потребує узгодження поглядів учасників групи, а також створення загального продукту, який потрібно буде презентувати аудиторії, обґрунтувати та захистити в ході дискусії свою точку зору. На третьому етапі відбувається захист групових робіт, що супроводжується обговоренням і рефлексією результатів.

Підвищення рівня професійної компетентності студентів пов'язано з удосконаленням умінь організовувати та управляти діяльністю під час засвоєння нової інформації, повторенні, систематизації та узагальненні навчальних матеріалів.

Такий підхід надає можливість отримати наступні навички:

- проектувати моделі лекцій різних типів на основі технології візуальної

схематизації та логічного структурування змісту навчання;

- створювати експертні інтелект-карти за кожним видом інформації;
- розробляти інструментарій для диференційованої оцінки представлених робіт;
- своєчасно виявляти помилки в сформованих картах;
 - розробляти критерії оцінювання робіт студентів.

Отже, застосування когнітивних технологій у закладах вищої освіти сприятиме:

- інтелектуальному розвитку студентів, аспірантів;
 - покращенню різних видів пам'яті;
- формуванню системи знань та компетенцій;
- збільшення швидкості та повноти обробки інформації, а також її узагальнення, систематизації;
- формування комунікативних умінь, необхідних студентам для ефективної взаємодії в групі.

Тому, когнітивні технології навчання сприяють ефективному засвоєнню знань студентами, аспірантами, зокрема через застосування візуальної схематизації та логічного структурування, необхідних для сприйняття наукової інформації.

Список використаних джерел

1. Нестерова М. Інформаційно-когнітивні технології в системі вищої освіти суспільства знань / М. Нестерова // Вища освіта України. - №1. – 2015. – С. 40-45.
2. Bainbridge, M.S., Roco, M.C. Managing Nano-Bio-Info-Cogno Innovations: Converging Technologies in Society. N.Y.: Springer, 2005. 390 p.
3. Khushf, G. (2005). The Use of emergent technologies for enhancing human performance: Are we prepared to address the ethical and policy issues? Public Policy and Practice. 4(2). pp.1–17.

*Трофанчук Григорій Іванович,
кандидат історичних наук,
доцент, професор кафедри
конституційного,
адміністративного та
міжнародного права Інституту
інтелектуальної власності та
права Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ТЕСТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАНЬ ТА КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ (ДО ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ)

В сучасних умовах реформування змісту вищої освіти та адаптації його до вимог міжнародних стандартів від молодого фахівця вимагається оволодіння науковими знаннями на високому рівні. Тому питання виміру знань і вмінь студентів набуває сьогодні підвищеної уваги. Крім того, не можна ігнорувати і той факт, що проблема оцінювання кожного студента пов'язана насамперед з тим, що контроль має бути об'єктивним, неупередженим і давати викладачеві інформацію про результати його роботи в аудиторії. Іншими словами, навчальний процес як складна багатofакторна система має здійснюватися лише при надійній діагностиці рівня знань студентів у вигляді зворотного зв'язку. Виходячи з цього, тестування саме є одним із сучасних методів оцінювання знань, умінь та навичок студентів.

Сучасний розвиток зарубіжної і вітчизняної тестології викликає закономірний інтерес до історії створення тестів і використання їх у широкій практиці.

Тестом (англ. test – перевірка, випробування) називають обмежене в часі виконання якогось завдання, котре встановлюється для з'ясування кількісних та якісних індивідуально-психологічних характеристик особи.

Перша на сьогодні згадка про цю процедуру відноситься до Вавилону (III тис. до н.е.), де здійснювалися випробування для писарів держави. Ті повинні були знати чотири арифметичні дії, вміти обмірювати площу поля, розподіляти раціони, ділити майно, володіти мистецтвом співу та гри на музичному інструменті, розбиратися у рослинах, тканинах і металах тощо [5, с.12]. А у Стародавньому Єгипті претендент на посаду жерця спочатку

проходив співбесіду, на якій перевіряючи знайомилися з його біографічними даними, рівнем освіченості, зовнішністю, вмінням вести бесіду та дискутувати. Потім його перевіряли на вміння наполегливо вирішувати якесь завдання, слухати, мовчати, долати страх перед підземеллям. За переказами, сувору систему випробувань пройшов відомий грецький вчений-мислитель Піфагор.

У Стародавньому Китаї існувала система перевірки осіб, які бажали займати посади державних чиновників. Її складовою частиною було екзаменування кожні три роки при дворі імператора по 6 «мистецтвах» - музиці, стрільбі з лука, верховій їзді, вмінню писати, читати, знанні ритуалів і церемоній. А вчителі буддизму влаштовували для своїх учнів загадки, стресові ситуації, питання-парадокси [6, с.163].

Пальма першості у дослідженні та практичному впровадженні стандартних справ, випробувань, методів, які використовувалися під час перевірки здібностей людини, належить англійським та американським вченим. У 1884-1885 рр. англійський вчений Ф. Гальтон на Всесвітній виставці вперше організував антропометричну лабораторію, де за символічну плату відвідувач міг перевірити свої фізичні якості, психічні властивості, а також фізіологічні можливості організму. Послідовність завдань, які треба було виконувати для виявлення тих чи інших якостей особистості, отримали назву «тест».

У лабораторії Ф. Гальтона деякий час стажувався та працював американський психолог Дж. Кеттел, який зайняв особливе місце у розвитку сучасної тестології. Він розробив завдання, назвавши їх «розумовими тестами», а їхнім головним призначенням було вивчення інтелектуального рівня студентів коледжів [4, с.7]. Ідеї, запропоновані Дж. Кеттелом у тестуванні, в наш час становлять основу сучасної тестології у вищих навчальних закладах.

По особливому проходив розвиток методу тестування у радянській школі. Нова школа, яка відроджувалася після революційних потрясінь, була відкрита практично усім відомим тоді у світі педагогічним новаціям. Серед них були і тести.

Практичного значення тести набули після створення в СРСР у 1925 році тестової комісії при педагогічному відділі Інституту методів шкільної роботи. Її завданням стала розробка стандартизованих тестів для нової школи та їх масове застосування в закладах освіти. Напрацювання вчених Інституту у переважній більшості являли собою плагіат американських тестів, на снові

яких можна було перевірити знання учнів з правопису, суспільствознавства, арифметики, географії тощо.

У кінці 20-х – на початку 30-х років минулого століття тести для педагогічних цілей і новаторські дослідження з цього питання привернули увагу багатьох відомих радянських психологів і педагогів. В Україні свої дослідження у сфері тестології запропонували А. Мандирка (1931 р.) та М. Сиркін (1929 р.), акцентуючи увагу на теоретичних проблемах прикладної статистики у технології тестування, критеріях правильності тестових випробувань [2, с. 9].

Це був час інтенсивного почасти неконтрольованого використання тестів у системі народної освіти. Масові тестові добірки не завжди підкріплювалися серйозною перевіркою якості інструментарію. Тестоманія стривожила високопосадовців від освіти, в результаті чого з'являється на світ постанова «Про педагогічні перекирення в системі Наркопросу» від 4 липня 1936 року, якою було заборонене використання тестів і анкет [3,с.190-193].

І хоча дослівно у згаданому документі йшлося не про дидактичні тести, а про тестування розумових здібностей, все ж в атмосфері 30-х років ХХ століття термін «тест» став символом «педагогічних перекирень». Як слушно зазначає дослідниця Світлана Шуляк, у зв'язку з тим, що більшість політичних противників Сталіна доброзичливо ставилися до ідеї тестування та інших новацій в освіті, вождь розгорнув боротьбу проти самих педагогів [3,с. 404]. Постанова діяла до середини 50-х років, але й пізніше тести традиційно розглядалися як «буржуазні засоби» вимірювання здібностей.

Відкрито питання про можливість і доцільність використання тестів у радянській школі було знову поставлене лише у 60-х роках минулого століття, що було пов'язане зі спробами реалізувати індивідуальний підхід до навчання [1, с. 118]. У наступні десятиліття з'явилася низка розробок, в яких висвітлювався досвід і проблеми процедур контролю знань учнів і студентів за допомогою спеціально розроблених контрольних робіт, котрі мали ознаки класичного тестування.

У 90-і роки ХХ століття радянська система освіти починає приєднуватися до міжнародних моніторингових досліджень. Із здобуттям Україною незалежності у 1991 році першими почали використовувати тестові технології вищі навчальні заклади. Зокрема, тестові вступні екзамени почали проводити Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича тощо. У 2006 році освітній експеримент із

запровадження незалежного оцінювання випускників шкіл, які мали намір вступати до ВНЗ, набув національного масштабу. За даними Українського центру оцінювання якості освіти, у ньому брав участь кожен 10-й випускник школи.

Сьогодні в Україні роль тестового контролю в навчанні зростає. Однак цей процес має свої переваги і недоліки, що треба враховувати для ефективного управління навчальною діяльністю. В умовах перебування у Болонській співдружності одним із важливих напрямів реформування національної освітньої системи є розроблення та впровадження якісно нових підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів та студентів. Для того, щоби участь нашої країни як 44-го учасника Болонського процесу не була формальною, необхідно докорінно змінити перш за все ставлення влади до сфери освіти. Інтеграційні процеси вимагають співставлення освітніх рівнів, а також узгодження принципів підготовки спеціалістів, оскільки саме рівень професійних знань фахівців є одним з основних показників добробуту населення.

Сьогодні тести все активніше використовуються у ВНЗ на вступних, випускних та поточних екзаменах, а також під час проведення державного незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників шкіл. Однак їхня якість ще далека від вимог міжнародних стандартів, що викликає справедливе нарікання як з боку тих, хто тестується, так і їхніх батьків і працівників вищої школи.

Список використаних джерел

1. Брюховецький В.С. Реформування системи вступу до вищого навчального закладу: позитиви та перспективи з досвіду НаУКМА. К., 2011.
2. Вакарчук І.О. Система тестувань для вступників до Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, 2002.
3. Директивы ВКП(б) и постановления советского правительства о народном образовании. Сб. документов за 1917-1947 гг. Вып.1. М., 1947.
4. Лукіна Т.О. Педагогічна діагностика: завдання, методи, інструменти. К., 2007.
5. Матвієнко В.М. Тестовий контроль, його можливості, місце в навчальній роботі та умови ефективного впровадження: навч. посібник. Умань, 2006.
6. Труфаненко Д., Вітвицька С. Тестування як метод оцінювання знань, умінь, навичок студентів. Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном. Житомир, 2014.

7. Шуляк С. Тестова теорія та технологія в контексті історичного аналізу. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2018. № 1.

Тунік Наталія Цезарівна,

викладач вищої категорії, викладач-методист
ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І.Я.Франка»
Житомирської обласної ради

АКВААЕРОБІКА НА УРОКАХ З ПЛАВАННЯ

Любов до спорту сьогодні — необхідна умова для підтримки здоров'я. Не обов'язково бути рекордсменами, але сам рух і нехай невеликий, але все ж подолання себе завжди є те, що допомагає в житті зберігати бадьорість, волю і оптимізм.

За останні роки стала особливо помітною поява інтересу до занять різними видами спорту і рухової активності для відпочинку і відновлення сил.

Плавання є універсальним засобом оздоровлення, загартовування організму. Плавання є життєво необхідною навичкою, яка робить людину більш здоровою, сприяє розвитку організму, загартовує. Уроки з плавання в школі є одними із самих важливих засобів фізичного виховання. Вони дають можливість загартувати нервову систему, зробити дитину більш витривалою і спритною. Чим раніше почати навчати дитину рухам у воді, тим більше можна сприяти її розвитку.

При систематичних заняттях плаванням у дітей підвищується тонус нервової системи. Плавання позитивно впливає на м'язовий апарат, значно прискорює обмін речовин, підвищує імунітет, корегує поставу. За допомогою занять плаванням учні набувають знання з безпеки життєдіяльності, формуються необхідні уміння та навички техніки спортивних способів плавання, перебування школярів у воді. Рухи у воді стимулюють функцію дихання та кровообігу, значно покращується діяльність шлунку.

Плавання підвищує можливості організму з терморегуляції, впливає на формування нових навичок та психологічних відчуттів. Активна рухова діяльність у воді сприяє розвитку м'язової системи [4, с.1].

Для підвищення мотивації у дітей на уроках плавання в сучасній школі можна, а й необхідно застосовувати аквааеробіку.

До того ж елементи аквааеробіки на уроках з плавання дають позитивний ефект: поліпшення фізичного стану, підготовленості та фізичної форми учнів. Систематичні заняття аквааеробікою не тільки дозволяють підвищити рівень м'язової тренуваності, а й покращити стан серцево-судинної системи.

Аквааеробіка – це новий популярний вид фізичних вправ, виникла і стала популярна останні 5-7 років. Поняття «аквааеробіка» походить від двох слів - аква (в перекладі з латині - вода) і аеробіка (комплекс вправ з елементами хореографії, які виконуються під музику). Саме на основі танцювальних рухів виконуваних під ритмічну музику в воді і будуються заняття з аквааеробіки, що робить їх емоційними і яскравими.

Займатися аквааеробікою – це значить наблизити своє тіло до ідеальної форми, зробити його більш красивим і функціональним.

Однією з особливостей аквааеробіки є виконання вправ в горизонтальному і вертикальному положеннях тіла на «мілкій воді», стоячи по плечі, або на скелі, де дно не відчувається. Для аквааеробіки цілком достатньо глибини в 1,5-2 м [2, с.32]. При цьому працюють практично всі м'язи тіла, що сприяє гармонійному розвитку опорно-рухового апарату людини.

Аквааеробіка допомагає впоратися з фізичними й емоційними стресами. Це відмінний спосіб зарядитися енергією і приємно провести час на заняттях [5, с.25].

В основі аквааеробіки лежить і танець, і фізкультура [1, с.30]. До того ж заняття аквааеробікою доставляють задоволення [2, с.27].

У водному середовищі, на противагу звичайному залу, працюють закони фізики: відмінності щільності двох середовищ обумовлює різну опірність частин тіла під час руху [3, с.31].

Заняття з аквааеробіки досить прості. Вправи в басейні засновані на динамічному виконанні рухів, які у воді виконуються з більшим навантаженням. Легкість виконання елементів і властивості води знімати втому збільшують ефективність вправ.

Під час проведення занять з плавання активно включають елементи аквааеробіки: групу вправ, які впливають на окремі елементи техніки плавання (збільшення швидкості, довжини гребка, темпу рухів); вправи, направлені на підсилення економії (імітаційні рухи); вправи загального характеру, направлені на розвиток рухових якостей.

Слід зазначити, що вправи використовуються та включаються в уроки відповідно до програми з плавання, не порушуючи її основні положення. При цьому арсенал вправ вносить різноманітність у зміст занять, доповнюючи його та удосконалюючи.

Структура уроку плавання з елементами аквааеробіки може виглядати наступним чином:

I. Підготовча частина: розминка (ходьба, приставні кроки, руху руками, повороти голови, піднімання колін, стретчинг біля борту і так далі); застосовуються ритмічні рухи з поступовим збільшенням амплітуди.

II. Основна частина уроку - танцювальна або по типу колового тренування на розвиток сили і витривалості. У коловому тренуванні можна використовувати ласты, гумовий джгут, пластикові палиці, обручі. З рятувальними поясами можна проводити парні групові (3-4-6 учасників і більше) вправи. Розташування тих, що займаються може бути різноманітним – в колоні, шерензі, крузі, лежачи на спині, грудях, боку або один на спині, інший на грудях. Способи з'єднання партнерів в комбінаціях: в області зап'ястя, ліктьового суглоба, за середину спини, рукою за голеностоп, гомілку, бічним тиском між ногами — в області кісточок, гомілки, колінних суглобів в положенні нога ми один до одного, затиск двома ногами і т.д.

III частина уроку включає також в себе безпосередньо дистанційне плавання плюс комплекс вправ, направлений на удосконалення технічної сторони окремого стилю плавання. Застосовуються комплекси, які складаються із різноманітних активних рухів направлених на групи м'язів з контролем інтенсивності, варіюванням кількості повторень вправ залежно від глибини води, рівня підготовленості та фізичної форми.

III. Заключна частина уроку, як правило, закінчується вправами на розслаблення або вправами на розвиток гнучкості, який застосовується у якості відновлення після навантаження (імітація спортивних рухів, ходьба, легкі махи руками, ногами у поєднанні з амплітудними рухами (оскільки тіло у воді вистигає в 4 рази швидше, ніж на суші).

Висновки. Вважаючи на зазначене, можна стверджувати, що процес навчання плаванню має суттєві резерви свого розвитку та потребує впровадження нових, різноманітних елементів. Аквааеробіка має ряд переваг перед іншими відомими видами оздоровлення. Вплив води на організм носить сприятливий, оздоровлюючий характер – загартовування організму. Аквааеробіка дозволяє в разі зменшити навантаження на організм, ніж у залі.

Список використаних джерел

1. Болтенкова О. М. Шляхи впровадження аквааеробіки в навчальні заняття з плавання студентів нефізкультурних вищих навчальних закладів / О. М. Болтенкова // Слобожанський науково-спортивний вісник: [наук. теор. журн.]. – 2012. – № 3. – С. 30.
2. Виленский М.Я. Физическая культура в гуманитарном образовательном пространстве вуза // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 1996. – № 1. – С. 27-32.
3. Глазирін І.Д. Плавання. Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. – С.31.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо навчально-виховної та фізкультурно-оздоровчої роботи з плавання у загальноосвітніх навчальних закладах. «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» лист МОН України від 03.04.2006 №1/12-1302.
5. Русяева А.А. Способы привлечения студенток к занятиям физической культурой //Классический университет в российском образовательном пространстве (к 90–летию Пермского государственного университета): материалы междунар. науч. – метод. конф. / А.А. Русяева, Е.Б. Коломейцева, Л.С. Черкасова. – Пермь, Пермский университет, 2006. – С. 25.

*Urszula Kempieńska,
Ph.D., Assistant Professor of
Kujavian College KSW in
Wloclawek, Poland*

POTRZEBA BADAŃ GINEKOLOGICZNYCH W ŚWIADOMOŚCI POLSKICH I UKRAIŃSKICH STUDENTEK - KOMUNIKAT Z BADAŃ

Okres przejściowe w życiu człowieka to czas, w którym jednostki mogą być szczególnie wrażliwe na wpływy czynników środowiskowych. Zachowania

nastolatków i młodych dorosłych często są kształtowane przez konteksty społeczne, biologiczne i stanowią podstawę przyszłych zachowań zdrowotnych [3]. Zachowania inicjowane w okresie dojrzewania, takie jak zażywanie substancji psychoaktywnych, ryzykowne kontakty seksualne, brawurowa jazda ok. 20% nastolatków przyczyniają się do pogorszenia stanu ich zdrowia lub do śmierci [4].

WHO ustanowiła ogólne wytyczne i standardy dotyczące "opieki przyjaznej dla młodzieży", której celem jest uczynienie usług i systemów opieki zdrowotnej dostępnymi, akceptowalnymi, sprawiedliwymi, odpowiednimi i skutecznymi dla młodych ludzi. Np. wytyczne Amerykańskiej Akademii Pediatricznej dostarczają kompleksowych zaleceń dotyczących badań profilaktycznych dla młodzieży w wieku do 21 lat w następujących obszarach ryzyka:

1. Zastosowanie substancji: badanie przesiewowe i doradztwo w zakresie używania alkoholu i tytoniu;
2. Zdrowie reprodukcyjne: badanie przesiewowe wszystkich aktywnych seksualnie dorosłych pod kątem HIV, kiły, chlamydii i rzeżączki;
3. Zdrowie psychiczne: badanie przesiewowe pod kątem depresji;
4. Odżywianie/otyłość: badania przesiewowe pod kątem poziomu cholesterolu, zdrowej diety, nadciśnienia i otyłości;
5. Szczepienia ochronne;
6. Badanie przesiewowe raka szyjki macicy; i
7. Badanie podstawowe: ciśnienie krwi i obliczanie wskaźnika masy ciała [5].

Roczna stopa korzystania z badań profilaktycznych wśród amerykańskiej młodzieży wynosi od 43% do 74% dla nastolatków w wieku 10-17 lat i od 26% do 58% dla młodych dorosłych w wieku 18-25 lat [1]. Młodzież częściej poddaje się tym badaniom, gdy są one wpisane w pakiet usług bezpłatnych i gdy mają oni pewność dyskrecji. Najnowsze wyniki badań wskazują też, że młodzież częściej wykonuje badania profilaktyczne, jeżeli w opiekę medyczną zaangażowani są nie tylko rodzice, ale też rówieśnicy. Systematyczny przegląd interwencji mających na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych drogą płciową wśród młodzieży wskazywał, że działania kierowane przez rówieśników były bardziej akceptowane, a przez to skuteczniejsze w zwiększaniu wiedzy seksualnej niż te prowadzone przez nauczycieli. Edukacja rówieśnicza jest więc systemem dostarczania wiedzy, który promuje umiejętności społeczne, gdyż oparta jest na teoriach

behawioralnych np. społecznego uczenia się, uzasadnionego działania, czy społecznej inokulacji [2].

Badania profilaktyczne realizowane w ramach podstawowej opieki medycznej są konieczne, gdyż zwiększają stosowanie prezerwatyw, pozytywnie wpływają na jakość żywienia i aktywność fizyczną; zmniejszają używanie marihuany i alkoholu oraz liczbę zakażeń chorobami wenerycznymi.

Każda kobieta przynajmniej raz w roku powinna odwiedzać ginekologa, nawet jeżeli nie obserwuje u siebie niepokojących objawów, ani nie dokuczają jej żadne dolegliwości. Badanie ginekologiczne pozwala na określenie wielkości i położenia macicy, na sprawdzenie stanu jajników oraz jajowodów. Badanie takie wykonywane regularnie pozwala też na szybkie zdiagnozowanie raka szyjki macicy, czy innych chorób narządów rodnych; natomiast badanie piersi (palpacyjne czy za pomocą USG) na zdiagnozowanie raka sutków. Do ginekologa kobiety powinny się udać także z powodu następujących problemów:

- Uporczywe, nietypowe upławy,
- Zapalenie pęcherza moczowego u aktywnej seksualnie kobiety,
- Bolesne miesiączki,
- Brak miesiączki lub bardzo rzadkie cykle,
- Nieprawidłowe krwawienie,
- Stosowanie wkładek wewnątrzmacicznych, implantów,
- Podejrzenie gwałtu lub gwałt rzeczywisty,
- Ciąża.

Regularne wizyty u ginekologa powinna odbywać każda kobieta aktywna seksualnie, nie tylko w celu przepisania tabletek antykoncepcyjnych, ale także w celu poddania się badaniom pod kątem chorób wenerycznych [Ogbechie et al., 2012]. Raporty wykazują, że częstość zakażeń przenoszonych drogą płciową, w tym HPV jest najwyższa w grupie młodszych kobiet, poniżej 25 lat. Nabycie HPV jest często związane z czynnikami ryzyka, takimi jak większa liczba nowych partnerów seksualnych i młodszy wiek przy pierwszym stosunku [Rak szyjki macicy].

Badania pilotażowe do międzynarodowego projektu badawczego: *Formowanie zachowań zdrowotnych i kultury seksualnej studentów w przestrzeni edukacyjnej szkolnictwa wyższego w Polsce i na Ukrainie* realizowano od stycznia 2017 do lutego 2018 r. Dla potrzeb badań została wykorzystana procedura diagnostyczna, skonstruowana w oparciu o wielostronną eksplorację literatury przedmiotu i badań z omawianego obszaru.

Przeprowadzone analizy stanowią wstęp do pełniejszego opracowania zagadnienia kultury seksualnej i postaw zdrowotnych studentów. Ze względu na ograniczony dobór próby nie mogą być one uogólnione na całą populację studentów polskich i ukraińskich. Na potrzeby badań skonstruowano kwestionariusz ankiety do badania postaw w zakresie prozdrowotnych zachowań seksualnych, ze szczególnym uwzględnieniem kultury seksualnej studentów i wybranych zmiennych socjodemograficznych. Pytania dotyczyły m. in. wieku inicjacji seksualnej, czasu znajomości przed zbliżeniem, zastosowania antykoncepcji, pojęcia „kultury seksualnej”, postaw wobec badań profilaktycznych, a także ryzykownych seksualnych zachowań studentów. W Polsce badania zostały przeprowadzone na Uniwersytetach w Warszawie, Poznaniu, Toruniu, Bydgoszczy, a na Ukrainie na Uczelniach Kijowskich. Biorąc pod uwagę temat i charakter badań (intymność, drażliwość pytań) zastosowano celowy dobór próby z wykorzystaniem Metody Kuli Śnieżnej (snowballsampling). Celem artykułu było poznanie ryzykownych zachowań seksualnych podejmowanych przez badane kobiety oraz prozdrowotnych postaw polskich i ukraińskich studentek w kwestii profilaktycznych badań ginekologicznych.

W badaniach wzięło udział: 50 Polek (w przedziale wiekowym 18-25 lat. 23 pochodzi z miast; 12 jest w związku małżeńskim, 26 w stałym związku bez ślubu, a 12 posiada partnera, ale z nim nie mieszka) i 51 Ukrainek (w przedziale wiekowym 21-36 lat, 43 pochodzi z miast, 6 ze wsi, 2 nie wskazały miejsca urodzenia. 8 jest zamężnych, 10 w stałym związku bez ślubu, 31 to panny, ale posiadające partnera, 2 nie udzieliły odpowiedzi).

Wnioski z badań:

Analiza światowych raportów dotyczących zdrowia ukazuje, że największą grupę zarażonych chorobami wenerycznymi stanowią osoby do 25 r. życia. Głównymi przyczynami jest podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych, przede wszystkim wczesna inicjacja seksualna, częsta zmiana partnerów, seks z nieznanym, seks grupowy, rzadkie stosowanie środków antykoncepcyjnych, w tym prezerwatyw. Dlatego tak ważne jest w tej grupie wiekowej wykonywanie systematycznych badań ginekologicznych pod kątem zakażeń chorobami przenoszonymi drogą płciową, głównie chlamydii i HPV. Mając na uwadze wyniki badań międzynarodowych autorzy niniejszego opracowania chcieli poznać jakie ryzykowne zachowania seksualne podejmują studentki i jaki jest ich stosunek do badań ginekologicznych?.

1) Tylko 4 Polki i 2 Ukrainki nie podjęły jeszcze życia seksualnego. Najczęściej badane studentki inicjowały będąc w przedziale wiekowym 16-18 lat (26 Polek i 31 Ukrainek). 11 polskich i tylko 4 ukraińskich kobiet zaczęły współżyć płciowo mając zaledwie 14-15 lat. Średni wiek inicjacji seksualnej polskich studentek wyniósł 17,15lat, ukraińskich 17,85.

2) Z wiekiem inicjacji seksualnej wiąże się ściśle zjawisko wielopartnerstwa. W Polsce posiadanie powyżej 5 partnerów seksualnych zadeklarowało 5 kobiet, w tym 4 inicjowały w wieku 15 lat lub młodszym, 1 w wieku 16 lat. Na Ukrainie natomiast ponad 5 partnerów miało 11 kobiet, w tym 4 inicjujące poniżej 16 r. życia (jedna zadeklarowała posiadanie więcej niż 10 partnerów), 3 mające 16-18 lat.

3) 35 polskich studentek nigdy nie zdradziło swojego partnera. Jeden raz zdradziło 10 Polek, do wielokrotnego niedotrzymania wierności przyznało się 5 kobiet. Zdecydowanie częściej do zdrady przyznawały się osoby żyjące w kohabitacji (12 na 26 kobiet) niż będące w związku małżeńskim (1 na 12 kobiet). Nigdy nie zdradziło partnera 39 ukraińskich studentek. Jeden raz zdradziło 8 kobiet, więcej niż raz 4. Do zdrady częściej przyznały się osoby niezamężne (9 nie mieszkających z partnerem i 3 mieszkające).

4) Do przynajmniej jednego ryzykownego zachowania seksualnego (seks grupowy, sadystyczny, homoseksualny, z osobą nieznaną lub /i bez zabezpieczenia przyznało się 21 Polek i 27 Ukrainek; najczęściej badane wskazywały na podejmowanie kontaktów bez zabezpieczenia (17 Polek i 26 Ukrainek). Polki zdecydowanie częściej niż studentki ukraińskie uprawiały seks grupowy, sadystyczny i w miejscach publicznych.

5) Badania ujawniły, że niewielka grupa respondentek 9 Polek i 9 Ukrainek podejmuje popularne w amerykańskich kampusach zachowania typu hook-up, propagowane jako forma towarzyskiej rozrywki. W Polsce do kontaktu seksualnego z nieznanym przyznawały się osoby stanu wolnego, w tym 7 kobiet mieszkających z partnerem. Natomiast na Ukrainie częściej udział w hookup zgłaszały osoby posiadające partnera, ale z nim nie mieszkające (7 kobiet). Pozostałe osoby deklarujące ten typ zachowania to 1 kobieta kohabitująca i 1 mężatka. Z badań wynika też, że kolejnymi predyktorami wchodzenia w relacje typu hook- up były wiek inicjacji seksualnej i wielopartnerstwo. Łącznie 8 kobiet na 15, które podjęły życie seksualne w wieku 15 lat lub młodszymzadeklarowały udział w hook-up, przy 3 na 23 inicjujących powyżej 18 roku życia. Częściej też niezobowiązujący seks z

nieznajomym miały osoby deklarujące posiadanie więcej niż 5 partnerów seksualnych [Kempińska, Rudenko, 2018].

6) Każdy ryzykowny kontakt seksualny niesie za sobą możliwość zarażenia się, (a w konsekwencji i drugiej osoby) chorobami przenoszonymi drogą płciową. Badanie na obecność wirusa HIV i innych chorób wenerycznych wykonało zaledwie 6 Polek (w tym 2 deklarujące udział w hook-up), 20 Ukrainek (w tym 5 po hook-up).

7) Zdecydowanie więcej respondentek deklaruje stosowanie antykoncepcji, przede wszystkim tabletek hormonalnych: 32 studentki z Polski i 31 z Ukrainy. Niestety żadna z badanych nie napisała jakie środki antykoncepcyjne stosują ich partnerzy.

8) 15 i 5 Ukrainek zadeklarowało, że doświadczyło negatywnych konsekwencji kontaktu seksualnego. W przypadku Polek najczęstszymi konsekwencjami była nieplanowana ciąża-8, porzucenie przez partnera i depresja-4, zakażenie chorobami wenerycznymi-2 oraz zapalenie pęcherza i świąd w okolicach intymnych-1. Ukraińskie studentki nie podały skutków podjęcia życia seksualnego

9) Pomimo rozpoczęcia życia seksualnego przez prawie całą badaną grupę oraz podejmowanie ryzykownych zachowań przez ok. ½ respondentek, kobiety nie widzą potrzeby poddawania się regularnym badaniom ginekologicznym. Ukraińskie studentki są zobowiązane do takiej wizyty przed rozpoczęciem studiów i potem chodzą do ginekologa bardzo rzadko, albo wcale. Na Ukrainie pigułki antykoncepcyjne można kupić bez recepty, więc większość z nich uważa, że nie ma potrzeby chodzić do „tego” lekarza. 42 polskie studentki zadeklarowały uczęszczanie do ginekologa, w tym 35 robi to regularnie. Wyniki te jednak, nie napawają optymizmem, aż 28 respondentek chodzi do ginekologa tylko po przepisaniu tabletek, 4 są w ciąży; zaledwie 3 poddaje się regularnym badaniom ginekologicznym. Pozostałe 7 badanych kieruje się do ginekologa tylko w przypadku zaobserwowania niepokojących objawów.

W badanych krajach wciąż pokutują poglądy, że do gabinetu ginekologicznego muszą chodzić jedynie te panie, które spodziewają się dziecka, bądź planują ciążę oraz, że nowotwory narządów rodnych, czy piersi to domena kobiet w okresie klimakterium. Choroba może jednak wystąpić w każdym wieku. Wiele przypadłości intymnych rozwija się przez długi czas skrycie. A gdy już się ujawnią, leczenie jest o wiele trudniejsze, a czasem nawet skazane na niepowodzenie. Kobiety, nawet nie mające jeszcze 20 lat, ale już współżycie seksualnie powinny się badać także w przypadku, kiedy nic im nie dolega. Opieszałość może je drogo kosztować.

Summary. Every woman, at least once a year, should visit a gynecologist, even if she does not notice any disturbing symptoms or suffer any discomfort. A gynecological examination is necessary to detect cancers already in the early stages as well as sexually transmitted diseases such as chlamydia, gonorrhea or HPV. The aim of the article was to learn about risky sexual behaviors and pro-health attitudes of Polish and Ukrainian students towards preventive gynecological examinations.

Bibliografia:

1. Adams S.H., Park M.J., Irwin C.E. (2015). Adolescent and young adult preventive care: Comparing national survey rates. *American Journal of Preventive Medicine*, 49(2), 238–47. doi: 10.1016 / j.amepre.2015.02.022.

2. Banas J.A. Rains S.A. (2010). A Meta-Analysis of Research on Inoculation Theory. *Communication Monographs*, 77(3), 281–311. DOI: 10.1080/03637751003758193.

3. Catalano R.F., Fagan A.A., Gavin L.E., et al. (2012). Worldwide application of prevention science in adolescent health. *Lancet*, 379(9826),1653–1664.doi: 10,1016 / S0140-6736 (12) 60238-4.

4. Park M.J., Scott J.T., Adams S.H., Brindis C.D., Irwin C.E. Jr. (2014). Adolescent and young adult health in the United States in the past decade: Little improvement and young adults remain worse off than adolescents. *Journal of Adolescent Health* 55(1), 3–16. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.04.003>

5. USPSTF A and B Recommendations, 2018 <https://www.uspreventiveservicestaskforce.org/Page/Name/uspstf-a-and-b-recommendations/>

УДК 343.221

*Філіпов Віктор Климентійович,
кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник науково-
дослідної лабораторії кафедри морально-
психологічного забезпечення діяльності
військ (сил), Національного університету
оборони України імені Івана
Черняховського.*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЯК ДИНАМІЧНОГО ПРОЦЕСУ.

Управління виступає як динамічний процес розв'язання проблем, що

висуваються життям. Постійною його метою є оптимізація управління, що забезпечує максимально ефективне функціонування соціальної системи.

Оптимальне – значить найкраще, але не взагалі, а з урахуванням конкретних умов і реальних можливостей системи управління. Оптимізація передбачає цілеспрямовану реалізацію комплексу заходів, що відповідають певним умовам. Головними із цих умов є: а) постановка науково-обґрунтованих цілей управління; б) наявність матеріально-технічних, фінансових, часових, кадрових, інформаційних та інших ресурсів, що забезпечують досягнення намічених цілей; в) визначення раціональних шляхів виконання практичних завдань.

Актуальність проблеми зумовлена тим що, управління є особливим видом діяльності, що спрямований на упорядкування, погодження колективних дій людей щодо досягнення мети, яка стоїть перед ними. Об'єктивна необхідність виникнення та розвитку управління в соціальній сфері обумовлена суспільним характером праці. Крім того оптимізація системи управління передбачає наявність об'єктивних критеріїв оцінки ефективності її функціонування.

Соціальне управління є об'єктивно необхідним різновидом праці, яке забезпечує погодженість та упорядкованість сумісної праці людей для досягнення суспільне значущих цілей і вирішення завдань, які при цьому виникають. Таке розуміння управління базується на аналізі змісту соціальної діяльності, об'єктивних законів функціонування суспільства. У загальному вигляді, стосовно будь-яких систем, управління можна уявити як виявлення (шляхом передавання по каналах прямого зв'язку командної інформації) впливу управляючої підсистеми на керовану. Звідси по каналах зворотного зв'язку в управляючу підсистему надходить інформація. Крім того, ці підсистеми мають також інформаційні зв'язки з навколишнім середовищем. Управляюча та керована підсистеми, канали прямого та зворотного зв'язку, а також навколишнє середовище створюють систему управління.

Соціальне управління засноване на притаманних тільки людині здатностях ставити перед собою цілі і знаходити адекватні засоби їх досягнення, передбачати результати впливу. На індивідуальному рівні мета управління міститься в підвищенні творчої активності особи. Це досягається: 1) визначенням місця соціальної функції, прав і обов'язків кожної людини в соціальній системі; 2) підготовкою індивіда до виконання своїх завдань; 3) створенням сприятливих умов для найкращого здійснення

ним його соціальної функції; 4) відповідним контролем за його діяльністю. Щодо окремого колективу метою управління є консолідація та спрямування індивідуальних зусиль виконавців на ефективне розв'язання завдань.

Цілі управління досягаються в результаті здійснення таких його загальних функцій, як: *аналіз, прогнозування, планування, організація, регулювання, контроль*. Вони виступають різновидами управлінської діяльності, які об'єктивно необхідні в будь-яких соціальних системах. Відомо, що кожний керівник на основі вивчення проблем, які виникають перед колективом, повинен передбачати розвиток подій в майбутньому та планувати, тобто визначати програму та порядок дій підлеглих. Йому треба організувати діяльність колективу, створювати умови для ефективного виконання завдань, які стоять перед ним, виявляти в процесі контролю відхилення в роботі й вносити в неї необхідні корективи, подавати виконавцям практичну допомогу.

Таким чином, набір функцій управління є універсальним. Зміст же їх залежить від специфіки виконавської діяльності. Тут виявляється її діалектичний зв'язок з управлінням. Розгляд цих сторін у відриві одна від одної може призвести або до абсолютизації або викликати недооцінку значення управлінських процесів. В соціальному управлінні і управляючу підсистему (суб'єкт управління) і керовану підсистему (об'єкт управління) представляють люди – окремі або з'єднані в різні спільності особи, які є носіями певних суспільних відносин. Отже, людина виступає і суб'єктом й об'єктом соціального управління. Однак необхідно мати па увазі певну умовність цієї конструкції.

Відношення "керівник – підлеглий", хоч і є найбільш поширеним в соціальному управлінні, але не охоплює усіх складних характеристик суб'єкта і об'єкта. Поряд з індивідуальним, існує і колективний (колегіальний) суб'єкт управління, який впливає на певні суспільні утворення, що діють в різних сферах суспільного життя. Таким чином, суб'єктом соціальною управління в суспільстві є складна система галузевих і територіальних, державних і недержавних органів і організацій.

Об'єктом управління, поряд з людиною як первинним його компонентом,- виступають і різні соціальні спільноти, які організують і здійснюють виробничу діяльність. Серед цих об'єктів найбільшу цілісність, яка відображає усі сфери життя людини, має суспільство, що розглядається як єдиний суспільний організм. Управління ним передбачає

виявлення організуючого впливу на економічну, соціально-політичну і духовну сфери його функціонування. Подальша диференціація вказаних об'єктів дозволяє виділити такі соціальні утворення, як державні органи й установи, підприємства з різними формами власності та ін.

Іноді управляюча підсистема надто відстає в своєму розвитку від керованої, тобто такої, якою управляють. Тоді в функціонуванні останньої або домінує стихійний початок, або її дії сковуються застарілими формами, тобто управляюча підсистема набуває консервативного, застійного характеру. В окремі періоди управляюча підсистема як би забігає надто далеко вперед і діє, не зважаючи на досягнутий стан і закономірний розвиток керованих об'єктів. В подібних випадках виникають неприродні, нерідко потворні форми управління, пов'язані з проявами суб'єктивізму. Для запобігання цьому необхідно мати надійний механізм цілеспрямування, гнучкі організаційні структури, ефективні системи інформаційного забезпечення, контролю і т.і.

Великий практичний інтерес становить питання про віднесення до числа об'єктів соціального управління різноманітних процесів, які відбуваються в суспільстві (міграція населення, злочинність і т.і.). Соціальні процеси виникають іноді мимовільно (зокрема, при взаємопогашенні численних індивідуальних відхилень). При цьому спостерігається виявлення саморегуляції суспільства. В інших випадках вони є результатом свідомої діяльності людей, заснованої на пізнанні закономірностей функціонування і розвитку як усієї суспільної системи, так і деяких її елементів. Природно, що через постійну неповноту знань про дії вказаних закономірностей, а також відсутність реальних можливостей (ресурсів) багато аспектів соціальних процесів остаються поза межами впливу з боку суспільства. За своїм змістом управлінські відносини виступають як організаційні, оскільки за їх допомогою забезпечується формування, цілеспрямоване та упорядковане функціонування соціальних систем.

Таким чином, управлінські відносини являють собою конкретну форму соціальних зв'язків свідомо-цільового та організаційного характеру, в котрих одна сторона (суб'єкт) є носієм функцій управління, а друга (об'єкт) зазнає її регулюючого впливу, який відповідає цілям соціального управління.

Сутність управлінських відносин виявляється в системі функціональних, організаційних та інформаційних зв'язків, які виникають

між людьми, їх спільностями в процесі управління. Виходячи з характеру зв'язків між суб'єктом і об'єктом, можна виділити управлінські відносини субординації та координації. Першим з них притаманне розпорядництво, тобто адміністрування керівника і виконавство підлеглих. Залежно від типу організації управління, визнаного в тій чи іншій системі, відносини субординації можуть бути лінійними, функціональними і змішаними. Однак усі різновиди відносин субординації передбачають вплив на волю учасників сумісної діяльності на основі принципу "влада – підпорядкування". У відносинах же координації на перший план висуваються погодження цілей та визначення порядку діяльності окремих осіб та спільностей.

Розгляд сутності та змісту соціального управління дозволяє визначити його як об'єктивно необхідний різновид діяльності, що складається із свідомого та цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на різні соціальні системи з метою підвищення ефективності їх функціонування, приведення його у відповідність до об'єктивних закономірностей розвитку. Отже, соціальне управління як реально діюча (функціонуюча) категорія може і повинне бути проаналізоване з *процесуальних позицій*. Так виникає проблема соціального управління як процесу, що має велике методологічне значення. Вона, звичайно, не нова, як не є новим і сам підхід до соціального управління як до особливого роду діяльності.

Висновки. Під процесом соціального управління можна розуміти загальне виявлення його функціонування. В процесі управління діють і взаємодіють елементи механізму та елементи структури управління і процес управління означає виникнення якісно нових ознак у системи управління, які не можна виявити при аналізі управління в статичності. В процесі управління найбільш повно реалізуються основні риси управління, такі, зокрема, як системність, комплексність.

При аналізі процесу управління вивчається система управління з урахуванням фактора часу та фактора строків. Це надзвичайно важливий момент, що серйозно "трансформує" багато аспектів управління. При аналізі процесів управління досліджуються цикли управління, які мають свій власний зміст. Процеси управління порівняно з іншими ділянками системи управління носять більш творчий характер. У них більше елементів мистецтва. Тут важче знайти якісь суворі принципи, і великого значення набуває фактор ситуації. Саме ця ділянка системи управління дала підстави для постановки проблеми: що ж таке управління – наука чи мистецтво?

Таким чином, процес соціального управління – це діяльність об'єднаних у певну структуру суб'єктів та об'єктів управління, спрямована на досягнення поставлених цілей управління шляхом реалізації певних функцій та застосування відповідних методів та принципів управління.

Список використаних джерел

1. Блейк Р.Р., Мутон Дж.С. Научные методы управления / Пер. с англ. - К.: 1992. - 143 с.
2. Дзвінчук Д.І. Психологічні основи ефективного управління / Д.І.Дзвінчук. - К.: Нічлава, 2000. - 280 с.
3. Лукашевич М.П. Менеджмент соціальної роботи / М.П. Луцкашевич, М.В.Туленков. - К.: Каравела, 2007. - 296 с.
4. Сафин О.Д. Психологічні основи акмеологічного супроводу управлінської діяльності кадрів. Монографія. - Хмельницький.: Видавництво АПВУ, 1997. - 304 с. Інв. 34731.
5. Теория и справочник социального управления: Словарь-справочник / Автор-составитель Е.Ф.Яськов. - М.: Акад. упр. МВД России, 1997.
6. Туленков М.В. Теоретико-методолічні основи організаційної взаємодії в соціальному управлінні: Монографія. - К.:Каравела,2009. -512 с.
7. Туленков М.В. Теоретичні основи раціональності соціального управління / М.В.Туленков, О.Г. Чувардинський: Монографія. - Ніжин.: "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2009. - 231 с.
8. Covey S.R. The 7 Habits of Highly Tffective People. A.Fireside Book. 1990.
9. Hellgiegel D., Slocum J.W.Jr., Woodman R.W. Organizational Behavior. 7th ed. West Publishing Company.1995.
10. Hersey P., Blanchard K. Management of Organizationai Behavior: Utilizing Human Resources, 6th ed. Prentice Hall, Inc., 1993.

Хлонь Олександр Михайлович
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
КНТЕУ

ЕТИЧНІ ПЕРЕЖИВАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОСВІДОМОСТІ МОЛОДІ

Право належить до великого класу психічних явищ, що охоплюють усі етичні переживання. Виходячи з цього загальновизнаного у сучасній

науці положення, Л.Й. Петражицький надзвичайно проникливо і влучно визначає розбіжності між правовими й етичними хвилюваннями. Обов'язки, що сприймаються і визнаються як щось зовнішнє для даного індивіда, від яких він вільний стосовно інших людей, Л.Й. Петражицький називав моральними. І навпаки, обов'язки, що усвідомлюється невольними і закріпленими за різними особами, він називає правовими або юридичними обов'язками. Цим двом видам переживань відповідають і «проекції» двох видів норм: норми першого виду — односторонню обов'язкові, тобто суто імперативні, за Л.Й. Петражицьким — моральні норми; другого виду (обов'язково-примусові, імперативне атрибутивні) — це правові або юридичні норми [1, С. 14].

Аналізуючи невиконання моральних і правових обов'язків та зумовлених цими реакціями у сфері моралі й правової психіки, Л.Й. Петражицький розглядає спільні, родові властивості всіх переживань як правових, так і моральних [1, С. 328]. Водночас, він виявив дві тенденції (або два психологічні закони), притаманні праву, на відміну від моралі: по-перше, це прагнення досягти виконання права, незалежно від бажання чи небажання зобов'язаного, а по-друге, це одіозно-репресивна тенденція правової психіки і мирний характер моральності [2, С. 330-333; 1, С. 15].

Право припускає можливість представництва, участі у справах інших осіб, тоді як мораль це виключає. Морально зорієнтована психіка очікує добровільного виконання обов'язків і тому реагує мирно на їх невиконання, правова — розраховує на неодмінне виконання, а на невиконання реагує гнівно, суворо, вимагаючи примусового виконання [3, С. 153-154]. Отже, Л.Й. Петражицький характеризує мораль як сферу добровільно взятих зобов'язань, що зумовлюються почуттям любові і вдячності. Головною особливістю його теорії є, однак, висновок про те, що, зважаючи на зазначене, роль права в суспільному житті набагато важливіша, ніж роль моралі.

Перспективність природно-правового проворозуміння полягає насамперед в атрибутивній його властивості — критичному мисленні, яке спонукає до постійного пошуку, порівняння правових явищ на їх відповідність сенсу права, що в умовах перехідного трансформаційного розвитку суспільства, загострення суперечностей між ідеалом і дійсністю набуває особливої значущості [4, 15]. Теоретично обґрунтовуючи ціннісну самостійність права і моралі, представники цього типу проворозуміння наголошують на універсальній значущості ціннісно-нормативних систем,

які займають порівняно самостійне місце в суспільстві з одного боку, та їх взаємодоповнюваності — з іншого, а ідеал і легітимність права вбачається в його зумовленості мораллю. Дійсно, в реалізації «права майбутнього» важливу роль відіграє мораль, яка визначає зміст і сенс природного права, виявляє шляхи і можливості посилення впливу морально-етичних настанов на правову реальність, сприяє подоланню правового нігілізму, відчуженню громадян від права, виявленню підвалин національного права і навіть ширше — людського буття [1, С. 16-17].

Отже, як бачимо проблематика співвідношення моральних та правових норм є досить складна та багатогранна. Однією причин, що відмежовую моральні та правові норми є наявність державного примусу яким підкріплюються нормативна поведінка. На відміну від поведінки, що має лише етико-моральне спрямування і таким примусом не підкріплюються, такий стимул є одним із суттєвих факторів психологічного усвідомлення необхідності дотримання норм права. Однак применшуючи роль морального фактору ми нівелюємо роль установки на діяльність людей, в той час як заперечувати їхній безумовно важливий вплив на поведінку особи просто недоцільно, адже, як стверджував А.Г. Асмолов установки різних рівнів стабілізують рух діяльності, дозволяючи, не дивлячись на різноманітні впливи, зберегти її направленість та вони ж виступають як консервативні моменти діяльності [5, С. 142]. Це може стосуватися як неусвідомлених так і усвідомлених переконань особи. Так, приміром, результат від морального вчинку є безумовно важливою мотивацією певної морально-етичної поведінки, однак як вважав І. Кант моральна цінність учинку полягає не в результаті, що від нього очікуються, а тільки в уявленні про закон сам собою, який є визначальною підставою волі [6, С. 236-237; 7, С. 17]. Мораль не обмежена лише індивідуальним сприйняттям, крім того діє в межах певного часового проміжку розвитку людства, цілком зрозуміло, що дана властивість сформувалася і почала розвиватися на рівні колективного несвідомого, яке, як стверджував Г.Юнг, складається із сильних першочергових образів, які називаються архетипами, тобто це вроджені ідеї чи спогади, які створюють людям передумови для сприймання, переживання та реагування на події певним чином [8; 9, С. 200]. Зорема архетипом, що уособлює у собі прагнення до морального суспільства може виступати особа «мудреця» як праобраз старійшини, що дбає про майбутнє покоління.

Такі зміни у індивідуальній та колективній свідомості обумовлені окремими психологічними соціальними та іншими чинниками, які сформувались виходячи з категорії людського буття, яке в свою чергу є надто багатоманітним утворенням, щоб ним було легко та зручно оперувати в аналітичних дослідженнях. До нього належать і природні умови існування людини, і соціально-економічно організація, і способи взаємодії людини, природи та суспільства, і культурно історичні особливості соціуму, і система організації політичної влади, і система цінностей, у межах якої відбувається соціалізація людини, і комунікативні механізми реалізації суспільності тощо. [10, с. 10]

Зважаючи на це можемо підсумувати, що доречним буде узагальнити всі можливі модуси впливу суспільного буття на характер правосвідомості, подавши їх у вигляді двох основних факторних груп організаційної та адаптивної.

Список використаних джерел

1. Л.Г. Удовика Співвідношення права і моралі крізь призму праворозуміння // Науковий вісник [Текст] : наук.-теоретичний журнал / засновник Національна академія внутрішніх справ України. – 2003, № 4. – К.: НАВСУ, 2003. – 299 с.
2. Петражицкий Л.И. Право, государство и теория нравственности. // Русская философия права. Антология. – С.Пб.: Алтейя, 1999.
3. Петражицкий Л.И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. – С.Пб., 1909. – Т. 1.
4. Тягло А.В., Воропай Т.С. Критическое мышление: Проблема мирового образования XXI века. – Харьков: Ун-т внутренних дел, 1999.
5. Асмолов А.Г. Деятельность и установка. - М.: Изд-во МГУ, 1979. - 151 с.
6. Кант И. Основы метафизики нравственности // Сочинения: в 6-ти т. – М., 1965. – Т.4. – Ч. 1
7. В.І. Темченко Психічні та культурні особливості моральних явищ // Науковий вісник НАВСУ: наук.-теоретичний журнал / К.: Національна академія внутрішніх справ. – 2005, № 2. – С. 16-23.
8. Jung C.G. Analytical psychology: Its theory and practice (The Tavistock Lectures). New York: Pantheon. 1968

9. Хьелл Л. Теории личности (Основные положения, исследования и применение) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер Ком, 1998. – 608 с. – (Серия «Мастера психологии»).

10. Цимбалюк М.М. Суспільно буттєві кореляти деформацій правосвідомості // Науковий вісник [Текст] : наук.-теоретичний журнал / засновник Київський національний університет внутрішніх справ. – 2007, № 4. – С. 9-16

*Чулінда Людмила Іванівна,
кандидат юридичних, доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та
міжнародного права Національного
університету «Одеська юридична
академія»*

ТЕСТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Україна приєдналася до Болонського процесу у травні 2005 р., що зумовило запровадження трирівневої системи вищої освіти (бакалавр, магістр і доктор), а також визнання європейських освітніх рівнів і впровадження декількох інших реформ, зокрема, тестування для бакалаврів, які прагнуть навчатися в магістратурі.

Серед нових викликів впровадження Болонської моделі є реформи у сфері гарантування якості освіти, зокрема створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (2015 р.), що є постійно діючим колегіальним органом з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти [1].

За окремими показниками освітніх стандартів та розвитку людського капіталу, Україна займає в рейтингах досить високі позиції [2]. Найвищим є місце України у глобальному індексі розвитку людського капіталу, який розраховується Всесвітнім економічним форумом. За цим індексом у 2017 р. Україна посіла 24 місце зі 130 країн. А за індексом освіти, що розраховується Програмою розвитку ООН, Україна посідає 40 місце зі 188 країн і дещо відстає від інших країн Східної Європи. Показники у сфері

освіти та розвитку людського капіталу можна порівняти з показниками сусідніх країн-членів ЄС, таких, як Польща та Угорщина.

Одним із важливих напрямів реформування національної освітньої системи є розроблення та впровадження якісно нових підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів.

У цьому контексті особливе значення має дидактичне тестування – ефективний метод педагогічної діагностики. Тому нині у вітчизняній педагогіці тести починають активно використовуватися у ВНЗ на вступних, випускних та рубіжних екзаменах, а також під час проведення державного незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників бакалаврату, які хочуть продовжити навчання у магістратурі.

Метою державної атестації бакалаврів є встановлення рівня сформованості компетенцій випускника вищого навчального закладу і відповідності даного рівня нормативному компетентнісному профілю, його готовність до виконання професійних завдань і відповідності його підготовки вимогам державного освітнього стандарту вищої освіти.

Тести надають можливість порівнювати індивідуальний рівень знань кожного студента з певними еталонами, рівень знань виражається у тестових балах. Індивідуальні результати тестування можна порівняти з результатами інших студентів цієї ж групи або порівняти з результатами тестування кількох груп. Запровадження ЗНО для вступників на магістратуру надає можливість оцінювати рівень підготовки студентів в українських вищих навчальних закладах.

МОН разом з Українським центром оцінювання якості освіти (УЦОЯО), починаючи із 2016 р., запроваджують єдині вступні випробування для юристів, які отримали ступінь бакалавра та бажають вступити на навчання до магістратури. У 2016 р. дані випробування мали експериментальний характер і були необхідними для вступу лише до деяких ВНЗ, а починаючи з 2017 р. вони є обов'язковими для вступу на будь-який юридичний факультет (з 2018 р. обов'язково і для спеціальності 293 Міжнародне право)[3].

Останні два роки тестування складала бакалаври й інших спеціальностей – “гуманітарні науки” (крім філологів), “соціальні та поведінкові науки”, “журналістика”, “сфера обслуговування”. Усі складала тестування з іноземної мови, а юристи – ще з права та з логіки (ТЗНПК).

Ідея встановлення певного прохідного бар'єру є абсолютно логічно обумовленою і правильною, однак, форма її втілення є дещо

неоднозначною. Міністерством встановлено вступні випробування двох типів: ЄВІ (єдиний вступний іспит) та ЄФВВ (єдине фахове вступне випробування). ЄФВВ складається з двох блоків: ТЗНПК (тест із загальних навчальних правничих компетентностей, елементами якого є логічне, критичне та аналітичне мислення) і Право.

Слід зауважити, що галузі права, які виносяться на тестування, студенти вивчають чотири роки на відміну від блоку ТЗНПК, завдання з якого студентів взагалі не навчають розв'язувати. За кілька місяців до іспиту УЦОЯО оприлюднює перелік тем, з яких будуть питання на вступних випробуваннях. Список включає в себе приблизно 700-1000 тем.

На наш погляд, не завжди тестування може показати належне засвоєння рівня навчального матеріалу. Наприклад, вміння конкретизувати свою відповідь прикладами, знання фактів, вміння логічно та аргументовано висловлювати свої думки, деякі інші характеристики знань, умінь, навичок тощо потребує додаткових вимірів, крім тестування. Тобто тестування повинно обов'язково поєднуватися з іншими традиційними формами і методами контролю.

Серед переваг тестування можна назвати об'єктивність оцінювання, оскільки існує стандартна процедура проведення, перевірка показників якості завдань і тестів загалом. До того ж тестування є справедливим методом, усі студенти мають рівні умови і в процесі контролю, і в процесі оцінювання, виключаючи суб'єктивність викладача.

До недоліків можна віднести те, що хоча викладач і отримує інформацію про прогалини у знаннях конкретних тем, проте це не вказує на їх причини; відсутнім є такий важливий елемент, як творчий підхід, вміння абстрактно і методологічно висловлювати свої думки. У тестуванні з'являється елемент випадковості, наприклад, студент може не відповісти на просте питання, проте надати відповідь на дуже складне, причиною чого може бути просте вгадування правильної відповіді. Це викривлює результати тесту і призводить до необхідності врахування вірогідності вгадування під час аналізу.

Отже, тестування як елемент модернізації вищої освіти безумовно заслуговує на увагу, заохочення і впровадження. Проте, загальний контроль, на наш погляд, має враховувати, що після тестування студент повинен готуватися і до усного спілкування з викладачем, який перевіряє не лише засвоєння окремих тем, а й всю систему знань і вміння застосовувати ці знання практиці.

Список використаних джерел

1. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-п>

2. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. Що, чому і як? /За ред. Майкла Емерсона та Вероніки Мовчан. Центр європейських політичних досліджень, Брюссель. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Київ, 2018. С. 238.

• 3. ЗНО для бакалаврів – це ще й тест для університетів, де вони навчалися. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2506055-zno-dla-bakalavriv-ce-se-j-test-dla-universitetiv-de-voni-navcalisa.html>

*Чурмантаєв Петро Салаватович,
кандидат філософських наук*

МЕТОД ПРОЕКТУ ЯК ОДНА З СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства як ніколи зросла соціальна потреба в нестандартно мислячих творчих особистостях. Зростає потреба у фахівцях з творчим і розвиненим мисленням, з вміннями конструювати, оцінювати, раціоналізувати. Вирішення цих проблем багато у чому залежить від змісту і методики навчання майбутніх фахівців.

Метод проекту (проектно-орієнтоване навчання) є одним з таких інноваційних методів навчання. Засновниками методу проектів вважаються американські педагоги Дж. Дьюї, У. Кілпатрик, Е. Коллінгс. Біля витоків методу проекту стояли радянські вчені-педагоги С. Т. Шацький, Б.В. Ігнат'єв, Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркін, І.С. Якиманська. Вивченню проектно-орієнтованого навчання присвячені праці українських вчених Беха І., Олексюка О., Пехоти О., Сердюка О., Чобітька М., Ставицького А.

Метод проектів – новітня освітня технологія, спрямована на здобуття студентами знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування у них специфічних умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну роботу студентів – індивідуальну, групову, парну, яка виконується протягом певного часу. Цей метод органічно поєднується з груповим підходом до навчання. Якщо говорити про метод проектів як педагогічну технологію, то вона включає у себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Метод проектів виник у другій половині XIX ст. у школах США. Ґрунтується на теоретичних концепціях прагматичної педагогіки, докладне висвітлення отримав у працях американських педагогів Дж. Дьюї, У. Х. Килпатрика і Е. Коллінзґс.

У Росії на метод проектів звернув увагу в 1905 році відомий російський педагог С. Т. Шацький. Він розкрив основні складові даного методу, а саме:

- реальний досвід учня, який має бути виявлений педагогом;
- організаційний досвід самого педагога;
- пізнання накопиченого людством досвіду (готові знання);
- вправи, які надають учням конкретних навичок.

Метод проектів, на думку С. Т. Шацького, є такою формою організації навчальної роботи, за якої учні планують ті чи інші практичні роботи (проекти) і під час виконання здобувають необхідні знання та навички. При цьому проектна діяльність повинна відповідати таким умовам: 1) проекти, повинні бути пов'язані з ґрунтовним розумінням сенсу, умов і організації праці; 2) знання в проектній діяльності є одним із засобів вдалого виконання практичної роботи (проекту); 3) робота під час проекту повинна виявляти цікавість, насагу до роботи, бажання здобути нові знання.

Найбільш повно класифікація проектів представлена в навчальному посібнику Е.С. Полата, М.Ю. Бухаркіна [1]. Вона може бути застосована до проектів, що використовуються у викладанні будь-якої навчальної дисципліни. У даній класифікації за кількома критеріями виділяються такі різновиди проектів: 1. За методом: дослідні, творчі, пригонницькі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані. 2. За характером координування проекту: з явною координацією, з прихованою координацією. 3. За характером контактів: внутрішні (регіональні), міжнародні. 4. За кількістю учасників: особистісні (індивідуальні), парні, групові. 5. За тривалістю проведення: короткострокові, середньої тривалості, довгострокові.

Основною метою методу проектів є надання учням можливості самостійного придбання знань у процесі вирішення практичних завдань або проблем, які вимагають інтеграції знань з різних предметних областей.

Вчителю в проекті відводиться роль координатора, експерта, додаткове джерело інформації. В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу. Цей підхід органічно поєднується з груповим (cooperative learning) підходом до навчання. Метод проектів завжди припускає рішення якоїсь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих областей. Результатом виконаних проектів повинні бути: якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення; якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження [1].

Сьогодні українськими вченими пропонується кілька варіантів класифікації проектів, а саме:

1. за складом учасників (колективні, малі, індивідуальні);
2. за методом або видом діяльності, яка домінує у проекті: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практично орієнтовані;
3. за терміном реалізації;
4. за змістовим аспектом проекту – літературно-творчі, природничо-наукові, екологічні, культурологічні, спортивні тощо.

До обов'язкових структурних елементів проекту відносяться: мета проекту – результат (стаття, реферат, доповідь, відеоматеріали тощо); предмет інформаційного пошуку – поетапність пошуку із визначенням результатів - аналітична робота над зібраними фактами (висновки, корекція), у разі потреби подальший пошук інформації (аналіз нових даних, висновки, оформлення результатів) [2, 3, 4, 5].

Накопичений сьогодні в Україні та за кордоном досвід переконливо засвідчує, що метод проектів, як одна із новаційних форм навчання, сприяє інтенсифікації та оптимізації навчального процесу і дозволяє студентам аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу, зробити засвоєння знань більш доступним, конструювати свої знання тощо.

У соціалізаційному аспекті участь у розробленні та реалізації проектів дозволяє їх учасникам виробити особистий погляд на події, навчитись формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити власну думку, аргументувати й дискутувати; усвідомити значення спільних зусиль, роботи в

команді; знаходити спільне вирішення проблеми; самостійно оцінювати свою діяльність.

Показниками зовнішнього оцінювання проекту мають бути:

1. Значущість і актуальність проблеми, що вивчається.
2. Коректність методів досліджень і оброблення даних.
3. Активність кожного учасника відповідно до його індивідуальних можливостей.
4. Колективний характер рішень.
5. Характер спілкування, взаємодопомоги, взаємодоповнення учасників проекту.
6. Залучення знань з інших предметів.
7. Уміння аргументувати свої висновки.
8. Естетика оформлення результатів.
9. Уміння відповідати на запитання опонентів, лаконічність і аргументованість кожного виступу.

Метод проектів як метод навчання відповідає основним положенням системи освіти: формує критичне і творче мислення як пріоритетні напрямки інтелектуального розвитку людини. Критичне мислення сприяє розвитку таких навичок, як аналіз інформації, відбір і порівняння фактів, встановлення асоціацій з вивченими явищами, фактами, самостійність, логічна побудова доказів, систематизація результатів.

Практично встановлено, що значний інтерес у студентів викликає технологія проектно-орієнтовного навчання. На таких заняттях студенти займають більш активну навчальну і особистісну позицію, заняття проходять на межі технології ділових ігор та технології колективного навчання. Ця технологія допомагає створити ситуацію успіху на заняттях.

Результативність проекту прямо залежить від умілого використання різноманітних форм навчальної діяльності. При цьому основну увагу викладачі повинні зосереджувати на тому, щоб кожен проект збагачував студентів позитивним досвідом, сприяв виробленню в них умінь аналізувати, синтезувати й оцінювати явища та події, що нас оточують та відбуваються у світі. Під час проекту студент не просто відтворює те, що засвоює завдяки своїй унікальності та неповторності, він розвиває, доповнює і вдосконалює свої уміння та навички.

Успіх проекту залежить від складу його учасників і характеру стосунків між ними. Його ще називають «творчим процесом», оскільки будується на пізнанні внутрішнього світу студента в умовах максимальної емоційної зручності, значних і систематичних творчих зусиль.

Ці та інші позиції дають підстави розглядати проектну роботу, як процес цілеспрямованого духовного взаємозбагачення педагогів і студентів в умовах сприятливого психологічного клімату діалогічної культури та інтелектуальної співтворчості. Крім того, цей метод створює можливість розвивати комунікативні здібності студентів. Оскільки проектна технологія орієнтована на досягнення мети самими студентами, тому вона є унікальною.

Отже, проектна діяльність студентів є важливим компонентом системи ефективної освіти та нестандартним способом організації освітніх процесів через активні способи дії (збір інформації, систематизація, аналіз, синтез, вибір оптимального варіанта, прийняття рішень, прогнозування, планування), спрямованих на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу в навчанні у закладі вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учебное пособие / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина. – Москва : Академия, 2007. – 368 с.
2. Олексюк О. Теоретичні основи методу проектів як педагогічної технології / О. Олексюк // Наук.-метод. журн. Пед. науки. Т. 36, вип. 23. – Миколаїв, 2004.
3. Пехота О. М. Освітні технології / О. М. Пехота. – К. : А.С.К., 2004. – 256 с.
4. Сердюк О. Особистісно-орієнтоване навчання: вища школа – концептуальна модель / О. Сердюк // Освіта. – 2003. – № 14– 16.
5. Чобітько М. Педагогічне проектування в процесі особистісно-орієнтованої професійної підготовки / М. Чобітько // Освіта і управління. – 2004. – Т. 7, № 2. – С. 121– 126.

*Шаленко Вадим Олегович,
кандидат технічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання
КНУБА*

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА» В КНУБА

У 2002 році в Київському національному університеті будівництва та архітектури була створена кафедра основ професійного навчання.

Кафедра готує здобувачів вищої освіти в КНУБА, бакалаврів і магістрів з галузі 01 «Освіта» по спеціальностям 015 «Професійна освіта. Машинобудування» та «Професійна освіта. Комп'ютерні технології», забезпечує психолого-педагогічну підготовку студентів спеціальностей факультету автоматизації і інформаційних технологій.

Засновником кафедри та її першим завідувачем був Заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, дійсний член Академії Будівництва України, кандидат технічних наук, професор Смірнов Вячеслав Миколайович. З 2015 року кафедру очолює кандидат технічних наук, доцент, дійсний член Академії Будівництва України Почка Костянтин Іванович.

Не дивлячись на те, що підготовка фахівців проводиться по двом суттєво різним спеціалізаціям виникають проблеми які є для них спільними. Особливо це стосується питань структурно-логічної побудови навчальних планів по спеціалізаціям, а саме навчального планування для магістрів – інженерів механіків – педагогів «Професіонал в галузі машинобудування, викладач дисциплін в галузі машинобудування» та магістрів – інженерів комп'ютерних технологій – педагогів «Професіонал в галузі комп'ютерних технологій, викладач дисциплін в галузі комп'ютерних технологій». Постає проблема визначення базового освітньо-кваліфікаційного рівня, на якому, як на несучому стержні нарощувались методична побудова у взаємозв'язку структурно-логічної схеми навчального плану дисципліни.

По спеціальності «Професійна освіта. Машинобудування» готують фахівців інженерно-педагогічної діяльності в системі професійно-технічної та спеціальної освіти в галузях виробництва, експлуатації і ремонту підйомно-транспортних, будівельних, дорожніх, меліоративних машин і обладнання підприємств будівельних матеріалів, виробів і конструкцій. Здобувавчи вищої освіти підготовлені до роботи в професійних училищах, в професійних ліцеях і коледжах, технікумах, в міжшкільних та галузевих навчально-виробничих комбінатах, у відділах технічного навчання виробництва, у вузах, в установах підвищення кваліфікації, у наукових установах, а також у загальноосвітніх школах, як вчитель праці та викладач технічних дисциплін. Разом з тим вони можуть працювати і на інженерних та керівних посадах в галузях виробництва, експлуатації та ремонту будівельних машин і обладнання підприємств будівельної індустрії, в спеціальних конструкторських бюро; в проектних організаціях; в науково-дослідних установах.

По спеціальності «Професійна освіта. Комп'ютерні технології» фахівців інженерно-педагогічної діяльності в системі професійно-технічної та спеціальної освіти в галузях комп'ютерних технологій і інформаційних систем в управлінні та навчанні. Фахівці зі спеціальності підготовлені працювати в професійних училищах, в професійних ліцеях і коледжах, технікумах, в міжшкільних та галузевих навчально-виробничих комбінатах, у відділах технічного навчання виробництва, у вузах, в установах підвищення кваліфікації, у наукових установах, а також у загальноосвітніх школах як викладач комп'ютерних дисциплін. А також розробником комп'ютерних систем та інформаційних технологій в будівельних та інших організаціях, проектних інститутах, конструкторських бюро, науково-дослідних установах; інженером-програмістом в різних галузях народного господарства.

На наш погляд первинним являється формування базової підготовки фахівця із вибраної спеціалізації для досягнення високої професійної підготовки як у напрямку практичної діяльності, так і у сфері основ розрахункової та проектно-конструкторської роботи. Такі вимоги, на наш погляд, саме спеціалізація визначає фундаментальний напрям спеціальності «Професійна освіта. Машинобудування». Що стосується первинної підготовки за спеціальністю «Професійна освіта. Комп'ютерні технології» то основними вимогами повинні бути питання інформаційних і комп'ютерних систем, що дозволяє об'єднувати їх для створення надсучасних мехатронних систем.

На базі фундаментальної фахової підготовки і основ психолого-педагогічних знань формується можливість подальшого заглиблення в дисципліни спеціалізації і методично-викладацької майстерності для умов підготовки бакалаврів і в майбутньому магістрів.

*Шень Віра Анатоліївна,
викладач вищої кваліфікаційної
категорії, викладач-методист ВКНЗ
"Коростишівський педагогічний
коледж імені І.Я.Франка"*

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА ДО НАВЧАННЯ, ЇЇ ВИДИ ТА УМОВ ЕФЕКТИВНОСТІ

Адаптація – це звикання когось до нового середовища, за нових умов (роботи, побуту і т. ін.) [2, с.48]. Результат та процес взаємодії індивіда й навколишнього середовища, який приводить до оптимального

його пристосування до життя та діяльності. Адаптація компенсує недостатність звичайної поведінки в нових умовах. Через неї забезпечується можливість прискорення ефективного функціонування особистості в незвичайних обставинах. Якщо адаптація не настає, виникають додаткові труднощі в спілкуванні, в опануванні предмета діяльності, аж до порушення її регулювання.

Адаптація пов'язана зі зміною соціальної ситуації розвитку студента.

Адаптація – це звикання когось-небудь до нового середовища, за нових умов (роботи, побуту і т. ін.). Це входження в нову соціальну позицію та нову систему взаємин. Наприклад, щоб успішно працювати самостійно, як того вимагає вища школа, потрібно мати високий інтелектуальний рівень розвитку, інтелектуальні вміння й навички опрацювання літератури. Якщо цей рівень недостатній, компенсація може відбуватися за рахунок підвищення мотивації, посилення працездатності та наполегливості.

Період адаптації першокурсника пов'язаний із руйнуванням раніше сформованих стереотипів, що може породжувати труднощі як у навчанні (порівняно із школою низька успішність), так і в спілкуванні. У різних студентів відбувається по-різному, залежно від індивідуально-психологічних особливостей, рівня готовності до навчання у вищій школі.

Труднощі адаптаційного періоду пов'язані з розлученням зі шкільними друзями і позбавленням їхньої підтримки та розуміння; невизначеністю мотивації вибору професії та недостатньою психологічною готовністю до опанування нею; несформованістю системи саморегуляції та самоконтролю за своєю діяльністю та поведінкою й відсутністю повсякденного контролю за ними з боку батьків і викладачів; пошуком оптимального режиму праці та відпочинку, налагодженням побуту; відсутністю навичок самостійної навчальної роботи (невміння працювати із джерелом інформації, конспектувати літературу тощо).

Розрізняють такі форми адаптації студентів-першокурсників:

1. Адаптація формальна, яка стосується інформаційної обізнаності з новими реаліями студентського життя, пристосування до умов нового навчального закладу, до структури вищої школи взагалі, до тих вимог, які ставляться перед студентами, усвідомлення своїх прав і обов'язків.

Результати досліджень показали, що зі 100% досліджуваних легко адаптувалися – 27%, з труднощами – 63% та важко – 10%.

2. Адаптація соціально-психологічна як процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників та інтеграція цих груп зі студентством загалом[3, с.56]; пристосування до нового соціального оточення (викладачі, однокурсники, сусіди в гуртожитку, нове місто); перебудова наявних соціальних навичок і звичок; різкий перехід до самостійного життя.

Деякі студенти відчувають труднощі входження в новий студентський колектив, труднощі становлення дружніх стосунків або спілкування, надмірна сором'язливість, наприклад, не сприяє становлення дружніх взаємин). Зокрема, труднощі входження в новий колектив відчувають 30%, а переважна більшість (70%) легко пристосовуються до нового середовища. Іноді виникають труднощі спілкування студента з викладачами.

3. Дидактична адаптація, яка пов'язана з готовністю студента опанувати різноманітним нових (порівняно зі шкільними) організаційних форм, методів і змісту навчально-професійної діяльності у вищій школі, до значного збільшення обсягу навчального матеріалу, складної мови наукових текстів тощо. За результатами наших досліджень було встановлено, що легке пристосування до нових форм навчання наявне у 60 % досліджуваних. Натомість 40% відчувають труднощі в адаптації до нових організаційних форм навчання.

Усе це може породжувати своєрідний негативний ефект, що має назву "дидактичного бар'єру" між викладачем та студентом [5, с.38]. Саме нездатність подолати його часто є гальмівним моментом, що ускладнює адаптацію студентів.

Нами було встановлено, що "дидактичний бар'єр" відчувають близько 68%, а 32% – не відчувають.

Дослідження засвідчують, першокурсники не завжди успішно оволодівають знаннями не тому, що отримали слабку шкільну підготовку, а через несформованість якостей (сформовані – 85%, 15% – несформовані); які визначають готовність до навчання у вищій школі:

- здатність навчатися самостійно;
- уміння контролювати й оцінювати себе;
- урахування індивідуальних особливостей пізнавальної діяльності;
- уміння правильно розподіляти час для самопідготовки та відпочинку;

- самодисципліна.

Одним з основних завдань у роботі з першокурсниками є організація і керівництво самостійною навчальною роботою студентів, розробка і запровадження шляхів її раціоналізації та оптимізації.

4. Особистісно-психологічна адаптація пов'язана з прийняттям студентом нової соціальної позиції й опануванням нової соціальної ролі «студента». Період адаптації студенти не проходять однаково. Близько 49% опитуваних важко переживають цей період. 20% гостро відчують відірваність від сім'ї, а 12% важко входять в новий колектив, 39% не можуть охопити весь обсяг навчальної роботи – усе це призводить до "деструктивного стану".

У період адаптації студент переживає порушення, руйнування нормальної структури чого-небудь – деструктивний стан; для якого характерним є:

- знижена самоповага й самооцінка;
- соціальна тривожність, невпевненість у спілкуванні, сором'язливість, очікування осуду з боку оточення;
- недовіра до людей;
- труднощі у виборі партнера, друга;
- пасивність та невизначеність, що знижує власну ініціативність у навчанні та у спілкуванні;
- нереалістичні очікування, орієнтація на підвищені вимоги до себе (мене не розуміють, ставляться несправедливо).

У цей період вирішальне значення має підтримка, допомога, увага з боку куратора, викладачів, а саме[4, с.189]:

- порада щодо встановлення режиму праці і відпочинку;
- порада з питань організації самостійної навчальної роботи;
- допомога в пізнанні товаришів, у ставленні ділових і дружніх стосунків.

Завдання викладача допомагати і вчити студента самовизначатися з соціальними цінностями, бути цілеспрямованим, включати студента у співтворчість, допомагати в організації самостійної роботи та входження у студентське середовище.

Успішність адаптації залежить і від стану здоров'я студента та розвитку волі. Такі студенти вимагають особливої уваги і допомоги. У адаптації допомагає і студентська група, якщо вона стає колективом з позитивним мікрокліматом. Чуйне ставлення один до одного, допомога

один одному зроблять процес входження в новий колектив і нову навчально-процесуальну діяльність комфортнішими, успішними для кожного студента.

*Шутова Світлана Миколаївна,
асистент кафедри основ
професійного навчання
Київського національного
університету будівництва і
архітектури*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТІВ

Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об'єктивна тенденція розвитку усіх сфер суспільного життя.

Цей процес – складова і один з пріоритетних напрямів внутрішньої і зовнішньої соціально-економічної і політичної стратегії України на шляху входження її в єдине європейське політичне, економічне, інформаційне, правове і культурне середовище.

Мета процесу – забезпечити піднесення на рівень кращих європейських і світових стандартів якості життя українського суспільства, виходячи з того, що наука і освіта, стан здоров'я нації стали визначальними факторами ефективності суспільства. Це вимагає подолання в усіх ланках та на всіх рівнях організації навчально-методичної та наукової роботи віджитих стереотипів мислення учасників навчально-виховного процесу мислення і впровадження нових методичних, організаційно-технічних прийомів здійснення освітньої і наукової діяльності.

Нині усвідомлення проблеми збереження суверенної української нації та її успішного цивілізаційного розвитку змушує звернути увагу на якісний аспект вищої освіти, що є визначальним для формування необхідної і достатньої кваліфікації як суспільства в цілому, так і кожного громадянина окремо. У конституціях європейських держав людина розглядається як вища цінність. Таке положення ґрунтується, зокрема, на працях філософів-гуманістів, які вважають, що саме увага до людини, сприяє досягненню благополуччя суспільства.

Тому в організації трудової діяльності треба приділяти увагу розвитку людини, створювати умови для її професійного зростання і зростання її матеріального добробуту. Увага до професійного розвитку фахівця важлива тому, що після здобуття вищої освіти фахівець працює на первинній посаді при недостатніх матеріальних засобах для самореалізації людини, не забезпечений гідним для проживання і відновлення працездатності житлом, умов для створення сім'ї. Ці складові є актуальними і привабливими для молодих фахівців і прагнення відповідальних підприємств забезпечити і соціально захистити майбутнього працівника. Усе це сприяє професійному розвитку фахівця. Набуті знання, уміння, навички впливають на перспективну і якіснішу роботу, більшу віддачу і можливість здійснювати складнішу діяльність, знаходити нове бачення, необхідне для вирішення професійних завдань.

Для успішного і прогресуючого професійного розвитку студентів вищого закладу освіти разом зі знаннями про основи професії потрібні і уявлення про професійний розвиток у різних умовах трудової діяльності. Це можуть бути і знання про те, де в конкретній професії є потенційно можливі робочі місця, які якості потрібні на таких робочих місцях. В одному випадку від працівника більшою мірою може вимагатися сумлінність, суворе дотримання встановлених правил і інструкцій, в іншому – вільна творчість і ініціатива. Залежно від своїх якостей і рис характеру фахівець вибирає те або інше робоче місце з урахуванням вищеназваних вимог. До професійного розвитку можна віднести і набуття умінь спілкуватися, організовувати діяльність людей. Професійний розвиток припускає створення умов до самонавчання, накопичення практичного досвіду, створення умов для реалізації нових проєктів.

Штатна структура підприємства і організацій повинна враховувати можливість реалізації досягнутих працівником якостей, створення нових посад і робочих місць, що дозволяють із користю для підприємства, працівника і для усього суспільства в цілому використовувати ці якості. Не випадково в спеціальній літературі фахівці з набутими корисними для професійної діяльності якостями іменуються “людським капіталом”, “людським потенціалом” [3, с.12], підкреслюється необхідність усвідомлення соціальної відповідальності, відповідальності за різні аспекти життя і діяльності суспільства, працівника і керівника [2, с.5].

Для перспективного професійного розвитку фахівця важливим є вивчення особливостей соціально-відповідальних організацій, їх

організаційної культури [1,с.5]. Чіткі уявлення про соціальну відповідальність підприємства допоможуть випускникові вищого навчального закладу, фахівцеві-початківцю будувати свою кар'єру в співпраці з соціально-відповідальними працедавцями, що позитивно позначатиметься і на його професійному зростанні, і на його матеріальному добробуті, і на благополуччі суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Михайлов А.И. Нравственность, как новая стратегия в развитии государства. Златоуст: Дельфис, 2000. 64 с.

2. Сметана В.В. Социальные организации: структура, виды, организационная культура и организационный менеджмент. М.: Современная экономика и право, 2007. 296 с.

3. Соболева И.В. Человеческий потенциал экономики: проблемы сохранения и развития. М.: Наука, 2007. 202 с.

Здобувачі вищої освіти:

Берташ Марія Ігорівна, провідний фахівець кафедри психології та соціології Університету ДФС України

Науковий керівник:

Калениченко Руслан Арсенович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри основ професійного навчання Київського національного університету будівництва і архітектури.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні інформаційні технології стали складовою частиною побутової культури суспільства. Збільшення кількості користувачів персональних комп'ютерів, зокрема тих, хто приєднався до мережі Інтернет, поширення різноманітних комп'ютерних програм, сучасних гаджетів, телефонів – все це призвело до появи нової проблеми: психофізіологічного та соціально-

психологічного впливу нових інформаційних технологій на особистість людини і її здоров'я, а особливо на молодий підростаючий організм. Показово, що 1996 року в американській класифікації психічних розладів (DSM) з'явився новий розділ – „кібернетичні розлади”, а деякі фахівці почали говорити про синдром Інтернет-залежності. В цілому, якщо раніше проблема „комп'ютер – людина” розглядалась переважно в межах інженерної психології, то нині її вивчають і спеціалісти з загальної, медичної, соціальної, вікової та педагогічної психології тощо.

В сучасній психологічній науці існує кілька напрямків досліджень проблеми „людина – комп'ютер”: психологія віртуальних реальностей, психологія спілкування в Інтернеті, психологічні особливості сприймання комп'ютера, психологічні особливості різних категорій програмістів, психологічний вплив комп'ютерних ігор та інших видів діяльності на ЕОМ. Одним з найактуальніших аспектів проблеми є взаємозв'язок комп'ютерних програм (особливо ігрових) з рівнем агресивності та агресивною поведінкою користувачів ЕОМ. Ця проблема обумовлена тим, що частина комп'ютерних програм містить прихований або явно агресивний сюжет. З іншого боку, результати емпіричних досліджень свідчать, що у багатьох піддослідних, які грали у віртуальні війни, спостерігалось підвищення фізіологічного збудження та агресивності думок. Від 5% до 14% осіб, які користуються Інтернетом страждають комп'ютерною (телефонною) залежністю. Найчастіше це підлітки й люди молодого віку.[4]

Важливою особливістю залежної поведінки осіб молодого віку є можливість легкого переходу від однієї адикції до іншої, тобто прагнення до виходу з реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану за допомогою прийому деяких речовин або постійною фіксацією уваги на певних видах діяльності з метою розвитку і підтримки інтенсивних емоцій. У структурі комп'ютерної залежності виділяють 5 типів: нав'язливий серфінг (подорож у мережі, пошук інформації з баз даних і пошукових сайтів); пристрасть до онлайн-ових біржових торгів; віртуальні знайомства без прагнення перевести їх у реальність; комп'ютерні ігри.

Виділяють ряд психологічних і фізичних симптомів, характерних для комп'ютерної залежності:

а) психологічні симптоми: гарне самопочуття за комп'ютером на відміну від попереднього стану або навіть ейфорія; неможливість зупинитися, збільшення кількості часу, проведеного за комп'ютером; неповага до

батьків і друзів; відчуття порожнечі, депресії, дратівливості в період скорочення або припинення використання Інтернету; надання неправдивих даних роботодавцям або членам родини про свою діяльність; проблема з роботою або навчанням, використання Інтернету як шлях втечі від проблем або полегшення важких емоцій (почуття безпорадності, люті, тривожності, депресії);

б) фізичні симптоми: синдром карпального каналу (тунельна поразка нервових стовбурів руки, пов'язане із тривалою перенапругою м'язів); сухість в очах; головний біль по типу мігрені; біль у спині; нерегулярне харчування; зневага особистою гігієною; порушення сну, зміна режиму сну.

Формування комп'ютерної залежності проходить три етапи:

I-й — етап ризику розвитку комп'ютерної залежності. Основними характеристиками є збільшення часу, проведеного для досягнення поставленої мети й роботи за комп'ютером, втрата відчуття часу, одержання емоційного задоволення за комп'ютером, витрата більшої кількості грошей на комп'ютерну діяльність, перші ознаки соціальної дезадаптації.

II-й – етап сформованої комп'ютерної залежності. Основні ознаки: емоційно-вольові порушення й психічна залежність. Відзначається зростання толерантності до комп'ютера, нав'язливі думки про нього й фантазування. Спостерігається дезактуалізація основних проблем - сну, відпочинку, вживання їжі, особистої гігієни. Порушуються режими "сон-пильнування" і "відпочинок-навантаження", час роботи за комп'ютером - не тільки денний, але й нічний. Діяльність за комп'ютером проводиться за рахунок навчання, роботи, соціальних і особистих стосунків. З одного боку, пацієнти повністю орієнтовані в комп'ютерних технологіях, з іншого боку - має місце своєрідна форма інфантилізму, практично повна безпорадність у світі соціальних норм і відносин.

III-й – етап тотальної комп'ютерної залежності. Спостерігаються ознаки як психічної, так і фізичної залежності. Залишаються безуспішними спроби контролювати роботу за комп'ютером. У структурі синдрому актуалізації компульсивного потяга переважають агресивність, злісність, психомоторне порушення, депресивні феномени, розсіяна увага, мимовольні “друкуючі рухи” пальців рук. Можливо демонстративно-шантажне суїцидальне поведіння при спробі навколишніх перешкодити комп'ютерної діяльності. На даному етапі присутні фізичні симптоми: головний біль по

типу мігрени, біль у хребті, сухість в очах, оніміння й біль у пальцях кисті (синдром карпального каналу). Виражено соціальна й сімейна дезадаптація.

Залежність від соціальних мереж вважають одним з розповсюджених типів комп'ютерної залежності. Вони дають можливість спілкування та спільної діяльності людям, проте підмінюють реальну інтеракцію та перцепцію – віртуальною.[1]

Але все ж ера інформаційних технологій настала, і людство не зможе відмовитися від її благ в силу динамічного росту і прагнення до тривалого, комфортного і безпечного життя. Тому необхідно усвідомити, що розвиток або регрес людської цивілізації за допомогою інформаційних технологій залежить від кількості позитивних чи негативних форм впливу цих технологій на життєдіяльність суспільства.

Вивчення та контроль розвитку молоді під впливом різних факторів, зокрема інформатизації є важливим для майбутнього кожної сучасної, розвиненої країни.

Залежність людства від інформаційних технологій в сучасному суспільстві, яке стрімко і постійно розвивається і удосконалюється, несе в собі не тільки негативний характер. Молодь отримує великі можливості для всебічного саморозвитку, освіти та розширення комунікативних зв'язків.

Гармонійний розвиток особистості і високий рівень психічного здоров'я будуть забезпечені тоді, коли людина з дитинства житиме і розвиватиметься в умовах сприятливого психогігієнічного інформаційного середовища [2].

Список використаних джерел

1. Андрощук О. В. Інформаційні технології та їх вплив на розвиток суспільства [Електронний ресурс] / О. В. Андрощук. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: [file:///C:/Users/22/Downloads/Znpcvsd_2014_1_7%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/22/Downloads/Znpcvsd_2014_1_7%20(2).pdf)
2. Кириченко В.В. Основи інформатики та використання ЕОМ у психології: курс лекцій / В.В. Кириченко – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016.-59с.
3. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: «Питер», 2000.- 992с.
4. Головаха Е.И., Кроник А.А. Психологическое время личности .- К.: Наукова думка, 1984.- 207 с.

Беседовська Ірина
Василівна,
методист коледжу, ВКНЗ
«Коростишівський
педагогічний коледж імені
І.Я.Франка» Житомирської
обласної ради

ПЕДАГОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Проблема професійної компетентності педагогічних працівників перебуває в центрі уваги багатьох дослідників. Цей факт є визнанням того, що професійна компетентність відіграє провідну роль у педагогічній діяльності. Питаннями педагогічної компетентності займалися багато дослідників, у той же час немає комплексної оцінки компетенцій сучасного викладача, яка дала б йому можливість ефективно виконувати педагогічні завдання в умовах мінливого середовища, входження України до європейського освітнього простору, зміни парадигми освітньої системи.

Розвиток, відстеження та оцінка професійної компетентності педагогів завжди залишалися основними напрямками роботи методичних служб. Підвищення рівня професійної компетентності педагогів – це не тільки проведення системи певних методичних заходів, а й аналіз та оцінка управлінських дій, спрямованих на розвиток у педагога ключових аспектів професійної компетентності, творчого потенціалу, здібностей до самореалізації. Головне завдання – допомогти педагогові розвивати свій інтелектуальний, моральний, емоційний, професійний потенціал. Тому управлінська підтримка педагога передбачає таку організацію системи роботи, яка складається з декількох етапів: пошуково-аналітичний: вивчення рівня професійної компетентності педагога, аналіз стану організації методичної роботи; планово-прогностичний: розробка комплексно-цільового плану; планування колективних, групових, індивідуальних форм роботи; проведення установчих нарад; організаційно-виконавчий: анкетування педагогів; групування педагогів за певними проблемами; розробка планів роботи кожної методичної структури; робота

за планами; самоосвіта; підсумково-аналітичний: підсумкове анкетування; підсумкові звіти; результативно-оцінний: прийняття управлінських рішень.

Моніторинг необхідний тоді, коли в побудові будь-якого процесу важливо постійно відстежувати, що відбувається в реальному середовищі, і включати результати поточних спостережень у процес управління. Саме на основі моніторингу формується інформаційний ресурс управління.

У контексті нашого дослідження моніторинг постає як безперервний процес обґрунтованого, діагностико-прогностичного спостереження за станом і розвитком професійної компетентності педагога коледжу.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні й визначенні механізмів підвищення якості надання освітніх послуг шляхом упровадження комплексної програми моніторингу професійної компетентності педагогічного колективу.

У створенні особистісно орієнтованої системи професійного зростання вагому роль відіграє педагогічний моніторинг, завдяки якому здійснюється накопичення інформації про кожного з педагогів, що забезпечує безперервне відстеження професійного рівня, а також з'являється можливість прогнозувати та моделювати розвиток і стан професійного рівня педагогів. Таким чином, на всіх рівнях управління виникла потреба впровадження моніторингу професійної компетентності педагогів як умови реалізації компетентісно орієнтованого підходу. Це дає змогу на підставі комплексної діагностики та моніторингу підвищити рівень об'єктивності оцінки діяльності викладача та сприяти постійному всебічному розвитку професійної педагогічної компетентності.

У науковій педагогічній літературі є багато тлумачень поняття «моніторинг». Узагалі це поняття утворилося від латинського *monitor* - «той, що застерігає». Під ним розуміють спеціально організоване, систематичне спостереження за станом об'єктів, явищ, процесів з метою їх оцінки, контролю або прогнозу.[1].

Проблема моніторингу педагогічної майстерності викладача надзвичайно актуальна і важлива. Це розв'язання багатьох питань: удосконалення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників; повніше та ефективніше задоволення їхніх професійних запитів та потреб у системі методичної роботи; визначення сильних сторін викладача; планування шляхів і конкретних засобів їх закріплення та розвитку в індивідуальному стилі педагогічної діяльності.

Узагальнюючи основні підходи щодо визначення поняття моніторингу та педагогічного моніторингу, зокрема І. Шимків, під моніторингом розуміє постійний контроль, ретельне дослідження, спеціально організоване спостереження за будь-яким процесом із метою виявлення його відповідності бажаному результату або початковим прогнозом, спосіб отримання певної інформації, можливості використання якої залежать від компетентності суб'єкта, у розповсюдженні якого вона опинилась, систематичний збір даних про важливі аспекти освіти на національному, регіональному й локальному рівнях, щоб повсякчас знати її стан і прогнозувати її розвиток.[2].

Організація системи моніторингу підпорядковується таким принципам, як об'єктивність замірів, порівнянність, адекватність та прогностичність отриманих даних. У зв'язку з цим важливим етапом при його проведенні є процес оцінювання реального стану об'єкта та порівняння його з бажаним. [1].

Ми поділяємо думку Г. Єльнікової, яка розглядає моніторинг як «комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання, перетворень керованого об'єкта і спрямування цих перетворень на досягнення заданих параметрів його розвитку» [2, с.13]. У рамках моніторингу його суб'єктами виступають усі учасники освітнього процесу. Ступінь їх участі різна, але всі вони отримують інформацію, на підставі якої формується громадська думка. У свою чергу, кожен суб'єкт освіти виступає і як об'єкт для структур більш складного рівня.

При організації системи педагогічного моніторингу можуть виникати як об'єктивні, так і суб'єктивні перешкоди. Необхідно враховувати: якість використовуваних методик, підготовленість фахівців, можливість вдосконалення їх професійних умінь. Про ці фактори не можна забувати, більше, необхідно мінімізувати негативні впливи, врахувати можливі проблеми.

Моніторинг професійної діяльності викладача не лише дає інформацію для подальшого аналізу, а й сприяє визначенню напрямів та перспектив професійного зростання, зміцнення професійної самооцінки, позитивного самосприйняття й професійної комфортності педагога. Він також дає змогу оптимально вирішувати проблеми атестації працівників, оскільки максимально усуває суб'єктивізм і упередженість оцінок. Однак отриманні при цьому матеріали щодо вивчення, аналізу та оцінки

професійної компетентності викладача дають змогу лише визначити конкретні параметри цієї діяльності.

У системі внутріколеджанського управління здійснюється моніторинг професійного рівня викладача за такими критеріями, які фіксуються в діагностичній карті (рейтинговій книжці): знання нормативних документів; самоосвіта – творчий підхід до вибору способів, методів, прийомів і засобів забезпечення особистісно орієнтованого навчання через зміст його предмета/дисципліни; участь викладача в розробці методик і технологій розвитку навчально-виховного процесу; уміння викладача змоделювати активну діяльність студента до заняття та на занятті, позанавчальну роботу; ведення навчальної документації; уміння викладача підтримувати життєдіяльність закладу; виконавська дисципліна; робота з батьками та виконання громадських доручень.

Загальна структура організації моніторингу й оцінки діяльності педагогічних працівників є досить сталою, що й забезпечує можливість отримання об'єктивної та надійної управлінської інформації. Реалізація в цілісності всіх компонентів моніторингу забезпечує оптимальну організацію суб'єктів педагогічного процесу, робить його результативним, конкретизованим та особистісно орієтованим. Таким чином, процес навчання стає обміркованим, цілеспрямованим.

Виходячи з цього, головними стають питання стимулювання самоосвіти й саморозвитку педагогічних кадрів та надання своєчасної методичної допомоги з даного напрямку. Тому основним напрямком удосконалення рівня професійної компетентності викладача є професійне самовдосконалення шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності.

Аналіз планів самоосвітньої діяльності педагогів свідчить, що більша частина педагогів не мають системи планування, зорієнтованої на досягнення кінцевих якісних результатів. Отже, не володіють знаннями з теорії самоосвіти та засобами вивчення потенційних можливостей студентів, не вміють відстежувати результати свого впливу на розвиток студентів. Таким чином, третина педагогів працює на репродуктивному рівні самоосвітньої діяльності.

Здійснення діагностики стану науково-методичної роботи викладачів відповідно до встановлених критеріїв проводиться за допомогою експертних комісій, до складу яких залучаються заступники директора, методист, голови циклових комісій, провідні фахівці та викладачі. [3, с.71]

Науково обґрунтований аналіз діяльності викладача є основою для удосконалення професійної педагогічної компетентності. Аналізуючи отриману інформацію на всіх рівнях, постає головна мета – побачити зв'язок між діяльністю викладача, результатами його праці та сучасними вимогами суспільства.

Варто сприяти удосконаленню змісту і форм науково-методичної роботи, орієнтуючись на професійні потреби викладача. Для цього необхідно розвивати уміння аналізувати власну діяльність, оптимально підбирати зміст, необхідні форми і методи діяльності, прогнозувати, проектувати і планувати свою роботу, враховуючи актуальність застосування інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховному процесі, активно використовувати нові засоби самоосвіти.

Вирішення проблеми якості освіти залежить від того, наскільки своєчасно та адекватно реагуватимуть освітні установи на зміни зовнішнього середовища, на потреби суспільства, соціальне замовлення, наскільки ефективні і педагогічно виправдані обрані методи і технології, наскільки об'єктивною, незалежною і систематичною буде експертиза діяльності освітньої установи. Сучасна система оцінки якості освіти – це ще один крок на шляху до входження до загальноєвропейського і загальносвітового освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Ростовська В.І. Формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи / В.І. Ростовська. – Харків: Видавнича група «Основа», 2008. – 127с.
2. Приходько В.М. Моніторинг якості освіти і виховної діяльності навчального закладу / В.М. Приходько. – Запоріжжя, 2007. – 188 с.
3. Кредитно-модульна та модульно-рейтингова система організації навчального процесу в коледжах і технікумах. Стан, Проблеми. Перспективи. Збірник матеріалів науково-методичної конференції педагогічних працівників та співробітників вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації Харківської області (22 лютого 2008 року). – Харків, 2008. – 408 с.

*Бреус Дмитро Сергійович, студент
Національного транспортного
Університету, факультет
транспортних та інформаційних
технологій, група РТЛМ 1-1
Науковий керівник:
Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання Київського
національного університету
будівництва і архітектури.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА

Підготовка майбутнього фахівця, формування у ньому необхідних навичок є однією з найактуальніших проблем для дослідження. Не один десяток українських та зарубіжних дослідників вивчали проблему підготовки кадрів, оволодіння професійними знаннями та навичками, а саме: О. Пенькова, М. Пряжніков, П. Перепилиця, О. Мешко, К.Абульханова-Славська, Л.Петровська та інші.

Розвиток особистості людини – складний процес, який триває протягом усього життя. Особливо інтенсивно він протікає в юнацькому віці, зокрема, у студентський період. Від того, як протікає процес розвитку особистості у студентському віці, багато в чому залежить якість професійної підготовки людини та її подальшої професійної діяльності. Вивчаючи проблему впливу професійної освіти на становлення особистості, дослідники (К.Абульханова-Славська, В.Дружиннік та ін.) підкреслюють, що одним з основних завдань практичної психології і, зокрема, практичного психолога в системі професійної освіти є розробка критеріїв особистісного розвитку професіонала на основі системно-діяльнісного підходу. Л.Петровська звертає увагу на те, що людина входить до професійного життя нерідко абсолютно неінформованою про можливості свого інтелекту, труднощі у спілкуванні, внутрішні конфлікти [1].

Наука XXI-го століття зобов'язана враховувати зміни особливостей буття, діяльності та ролі людини в умовах нової, технічно й інформаційно

насиченою реальності. У новій соціально-економічній ситуації, яка характеризується спробами подолання кризових явищ в економіці, завдання підготовки професіоналів для основних сфер людської діяльності набула особливої актуальності. Поступальний розвиток суспільства можливе лише в тому випадку, якщо його основу складатимуть професіонали. У той же час, ми все частіше стикаємося з проявом професійної некомпетентності, або непрофесіоналізму, проник практично в усі сфери нашого життя. І як результат - ми маємо лікаря, до якого не хочемо звертатися або не довіряємо йому, вчителя, який в кращому випадку є «урокодавцем», а не мудрим керівником в морі знань, інженера, який не здатний прийняти вірне технічне рішення.

Сучасна ситуація «побудови ринкових відносин» породила цілий ряд психологічних проблем професіоналізації:

- проблема формування професійної самосвідомості та професійної ідентифікації людини;
- проблема трудової та професійної адаптації людини до нових умов діяльності і професійного середовища;
- проблеми професійної деформації людини в умовах нової реальності;
- проблема формування професіоналізму та підвищення ефективності професійної діяльності. В даний час дана проблема є комплексною і займає особливе місце [2].

Розглядаючи професійне становлення людини, етапи цього процесу, особливості і чинники, які впливають на нього, М.Варбан відзначає, що відсутнє цілісне уявлення про особистість професіонала, його мету, проблеми і засоби їх вирішення в професійному середовищі. У сучасних вітчизняних роботах новий підхід знайшов свій розвиток у “акмеологічному напрямі” (Л.Карназова, А.Реан, Р.Каверіна), який вивчає представників різних професій як особистостей зі своїми індивідуальними напрямками розвитку, життєвим досвідом, проблемами, етапами, кризами внутрішнього розвитку і зростання. Зарубіжними й вітчизняними психологами професіоналізація розглядається як складний багатовимірний феномен.

Е.Зеєр відзначає необхідність перенесення акцентів з професійної компетентності на професіоналізм, який, крім широкого кола професійних знань і вмінь, має на увазі також професійно важливі якості. Саме це може забезпечити професійній освіті “конвертовану”, соціально-професійну мобільність [3], професійну відповідальність тощо. Реалізація такої

професійної освіти можлива за умови широкого впровадження у практику педагогічних ВНЗ особистісно-орієнтованої освіти. Особистісно орієнтована освіта найбільшою мірою відповідає гуманістичній меті професійного становлення особистості. Становлення особистісно орієнтованої освіти дозволить також забезпечити професійну самореалізацію людини і підтримку її особистісного і професійного зростання. Л.Мітіна, досліджуючи особистісний та професійний розвиток людини, дійшла висновку про їх єдність, де чинником розвитку є внутрішнє середовище особистості, її активність, потреба в самореалізації [4].

Е.Зеєр акцентує свою увагу на тому, що професійно обумовлені структури діяльності й особистості є психологічною основою конструювання технологій професійного розвитку фахівця, та виділяє три етапи цієї процедури: 1. Цілепокладання, формулювання завдань професійного розвитку особистості фахівця. 2. Визначення змісту професійно-розвиваючого навчального матеріалу, складання програми. 3. Визначення складу активних форм і методів взаємодії викладачів, психологів зі студентами [2].

В силу активності психіки людини адаптація не може розглядатися як пасивне пристосування до середовища. Розрізняють дві стратегії адаптації. В основі першої стратегії лежить тенденція до підпорядкування професійної діяльності зовнішнім обставинам у вигляді запропонованих вимог, правил, норм. При цьому він користується, в основному, напрацьованими раніше алгоритмами вирішення професійних завдань, проблем, ситуацій, перетворених на штампи, шаблони, стереотипи. На етапі входження людини в новий для нього колектив, в організацію з усталеними правилами, традиціями, повинна переважати перша стратегія. При цьому людина проходить процес професійної соціалізації, пов'язаний з «присвоєнням» накопиченого соціального та особистісного досвіду в колективі. При поведінці по другій стратегії (стратегії професійного саморозвитку) людина характеризується здатністю вийти за межі безперервного потоку повсякденності, побачити свою працю в цілому і перетворити його на предмет практичного перетворення. Це дає йому можливість стати господарем становища, що конструюють своє сьогодення і майбутнє, дозволяє внутрішньо приймати, усвідомлювати і оцінювати труднощі й протиріччя різних сторін професійної діяльності, самотійно і конструктивно вирішувати їх у відповідності зі своїми

ціннісними орієнтаціями, розглядати труднощі як стимул подальшого розвитку [5].

Всі ми живемо в суспільстві, а суспільство - це, перш за все спільнота «робітників» чогось корисного. І саме продуктивна праця виступає як основа життя здорового суспільства. Економічна свобода - це взаємна відповідальність один перед одним, це вірність обов'язку, це терпимість, порядність, націленість на співпрацю. Без дотримання цих елементарних принципів неможливо знайти свободу - у творчості, в самореалізації себе як особистості. Неможливо стати професіоналом у вищому розумінні цього слова, не маючи професійного світогляду, професійних ідеалів, професійної гідності, поваги до своїх колег. Професіоналізм виступає не тільки як психологічний, а й як своєрідний культурний феномен. Тому особливе соціокультурне значення має система освіти і підготовки кадрів професіоналів. Саме вони є найважливішими компонентами сучасного суспільства та забезпечують перспективу розвитку, соціальне благополуччя населення, суспільну стабільність. У зв'язку зі зміною структури зайнятості населення підвищується значимість психологічних проблем професійної перепідготовки та вторинної професійної адаптації людини до нових умов життя і діяльності. Для ефективної діяльності в нових умовах людині при професійній підготовці необхідно посилити увагу на розвиток адаптивного потенціалу людини, формування професійної Я-концепції, що забезпечує адекватну професійну ідентифікацію. Найважливішими складовими психологічної діяльності людини є її якості. Їх розвиток у процесі професійного становлення призводить до формування професійно важливих якостей, під якими В.Шадриков розуміє індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності і успішність її освоєння. До професійно важливих якостей він відносить також і здібності. Найважливішою професійно обумовленою підструктурою особистості є професійно значущі психофізіологічні властивості. Розвиток цих властивостей відбувається в ході освоєння діяльності. При цьому одні психофізіологічні властивості визначають розвиток професійно важливих якостей, інші, професіоналізуючись, набувають самостійного значення.

Таким чином, модель фахівця має бути динамічною: у ході формування професіонала повинні змінюватись окремі кваліфікаційні характеристики і зв'язок між ними [4].

Список використаних джерел

1. Асмолов А.Г. Психология личности. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 367 с.
 2. Андреева Г.М. Психология социального познания. - М.: Аспект Пресс, 1997. -239с.
 3. Зеев Э.Ф. Психология личностно-ориентированного профессионального образования. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та, 2000. – 258 с.
 4. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях // Вопросы психологии. – 1997. – №44. – С.28-34.
 5. Жигінас, Н.В. Організація, напрями і методи дослідження психічного здоров'я студентів: принципи і методи психологічної допомоги студентам, що переживають кризу / Н.В. Жигінас / / Вісник Томського державного педагогічного університету.- 2007. - Вип.10 (73).- С.45-48
- Основи професійної освіти: Підручник / М.В. Руденко, Р.А. Калениченко, Г.В. Капосльоз, Г.Л. Корчова. - К.: КНУБА, 2018. - 613 с.

***Василинчук Юліана Олексіївна,**
Студентка групи МЕБ – 17-1
Університету державної фіскальної
служби України
Науковий керівник – **Петухова Ірина
Олексіївна,** кандидат педагогічних
наук, доцент, доцент кафедри
психології та соціології
Університету державної фіскальної
служби України*

ВИДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ

Сучасне українське суспільство зіштовхнулося з процесом переоцінки ролі засобів масової інформації, обумовленим розвитком нових інформаційних технологій, а також потребами надавати світовій спільноті інформаційну картину дійсності. Наразі ЗМІ все активніше стають механізмом здійснення політичного і ідеологічного впливів на масову

аудиторію. Під вплив інформаційного тиску потрапляють усе більше країн, зокрема Україна.

А чи можливо взагалі відрізнити ефективний вплив ЗМІ, істинно діалогові відносини від маніпуляції аудиторією? Під маніпуляцією В.Ф.Олешко розглядає цілеспрямоване, ситуативно обумовлений психологічний вплив за посередництва ЗМІ, використовуваний для досягнення одностороннього виграшу [2].

Негативне ставлення до маніпуляції ґрунтується на тому, що маніпулятор завжди нав'язує додаткові мотиви, установки, цілі і бажання, нехтуючи інтересами інших. При цьому маніпулятор створює ілюзію самостійності, іншими словами, суб'єкт впливу не підозрює, що приймає рішення під тиском та зберігає упевненість, що рішення приймає самостійно, з власної волі і відповідальність за це рішення бере на себе.

Є тенденція вважати маніпуляцію одним із різновидів впливу. Маніпулювання – багатовимірний процес, що включає різні категорії: вплив, переконання, навіювання, підпорядкування, управління, контроль [1]. Будь-яка маніпуляція – це вплив, але не всякий вплив – маніпуляція. Різницю між впливом і маніпуляцією ми представили у таблиці.

Маніпуляція	Вплив
<p>Найчастіше небажана для адресата Для результату неважлива згода адресата Автор програмує дії адресата, придумує за нього мету, якої адресат повинен досягати Висловлення будується так, аби справжні цілі автора були невідомі адресату, приховуються також інтереси автора, і сам факт наявності інших інтересів Призводить до одностороннього виграшу Адресат не знає, чим закінчиться взаємодія або передбачає результат, відмінний від реального Адресат не в змозі дати звіт власним вчинкам, установкам, що проявляються після маніпуляцій</p>	<p>Зачіпає / не зачіпає інтереси адресата: «акт вільної волі» Враховує згоду адресата або її відсутність Надає можливість вільного, самостійного вибору Адресату відкрито повідомляється те, чого бажає автор впливу Корисний для обох суб'єктів взаємодії Адресат має уявлення про результат спілкування, сам до нього прагне Адресат може чітко пояснити причини власних дій, переконань</p>

Таблиця. Різниця між впливом і маніпуляцією

Внутрішні джерела загроз інформаційно-психологічної безпеки особистості закладені у біосоціальній природі психіки людини, в

особливостях її формування та розвитку. Маніпулятори приховано використовують слабкість людей, зокрема наївність, надмірна сумлінність, низька впевненість у собі, надмірна інтелектуалізація, емоційна залежність [3].

Крім індивідуальних особливостей, є певні загальні характеристики та закономірності функціонування психіки, які впливають на ступінь схильності інформаційно-психологічної дії і притаманні більшості людей. Зокрема, у кризових змінах суспільства підвищується сугестивність людей і, відповідно, зростає схильність до інформаційно-психологічних впливів. У місцях масових скупчень людей, у натовпі, на мітингу, демонстрації, при перегляді телепередач схильність до сприйняття маніпуляції також зростає. З людиною відбувається своєрідне психічне зараження певним психоемоційним станом.

ЗМІ охоплюють широку різноманітну аудиторію, яка має до них певну довіру, тому ЗМІ – зручний виконавець маніпуляцій для замовників-маніпуляторів. Розглянемо розповсюджені способи маніпуляції:

1. *«Фабрикування фактів»*. Маніпулятори говорять правду лише тоді, коли відомості можуть бути легко перевірені. В інших випадках вони намагаються представити матеріал у потрібному їм ключі. Наприклад, канал «Росія-24» під час Генасамблеї ООН восени 2015 року повідомив наступну новину: «Російська делегація вийшла з залу Генасамблеї ООН під час виступу Порошенка». Насправді вийшла не вся делегація, а лише кілька її учасників, частина дипломатів залишилася у залі, проте враження від новини виявляється сильним.

2. *«Жива людина»*. Слова експерта або близької нам людини звучать переконливіше. Думка автора, що підкріплюється коментарем знаного вченого, політика, лідера, набуває значення єдино вірного. Як це робиться: завжди існує список «зручних» коментаторів, які скажуть «потрібну» репліку. Важливо також правильно представити людину, адже мало хто буде розбиратися, що «політолог» може виявитися держслужбовцем; психолог, що ставить діагнози, – фахівцем у галузі соціальної, а не клінічної психології.

3. *«Британські вчені»*. На екрані представляють графіки, з'являється багато цифр, у яких глядач не встигає «розібратися», звучать ключові слова: «дослідження», «вчені», «опитування» тощо. Цифри подаються вирваними з контексту, а у випадку з дослідженнями не наголошено на проведенні. Коли телевізор сповіщає, що країна зробила

500 мільйонів тонн йогурта – це вражас. Але, можливо, у минулому їх було 700 млн.? «Соцопитування» – серйозне дослідження, проведене за всіма правилами: вибірка, охоплення, похибка. До прикладу можна згадати Поля Брегга, який узагальнив власний практичний досвід здорового способу життя у вигляді «наукових» теорій і видав декілька книг із підписом «доктор медицини», не маючи навіть вищої освіти. Восени 2018 року троє учених із Великобританії та США обвели навколо пальця все наукове суспільство, вони писали статті на найбезглуздіші теми, але оформлювали їх як справжні праці, та відправляли в авторитетні журнали по всьому світу. Найдивовижніше, що 7 таких статей опублікували. Так працює маніпуляція «британські вчені».

4. *«Схеми і стереотипи».* Готові образи «опозиціонерів» і «останніх диктаторів», «нещасних пенсіонерів» і «продажних чиновників» засвоюються легко і просто: так влаштована наша психіка. Судячи із заголовків, гвалтують і вбивають саме «дагестанці» і «чеченці», крадуть – «цигани», а не «злочинці». Часто прийом доповнюється «асоціативним зв'язуванням». На відміну від матеріалів, у яких викладається і обґрунтовується авторська позиція, тут хід думок автора визначений незалежно від status quo. Створення стереотипів – це захисний інструмент психіки, що дозволяє уникнути інформаційного перевантаження. До прикладу, журнал Harvard Business Review опублікував картинку, на якій європеєць під час сварки замахнувся на афроамериканця бритвою. Через декілька місяців провели експеримент: надрукували картинку без бритви і попросили пригадати, хто заріже противника. Опитування показало, що більшість сприйняло як небезпечного – афроамериканця.

5. *Затвердження і повторення.* Інформація подається у вигляді шаблонів, стереотипів, наявних у свідомості аудиторії. При цьому інформація має статус затвердження. А твердження має на увазі відмову від обговорень. С. Кара-Мурза звертає увагу на мозаїчний тип культури, що склався у свідомості сучасної людини. ЗМІ зміцнюють такий тип мислення, привчають людину мислити стереотипами і не використовувати логіку, інтелект для аналізу інформації. За допомогою повторення, інформація впроваджується в глибини підсвідомості, туди, де зароджуються мотиви подальших дій людини. Надмірне повторення притупляє свідомість, змушуючи будь-яку інформацію практично без змін відкладатися у підсвідомості. Репліка: «Директор дитячого будинку поїхала відпочивати до Ізраїлю» сприймається пересічним глядачем як те,

що директор поїхала відпочивати на сирітські гроші, обікравши дітей, позбавивши їх необхідного. Так діють стереотипи. І цей стереотип – результат повторень схожих новин, сюжетів про крадіжки і брехні, що панують в системі дитячих будинків.

6. *Сенсаційність*. Центральне місце серед новин займає справжня або псевдо сенсація. Вона служує прикриттям для замовчування більш важливої новини. Таке собі бомбардування свідомості поганими новинами виконує функцію підтримки в суспільстві певного рівня «тривоги», яка, в свою чергу, підвищує сугестивність людей і знижує здатність до критичного сприйняття. До прикладу, нами було проаналізовано випуск новин ТСН від 01.10.2019 року. Завдання полягало в тому, щоб у процентному співвідношенні подивитися на частку негативних новин. Випуск тривав 26 хвилин і не мав жодної позитивної: стихійні лиха, напади, отруєння, бойкот ПАРЄ, загибель підлітків. Навіть величезний військовий парад у Пекині було висвітлено лише з негативного боку. Нагадаємо, що ТСН – один із провідних каналів інформації сучасного українського суспільства.

7. *Техніка «сендвічу»*. Цей маніпулятивний ефект полягає у протиставленні позитивних і негативних образів. Існує «отруйний» та «цукровий» сендвічі. Позитивний факт або подія, сприятливі для суб'єкта впливу, оточуються спеціально підібраним попереднім і наступним негативним матеріалом і, таким чином, нівелюється позитивний ефект від факту чи події, або навпаки.

8. *«Спіраль мовчання»*. Сутність даної техніки полягає у наступному: індивід є більш схильним залишати власні погляди невисловленими, якщо вони не підтримуються більшістю. Перед тим, як відкрито повідомити власну точку зору, особа підсвідомо сканує «клімат» суспільного настрою (це відбувається завдяки квазі-статистичному органу чуття, притаманному кожному з нас). Якщо ситуація сприятлива і більшість схвалює точку зору, особа матиме навіть більше мотивації та бажання публічно висловитися. Якщо ж ситуація несприятлива – особа імовірніше промовчить.

9. *«Ефект присутності»*. Даний прийом був уведений у практику нацистською пропагандою. Включає низку трюків, які імітують реальність, їх використовують при «репортажах із місця бою» та в кримінальній хроніці, фабруючи заднім числом зйомку «реального» затримання бандитів чи автокатастрофи. Ілюзію «бойової обстановки»

створюють, наприклад, різкими рухами камери та порушенням її фокусу. При цьому все виглядає так, ніби оператор у страшному хвилюванні, під вогнем знімає реальність. Ілюзія достовірності надає сильного емоційного впливу і створює відчуття автентичності подій, ніхто не підозрює, що це лише дешевий трюк.

Отже, нами було розглянуто розповсюджені способи маніпуляції ЗМІ у сучасному українському медіа просторі.

Список використаних джерел:

1. Кара-Мурза С. Маніпуляція свідомістю. XXI век / с. Кара-Мурза, Москва, 2013. – 432 с.
 2. Олешко В.Ф. «Психологія журналістики» / В.Олешко, Київ, 2011. – 252 с.
- Філатов А. В. Основи розпізнання та протидії маніпуляції свідомістю / А.Філатов, Київ, 2006. – 198 с.

Ващук Іванна Євгеніївна

студентка ПНК-31 КНУБА

Шелепень Ярослав Сергійович

студент ПНК-21 КНУБА

Науковий керівник:

Калениченко Руслан Арсенович

кандидат психологічних наук,

доцент, доцент кафедри ОПН

КНУБА

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Актуальними питаннями сьогодення є питання естетичного виховання і розвитку естетичної культури підростаючого покоління. Особистісна орієнтація сучасної освіти передбачає залучення молоді до естетичного досвіду людства, до творчої діяльності, що є основою естетичного розвитку особистості. У зв'язку з цим важливого значення набуває осмислення конкретних питань естетичного виховання і естетичної діяльності та базових теоретичних засад формування естетичної культури особистості.

Нині естетичне виховання належить до проблем, від вирішення яких багато в чому залежить подальший розвиток культури. У другій половині ХХ - початку ХХІ століття проблема естетичного виховання розглядається багатьма дослідниками по-новому: різко загострюється її гуманістична спрямованість у зв'язку з глобальним завданням збереження і розвитку культури. Ця проблема вивчалась і вивчається різнопланово вченими філософами, педагогами, психологами, мистецтвознавцями [3, с. 68].

У наш час проблема естетичного виховання, розвитку особистості, формування її естетичної культури одна з найважливіших завдань, що стоять перед школою. Вказана проблема розроблена достатньо повно в працях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів. Серед них Д. Джола, Д. Кабалевський, Н. Киященко, Б. Ліхачов, А. Макаренко, Б. Неменський, В. Сухомлинський, М. Таборідзе, В. Шацька, А. Щербо та інші. Зокрема філософсько-естетичні проблеми розглядаються в працях Ю. Борева, І. Гончарова, М. Киященка, В. Ядова. Психологічні основи естетичного виховання знаходимо в працях Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, І. Кона, Б. Теплова [1, с. 46].

Згідно із нормативними документами, що регламентують організацію навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах, бачимо, що питанню естетичного виховання приділяється певна увага. Так, у Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття) визначено основну мету освіти, спрямовану на естетичне виховання та всебічний розвиток людини як найвищої цінності суспільства, формування її духовних смаків, ідеалів та розвиток художньо-творчих здатностей.

Згідно із Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти, цілісний процес виховання передбачає художньо-естетичну освіченість і вихованість особистості. Виховуючи у молоді естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь власноруч примножувати культурно-мистецьке надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне у повсякденному житті, передбачає формування навичок гарної поведінки, доброзичливого ставлення до людей. Досліджуючи значення поняття «естетичне виховання», ми дійшли висновку, що існують різні підходи до визначення цього поняття. Автори посібника «Естетика» вважають, що естетичне виховання має історичний характер, оскільки підхід до

оцінки сутності естетичного виховання та його завдань був різним у кожний конкретний період людського розвитку [2, с.179]. Поняття естетичного виховання, естетичних почуттів зародились в глибокій давнині. Сутність естетичного виховання, його завдання, цілі змінювалися починаючи з часів Платона і Арістотеля аж до наших днів.

Отже, естетичним є те, що узгоджується зі звичкою, тобто відчувається й уявляється як естетично цінне і відповідає звичаям і закономірностям естетики. Процес естетизації відбувається в нероздільній єдності та взаємодії з процесами естетизації та сакралізації (набуття статусу священного, святого). Все, що в поглядах особистості є добрим (моральним), згодом визнається гарним (естетичним) та видається святим (сакральним). Взявши до уваги ці проблеми, можна дійти висновку, що розвиток естетичної сфери особистості (естетична свідомість, емоційнопочуттєва складова, художньо-творча діяльність) пов'язаний із триєдиним процесом естетизації, естетизації, сакралізації, що є внутрішніми характеристиками становлення й розвитку індивідуальності, її духовної культури.

Список використаних джерел

1. Основи професійної освіти: Підручник / М.В. Руденко, Р.А. Калениченко, Г.В. Капосльоз, Г.Л. Корчова. - К.: КНУБА, 2018. - 613 с.
2. Естетика: [навч. посіб.]. / Колесніков П., Колеснікова О., Лозовойта В. та ін.; за ред. В.О.Лозового. - К.: Юрнінком Інтер, 2007. - С.179.
3. Мазоха Д.С. Педагогіка: [Навчальний посібник] / Д.С.Мазоха, Н.І.Опанасенко. - К.: Центр навчальної літератури. - 2005. - С. 130.

Гришуніна Марина Володимирівна
студентка групи ПНК-51, КНУБА
Науковий керівник:
Руденко Микола Васильович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри основ професійного
навчання КНУБА

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

За часи виникнення перших університетів освіта стала однією з найважливіших сфер існування людського суспільства. Не зважаючи на те,

що у навколишньому світі постійно відбуваються переміни, змінюються форми та методи діяльності людини (у тому числі й у сфері освіти), метою освіти залишається – **забезпечення якісного навчання**.

На жаль, зміни у системі вищої освіти відбуваються доволі нечасто, так як на реалізацію цих перемін на практиці потрібно багато часу та присутній значний внутрішній опір. У результаті цього підходи до навчання, що використовуються ЗВО протягом тривалого часу, застарівають та втрачають свою актуальність. Через те, що сучасні учні та студенти живуть в інтерактивно-ігровому середовищі, їм не цікаво сприймати нову інформацію за допомогою освітніх програм, що не відповідають вимогам часу. Тому впровадження новітніх технологій навчання задля підвищення якості та перспективного розвитку системи вищої освіти України є доволі актуальним питанням. Новітні технології навчання включають не тільки загальний підхід до системи освіти (наприклад, Болонський процес), а й створення окремих *сучасних освітніх підходів* у питаннях: оцінювання знань, технологій та методів навчання.

Ще з раннього дитинства людина починає вивчати світ, досліджує, що її оточує. Зазвичай, перший досвід пізнання навколишнього світу дитиною, починається з іграшок та ігор. Під час гри людина може адекватно оцінити свої переваги або проблемні моменти, на які у подальшому буде зосереджені її зусилля. Гра активізує здатність людини до генерування нових рішень в умовах невизначеності і ризику, дозволяє бути готовою до реалій професійного життя. Тому, саме ігрові методи навчання є одним з найефективніших способів розуміння, вивчення та засвоєння нової інформації.

Розглянемо сутність поняття гейміфікація. Процес залучення гри, як одного з найбільш дієвих способів підвищення результативності різних сфер життєдіяльності країни, не є новою тенденцією для розвинених країн світу. Цьому явищу надано назву «*гейміфікація*» (gamification) - Digital Game Based Learning (DGBL). Появу цього терміну пов'язують із іменем британського розробника відеоігор *Ніка Пелінга* (Nick Pelling), який ще у 2002 р. використав його у власних розробках. Водночас залучення елементів гри до складу навчальних технологій у західних вишах розпочалося у 2008 році, а набрало широкої популярності починаючи з 2010 року [1].

Відповідно до визначення української Вікіпедії, гейміфікація – це процес використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті

для залучення кінцевих користувачів до вирішення проблем [5]. За визначенням професора Пенсільванського університету Кевіна Вербаха «гейміфікація – використання елементів гри та ігрових технік у неігровому контексті» [3]. Під гейміфікацією освіти можна вважати використання ігор, ігрових технік та ігрових практик з освітньою метою.

Останнім часом світові ІТ компанії активно працюють у напрямі гейміфікації. На даний час найбільш відомими освітніми платформами та ігровими навчальними програмами є Minecraft: Education Edition, Power Point Quick Starter, Paint 3D, LinguaLeota та ін. [2]. Дані продукти є сучасним інструментарієм для вчителів та учнів.

Гейміфікація, як і будь-який метод в освітньому процесі, має *позитивні та негативні сторони*. Опрацювавши багато джерел я визначила, що головною перевагою гейміфікації є те, що вона зосереджує увагу на тому, що ще незрозуміле або невідоме для студента у конкретній дисципліні, поступово надає нову інформацію, закріплює знання, а вже після цього переходить до нової теми. Це значно збільшує результативність навчального процесу. Також вона *формує* стратегічне бачення, креативність, творчий підхід до справи, здатність до обґрунтованого ризику, самостійність і рішучість у прийнятті рішень; *активує* у студента комунікаційні якості та навички до командної роботи, посилює самодисципліну та самоорганізацію, сприяє формуванню навичок цільового пошуку та обробки інформації; *підвищує* рівень мотивації студента до вивчення дисципліни завдяки наявності у нього відчуття зацікавленості та азарту, чіткого розуміння доцільності витрати часу на вивчення дисципліни, набуття вміння використовувати отримані знання на практиці.

Завдяки ігровій діяльності краще розвиваються індивідуальні здібності студентів, оскільки вони не відчувають психологічного тиску відповідальності, засвоєння знань відбувається у ненав'язливій формі.

Навчання передбачає не тільки накопичення, а й усвідомлення та спроможність реалізації опанованих знань та вмінь на практиці у реальному житті учня. Ю. Духнич зазначає, коли мова йде про те, що людина повинна не просто дізнатися щось нове, а засвоїти, усвідомити й застосувати опановані знання на практиці, то без відпрацювання вивченого матеріалу на досвіді обійтися неможливо. Навчання на основі комп'ютерних ігор безперечно дає прекрасні можливості для навчання на досвіді. Звичайно, у реальному житті можливо змоделювати будь-яку

ситуацію у навчальних цілях, проте це досить складно та вимагає чималих часових і матеріальних витрат. До того ж, змодельовати цілу систему ситуацій або навіть цілий віртуальний світ – це завдання, з яким можуть впоратися тільки комп'ютерні ігри.

Не зважаючи на значну кількість позитивних сторін, які можна очікувати від впровадження гейміфікації у навчальний процес, також можна виділити і негативні. По-перше, через збільшення часу перебування студентів за комп'ютерами може посилитися негативний вплив на молодий організм, погіршитися зір. По-друге, особливістю застосування ігрових технологій є необхідність, у більшості випадків, доступу до мережі Internet. Це може призвести до використання шкідливої інформації. По-третє, процес підготовки завдань є досить трудомістким і вимагає наявності як відповідних технічних засобів, так і рівня комп'ютерної грамотності викладачів і студентів. По-четверте, будь-які технічні збої (відсутність електроенергії, доступу до мережі Internet, пошкодження комп'ютера тощо) унеможливує проведення запланованого заняття. Тому, на мою думку, вчителями потрібно використовувати гейміфікацію як допоміжний засіб у навчанні із традиційними способами.

Технологія гейміфікації в освіті України є досить перспективним способом підвищення якості освітніх послуг, але, на жаль, ще не розроблено чітких принципів впровадження ігрових технологій у навчальний процес.

Досліджуючи проблему гейміфікування навчання, було визначено, що для успішного впровадження гейміфікації, спочатку потрібно створити ефективну систему. Для цього рекомендується використовувати інструкцію з побудови ігрової системи одного із провідних експертів з області гейміфікації Кевіна Вербаха. У книзі *For the Win: How Game Thinking Can Revolutionize Your Business* разом зі співавтором Деном Хантером Кевін описує 6 кроків по впровадженню гейміфікації [6]:

1. Встановіть цілі гейміфікації (**мета** конкретна (**Specific**), вимірювана (**Measurable**), досяжна (**Achievable**), актуальна (**Relevant**), обмежена у часі (**Time-bound**)).

2. Визначте цільову поведінку гравців.

На цьому етапі потрібно відповісти на чотири запитання: Що повинні зробити гравці? Як це виміряти? Як це сприяє досягненню мети? Як діє зворотний зв'язок?

3. Опишіть гравців.

4. Розробіть структуру системи гейміфікації.

5. Подаруйте гравцям задоволення.

6. Оберіть інструменти. Зведіть воедино всю інформацію і структуру, підготовлені на попередніх етапах, додайте до них ігрові механіки і динаміки, і побудуйте систему.

Отже, розглянемо *етапи гейміфікування навчання* (з досвіду Бена Леонга, викладача комп'ютерних наук у Національному університеті Сінгапуру та його колег, які застосували основні принципи гейміфікації для створення навчального курсу):

1. Визначення цільової аудиторії та контексту.

2. Постановка навчальної мети.

3. Створення чіткої структури. Розробка навчального процесу та його етапів.

4. Вибір етапів, які можна гейміфікувати.

5. Додавання елементів гри – гейміфікуйте!

6. Спробуйте. Порівняння реальних результатів студентів з очікуваними [4].

Підсумовуючи вище сказане, можна сказати, що гейміфікація – це передусім інструмент, покликаний покращити якість освіти. Гейміфікація допомагає студенту засвоювати знання у ненав'язливій формі, краще запам'ятовувати інформацію - вона довше тримається у пам'яті, присутній більший інтерес до навчання, чітко поняття практичного використання отриманих знань, краще розвиваються індивідуальні здібності студента. Тому цей інструмент потрібно використовувати як допоміжний в освіті, для ефективності традиційних форм навчання.

Таким чином можна зробити *висновок*, що новітня для України гейміфікація є перспективним інструментом підвищення якості провадження вищої освіти, а отже дана проблема є актуальною для подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Захарова О.В., Грузд А.В. Підвищення якості послуг вищої освіти за допомогою гейміфікації: наукова стаття – Журнал «Наукові праці національного технічного університету. Економічні науки». – 2017. – Вип.

2. Коневщинська О. Е. Зарубіжний досвід використання «minecraft: education edition» у проектній діяльності: наукова стаття – Журнал «Information Technologies in Education». – 2017. – № 3 (32)

3. Ткаченко О. Гейміфікація освіти: формальний і неформальний простір: наукова стаття – Журнал «Актуальні питання гуманітарних наук». – 2015. – Вип. 11.

4. 6 кроків до гейміфікації навчання– [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ain.ua/2017/12/06/6-kroktiv-do-gejmifikaci%D1%97-navchannya>

5. Гейміфікація. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гейміфікація>

6. Інтерв'ю Кевіна Вербаха про 6 етапів розробки системи гейміфікації – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.engagingleader.com/6-steps-to-effective-gamification-transcript>

*Грищенко Вікторія Степанівна,
ВКНЗ «Коростишівський педагогічний
коледж імені І.Я Франка»*

Науковий керівник:

*Левченко Світлана Віталіївна,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін ВКНЗ «Коростишівський
педагогічний коледж імені І.Я Франка»*

АБЕТКА МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СУХОМЛИНСЬКОГО

Гуманістична педагогіка – це наука про навчання і виховання молодого покоління, яка базується на принципах гуманного ставлення до дітей, тобто шанування гідності і прав дитини. Найяскравішим її представником у вітчизняній педагогіці вважають Василя Олександровича Сухомлинського, який серце віддав дітям і для якого найголовнішим у житті була любов до дітей.

Гуманістичні принципи особистості педагога, його позиція з питань виховання особистості дитини, полягає в тому, щоб любити дітей і приймати їх такими, якими вони є, оприлюднювати середовище, в якому

живе дитина, прожити в дитині своє дитинство з тим, щоб пізнати життя дитини. Адже у процесі розвитку дитина пізнає саму себе, своє минуле, свої теперішні можливості та своє майбутнє. Любити дітей - значить уміти виразити любов у ласкавому слові, що схвалює посмішкою: «У тебе обов'язково вийде, ти - розумниця, постарайся ще .». Потрібно бути терплячим, не відповідати лайкою на брутальність роздратованого підлітка, на його неслухняність, неохайність, знати, що нехайна «віддача» у вихованні неможлива.

В. Сухомлинський вважав найважливішим завданням виховання вплив на пробудження і розвиток у дітей кращих моральних, інтелектуальних і естетичних почуттів. На його думку, «... почуття – це кров, плоть і серце моральної переконаності, принциповості, сили духу; без почуттів моральність перетворюється на сухі безбарвні слова, що здатні виховати лицемірів. Ось чому, образно висловлюючись, стежка від морального поняття до морального переконання починається із вчинка, із звички, насичених глибокими почуттями, особистим ставленням до того, що дитина робить, що робиться навколо неї». Він визнавав пріоритет морального виховання учнів в багатогранній діяльності педагогічного колективу школи. Цілком зрозуміло, що розумове, трудове і фізичне виховання повинні бути підпорядковані головному – вихованню в дитині людяності, тобто гуманного ставлення до природи, до суспільства, до інших людей і до самої себе. Щоб дитина засвоїла на рівні світоглядних переконань золоте правило етики: необхідно ставитись до інших людей так, як би ти хотів, щоб вони ставилися до тебе. Педагог наголошує: «Перевіряйте свої вчинки свідомістю: чи не завдаєте зла, неприємності, незручності людям своїми вчинками. Робіть так, щоб людям, які оточують вас, було добре. Нормам моральності В. Сухомлинський присвячував спеціальні бесіди, через які намагався не лише передати дітям моральні знання, а і вплинути на їхні почуття, емоції, цим самим спонукати їх до правильних хороших вчинків. Це те, що він називав азами По-перше, вважав педагог, що діти повинні зрозуміти ту просту істину, що кожен їхній вчинок, кожне бажання, кожна дія позначається на інших людях, і дитина завжди повинна думати над тим, чи не завдає вона незручностей, прикростей, зла іншим людям своїми вчинками, своєю поведінкою.

По-друге, треба завжди бути вдячним старшому поколінню за те, що воно створило необхідні умови для дітей, їх навчання, виховання. Не випадково у багатьох народів світу існує культ батьків, людей старшого

покоління. Почуття вдячності людям виховує в дітей відповідальність перед іншими людьми, що в той же час формує в дітей почуття обов'язку і громадянської гідності, коли людина готова робити добро для людей за велінням свого серця і своєї совісті.

По-третє, вважає педагог, коренем моральності є праця. «Усі блага й радощі життя створюються працею і тільки працею. Без праці не можна чесно жити... Моральний сенс праці якраз і полягає в тому, що людина здобуває найкращу радість оптимістичного світосприймання – радість творення. Це, по суті, і є самовиховання». Праця, на думку педагога, стає розвиваючою, виховною для школяра лише тоді, коли вона вимагає напруження духовних і фізичних сил, подолання труднощів, коли вона загартовує волю і головне – є джерелом пізнання світу і формування світогляду. Елементарної моральної культури. Моральне виховання має здійснюватись у нерозривній єдності з розумовим вихованням дитини. «Розумове виховання, – пише В. Сухомлинський, – завжди було і буде однією з головних ланок навчально-виховного процесу». Про це свідчать назви окремих статей і розділів монографічних творів видатного педагога: «Радість і доброта», «Розуміння життя, добра і зла в ньому», «Будьте доброзичливими», «Не можна прожити і дня без тривоги за людину», «Про радість праці» та інші, в яких добро є моральним кредо і стрижнем виховання маленьких громадян. У працях «Павлиська середня школа», «Методика виховання колективу» В. Сухомлинський рекомендує дбати про те, щоб для дітей дорогими людьми стали мати, батько, бабуся, дідусь, щоб у їхньому духовному житті утвердився культ матері. Виховання дітей 6–10 років він називав «школою сердечності», радив педагогам і батькам вчити дітей добру, любові, милосердю. Дитина не повинна виростати байдужою, черствою, вона має зростати у постійному піклуванні про навколишній світ рослин, тварин, людей, доглядати і допомагати їм.

Важливим засобом морального виховання дітей Василь Олександрович вважав слово, а мовну культуру людини – дзеркалом духовної культури. Слово – не тільки носій інформації, зазначав він, воно іскра, від якої розгорається полум'я інтересу, вікно в незвідане, тому має бути яскравим, образним, барвистим і точним. Слово в руках учителя – найтонший і найголовніший його інструмент. Він неодноразово наголошував, що багато шкільних конфліктів, які нерідко закінчуються великою бідою, починаються з невміння учителя спілкуватися з учнями. Наголошуючи на високій мовній культурі кожного педагога, Василь

Олександрович зазначав, що педагог має вибирати з мовної скарбниці саме ті слова, що відкривають шлях до людського серця, неповторного, не схожого на інші. Щоб виховувати словами, треба розвивати у вихованців сприйнятливність до слова.

Праці, над якими він працював до останнього дня – «Як виховати справжню людину» (1989), «Хрестоматія з етики» (1990), присвячені формуванню духовності як визначальної, провідної якості особистості через морально-етичне виховання, прищеплення цінностей. В. Сухомлинський ввів етику в структуру педагогічної науки, наповнив її педагогічним змістом, культовими засадами як на основі соціальних реалій, так і народної та класичної культури. Він вибудовує виховний процес як прищеплення «культури почуттів», «культури бажань» краси і любові, створює «філософію для дітей», основою яких виступають написані ним художні мініатюри, а педагогічна аргументація закладається в моральних повчаннях книги «Як виховати справжню людину».

«Людина народжується не для того, щоб зникнути безвісною, нікому невідомою пилінкою. Людина народжується для того, щоб залишити по собі слід вічний», – говорить В. О. Сухомлинський. І це так. Хорошу пам'ять про себе може залишити людина у порядних діях, добрих вчинках, наполегливій праці. Адже людським рукам дано творити чудеса. Василь Олександрович вважав, що витокami і методами морально-етичного виховання є природа, праця, моральна краса людської поведінки, книга, творчість. Він стільки часу провів з дітьми на природі навчаючи їх всьому що потрібно буде їм у житті. Віддавав дітям найкращі дні життя, аби тільки навчити їх не тільки розуму а й моральним цінностям. Педагогічні казки, притчі та оповідання для дітей В. О. Сухомлинського виховують у дітей молодшого шкільного віку найкращі людські якості та почуття, формують перші навички людських взаємовідносин між однолітками, вчать ставитися з повагою до старших та інвалідів.

Через усю педагогічну спадщину видатного педагога Василя Сухомлинського червоною ниткою проходить питання морально – етичного виховання молодого покоління. Тому, розкриваючи дітям світ людських взаємин, гуманного ставлення до всього живого, я активно використовую літературно – художню спадщину Василя Сухомлинського, що спонукає дітей до роздумів, сприяє оцінювальному ставленню до навколишнього, виявленню позитивних рис і якостей. Вивчаючи з дітьми твори В. О. Сухомлинського, відчуваю, як вони сприяють вихованню у

учнів основ морально – ціннісного ставлення до людей, зокрема терпимості, доброзичливості, тактовності, ввічливості, вмінню протистояти проявам несправедливості, жорстокості, зла. Вони формують почуття любові до Батьківщини, гордості за своїх батьків, шанобливе ставлення до історії та культури рідного народу.

В. Сухомлинський писав, що школа стає осередком культури лише тоді, коли в ній панують чотири культури: Батьківщина, Людина, Матір і рідне Слово. Найважливішою ідеєю є проектування щасливої людини. Від того, як ми, педагоги, вміємо розкрити щастя перед дитиною, залежить становлення людини, формування її багатогранних стосунків з іншими людьми. Читаючи повчальні оповідання педагога, у дітей виникає бажання працювати, надавати безкорисливу допомогу тим, хто її потребує, підвищується вимогливість до себе.

Педагог, працюючи з дітьми, має не тільки адекватно сприймати і розуміти дитинство, але й зберегти і відтворити «дитинний стан» — дитинний стан самого себе. Виховувати дитину – це свята справа педагога. Так як лікар досліджує органи хворого, вихователь повинен вдумливо, уважно, терпляче досліджувати, вивчати розумовий, емоційний, моральний розвиток дитини. В своїй роботі вчу дітей бути сьогодні кращими, ніж учора, берегти радість і щастя, бачити поруч друзів з їх радіщами і горем, установлювати взаємини поваги.

Список використаних джерел

1. Шкляр І.І. Абетка людських чеснот. Сучасний погляд на національне виховання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dorobok.edu.vn.ua/article/pdf/1415> – Заголовок з екрану

2. Моральне виховання особистості в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/ntmd/konferentsiy/konferentsiia-24-25-veresnia-2015-roku/sektsiia-4/3850-moralne-vykhovannya-osobystosti-v-pedahohichniy-spadshchyni-v-o-sukhomlynskooho>– Заголовок з екрану

*Дмитренко Ніна Іванівна,
викладач-методист ВКНЗ
«Коростишівський педагогічний
коледж імені І.Я.Франка»
Житомирської обласної ради*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

В умовах ринку праці та всезростаючих вимог до педагогічних працівників, назріла нагальна потреба переходу від кількісних показників до якісних. Успіх професійної діяльності майбутніх учителів багато в чому залежить від сформованості у них професійно-педагогічних цінностей, мотивів, інтересів, педагогічної культури. Саме тому професійна підготовка студентів педагогічного вищого навчального закладу полягає не тільки в тому, щоб надати молодшим фахівцям певну суму знань, умінь, навичок, але разом з ними прищепити ціннісне ставлення до професійної діяльності, сформувати педагогічну культуру, виробити прагнення до постійного самовдосконалення.

Проблема культури є вічною і завжди актуальною. Демократизація суспільства обов'язково передбачає високий рівень культури усього населення.

Людина як духовна сутність завжди шукає кращого, адже якийсь таємничий голос кличе її до досконалості. Вона, можливо, і не завжди усвідомлює, якою повинна бути ця досконалисть, але прагнення знайти шляхи досконалості надають людині гідності духу, відкривають можливості творити культуру на землі. [3, с.6]

Педагог як людина також перебуває у постійному пошуку своєї досконалості. І цей пошук зумовлений не лише бажанням самотворчості, а й обов'язком, який на нього покладає суспільство: бути носієм високої моральної культури. "Твоя моральна культура, — писав В. О. Сухомлинський, — визначається тим, наскільки глибоко ти усвідомлюєш для всіх людей потреби, наскільки свідомо орієнтуєшся на них у своїй особистій діяльності. Те, що добре людям, повинно стати твоєю моральною схильністю, твоєю потребою, прагненням, бажанням. Тільки за цієї умови ти станеш справді вільною, а отже, і щасливою людиною". Як

бачимо, В.О.Сухомлинський пов'язує моральну культуру педагога не лише зі здатністю, умінням збуджувати, формувати духовне начало в дитячій душі, привчати її до почуття індивідуальної і колективної відповідальності, але й із власним щастям.[7, с.266]

Формування людини культури починається в родині, триває у навчальних закладах, а тому професіонал у галузі освіти має глибоко усвідомлювати місце і роль освітніх процесів у світовій культурі, в її історичних і національних формах, поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання й практичну підготовку. Саме таких фахівців має готувати викладач вищого навчального закладу, який сам має високий рівень сформованості культури загалом і педагогічної – зокрема. [1, с.77] Термін *культура* (лат.cultura) означає сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених усіма видами перетворюючої діяльності людини і суспільства. [6, с.140] Більш дослівно - це "обробка", "опрацювання" людиною чогось природного. Спочатку цей термін застосовувався в значенні "обробка землі". Але і в давні часи він мав друге значення - культивування духу.[4, с.57]

Оратор, філософ, політичний діяч Риму Цицерон використовує цей термін для характеристики внутрішнього світу людини, говорячи про культуру душі. У середньовіччі існувало поняття розумової, духовної культури. В Епоху Відродження до системи цінностей духовної культури долучаються ідеї гуманізму. Гуманісти привносять у духовну культуру свободу суджень, сміливий критичний дух. Якщо античні філософи дотримувалися заповіді "Пізнай самого себе", то філософи Ренесансу обрали іншу - "Твори самого себе", вважаючи, що людина сама творить свою долю, живе за власним розумом, тобто духовна культура є процесом удосконалення самої людини. Розвиток античної культури, періоду середньовіччя, а потім Ренесансу призвели до виникнення нової тріади - єдність духовних цінностей як Істина, Добро, Краса, котрі об'єднались у єдине ціле - гуманізм, де людина визнається критерієм розвитку суспільства, найвищою метою. Видатні діячі епохи Відродження поклали початок нової світської культури, не тільки зверненої до людини, але й похідної від неї. Культура відродження була орієнтована на індивідуальний тип духовної діяльності, який і сьогодні є своєрідним еталоном творчої особистості. Починаючи з XVII століття, термін "культура" використовується вже більш широко: не лише для визначення окремих напрямів, способів, результатів діяльності людини, а й для того, що нею

створене та існує поряд з природою.

Сама людина формується в процесі власної діяльності як культурно-історична істота, що засвоює мову, прилучається до традицій і цінностей, що існують у суспільстві, оволодіває властивими для конкретного суспільства і його культури прийомами і навичками діяльності. Людина, отже, є продуктом загальнолюдської культури, її представником і носієм.

У цьому аспекті в розвитку і впровадженні ідеї діалогу культур педагогові належить особливе місце. Він повсякденно спілкується з дітьми, формує їх світогляд на основі здобутків національної і світової культури.

Узагальнюючи сказане, підкреслимо: роль і обов'язок педагога полягає в тому, щоб послідовно делікатно й неупереджено показувати вихованцям, що нового вносить та чи інша культура у загальнолюдську скарбницю, наскільки вона є здатною сприймати досягнення інших культур, вслухатися в "чуже" слово, як вона вміє "чуже" слово зробити своїм.

Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури. У ній втілені духовні цінності освіти і виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах.[6, с.140]

Педагогічна культура вчителя є системним утворенням. Її головними структурними компонентами є: педагогічні цінності, творчі способи педагогічної діяльності, досвід створення учителем зразків педагогічної практики з позицій гуманізму.

Показниками високого рівня сформованості педагогічної культури слід вважати: гуманістичну спрямованість особистості педагога; сукупність знань про складові педагогічної культури; психолого-педагогічну компетентність і розвинуте педагогічне мислення; досвід творчої діяльності; культуру професійної поведінки (педагогічного спілкування, мови, зовнішнього вигляду).

Індивідуальна педагогічна культура виявляється у професійній поведінці вчителя. Так, учителеві з високим рівнем педагогічної культури властиві теоретичне обґрунтування власної педагогічної позиції, системність педагогічної діяльності, творення, гнучкість і варіативність у прийнятті рішень. Такий педагог має індивідуальний стиль. Він не тільки зберігає і відтворює духовні цінності освіти й виховання, а й сам створює

їх у вигляді нових технологій, методик, дидактичних і виховних систем. І навпаки, в учителя з низьким рівнем професійної культури виявляється невпевненість, нестійкість власної педагогічної позиції, безсистемність, непослідовність, невміння вирішувати педагогічні проблеми.

Тому психолого-педагогічна підготовка спрямована на розвиток педагогічної самосвідомості майбутнього вчителя, його творчої індивідуальності, яка проявляється у способах аналізу, проектування, моделювання, реалізації і рефлексії педагогічної діяльності. Психолого-педагогічний блок включає дисципліни, які передбачають оволодіння закономірностями психічного розвитку дитини, проектуванням і моделюванням навчально-виховного процесу, різними технологіями навчання, виховання і управління, основами педагогічної і психологічної культури.[6, с.140]

Предметна підготовка (блок спеціальних дисциплін) спрямована на засвоєння логіки розгортання змісту конкретного наукового знання як складової частини загальнолюдської культури і як засобу розвитку особистості учня. Він включає вивчення дисциплін, необхідних для тієї чи іншої галузі знань і діяльності (математика, філологія, історія, біологія і подібні) на сучасному рівні розвитку суспільства.

Педагогічна культура у реальному педагогічному процесі виявляється в єдності із загальнокультурними і моральними проявами особистості педагога. Єдність усіх цих проявів утворює його гуманістичну (загальну) культуру. [6, с.141]

Не зважаючи на велику кількість визначень поняття "культура", можна виділити такі основні положення: сутність культури - гуманістична, людинотворча, яка полягає в конкретизації загальнолюдських цінностей стосовно кожної людини; продуктом і одночасно творцем культури є людина; головним джерелом культури є діяльність людини; культура включає в себе способи і результати діяльності людини; культура розглядається як механізм, що регламентує і регулює поведінку та діяльність людини, оскільки людина є її носієм і ретранслятором; культура – специфічно людський спосіб буття, котрий визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою. Отже, людина культури — це гуманна особистість. [4, с.57]

Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття") одним із напрямів реформування освіти визначає підготовку нової

генерації вчителів з високим загальним рівнем педагогічної культури, які б втілювали в життя основні принципи перебудови освіти, а саме: гуманізації, гуманітаризації, демократизації, етнізації, диференціації, індивідуалізації. [8]

У філософському розумінні термін "гуманізм" тлумачиться як визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей, на гідне життя. У психологічному плані сутність гуманізму полягає в обумовленні моральними цінностями установці на інших, здатності до переживання за них, співчуття, співучасті і співпраці. У педагогічному плані гуманізм означає людяність, рису характеру, яка найповніше виявляється у любові та повазі до людей і передбачає високий рівень вимогливості. Ще А.С.Макаренко запропонував основний принцип: чим більше поважаю, тим більше вимагаю, але вимогливість має бути стабільною і доброзичливою. [5,с.215].

Принцип гуманізації, демократизації, індивідуалізації реалізуються в новому демократичному напрямі педагогіки – педагогіки співробітництва (в деяких наукових джерелах вона називається педагогікою толерантності). У своїх останніх наукових працях академік І.А.Зязюн ввів термін «педагогіка добра». В основу педагогіки толерантності покладена нова парадигма виховання, сутність якої полягає у формуванні виховуючих суб'єкт-суб'єктних відносин, суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя і вихованця. Основою виховання мають стати діяльність, спілкування, взаємини. Метою виховання є самовираження і повна самореалізація учня, студента як суб'єкта виховання. А.Бойко дає таке визначення "виховуючі відносини в загальноосвітній школі - це спеціально організована під педагогічним керівництвом вчителя творча, морально-естетична взаємодія суб'єктів виховання, спрямована на досягнення мети виховання, зумовлена всією системою суспільних відносин, загальнолюдських і національних цінностей, відповідає певному стану розвитку суспільства". [2, с.23] Тобто йдеться не про стихійні взаємини, а про відносини спеціально організовані, педагогічно доцільні, моральні й естетичні. Визначаються такі рівні виховуючих взаємин: найвищий - співтворчість, високий – співробітництво, елементарний - супідрядність.

В.О.Сухомлинський відзначав, що навчання - це не проста передача інформації, знань, а складні людські взаємини.

У філософсько-психологічній концепції відомого психолога С.Л. Рубінштейна доведено, що ставлення людини до людини опосередковане

ставленням людини до буття. Це дозволяє зробити висновок, що від характеру взаємин "учитель-учень", "педагог-учень", "викладач-студент" залежить окреслення ставлення молоді до оточуючої дійсності (стосунки в колективі, система самовідносин). Зрозуміло, що стосунки між розумним і добрим вчителем, вихователем, педагогом - це рятівне коло для дитини у перехідний період, період економічної та соціальної нестабільності. Педагогічно доцільні стосунки, взаємини складаються з тим педагогом, для якого основними цінностями є: вихованці і їх доля та інтереси; наука, яку він представляє, її методи, відкриття; професія, яку він обрав. Тому майбутнього вчителя слід уже зараз ретельно готувати до формування суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми.

У формуванні особистості вчителя є два головних аспекти - професійний і культурний. Отже, вищий навчальний заклад покликаний давати не тільки знання, а й формувати особистість педагога, виховувати такого педагога, який за словами Т.Г. Шевченка був би апостолом правди і науки та уособленням совісті нації, яка потребує культурного вчителя. Культурний педагог - це не взірець формально-етикетної шляхетності, а інтелігентна людина за своєю найвищою духовною сутністю із творчим і гуманним способом світобачення, світосприймання. Саме культура є підґрунтям формування особистості вчителя. Особливої актуальності сьогодні набуває теза "Від людини освіченої - до людини культури", що означає відродження національної інтелігенції, створення внутрішніх передумов для розвитку творчої індивідуальності. Тільки у культурному середовищі можуть формуватися спеціалісти, здатні вільно і широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, яких завжди потребує суспільство і школа зокрема.

Отже, гуманітарні науки визнають, що педагогічна культура вчителя є системним утворенням. У реальному педагогічному процесі вона виявляється в єдності із загальнокультурними і моральними проявами особистості педагога. Єдність усіх цих проявів утворює його гуманістичну (загальну) культуру.[4, с.56] Демократизація суспільства можлива і обов'язково передбачає високий рівень культури усього населення, що залежить від рівня педагогічної культури вчителя.

Список використаних джерел

1. Бабич М., Вітвицька С.С. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу // // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С.

- Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 77-80.
2. Бойко А.М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації. – К: ІЗМН, 1996. – с.23.
3. Васянович Г. Педагогічна етика. – Львів."Норма",2005. – С.6-18, 118-188.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. – Житомир,2003. – С.52-68.
5. Макаренко А.С. Деякі висновки з педагогічного досвіду// Твори в 7-ми т. – Т.5. – С.247.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. – К., 2001. – С.130-158. 608с.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5т. – Т. 2. – К.: Рад.шк., 1976. – С.341
8. <http://www.info-library.com.ua/books-text-563.html>

Довгополов Сергій Юрійович,

студент 2 курсу факультету автоматизації і інформаційних технологій Київського національного університету будівництва і архітектури;

Негода Олександр Анатолійович,

студент 2 курсу факультету автоматизації і інформаційних технологій Київського національного університету будівництва і архітектури;

Науковий керівник:

Корчова Галина Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійного навчання Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ, ЗАСОБИ

Проблема булінгу та її профілактики серед учнівської молоді є важливим завданням для встановлення паритетних стосунків між усіма учнями, незалежно від статі.

Що ж таке булінг і які профілактичні заходи впливають на попередження агресивної поведінки молоді у закладах освіти.

Булінг, згідно визначення CDC (Centers for Disease Control and Prevention), – це будь-яка агресивна поведінка однієї людини чи групи людей, які не є родичами жертви, що повторюється неодноразово або має очевидні передумови для повторення. Психотерапевт І. Бердишев визначає булінг як свідоме, тривале насильство, що не носить характеру самозахисту і виходить від однієї або декількох осіб [1]; на думку соціолога І. Кона, булінг – це залякування, фізичний або психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в іншого страх і тим самим підпорядкувати його собі [2]. Т. Фалд, автор Інтернет ресурсу BullyOnLine (www.bullyonline.org) вважає булінгом регулярну негативну поведінку одного працівника по відношенню до іншого або до цілої групи його колег, включає різні прискіпування через дрібниці, часто зовсім необґрунтовані, негативну оцінку роботи або відмова від будь-якої оцінки, прагнення ізолювати працівника або групи працівників від інших, розпускання брудних чуток і пліток [3].

На думку Е. Воронцової, булінгом можна вважати умисне, що не спрямоване на самозахист і не санкціоноване нормативно-правовими актами держави, тривале (або таке, що повторюється) фізичне або психологічне насильство з боку індивіда або групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні тощо) до індивіда, і що відбувається переважно в організованих колективах з певною особистою метою (наприклад, бажання заслужити авторитет у деяких осіб) [4].

Змінами до Закону України «Про освіту» введено визначення терміну «булінг (цькування) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого».

За соціологічними даними до 40% українських підлітків потерпає від насильства у школах.

Які основні причини розвитку булінгу? Прояв булінгу в людській спільноті багато в чому ґрунтується на протиставленні «своїх» і «чужих» у боротьбі за різні ресурси. Опитування учнів загальноосвітніх навчальних

закладів м. Києва показало, що на першому місці (близько 60% учнів) – банальне бажання показати, хто «головний»; 35% опитаних посилалися на дратівливі особливості характеру однолітків, їх окремі фізичні особливості або поведінку; понад 20% дітей не усвідомлювали, що таким чином вони завдають шкоди своїм одноліткам [4].

Спостереження за київськими школярами також показало, що найбільша ймовірність стати жертвою або учасником булінгу є періоди переходу учнів з початкової в середню і з середньої у старшу школу. У цей період у класах з'являються нові учні, на яких «тисне» вже згуртована за попередній час навчання група однолітків.

Основними механізмами розвитку мобінгу і булінгу є, як правило, заздрощі та конкуренція, страх, неприйняття інакшості, бажання підкорити когось власній волі (самоствердитись у ролі сильного і авторитетного), витіснити когось із групи (колективу), принизити. Основними засобами - штучно створені інтриги, пліткування, донесення до значимих осіб у групі неправдивої і спеціально викривленої інформації, поширення безпідставних чуток, систематична публічна критика і осмикування (з будь-яких причин), маніпулювання і залякування, необ'єктивно низька або негативна оцінка процесу діяльності або ж виконаної роботи, ігнорування, умисне замовчування чи невизнання досягнень і успіхів - натомість акцентування на якихось невдачах, навіть якщо вони є незначними (тим самим формування у жертви образу невдахи, некомпетентної чи просто поганої людини), систематичне нав'язування їй своїх поглядів та способу життя, перенавантаження різними завданнями, блокування ініціатив, налаштування проти неї групи, сексуальні домагання, соціальна ізоляція тощо. Це підтверджується і дослідженнями психолога Д. Ольвеуса, який узагальнено зазначає, що найчастіше жертвами булінгу стають діти, які вирізняються низькою самооцінкою, тривожністю, невпевненістю в собі, сором'язливістю, чутливістю, не мають близьких друзів серед ровесників, фізично слабші та з негативним досвідом життя, із соціально-неблагополучних сімей, вірять, що заслуговують ролі жертви [5]. Втягування дитини у роль жертви відбувається шляхом провокації (Roland, 1999).

Можна вважати, що засобами мобінгу і булінгу його носії (булери) намагаються реалізувати привабливі для них основні життєві стратегії, відображенням яких є моделі поведінки, в яких виявляються такі намагання: бути у центрі уваги; створити в групі бажане про себе враження

(сильного, владного, доброго, компетентного і т.п.); завоювати авторитет і бути лідерами у навчальній групі; відчувати себе «ляльководом»; позбутися конкурентів чи невгодних; самоутверджуватись і отримувати життєві блага за рахунок інших; бути наближеним до авторитету та в ситуації улюбленця. Ініціаторами цькування також можуть бути такі діти, які мають слабкий рівень самоконтролю, легко збудливі, імпульсивні, з агресивною поведінкою; фізично сильні; не здатні на співчуття; впевнені, що їм не зможуть чинити опір. Прихованими причинами такої поведінки може бути невпевненість або наявність інших комплексів. Ініціаторами цькування також можуть бути такі діти, які: мають високий рівень домагань і потребу бути у центрі уваги; не визнають компромісів; мріють бути лідерами.

Типовою характеристикою учасників мобінгу та булерів є те, що вони періодично змінюють об'єкти свого цькування. Однак у них завжди актуальною залишається потреба мати жертву. Також спостерігається патологічне небажання визнавати свою поведінку деструктивною і звинувачення у всьому жертви.

Співучасниками цькування найчастіше стають ті, хто: піддаються впливу сильніших; цінують дружбу з лідером, самі бояться бути на місці жертви; не бажають виділятися з-поміж інших; безініціативні; сприймають цькування як розвагу; мають жорстоких батьків; виховуються у неблагополучних сім'ях і самі були жертвами домашнього насилля; озлоблені.

В освітніх закладах найчастіше вчиняється мобінг і в актах насилля бере участь група учнів. Воно підсилюється ефектами групової поведінки (Т. Алексеєнко, 2012), зокрема синергії, згуртування, співпричетності, послаблення відчуття власної відповідальності за свої дії («Там був не тільки я»).

Отже, існуючий стан розвитку булінгу в закладах освіти та групах ровесників поза ними актуалізує проблему профілактики даного діяння з боку педагогів.

Список використаних джерел

1. Бердышев И. Лекарство против ненависти / Илья Бердышев. Первое сент. 2005. 15 марта (№ 18). С. 3.
2. Кон И. Что такое буллинг и как с ним бороться? URL: <http://www.sexology.narod.ru/info178.html>
3. Фалд Т. Буллинг. Офисные хулиганы. URL:

<http://psyfactor.org/lib/bulling.htm>..

4. Програма «Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти». URL: <http://студенти.kiev.ua/2017/08/24/profilaktika-ta-podolannya-bulingu-u-zakladah-osviti/>

5. Алексєєнко Т. Явища мобінгу та булінгу в стосунках групи і особистості / Т. Алексєєнко. Шлях освіти. 2012. №2. С. 12-16.

Kozak Julia,
*student of the 4nd year of the Faculty of
Automation and Information
Technologies Kiev National University
of Construction and Architecture*
Academic adviser:
Korchova Galina, Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor

INNOVATIVE ACTIVITY OF THE TEACHER

The development of innovative processes in education at the present stage is an objective pattern, which is due to: intensive development of information technologies in all spheres of human being; updating the content of the philosophy of modern education, the center of which is the universal human aspect; the humanistic-oriented nature of the interaction of participants in the educational process; the need to increase the level of activity and responsibility of the teacher for his own professional activity, aimed at forming the creative personality of the pupil, readiness for perception and active activity in the new socio-economic conditions. In this connection, the innovative activity of the teacher becomes extremely important.

Innovative pedagogical activity as a special kind of creative activity is aimed at updating the education system. The topic is very relevant, since the innovative activity of the teacher is the result of human activity not so much in the adaptation to the external environment, but in changing it in accordance with personal and public needs and interests.

Purpose of work: research of innovative activity of teachers in the educational process. The subject of the study is the educational activity and the subject is the teacher.

Innovative activity, being a complex and multifaceted phenomenon, in its content encompasses the process of interaction of individuals aimed at the development, transformation of the object, to its transformation into a qualitatively new state; systematic activity on creation, development and application of new means; a special kind of creative activity that combines various operations and actions aimed at acquiring new knowledge, technologies and systems. All these features characterize innovative activity in the pedagogical field.

Innovative pedagogical activity - based on comprehension of practical pedagogical experience purposeful pedagogical activity, focused on change and development of educational process with the aim of achieving higher results, obtaining new knowledge, formation of qualitatively different pedagogical practice.

The products of innovative pedagogical activity are innovations that positively change the education system, determine its development and are characterized as new or improved.

Pedagogical activity is always oriented to a certain content, that is, to the knowledge to be acquired in the learning process and to the quality of the personality to be nurtured. Depending on what values dominate, pedagogical activity in educational transformations can have a formative (traditional) or developmental (humanistic) character.

The search for ways of updating pedagogical systems is carried out at different levels: some institutions are beginning to develop concepts of updating, others are already formed as a new type of educational institution. The results of innovative searches are qualitatively new models of educational systems, each of which is characterized by specific structural and organizational features. These are new types of educational institutions (adaptive educational institutions, kindergartens, schools, laboratories, gymnasiums, lyceums, etc.).

With all the differences in the strategy and tactics of the emergence of alternative educational institutions, there is much in common. In each case, the basis of this process is innovative pedagogical activity, which results not only in the creation and functioning of institutions of a new type, ie structural changes, but also in reforming, justifying, developing qualitatively new conceptual foundations.

Target, content and procedural features of the innovative educational system are modeled primarily on the basis of humanistic-oriented pedagogical

ideas and technologies, they are aimed at updating the educational needs of a growing and developing personality.

Innovative pedagogical activity can be carried out both in traditional educational institutions (pre-school institutions, schools), and in new type institutions. In traditional and innovative institutions, it is mostly done empirically, that is, through trial and error. In new-type institutions, innovative activity performs stabilizing (securing and preserving previously created) and retrieval (aimed at changing the state of the system) functions that reflect different and interrelated levels of pedagogical activity in the process of its self-development - reproductive (reproductive) and productive (creative). . Reproductive activity is based on the reproduction of traditional patterns of action, aimed at obtaining a given result by known means. Productive activity is related to the formulation of new goals and the achievement of them by new means.

Innovative pedagogical activity is a type of productive activity. Among its mandatory components, creativity plays a special role. The achievements of world and national pedagogy, modern scientific and pedagogical researches and practical experience of many generations of educators convince the necessity of a creative element in pedagogical activity. Innovative processes, innovative pedagogical activity without it are simply impossible. The specificity of pedagogical creativity is that its object and result is the creation of personality, not image, as in art, or mechanism, construction - as in technology. The pedagogical process is considered as the joint creativity (co-creation) of the teacher and the pupil in the situation of pedagogical interaction, in the course of which the pedagogical transformation of the person takes place.

The leading form and an important component of innovative pedagogical activity is an experiment, the results of which enrich with new knowledge about the educational process, make it possible to see on the basis of pedagogical practice the effectiveness of new ideas and technologies.

An innovative pedagogical experiment is a method of research and pedagogical activity that involves significant changes in the content, forms and methods of work in order to increase their effectiveness.

As in other fields of activity, innovative pedagogical experiment performs not only evaluative but also pragmatic (studying the conditions of introduction of innovations) and prognostic (determining prospects for the development of innovation) functions.

Innovative pedagogical experiment is an important factor of innovative education, which considers the formation of a person's research position, education in her attitude to society as a creative and search environment.

For teachers working in innovation mode, it is important to study pedagogical experience as a source of innovation. They are particularly interested in such varieties as advanced and innovative pedagogical experience.

Advanced pedagogical experience - educational and organizational, pedagogical activity, in the process of which stable positive results in solving actual pedagogical problems are ensured by the use of original forms, methods, techniques, teaching and training, new educational systems or integration of traditional forms, methods techniques and tools.

Good pedagogical experience, having a lot in common with innovative experience, is significantly different from it.

Innovative pedagogical experience - generated by a radically new pedagogical idea of educational and organizational, pedagogical activity.

Depending on the content and specific results, the following types are distinguished:

- research pedagogical experience (its essence is to obtain original data, often - discoveries through the use of search);
- innovative pedagogical experience (its purpose is to improve the practice of teaching and upbringing based on the use of creative ideas).

As a rule, innovative pedagogical experience is the result of creative search, realization of original, semantic pedagogical ideas. So were grounded theory and methodology of pedagogy of cooperation, author's programs L. Bludova and N. Dernovich "Creating conditions for natural development of children in the preschool education system" and "Ladki", author's method L. Shulga on the development of artistic abilities of preschool children, program on physical upbringing of preschool children and junior pupils of M. Yefimenko.

Some potential of promising ideas that enrich pedagogical practice contains exemplary (reproductive) pedagogical experience.

Exemplary (reproductive) pedagogical experience - educational-educational, organizational-pedagogical activity, which provides an effective and high-quality solution to the problems of education and upbringing.

Depending on who is the author or bearer of the experience (individual teacher, group of teachers or tutors, methodical association of employees of educational institutions of the district, city, region, etc.), it is classified as a cir

*Козак Світлана Анатоліївна,
студентка ПНК-31, КНУБА,*

Науковий керівник:

*Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри основ професійного
навчання КНУБА*

ГРОМАДЯНСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗВО

Становлення нових поколінь молоді як великих соціально-демографічних груп населення – визначальна складова процесу самовідтворення суспільства. Розвиток кожного молодого покоління відбувається на фоні і в руслі загальних тенденцій цивілізаційного поступу, розвитку конкретного суспільства як перехід молодої людини з одного якісного стану до іншого, якому відповідають зміни її правового статусу, соціально-економічного становища, способів залучення до соціальної структури, характеру життєдіяльності тощо.

Водночас молодь як специфічна соціально-демографічна група суспільства визначається не лише за віковими критеріями, а й за місцем, котре вона посідає в соціальній структурі суспільства, за особливостями соціального становлення та розвитку. Важливою особливістю молодіжної політики в умовах розвитку турбулентного українського суспільства є те, що молодь виступає перш за все як суб'єкт політичного життя, який знаходиться у процесі свого становлення. Отож, у державній політиці молодь, так як і решта суспільства повинна виступати в якості рівноправних суб'єктів. Мова має йти не про патерналістську політику держави відносно молоді, а швидше про сприяння її соціальній адаптації в умовах ринково орієнтованої економіки, про створення такої соціальної системи, яка б могла самозабезпечитися і самовідтворитися[1].

Створення необхідних умов і гарантій для соціального становлення і розвитку молоді – це постійний процес. Ці гарантії та умови, вочевидь, мають бути адекватними меті, яку ставить перед собою суспільство, та можливостям держави і, звичайно, становищу та запитам молоді; вони є своєрідним підґрунтям та відправним пунктом для розробки і провадження державної молодіжної політики як у країні взагалі, так і в кожному конкретному регіоні зокрема.

В процесі дослідження ціннісних молодіжних проблем в українському соціумі варто відзначити, що активна участь молоді у процесах прийняття рішень та вирішення проблем в громадах, де вони проживають, має важливе значення у процесі розбудови відкритого, демократичного, солідарного суспільства. Саме участь в житті громади та чітка громадянська позиція молоді передбачають наявність прав, засобів, простору та можливостей, а в разі необхідності – і підтримки для участі в процесі прийняття рішень та впливу на цей процес, а також участі у будь-яких формах діяльності з метою побудови суспільства загального добробуту. Даний постулат є одним з головних стандартів, якими керується Молодіжна політика ЄС та Ради Європи. Проте Україна, заявляючи про європейські прагнення та будучи членом Ради Європи, не докладає максимальних зусиль для досягнення даного рівня [2].

Як свідчать соціологічні дослідження, на думку опитаних молодих людей, нині склалася дуже важка соціально-економічна і суспільно-політична ситуація, яка, в першу чергу, пов'язана із зубожінням широких верств населення й глибоким майновим розшаруванням, економічною деградацією як України в цілому, так і окремих регіонів.

Порівняльний аналіз статистичних даних показує швидкоплинні зміни у поглядах молодого покоління на базові цінності сучасного суспільства. Були проаналізовані та переглянуті статистичні дані Л.Д.Бевзенко (дані 2009 р.). Дослідження 2009 р. показали, що 6 % респондентів вважали прийнятним для себе шахрайство, 3,5 % – рекет, вимагання, а 26 % – шлюб «заради грошей» (причому частка представниць жіночої статі тут переважає не так суттєво, як очікувалось). Було констатовано, що бажання бути соціально успішним, багатим, шановним і керувати людьми переважало над загально гуманістичними цінностями. Так, згідно з даними Інституту соціології НАН України того ж року, в уявленнях про успіх в житті матеріальний достаток (82%) обирають практично на рівні з фізичним здоров'ям, при цьому можливості для самореалізації, розвитку здібностей залишаються на останніх позиціях (11 %). Водночас, дані 2018 р. показують якраз ріст на 15 % саме бажання самореалізації на основі власних здібностей та кваліфікацій, що свідчить якщо не про оздоровлення молодого покоління, то про появу в ньому творчої активної меншості, здатної в подальшому до активних дій заради себе та блага суспільства [3].

Зазначені результати показують необхідність подальшої активізації гуманітарної складової навчально-виховного процесу ВНЗ відносно молодого покоління щодо формування та закріплення громадянських,

політичних, духовних цінностей. Сьогодення вимагає нових підходів та методів, в даній площині, в тому числі використовуючи напрацювання європейських країн. Можемо констатувати з власного досвіду, досвіду вітчизняних та зарубіжних колег про наступні можливі ефективні напрямки змін гуманітарної складової навчально-виховного процесу ВНЗ з метою формування сучасних ціннісних пріоритетів у молоді:

✓ Запровадження нових актуальних навчальних курсів. Зокрема, ефективними в даному напрямку є курси, які читаються викладачами кафедри педагогіки та соціальної роботи для майбутніх магістрів соціальної роботи, а саме: «Елітологія та кадрова політика», «Електронне урядування в соціальній сфері», «Етнополітичні процеси в Україні», «Технології ре-соціалізації», «Соціальні впливи та маніпуляція», «Методи та моделі соціальної роботи в громаді», «Організація роботи з громадськістю», «Молодіжна політика і соціальна робота» та ін.

✓ Активна співпраця з науковими, громадськими інститутами, в тому числі і закордонними. Практика Буковинського регіону показала ефективність активізації транскордонного співробітництва із суміжними регіонами країн Європейського союзу (Румунії), а також Німеччиною, Литвою та Польщею. З цією метою проведено низку міжнародних заходів з метою обміну досвідом, в тому числі і порівняння ціннісних орієнтацій та прагнень молоді сусідніх країн.

✓ Поглиблення співпраці з установами і державними та недержавними організаціями філантропічного характеру (геріатричні пансіонати, психоневрологічні диспансери, будинки дитини, школи-інтернати тощо), направленої на актуалізацію ціннісних мотивів у свідомості молоді до роботи зі особливими категоріями людей та вихованням на цій основі загальнолюдських цінностей [4].

Отже, результати проведених і втілюваних заходів показують, що існує ряд суперечностей між прагненнями молоді особи спростити свої адаптивні практики шляхом ідентифікації своїх і суспільних ціннісних уявлень і відсутністю загальноновизнаної ціннісно-нормативної системи, у зв'язку з чим актуального значення набуває з'ясування особистісних уявлень і морально-ціннісних пріоритетів молоді у процесах їх пристосування до нових соціально-економічних і політичних умов життя. Саме політична свідомість, вказує на залежність політичних відносин і політичної діяльності, всього суспільно-політичного життя молоді від свідомого її ставлення до своїх інтересів. Власне, в цьому і полягає місія ВНЗ як координатора формування нової ціннісної світоглядної системи

молодої людини в умовах розбудови громадянського суспільства в Україні.

Список використаних джерел

1. Пірен М.І. Європейські цінності – базова основа реформування державної кадрової політики в Україні / М.І. Пірен // Державна служба в Україні: досвід, проблеми, перспективи: / За заг. ред. Всеукраїнської науково-практичної конфер. (м. Київ, 24 червня 2015 р.) – К.: Вид-во Ліра, 2015. – С.82-87.

2. Воропаєва В.Г. Теоретико-методологічні засади розвитку ціннісних орієнтацій сучасної молоді в умовах трансформації сучасного суспільства / В.Г. Воропаєва // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2013. – Вип.55. – С. 257-267

3. Шманько О.В. Проблема ціннісного відчуження сучасної української молоді та шляхи її подолання / О.В. Шманько // Інформаційні технології, економіка та право: стан та перспективи розвитку. (ІТЕП-2016): матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та 39 студентів, 14-15 квітня 2016 р. / Міністерство освіти і науки України, ПВНЗ «Буковинський університет». – Чернівці: Книги – XXI, 2016. – С.66-68

4. Савчук О.В. Динаміка ціннісних орієнтацій української молоді / О.В. Савчук [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob16_60-67.pdf

Kotsar Yaroslav,
student of the 4nd year of the Faculty of
Automation and Information Technologies
Kiev National University of Construction
and Architecture
Academic adviser:
Korchova Galina, Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor

CHARACTERISTICS OF INTERACTIVE LEARNING TECHNOLOGIES

Effective implementation of democratic principles in the practice of the educational process as a whole in education and in higher education in

particular, involves the use of techniques that help to acquire social and intellectual skills of democratic behavior.

The most effective are the technologies aimed at creating a subject-object relationship between the teacher and the students, involving them in active communicative interaction, establishing an atmosphere of mutual respect, trust and responsibility. As noted, technologies that provide a learning process of dialogical character belong to the class of interactive [1].

The use of interactive technologies in the course of lecturing material involves, first of all, the transformation of the student from the object of learning influence to the subject of active creative process, providing favorable psychological conditions for the collaboration of the teacher and students, stimulating cognitive activity in the classroom and after. With this approach, it is impossible not to notice that the traditional lecture, in which the reproductive perception of the material prevails by the listeners, is marked by a number of significant disadvantages:

it usually looks like a purely monologic information flow, designed for a non-existent "average" student and indifferent because of its "expediency" to the needs of a particular listener;

the exchange of information is mostly one-sided: one side takes a receptive position and the other sets out the problem without being sure whether the listener fixes the true hierarchy of causation, or seizes only the surface;

reducing the educational activity of the audience during such a lecture to the level of copying of a teacher's monologue on the principle of "having time, then writing down" provokes the perception of theoretical knowledge detached from their comprehension and assimilation;

audience feedback is usually done through the least possible means: visual observation of students' actions, expression of their eyes and faces, sporadic remarks, etc.

In order to prevent these shortcomings and to create favorable conditions during the lecture for students to gain experience of democratic behavior and communicative interaction, it is advisable to use a number of special techniques that "stimulate creativity, initiative, independent and critical thinking and are based on the principle of multilateral interaction.

First, the polemical presentation gives an active dialogic character to the lecture, during which the teacher, while discovering the way of finding the truth, accompanies his questions with the question "Where to start? Why? On what

basis? Where does it come from? What are the arguments in favor of this?" etc. Students thus gain experience in conducting polemics.

Second, it is important to raise the status of student questions about the lecture material. To do this: a) periodically, not only at the end of the lecture, devote a few minutes to the students to formulate their questions; b) positive reaction to convince students that their questions do not seem inappropriate to the teacher; c) Invite each student to formulate one question and arbitrarily select several to prevent biased attitudes of the audience; d) Encourage students to answer their fellow students' questions, etc.

It is also worthwhile to practice techniques that help students to record the lecture. For example, it is important orally, whether by writing on a whiteboard or by technical means of teaching, to emphasize the particular importance of the essential points of a lecture. Having a public file in the library or office of a lecture file, which includes a structure-semantic scheme of the lecture, copies of the handout, diagrams, diagrams, a list of recommended literature, questions for discussion and self-study, etc., on the one hand, will create for students a favorable indicative basis for meaningful perception of the presentation instead of mechanical notes, and on the other hand - will give more space for independent work.

An important way to give feedback to the lecturer is to review student notes after the lecture. As a result of this review, the teacher can take into account the audience's particularities, review some familiar techniques for explanation, introduce new ways of presentation and argumentation, in the next lecture to make necessary adjustments to the previously presented material, etc.

The individual-collective work implies, on the one hand, that each student is expected to hear his or her personal point of view, and on the other hand, the whole audience is the listener and all present are speaking in turn. This form of educational communication is very relevant when the teacher begins a series of seminars, outlines the content of the next work, introduces students to their methodological position and requirements, begins discussing the main rules of joint activity and behavior. Such rules include, for example, the following: a) participation in a seminar directly demonstrates the degree of responsibility of the student for his / her vocational training: everyone works for his or her future; b) with the help you can always refer to any source; c) everyone has the right to speak, but should not interfere with telling the other; d) "excellent" grade for the answer means that it must be something different from the materials of the lecture, contain the student's own creative work. It is also necessary to

periodically find out during the whole cycle of seminars in the final conversations with students their individual cognitive needs, gaps, doubtful cases; to be interested in their wishes; discuss the prospects for improving the learning process [1].

Forms of pedagogical communication, which combine into a group of paired work, also have several options. There are, for example, open couples that are arbitrarily formed and represent a dialogue about a particular problem that occurs in front of the whole group. The interlocutors may adhere to one viewpoint, or different or opposite. The audience is invited to evaluate the arguments of the participants in the debate. It will be useful to provide a role-playing dialog in which its participants express views that are defined by the role framework.

In closed (fixed) pairs, students discuss problems with a regular partner, usually a neighbor at the table, without bringing the details of the discussion to the court of the audience. If the purpose of working in open pairs is to demonstrate the process of solving the problem, then communication in fixed pairs is aimed at achieving a certain result, a common opinion, which is then communicated to others.

Flexible couples communication occurs with constant change of the interlocutor, which is caused by different goals: searching among the participants of the seminar of like-minded people on a certain issue, finding out expert assessments, summarizing the results of the task, a broad survey with the subsequent filling of the table, diagrams, etc.

In general, when summarizing the effectiveness of the above-mentioned forms of communication organization at lectures and seminars, their socially significant humanistic potential, which will inevitably grow in the subsequent activity of students into democratic cognitive and behavioral norms, should be noted. After all, according to researchers in the field of psychology, every higher mental function in the development process appears twice: first as a function of collective behavior, and then as a way of individual behavior, an internal process of activity [2].

REFERENCES

1. Guban A. B Interactive methods in the production training of students of vocational schools. K, 2003. P. 79-82.
2. Khayrulina TG Active methods of teaching and education. K, 2001. P. 64-71.

*Литвиненко Ірина Валеріївна,
Моравська Анастасія
Олександрівна
студентки групи ЕП-51КНУБА
Науковий керівник:
Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання КНУБА*

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ ЯК ШЛЯХ ДО УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ

За кордоном вибір професії — подія, перша життєва «пригода», досвід дорослішання. Тож старшокласники приділяють цьому чимало часу. В Україні університет для випускника часто обирають самі батьки, орієнтуючись на вартість навчання, перспективність професії (на їх думку), родинні традиції. Але такий вибір рідко стає фундаментом для майбутнього кар'єрного успіху, якщо взагалі не викликає протест та апатію до навчання.

Проблема профорієнтації дуже впливає на стан ринку праці й на ті проблеми, які є зараз. Так, за результатами дослідження Інституту Геллапа, лише 10% населення України любить свою роботу, а за даними Держстату майже 52% молоді працюють не за фахом, марнуючи при цьому час і кошти на отримання професії. Дисбаланс попиту від молоді та пропозицій від роботодавців, призводить до того, що після випуску з університетів 44% випускників ЗВО працюють не за фахом, 29% працюють за фахом, лише частково пов'язаним з отриманою спеціальністю, і лише 36% працюють за спеціальністю [1].

На сьогодні методики радянських часів морально застаріли. Тож слово «профорієнтація» у людей середнього віку викликає асоціацію із заповненням десятків запитань на кшталт «Більше любите розводити рибок чи обробляти матеріали (дерево, метал)?» За методикою академіка Клімова, після відповідей на запитання щодо уподобань людині говорили про її певне спрямування на тип професії: «людина-людина», «людина-техніка» тощо. Але цей підхід давно застарів, особливо коли з'являється все більше професій на перетині різних категорій [2].

У розвинених західних країнах профорієнтація розуміється як найважливіший інструмент підвищення якості робочої сили, що забезпечує професійну та географічну мобільність, що представляється найважливішою умовою ефективності економіки в глобалізованому світі, тому профорієнтаційна робота з молоддю розглядається як найважливіша частина соціальної та економічної політики держав, що відображено в ряді міжнародних правових актів, до числа яких відносяться Європейська соціальна хартія, Конвенція Міжнародної Організації Праці № 142 «Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів» (Женева, 23.06.1975) і Рекомендація Міжнародної Організації Праці № 150 «Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів» (Женева, 23.06.1975). Існують і національні закони з профорієнтації (наприклад, французький Закон про орієнтацію 1989 р.).

Саме Франція є Європейським лідером у сфері ефективної профорієнтації. У цій країні система допомоги в професійному самовизначенні молоді створена на державному рівні і контролюється трьома міністерствами - освіти, праці та охорони здоров'я. У Франції широко поширена мережа спеціалізованих центрів профорієнтації, які співпрацюють з батьками, профспілками, біржами працевлаштування та іншими державними і приватними структурами, які займаються проблемами зайнятості населення. У штаті таких центрів працюють висококваліфіковані фахівці - радники по профорієнтації, які отримали спеціальний профільну освіту в провідних вузах країни [3].

Активна профорієнтаційна робота починаючи з початкової школи проводиться у Німеччині. А у середній школі вона здійснюється шляхом проведення консультацій, тестів, опитувань. Особливість організації професійної орієнтації полягає в тому, що кожен учень заповнює Робочий зошит, у якому надається загальна інформація про родину, особисті інтереси, схильності, професійні наміри, попередній вибір професії.

Загалом досліджуючи організацію професійної орієнтації прослідковується закономірність, чим вищий рівень доходу в державі на душу населення, тим більше уваги приділяється профорієнтаційній роботі [3].

Що стосується України, то гарним способом профорієнтаційної діяльності можуть стати тести, розроблені в наші часи. Один з варіантів — пройти онлайн-тестування від європейських університетів. Перевагу слід

віддавати професійно адаптованим і сертифікованим в Україні. Одним з них є створений в Італії Magellano University, який було розроблено, зокрема, фахівцями з Університету Падуї. Українська адаптація тесту проведена ще шість років тому групою психологів під керівництвом доктора психологічних наук Леоніда Бурлачука. Вибірка становила понад 1000 осіб у 8 школах та ліцеях Києва. Утім, у інтернет-тестування є дві вади: можна нарватися на шахраїв та потрібно платити немаленьку, як для молодій людини, суму. Тож краще звертатися до конкретних фахівців, а якщо йдеться про офіційні тести від західних університетів — знаходити консультантів в Україні.

Супутні тести допомагають виявити психологічні проблеми, які можуть стати серйозною перешкодою під час навчання, а також підказати, які навички слід розвинути: скажімо, здатність сприймати критику, стресостійкість, вміння правильно розподіляти час. Про те, як це може вплинути на вибір, свідчить не одна ситуація з практики психологів, коли на запитання «Чому ти хочеш обрати саме цю професію?» підлітки у якості аргументів наводили ситуації, що були пов'язані з визнанням у сім'ї, заниженою самооцінкою та іншими психологічними бар'єрами. Тому не кожен хто прагне стати актором, має таке бажання через жагу до мистецтва чи самореалізації. Це може виявитись способом отримати увагу, прихильність чи через зневіру в своїх силах в інших сферах [2].

Одна з найпопулярніших методик профорієнтації – MAPP, улюблений тест зарубіжних роботодавців. Вони навіть просять претендентів на вакансії подавати його результати. Після кількох годин відповідей на запитання щодо звичок, пріоритетів та психологічних нюансів формується чималий опис здібностей (на 30 сторінок), схильності до однієї з 20 сфер діяльності та кілька варіантів з 900 сучасних професій. До тестування включені й завдання на логіку, пам'ять, концентрацію уваги, тож фахівець не покладається на слова, а сам перевіряє рівень тих чи інших можливостей психіки.

Методика професійного самовизначення Дж. Голланда передбачає вибір з пар професій, який у підсумку дасть, як його прозвали, голландський код. За ним люди позначаються як реалісти, дослідники, художники, консультанти, підприємці, організатори. Кожному з цих типів характеру притаманні певні здібності та успішність у тій чи тій сфері діяльності.

Тест Майерс-Бріггз та Девіда Кейрсі виокремлює аж 16 типів особистості на підставі 8 шкал опитування. Основою цієї методики є теорії відомого Карла Юнга. Тут немає підказок щодо того, працювати руками чи стати вченим. Майже всі висновки стосуються важливих для наших інформаційних часів навичок: як людина «переробляє» інформацію та приймає рішення.

Загалом, щоб правильно обрати професію, необхідно допомогти старшокласнику визначитися з трьома категоріями: 1) мій інтерес (Хочу), 2) мої здібності (Можу), 3) потреби ринку (Треба). Тільки за умови поєднання цих трьох компонентів обрана професія приведе до успіху.

Вивчення європейського досвіду професійної орієнтації дає змогу стверджувати, що загальними вимогами до фахівців є: мобільність; вміння пристосовуватися до нових умов праці та вимог ринку праці; знання іноземних мов; володіння комп'ютерними технологіями; готовність навчатись впродовж життя, постійно підвищувати свою кваліфікацію, відповідальність, навички спілкування, готовність приймати рішення, вміння працювати в команді, лідерство, гнучкість, креативність. Освіта, професійні знання відіграють значну роль у забезпеченні зайнятості в ринкових умовах, що потребує відповідної професійної підготовки, заснованої на науково обґрунтованій системі професійної орієнтації. В Україні доцільно активніше вивчати та впроваджувати досвід профорієнтації європейських країн. У цьому відношенні пріоритетними завданнями є наступні: удосконалення законодавчої бази з профорієнтаційної роботи; узгодження роботи центрів зайнятості та загальноосвітніх навчальних закладів, закріплення за кожною школою консультантів з профорієнтації; створення для учнів загальноосвітніх шкіл центрів професійної орієнтації при центрах зайнятості; налагодження співпраці між навчальними закладами та роботодавцями. Для покращення профорієнтаційної роботи потрібно забезпечити кращу профорієнтаційну підготовку педагогічних працівників, реалізовувати міжпредметні зв'язки у профорієнтаційній роботі, в умовах профільного навчання готувати учнів до оволодіння інтегрованими професіями, ознайомлювати з можливостями перекваліфікації, професійного та кар'єрного зростання, запровадити у школах курси, які ознайомлювали б учнів зі світом професій [4].

Отже, удосконалення профорієнтаційної роботи в Україні неможливе без звернення до світового досвіду. Реформуючи систему профорієнтації в руслі нових вимог, потрібно вивчати позитивні та негативні уроки інших

країн, щоб використовувати їх, не повторюючи помилок та враховуючи позитивні результати. Також потрібний пошук сучасних підходів до формування іміджу професії, що розкриває новий соціально-психологічний образ робітника і спеціаліста, здатного до особистісного і професійного самовизначення, професійного зростання і розвитку, подолання соціальних і професійних стереотипів, створення нових життєвих, соціальних і професійних еталонів. Профорієнтаційна робота повинна сприяти своєчасному і усвідомленому вибору молодими людьми професії, навчального закладу, місця роботи, раціональному працевлаштуванню, швидкій професійній та виробничій адаптації, допомагати професійно самовизначитись молодим людям, і людям, які в силу тих чи інших обставин змушені були змінювати або заново обирати професію.

Список використаних джерел

1. Профорієнтація та/чи успішна кар'єра [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://pon.org.ua/novyny/7194-profesyna-oryentacya-molod-pitannya-tsnoyi-vzayemodyi-ush-socalnih-partnerv.html>.
2. Мірошнікова А. Як нині фахівці радять обирати майбутню професію [Електронний ресурс] / Аліна Мірошнікова. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://osvitoria.media/experience/chym-proforiyentatsiya-povomumu-vidriznyayetsya-vid-staroyi/>.
3. І. П. Калюжна. Психологічні особливості профорієнтаційної роботи зі старшокласниками в загальноосвітніх навчальних закладах // Київський університет імені Бориса Грінченка. – 2017.
4. Наукові записки / Ред. кол.: В.В. Радул, В.А. Кушнір та ін. – Випуск 140. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 208 с. – (Серія: Педагогічні науки).

Lugina Olga,

*student of the 4nd year of the Faculty of
Automation and Information
Technologies Kiev National University
of Construction and Architecture*

Academic adviser:

***Korchova Galina, Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor***

DEVELOPMENT LEARNING TECHNOLOGIES

The concept of developmental learning - a leading in modern didactic concept. Developmental education is the most important tool for realizing the basic purpose of any education and achieving its main result - the personality of a person as a carrier of culture, creator, professional, citizen, father. It is a training in which a complex (ideally - a system) of knowledge about the world and the person itself is obtained, which promotes (ideally - provides) the development of motivation, value orientations, various abilities, moral and civic qualities of the individual.

In learning, in one way or another, processes of mastering knowledge, development and education take place. But traditionally up to the last decades, the mastery of knowledge has played a predominant role in the organization of the educational process, and development and upbringing were supposed to go on their own and be a natural result of the acquisition of knowledge and the ability to use that knowledge. However, if these processes occur spontaneously, if the learning system does not ensure the functioning of developmental mechanisms, if the teacher does not regulate these mechanisms, then the results are often ineffective in terms of development, which do not provide sufficient preparation for further learning and creative activity.

In the late 1950s - early 1960s, a new system of elementary education (grades 1-4) emerged in the USSR, which was authored by Vygotsky's follower, well-known psychologist LV Zankov. With a group of associates, he developed a system of developmental education for younger students, based on the following principles:

the leading role of theoretical knowledge;

high-level learning (it was actually a measure of the difficulty available to students);

progress in the study of the material at a rapid pace (protest against repeated monotonous repetition for the sake of learning);

awareness of the process of learning by the child (now we call this process reflection);

inclusion in the learning process not only of rational but also of emotional sphere;

content problematization;

variability and individual approach.

Mostly, the logic of teaching remained inductive as the most accessible for younger students.

A little later, another system of educational learning was born. Its authors are prominent psychologists DB Elkonin and VV Davydov. All training was based on the idea of the leading role of theoretical generalization and subsequent deduction with access to specific subject training. For example, children first mastered the concepts of "distance", "more", "less", "add", "subtract", etc., and then learned to read, write, count. Emphasis was placed on the development of abstract thinking and generalized approaches.

Both systems have paved the way for developmental learning at all levels of our educational system, and the provisions put forward by their creators, as we are now beginning to understand them, have proved even more significant in high and high school (especially in the case of DB Elkonin and VV. Davidov), where the field for theoretical abstractions and generalizations, for the construction of a system of deductive learning is much more prepared than in the lower grades of secondary school.

The analysis showed that the concepts of developmental learning and the related characteristics of teaching methods and systems have a broader meaning than the authors cited above. We are developing a training in which psychic neoplasms - abilities, orientation, attitudes to different facets of reality, positive character traits, etc., as well as readiness for activity and self-improvement - are not side effects, but the main components and the most significant result. Knowledge in the system of developmental learning is not the ultimate goal of learning, but a means, material for the development of students.

From this point of view, all modern methods and technologies and the whole system of training should be developing, although, of course, the development potential of different methods and systems of training is different, and each method or system has both advantages and limitations. In order to identify, evaluate and use the developmental potential of different methods and

systems, we first find out the conditions of developmental learning, and then trace the possibilities and ways of using them in traditional and new teaching methods, technologies and systems.

It is well known that the development of any quality of a person in general, and especially of a person is socialized, that is, the developing personality, occurs in activities that require these qualities (SL Rubinstein, AN Leontiev).

Activity in psychology and pedagogy is defined as a purposeful and internally motivated system of action, in which a person solves a number of problems, the solution of which leads to the achievement of goals, engages with other people, groups, components of the environment and forms on this basis their own attitude to values, objects of the outside world, itself.

A person develops in communication with other people, colleagues, classmates, teachers. Here act imitation, suggestion, empathy, the desire, and then the ability to cooperate, help, contribute. There is a complete and partial coincidence of views, or, conversely, a desire to argue, to convince opponents of their correctness. A person is aware of his / her abilities, merits and disadvantages, learns self-esteem, self-regulation, self-correction. It is only necessary to remember that fostering "exactly", independence of thought and activity is a difficult and long process. It occurs through "with" - joint activities with the teacher, partner, mentor and in educational work, and outside it - in free and selective communication.

In all spheres (education, work, social activity, recreation and occupation by interests) development, according to the theory of the outstanding Russian psychologist LS Vygotsky, as already noted, takes place in the "zone of immediate development", evolutionarily. It is important for the teacher to ensure such development, all the while working precisely in the "zone of immediate development" of students, which each of them has its own. This is very difficult, given that, firstly, we are clearly dominated by collective forms of education (lessons, lectures, seminars) and, second, by subject teachers it is sometimes difficult to identify a student's "area of immediate development", even when working with them in a small group or individually. Operating in this area, the teacher relies on already formed, but sometimes insufficiently mastered, strong knowledge, skills, attitudes, relationships, promotes their awareness and "germination" in the individual.

A common guideline, a specific feature of the "zone of immediate development" is the responsiveness of students to the assistance provided by the teacher, other students. Assistance is provided when difficulties arise. And if

they do not occur? Then, most likely, the learner (student, student, student, student) is in the "zone of actual development", where he already has both the material and the ways of its interpretation and transformation, and without much difficulty coping with solving problems. But in this case there is no effect of development, although there may be consolidation, rooting of the passed, achieved.

If a student is experiencing difficulties, is insensitive to help, does not perceive it as an incentive to productive activity, then his proposed task is somewhere outside his "zone of immediate development". This zone can be conditionally called the zone of perspective, future development, which the student has not yet reached. Here, the effect of the activity can be negative and even detrimental, because the learner may despair in their abilities, lose their taste for further employment and search.

Developmental training in the experimental-pedagogical system of L. Zankov. In the 60-70s L. Zankov and the staff of his laboratory for the first time in pedagogical science made a long-lasting fundamental study of the objective regular relationship between the construction of teaching (content, methods, specific methods) and the course of the general development of younger students. A holistic didactic system of teaching was developed, which differed substantially from both popular pedagogical practice and advanced teaching. She had to answer the pivotal question: "What are the typical features that this system should have in order to ensure optimum results in the overall development of students?"

The experimental-pedagogical system of developmental training of L. Zankov is undoubtedly characterized by a certain integrity. It is widely recognized that its core is the didactic principles (teaching at a high level of complexity, a leading role of theoretical knowledge in the content of elementary education, etc.), which fulfill the guiding and regulating functions for the practical organization of the educational process and lead to the optimization of the overall development of younger students [3].

Technology of developmental training DB Elkonin - V.V. Beginning in 1959 at the school №19 of the city of Moscow under the direction of D.B. Elkonin and V.V. Davidov began to conduct an experimental study of another system of developmental learning. The purpose of the system proposed by DB Elkonin and V.V. David, is the development of the personality of the younger student. According to scientists, the realization of this goal can be ensured by forming the theoretical type of thinking among younger students, which, in turn,

involves mastering the following intellectual skills: analysis, reflection, modeling, planning.

Therefore, developmental learning always takes place in the "area of immediate development" and is carried out in activity and communication (which some psychologists consider a particular type of activity). There is also a working position of the teacher, always ready to regulate, stimulate and assist.

References

1. Goncharenko S. Teaching Technology // Ukrainian Pedagogical Dictionary. – К .: Libid, 1997. – P. 331.
2. Davidov V. Problems of developmental learning. – М .: Pedagogy, 1986. – P. 103-110.
3. Zankov L. Selected pedagogical works. – М., 1990. – P. 112 – 121.

*Лук'яненко Михайло Сергійович,
студент кийвського національного
університету будівництва і
архітектури;*

Науковий керівник:

*Руденко Микола Васильович,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання*

ТЕХНІКА МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Однією з важливих проблем освітнього процесу є відсутність уваги у студентів, що призводить до втрати зацікавленості у вивченні матеріалу. Головною причиною цього явища становить відсутність ефективної комунікації між викладачем і студентом. Тому, процес спілкування є необхідним елементом педагогічної майстерності сучасного викладача.

Процес спілкування — безпосереднього й опосередкованого — є насамперед мовним. Мовлення не лише відбиває власну свідомість тих, хто спілкується, а й робить її зміст доступним іншим людям. Крім того, мовлення — це головний засіб організації уваги слухачів і

співрозмовників: у цьому плані воно однаковою мірою необхідне і для діяльності і для спілкування. Роль мовлення в освітньому процесі оцінена ще не повною мірою. Мовлення є головним знаряддям у процесі виховання, тому удосконалювання мовлення викладача і розвиток мовлення студента мають істотне значення в організації навчання, що виховує. Мовлення педагога повинно забезпечувати виконання завдань навчання і виховання. Тому до нього, крім загальнокультурних, висувуються й професійні педагогічні вимоги. Педагог несе соціальну відповідальність і за зміст та якість свого мовлення, і за його наслідки. Тому мовлення викладача розглядається як важливий елемент педагогічної майстерності.

Педагогічне мовлення покликане забезпечити:

- а) продуктивне спілкування, взаємодію між педагогом і учнями;
- б) позитивний вплив викладача на свідомість, почуття учнів з метою формування, корекції їхніх переконань, мотивів діяльності;
- в) повноцінне сприйняття, усвідомлення й закріплення знань у процесі навчання;
- г) раціональну організацію навчальної та практичної діяльності слухачів [1, с. 165].

Оволодіння технікою мовлення потребує усвідомлення суті логічного мовлення, знання будови мовленнєвого апарату, особливостей звукотворення, опанування технікою фонаційного дихання, формування артикуляційної вимови, правильної дикції, вміння дотримуватися оптимального темпу і ритму мовлення.

Чіткість і виразність мовлення значною мірою залежать від артикуляції (лат. *articulatio* — розчленяти, чітко і ясно проголошувати) — злагодженої і виразної діяльності органів мовлення. Вона вимагає чіткого вимовляння усіх звуків відповідно до правил орфоєпії мови. Процес артикуляції охоплює не тільки язик, губи, зуби, а й міміку, зміни на обличчі, в жестах, постаті. Оволодінню технікою мовлення сприяє систематичне виконання вправ артикуляційної гімнастики.

Не менш важливою при цьому є дикція (лат. *dictio* — вимова). Учитель повинен чітко не тільки виголошувати думку, але й промовляти кожен звук губами (мають рухатись під час розмови постійно) і язиком (має не торкатися зубів, інших частин ротової порожнини, увесь час перебувати в напруженні, змінюючи своє положення від одного до другого звука). Розвитку дикції мовця сприяє виконання вправ для засвоєння

положення апарату мовлення й артикуляції під час вимови звуків і слів у фразі [2, с. 132-133].

Шляхи вдосконалення мовлення педагога:

Самоконтроль і розвиток культури мовлення, створення установки на оволодіння літературною мовою в різних ситуаціях спілкування. Йдеться про виховання звички й потреби в постійному навчанні та підвищенні рівня культури свого мовлення. Важливо виробити в себе звичку звертатися до словників, якщо виникає будь-який сумнів щодо правильності вживання слова, розвивати увагу до незнайомих слів, потребу запам'ятати, з'ясувати їх значення, ввести у мовлення.

Самоконтроль і розвиток умінь виразного мовлення. Як уже зазначалося, виразності мовлення досягають умілим інтонуванням залежно від змісту, умов спілкування, а також доречним вживанням зображальних засобів (епітетів, метафор, порівнянь тощо), засобів образної словесної наочності (наприклад, уривків з художніх творів, афоризмів).

Розвиток загальних психофізичних особливостей своєї особистості, які є передумовою оволодіння вміннями професійно-педагогічного мовлення. Маємо на увазі насамперед розвиток уяви (відтворювальної і творчої), асоціативної і образної пам'яті. Ми вже згадували, що обов'язковою умовою виразності мовлення вчителя є бачення ним тих предметів, подій, про які він розповідає. За цієї умови мовлення вчителя набуває емоційності, він ніби створює картини засобами мовлення, говорить, за влучним висловом К. Станіславського, не тільки вухам слухачів, а й їхнім очам [3, с. 69-71].

Отже, оволодіння технікою мовлення – це складний процес, який треба вдосконалювати все життя. Виразна та чітка вимова є необхідною складовою у процесі професійно-педагогічної комунікації. Оволодіння гарною технікою мовлення позначиться на покращенні процесу навчання і виховання.

Список використаних джерел

1. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 336 с.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. — К.: ВЦ «Академія», 2006. — 256 с.

3. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. — 2-ге вид. допов. і переробл. — К.: Вища пік., 2004. — 422 с.

*Маліновська Діана Романівна,
студентка 141 групи Коростишівський
педагогічний коледж імені І. Я. Франка
Науковий керівник :
Левченко Світлана Віталівна,
викладач психолого-педагогічних дисциплін*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЦІННОСТЕЙ ВИПУСКНИКА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Від педагога залежить, чим стане серце дитини - ніжною квіткою чи засушеною корою. Заповітна мрія кожного мислячого педагога - щоб серце вихованця було чутливим до кожного слова вихователя, щоб дитяча душа відгукнулася, мов ніжна струна, на тонку музику його душі.
В.О. Сухомлинський [1]*

Світогляд кожної людини закладається в школі. Саме в закладі освіти формується особистість, її громадянська позиція та професійні якості.

Школа для дитини - це не просто дім знань, що складається з навчальних предметів, а дім, де дають освіту для життя, цінність предметів (знань та умінь) у їхній виховній спрямованості. Одним із восьми компонентів формули Нової української школи є наскрізний процес виховання, що формує цінності. Як визначає Концепція НУШ, виховний процес має бути невід'ємною складовою всього освітнього процесу та орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) [2].

Навчання з формуванням цінностей та виховання особистості дитини здійснюється завдяки певним педагогічним стратегіям:

1. Ефективна взаємодія однолітків.
2. Допомога іншим.
3. Дисципліна розвитку. .
4. Наставництво (менторство).
5. Особистість у центрі бачення та місії школи.
6. Робочий трикутник «школа-батьки-учень».

Між сім'єю та школою має відбуватися постійна взаємодія.

Базовими духовно-моральними цінностями визначені – любов, повага до інших, гідність, відповідальність, совість, свобода, толерантність, справедливість, рівноправ'я, ініціативність. Виділяють наступні типи любові:

- любов до батьків (до дітей).
- любов до Батьківщини
- любов до себе

Повага до інших виявляється у прагненні бути порядними в усіх своїх учинках і діях. Повага до інших – це означає визнавати цінність іншої людини.

Гідність – це інтегральна цінність, що охоплює: самоповагу, самооцінку, самоконтроль, самовдосконалення.

Відповідальність є усвідомленою свободою конкретної особистості у прийнятті моральних рішень, виборі цілей та адекватних засобів їх досягнення.

Існує чотири основні сфери прояву відповідальної поведінки особистості:

- 1) у системі «Я-інші»;
- 2) життєвиявлення та самоствердження «Я» (праця, пізнання, матеріальне життя);
- 3) інші особи і групи (діти, родичі, сім'я, інші);
- 4) функціонування, становлення і саморозвиток «Я». Відповідальність відображає не лише ставлення до інших, а й до себе і характеризує самовідповідальність.

Справедливість наряду з гідністю, свободою є найбільш значущою моральною цінністю виховання і соціалізації особистості, що виступає основною умовою і базовим принципом побудови суспільства, людських стосунків. Уявлення про справедливість реалізується через такі функції:

-пізнання (оцінка), регуляції (емоційний стан, поведінка), самоствлення(самооцінка і самоефективність)

Справедливість протистоїть свавіллю, моральній кривді, зазіханням на духовні і моральні цінності.

Рівноправ'я характеризує міжкультурну взаємодію, відносини між

різними народами й етносами на основі визнання їхніх здобутків, прав і свобод. Ініціативність виявляється в прагненні особистості до ініціації, генерації ідей, творчості, самостійності, а також у діяльній активності на досягнення певної мети.

Отже, діти у Новій українській школі – це вільні пошуковці, які розуміють, що таке життєві цінності. Вони поважають, шанують і довіряють своїм наставникам, адже педагоги – це їхні партнери та порадики їхніх батьків. У ній вони вчаться багато читати, читати продовж життя, думати, розмірковувати і говорити, а також брати на себе відповідальність, справлятися з гнівом, злістю, соромом та іншими «складними» емоціями. Адже головне, Нова школа вчить молодих людей бути просто самим собою та поважати світ.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В.О.Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1988. – 304 с.
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.

*Марчевська Ольга Романівна,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня Луцького
національного технічного
університету*

Науковий керівник:

*Потапюк Лілія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
та комп'ютерних технологій
Луцького національного технічного
університету*

РОЛЬ НАУКИ ПРО ДАНІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наука про дані (Data Science) тісно пов'язана з машинним навчанням, елементами штучного інтелекту (Machine Learning) та великими даними (Big Data). Це наука, що впливає на різноманітні сфери

життя: від аналізу біологічної інформації до прогнозу стратегічного розвитку великої компанії чи міста, а також охоплює проблеми вищої освіти. Зважаючи на її можливості, використання точних методів та алгоритмів з метою перетворення «сирих» даних в такі, що надають певні вказівки та «передбачення» того, як надалі розвиватиметься та чи інша модель даних, деякі заклади вищої освіти (далі ЗВО) вже включили використання цієї науки до своїх поточних принципів роботи та навчальних планів в якості постійної складової. Це допомагає університетам заохочувати студентів, покращити відвідуваність та систему оцінювання, а також підвищити продуктивність різноманітних напрямів освітнього процесу та надати всі умови для подальших досліджень. Наука про дані та сучасна аналітика фундаментально змінюють вищу освіту багатьма шляхами.

Покращення рівня конкурентоздатності. Кожна навчальна установа прагне здобути високий рейтинг та скоротити кількість відрахованих. Моделі передбачення у науці про дані та сучасній аналітиці допомагають ЗВО оцінити кількість студентів з високим рівнем ризику та здійснити певні дії задля запобігання відрахувань.

Кожен студент має свої унікальні риси, здібності до навчання та соціально-економічний статус. Ця інформація допомагає ЗВО визначити студентів, які найбільш ймовірно можуть покинути навчання, дозволяючи також відшукати найкращу стратегію, щоб знизити ризик виключення студентів. Для того, щоб підвищити кількість успішних студентів-випускників, університетська система Меріленд почала використовувати науки про дані та аналіз-передбачення. Педагоги використовують інформацію про студентів, щоб визначити найважчі предмети чи завдання, що дозволяє їм втрутитись в процес навчання перед тим, як цей предмет буде незданим, а певне завдання невиконаним остаточно.

Також статистичні моделі можуть бути використані, щоб прогнозувати продуктивність роботи студентів. Отже, якщо студент ймовірно отримає низьку оцінку, то модель попередить викладача, дозволивши їм створити такий навчальний план, аби успішно закрити предмет.

Як висновок, наука про дані є однією з умов підвищення відсотка студентів, які навчаються (не будучи виключеними), а в результаті успішно випускаються у ЗВО, що тим самим піднімає рейтинг

університету, скорочує кількість відрахованих та загалом наставляє студентів на шлях успіху.

Технологія точнішого визначення перспективних студентів. Для кращого заохочення студентів до вивчення певного предмету викладачі все більше використовують науку про дані, щоб визначити їх цільову аудиторію та розвинути маркетинговий контент. Наприклад, Сент-Луїський університет (штат Міссурі) використовує особисті характеристики студентів поточного року, щоб розробити такі навчальні кампанії, які направлені на студентів з подібними рисами. Така стратегія допомагає закладам освіти розширити географію їхньої діяльності. Надалі ці дані уможливають досягнення необхідної кількості студентів, які хотіли б відвідувати приватні чи релігійно спрямовані ЗВО, а також те, як вони налаштовані щодо працевлаштування і частоти відвідування.

Отже, розширений аналіз даних допомагає університетам продумувати нові стратегії всіякого залучення студентів до різноманітних сфер освітньої діяльності.

Підвищення рівня фундацій вищої освіти серед їх випускників. Заохочення випускників фінансувати їхню альма-матер є доволі поширеною практикою у більшості закордонних ЗВО. Наука про дані допомагає коледжам та університетам здобути нові ідеї проектів та краще фінансування через співпрацю із випускниками-спонсорами.

Наприклад, Браунський університет (Провіденс, США) отримав близько 1,6 білйона доларів за семирічну спонсорську кампанію випускників, користуючись аналізом даних як основним прийомом для знаходження 11 тисяч нових спонсорів. Щоб визначити потенційних фундаторів серед випускників, дослідники використовували такі характеристики: вік, дохід, спеціальність та частота відвідувань зустрічей випускників.

Освітні установи також використовують незалежні якісні виміри того, як глибоко випускники асоціюють себе з їх навчальним закладом, що є надзвичайно важливим критерієм для визначення ідеальних спонсорів. Результати досліджень показують, що люди з високим рівнем самоусвідомлення себе в ролі випускника конкретного навчального закладу в 10 разів збільшують ймовірність їхнього майбутнього фінансового спонсорювання чи безкорисного надання своїх послуг.

Отже, наука про дані допомагає освітнім закладам використовувати самосвідомість випускників як ключ до отримання благодійних пожертвувань. [1]

Можливість надання університетами спрямованої на ринок праці освіти в даній галузі. Наука про дані залучена не тільки в університетській діяльності та управлінні, а й допомагає викладачам в підготовці майбутніх спеціалістів в цій галузі, що безперечно формує у них необхідні навички та вигідно представляє на ринку праці.

Відповідно до інформації представленої веб-платформою Glassdoor, робота в сфері науки про дані – одна з найбільш високооплачуваних видів праці, з високим рівнем задоволення роботою працівниками та середньою заробітною платою 110 тисяч доларів на рік. Залежно від постійно зростаючого попиту на експертів даної галузі, велика кількість ЗВО підвищує інвестиції в цю спеціальність завдяки програмам на здобуття ступеню та диплому, проектам та грантів на різні дослідження. Каліфорнійський університет Барклі – один із таких закладів, який включає практики в режимі реального часу для студентів цього напрямку, що є запорукою їхнього майбутнього досягнення успіхів у даній галузі. Такі інвестиції допомагають навчальним закладам покращити якість вищої освіти, уможливлуючи максимальне наближення вмінь та знань студентів до необхідних для роботи в цьому напрямку. Це не тільки підвищує облік щодо працевлаштування студентів-випускників університету, а й дозволяє здобути репутацію закладу як такого, що випускає кваліфікованих та дійсно готових до роботи працівників.

Підвищення рівня життєдіяльності в корпусах. Наука про дані та аналітика великих даних має на меті допомогти викладачам підтримувати високий рівень безпеки та здоров'я їхніх студентів, а також підвищити якісний рівень життєдіяльності в корпусах.

Наприклад, щоб проаналізувати рівень самопочуття та спосіб життя студентів, університети Північної Кароліни на даний момент використовують методики дослідження. Головна мета – оцінити ризики поширення застуди чи навіть епідемії грипу в корпусах. Для цього дослідники Дюкського університету та університету Північної Кароліни в Чапел-Гілл просили студентів повідомляти про певні симптоми хвороби, якщо такі виникали, через мобільний додаток. За допомогою цих даних вираховувались ймовірності контактного зараження та поширення інфекції, що дозволяє вберегти студентів від раптової епідемії. Подальша

інтеграція методів науки про дані в систему охорони допоможе освітнім закладам ще більше покращити рівень безпеки в корпусах. Аналітика даних дозволяє охоронним системам використовувати такі результуючі дані для реального передбачення та визначення небезпечних випадків, попереджуючи охорону про підозрілі активності в різних куточках території закладу. [3]

Ідентифікація рівня залучення студентів до навчального процесу. Студенти, залучені до університетської діяльності, більш ймовірно успішно отримують диплом чи науковий ступінь і матимуть більше навичок та досвіду порівняно з іншими, що суттєво покращує рейтинг певного закладу.

Отже, оцінка зацікавленості студентів та прийняття відповідних заходів задля підвищення її рівня – головна мета. Наука про дані допомагає викладачам підтримувати рівень зацікавленості у навчанні, використовуючи різноманітні показники та параметри: використання пропусків до будівель університету, користування бібліотекою та спортивним залом, онлайн подача документів на різні проекти серед охочих тощо. Щоб розрахувати кількість студентів, залучених до освітнього процесу, Нотінгемський університет, наприклад, використовує аналіз-передбачення. Щоб аналізувати та покращувати рівень заохочення до навчання та налаштувати кращі взаємовідносини між студентами та викладачами, навчальні установи застосовують також VLE (virtual learning environment – віртуальне середовище навчання), бібліотеки, пропускну систему та видачу документів.

Результати аналізу таких даних вказують педагогам на те, які частини освітнього плану розвивати в першу чергу, щоб забезпечити найвищий рівень зацікавлених у розвитку та вдосконаленні студентів та визначити тих, у кого цей показник значно нижчий, перед тим, як це вплине на загальну продуктивність університету. [4]

Отже, починаючи з підвищення рівня залучення студентів у навчанні до покращення репутації університету, наука про дані суттєво змінює шляхи та методи роботи освітніх працівників. Незважаючи на те, що більшість університетів та коледжів роблять тільки перші кроки у впровадження таких принципів роботи, частина з них уже є першовідкривачами цієї неймовірно корисної науки та вже довгий час використовують ці технології для підвищення успішності студентів для

подальшого розвитку освітньої установи в цілому. Внаслідок цього в майбутньому роль науки у вищій освіті тільки зростатиме.

Список використаних джерел

1. Identity: Implications for Practice in Higher Education Fundraising and Alumni Relations / J. L. R. Dillon; University of San Francisco – дисертація, 2017. – 337 с.
2. <https://www.baltimoresun.com/education/bs-md-college-analytics-20160611-story.html>
3. <https://today.duke.edu/2015/08/trackingflu>
4. <https://analytics.jiscinvolve.org/wp/files/2016/04/CASE-STUDY-I-Nottingham-Trent-University.pdf>

Міненко Єлизавета Миколаївна

ВКНЗ «Коростишівський
педагогічний коледж імені І.Я
Франка»

Науковий керівник:

Левченко Світлана Віталіївна,

викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ВИХОВАННЯ В ШКОЛЯРІВ КУЛЬТУРНО-НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Сьогодні в Україні є незалежність, відроджується історична пам'ять народу, культура, мова, а також відповідно відроджується національна система виховання. Лише правильно організована, вона може сформувати повноцінну, національно-свідому особистість громадянина України. В наш час, коли відбувається духовне відродження і становлення нашої держави, актуальності набуває питання національного виховання учнів початкової школи. Воно базується на традиціях, звичаях, ментальності народу, його етнічній і національній самосвідомості. Головною метою національного виховання є передача наступним поколінням соціального досвіду і духовних надбань українства, високої культури міжнаціональних відносин; формування у молоді особистісних рис громадянина України,

які включають у себе національну свідомість, розвинену духовність, фізичну досконалість, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову та екологічну культури.

Сучасна національна школа потребує нових підходів до національного виховання, зокрема до патріотичного. Починати його потрібно з дошкільного та молодшого шкільного віку. Діти цього віку найкраще піддаються вихованню (В. Сухомлинський), оскільки в цей час закладаються основи особистості, її майбутнього характеру. Надається спрямованість її розумового, морального та естетичного розвитку. Знання та вміння, накопичені дитиною в цьому віці, пізніше стають основою для формування стійких моральних звичок і переконань, високих життєвих ідеалів. Науковець І. Підласий зазначає, що піддатливість школярів, «їхня довірливість, схильність до наслідування, великий авторитет, який у них має вчитель, створюють сприятливі умови для формування високоморальної особистості».

У роботі з дітьми молодшого шкільного віку потрібно звертати увагу на їхні вікові особливості. Ці діти не мають сталих інтересів, власну ініціативу проявляють слабо, їхня увага нестійка. Вони потребують постійної допомоги та порад учителя в організації свого дозвілля.

Мислення в дітей цього віку конкретно-образне, для них ще не властиві узагальнення та абстрагування. Їх захоплює все яскраве, цікаве, тому що вони мислять відчуттями, звуками, барвами. Це все необхідно враховувати у виховній роботі зі школярами.

Належну увагу слід приділяти ігровій та спортивній діяльності, проведенню свят, вечорів, екскурсій, оскільки віковою особливістю дітей є рухливість, моторика, зумовлена розвитком м'язів.

Для морального розвитку дитини цей вік особливо важкий тому, що засвоюється досвід, форми поведінки старших поколінь, оціночні судження; формується певне ставлення до оточення, до себе: розвивається дружба, товаришування, взаємодопомога, любов до батьків, до вулиці, школи, рідного міста, природи тощо. На основі цього досвіду дитина починає виявляти самостійність, свідомість у ставленні до навколишнього світу та людей, до моральних норм суспільства. В силу вікових та психологічних особливостей життєвий та моральний досвід у ставленні до суспільства, до Батьківщини, до своєї країни обмежений. Тому саме в цьому віці необхідно закладати основи патріотичного виховання, які стануть фундаментом громадського становлення особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що національні почуття в дітей молодшого шкільного віку не виникають самі. Вони є результатом цілеспрямованого виховного впливу на дитину ідеології, політики, мистецтва, суспільного устрою, виховної роботи сім'ї, школи та позашкільних закладів.

Провідна роль у формуванні особистості належить сім'ї, яка відповідає за соціальне відтворення населення, за його національний, моральний, духовний розвиток, за створення певного способу життя. Великий внесок у розробку проблем родинного виховання зробив видатний український учений М. Стельмахович. У своїх працях він постійно звертався до ідей народної педагогіки, її заповідей та ідеалів. «Національне родинне виховання, - підкреслював учений, - базоване на українознавстві, сприяє піднесенню національної самосвідомості учня, формуванню сукупності уявлень про власну націю, її самобутність, історичний шлях, місце серед інших етносів».

Виховна місія сім'ї є особливою, тому що саме в ній формується характер дитини, її ставлення до навколишнього світу, до людей, до життя, до української мови, до звичаїв і традицій, до Батьківщини. Тільки в сім'ї, за умови усвідомлення всього свого родоводу можливе національно-патріотичне виховання, саме в ній дитина проходить шлях від роду до народу і до нації.

Отже, школа повинна допомогти учневі стати особистістю. Для цього вона повинна знайти шляхи свого становлення як національного, державного закладу, який буде виховувати патріота, громадянина української держави з активною життєвою позицією, люблячого свій народ і Батьківщину.

Ефективність різних видів виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Пріоритетними для учнів початкових класів є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

Оскільки в молодшому віці дітей переважає образне мислення, то основне місце має бути відведено ігровим методам і прийомам роботи з дітьми: ситуаційно-рольовим, сюжетно-рольовим іграм; методам аналізу життєвих ситуацій і привчання; ігровим методикам щодо виявлення самооцінки; іграм-драматизаціям, інсценуванню, іграм-бесідам, іграм-

мандрівкам; екскурсіям; ігровим вправам, колективним творчим проектам, практичним акціям тощо.

Список використаних джерел

1. Традиції українського народу як засіб формування культури молодших школярів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/tradicii-ukrainskogo-narodu-ak-zasib-formuvanna-kulturi-molodsih-skolariv-58529.html> – Заголовок з екрану

2. Сучасний погляд на національне виховання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/upbring/1093/> – Заголовок з екрану

Михайлюта Дар'я Сергіївна,

студентка групи ПБП-18-4

ННІ права Університету ДФС

Науковий керівник:

Калениченко Руслан Арсенович,

кандидат психологічних наук,

доцент, доцент кафедри основ

професійного навчання КНУБА

КОРУПЦІЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯК ПЕРЕПОНА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Європейська інтеграція наразі набуває в Україні якісно нового змісту: з декларативного зовнішньополітичного курсу вона поступово перетворюється на комплексну внутрішню політику реформ [1, с. 5]. Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце [2].

Метою даної роботи є аналіз наявної в вищих навчальних закладах сталої корупційної системи. Корупція – найважливіша проблема в Україні, без вирішення якої будь-які реформи будуть приречені. У цьому полягає очевидна актуальність антикорупційної тематики.

29 січня організація Transparency International оприлюднила результати дослідження «Індекс сприйняття корупції-2018»: Україна

посіла 122 місце, покращивши показники минулих років [3]. Проблема корупції за двадцять вісім років незалежності наскрізь пронизала всі сфери суспільного життя. Система вищої освіти не є виключенням. Для студентів ВНЗ хабар – це швидкий і простий спосіб вирішення проблем пов'язаних з навчанням. Саме таке відношення до труднощів в навчанні, спричиняє перенасичення ринку кадрів низько кваліфікованими спеціалістами. Виникає низка внутрішніх проблем освіти, найважливішими з яких є: невідповідність структури освіти та її змісту потребам ринкової економіки; недостатність гарантій якості освіти; посилення тенденцій нерівноправності в одержанні освіти [4, с. 3].

Також дана проблема безпосередньо пов'язана з викладачами. Якщо в приватних ВНЗ викладачі мають досить нормальну заробітну плату, то викладачі в державних вузах знаходяться в менш привабливому становищі. Найкращими шляхами подолання корупції в вищих навчальних закладах є такі:

- підвищення цінності вищої освіти, а також якості навчання;
- громадська протидія корупції у ВНЗ. Спонування студентів та викладачів до активнішої позиції у боротьбі з проявами корупції;
- відповідальність за корупційну діяльність треба збільшити, натомість якість соціального захисту викладачів, також покращити;
- модифікація системи державного замовлення заради приведення її у відповідність до вимог ринку;
- введення системи зовнішнього оцінювання знань студентів разом із вдосконаленням критеріїв внутрішнього оцінювання, формування стимулів для викладачів відмовлятися від корупційних практик і заохочення студентів до здобуття реальних знань під час навчального процесу [5].

Перелік наведених пропозицій не є вичерпним, їх реалізація допоможе значно знизити рівень корупції у ВНЗ України. Лише комплекс цих та інших заходів дозволить проводити ефективну роботу, спрямовану на подолання корупції у вищих навчальних закладах. Крім цього, ВНЗ слід більш активно співпрацювати з судовими і правоохоронними органами в контексті проведення спільних освітніх та виховних заходів. Інформація, що надається фахівцями, які безпосередньо ведуть боротьбу з корупцією, активніше засвоюється студентами у невимушеній та доступній формі [6].

Проголосивши курс на євроатлантичну інтеграцію, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити верховенство права, поважати права

людини і дотримуватися в країні свободи слова [7, с. 68]. Корупція є перешкодою на шляху вступу до Європейського Союзу, тому шляхи її подолання ще тривалий час будуть актуальними.

Список використаних джерел

1. Євроінтеграція України: досвід сусідів та перспектива об'єднання суспільства. – К. : Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2014. – 50 с.
2. Беззуб І. С. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції [Електронний ресурс] / Ігор Сергійович Беззуб. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:
http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350
3. «Індекс сприйняття корупції-2018»: Україна піднялася на 10 позицій [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ti-corruption-perception-index-ukraine/29737344.html>
4. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 560 с.
5. Лозко А. А. Шляхи вирішення проблеми корупції у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Андрій Анатолійович Лозко. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:
<https://blogs.korrespondent.net/blog/users/3225310-shliakhy-vyrishennia-problemy-koruptsii-u-vyschikh-navchalnykh-zakladakh>
6. Жукова Н. О. Подолання корупції у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Наталія Олегівна Жукова. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://ikvsu.kvs.gov.ua/page/podolannya-koruptsii-u-vishchikh-navchalnykh-zakladakh>.
7. Євроінтеграційна політика України: позитивні та негативні аспекти / К. Ю. Сіренко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 22(3). – С. 65-68. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>

*Мойсюк Віктор Ігорович,
студент групи ПНК-61,
Київського національного
університету будівництва та
архітектури*

*Науковий керівник:
Руденко Микола Васильович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри основ професійного
навчання*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Вчитися дистанційно можуть усі бажаючі. Спочатку до такого навчання ставилися з обережністю, подекуди навіть зі зневагою, але тепер дистанційне навчання в Інтернеті неабияк популярне. А його велика популярність ширилась завдяки своїй мобільності, зручності та доступності. До того ж, пройде зовсім небагато часу, коли різноманітні вебінари остаточно прийдуть на зміну аудиторним заняттям. Такий розвиток подій цілком можливий, бо на сьогодні дистанційні курси розробили чи не всі провідні навчальні заклади світу. В результаті поступового переходу на дистанційну освіту, змінюється зміст діяльності як викладача так і студента, що значно відрізнятиметься від традиційного.

По-перше, ускладнюється розробка курсів, яка вимагає від викладача спеціальних навичок, пов'язаних з швидким розвитком інформаційних технологій.

По-друге, комунікаційні технології дозволяють зробити взаємодії між викладачем та студентом більш активними і інтенсивними, що потребує від викладача спеціальних додаткових зусиль.

По-третє, на відміну від традиційної освіти, де центральна фігура – викладач, при використанні дистанційних технологій увага переноситься на студента, а функція викладача – підтримати, скерувати, допомогти.

Дистанційна форма навчання дозволить без проблем навчатися дітям та студентам з обмеженими фізичними можливостями, що являється створенням рівних можливостей для всіх категорій дітей в Україні. Від учнів, така форма здобуття освіти вимагатиме таких особистих якостей, як вмотивованість, цілеспрямованість, наполегливість та відповідальність.

Українські фахівці при створенні центру дистанційної освіти, визначили, що дистанційна форма навчання, це та форма, яка використовує глобальну комп'ютерну мережу Інтернет, і базується на індивідуальній роботі студентів з добре структурованими навчальними матеріалами та активному спілкуванні із викладачем та іншими студентами [1].

Основу дистанційної форми навчання складає цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота учня або студента, що може навчатися у зручній для себе місці, по індивідуальному плану, використовуючи можливість контакту з викладачем за допомогою засобів телекомунікації. [2, с 154]

Дистанційне навчання, можна вказати на такі його специфічні якісні властивості.

1. Гнучкість і адаптованість навчального процесу до потреб і можливостей учнів. Ті, хто навчаються, в основному не відвідують регулярних занять, організованих за традиційною формою (лекцій, семінарів та ін.), а працюють у зручній (як для викладача, так і для учня) для такої роботи час у зручному місці й зручному темпі, що надає великі переваги.

2. Модульність побудови навчальних програм. В основу програм дистанційного навчання покладений модульний принцип. Це дозволяє з переліку незалежних курсівмодулів формувати навчальну програму, яка відповідає індивідуальним або груповим (наприклад, для персоналу окремої організації) потребам тих, хто навчається, враховувати вимоги корпоративної культури та ін.

3. Нова роль викладача. При дистанційному навчання спектр функцій, які виконує викладач (якого називають тьютором), змінюється: деякі відомі функції (що притаманні і традиційним формам навчання) стають домінуючими (наприклад, координація навчально-пізнавального процесу, коригування курсу, який викладається, керівництво навчальними проектами, перевірка поточних завдань та ін.), а деякі виникають як нові (наприклад, консультування навчальними групами взаємної підтримки, допомога учням у їх професійному самовизначенні та ін.).

4. Спеціальні форми контролю якості навчальних досягнень. У системах дистанційного навчання поряд з традиційними формами контролю якості освіти застосовуються і дистанційні (співбесіди, практичні, курсові та проектні роботи, екстернат, робота в середовищі комп'ютерних інтелектуальних тестових систем та ін.)

5. Використання базової і спеціалізованих комунікативних технологій підтримки взаємодії суб'єктів процесу дистанційне навчання. Визначальною технологічною ланкою в системах дистанційне навчання є технології телекомунікацій та їх транспортна основа.

6. Використання спеціалізованих засобів навчання. У системах дистанційне навчання як найбільш сучасних освітніх системах використовуються засоби навчання, що відповідають останнім досягненням світової науки і техніки.

7. Використання спеціалізованих програмних засобів організаційної підтримки дистанційне навчання. Специфіка організації взаємодії суб'єктів процесу дистанційне навчання, а також складність забезпечення якісного управління дистанційне навчання при значній чисельності учнів спричинили необхідність створення і застосування в системах мережевого дистанційного навчання спеціалізованих програмних засобів – інформаційних систем дистанційного навчання.

8. Використання спеціалізованих форм організації навчальної діяльності та ІКТ орієнтованих педагогічних технологій. У процесі мережевого дистанційне навчання переважно використовуються такі форми організації навчальної діяльності: спрямоване навчання (directed study), орієнтоване на самоосвіту учня, кероване навчання (instructor-led learning), яке здійснюється під керівництвом тьютора. Ці форми організації навчальної діяльності можуть застосовуватись як самостійно, так і в поєднанні одна з одною.

9. Використання стандартизованих процедур і протоколів взаємодії у мережевих системах дистанційне навчання. Для забезпечення сполученості та узгодженості функціонування і розвитку як окремих систем дистанційного навчання, так і ринку розподіленого навчання в цілому, основні процедури і протоколи взаємодії у сітьових системах дистанційне навчання стандартизуються.

10. Створення єдиного інформаційно-освітнього середовища підтримки функціонування і розвитку системи мережевого дистанційне навчання.

11. Економічна ефективність. З економічної позиції, системи дистанційне навчання, які побудовані на базі переважного використання електронних мережевих технологій підтримки взаємодії суб'єктів процесу [3, с. 2].

Висновок. Таким чином, дистанційне навчання – це новий освітній досвід, що з'явився в Україні зовсім недавно, але вже встиг отримати своє місце в педагогічному середовищі. Необхідність у такому методі навчання обумовлена різними факторами, серед яких можна назвати потребу в інтерактивній взаємодії учнів і викладачів в процесі навчання, надання учням можливості самостійної роботи з освоєння вивченого матеріалу. І, звичайно ж, цей спосіб навчання дає можливість навчатися тим, хто в силу певних причин не може це робити в масових установах. Отже, розвиток дистанційних технологій навчання є дуже важливим напрямом в системі освіти, особливо професійно-технічній та інклюзивній освіті.

Список використаних джерел

1. Концепція діяльності Українського Центру Дистанційної Освіти Національного технічного університету “Київський політехнічний інститут”, - Київ, 2000: [Електронний ресурс] — Режим доступу:<http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>
2. Стефаненко П.В. Дистанционное обучение в высшей школе: – Моногр. – Донецк: ДОННТУ, 2002. – 397 с.
3. Биков В.Ю. Дистанційна освіта – перспективний шлях до розвитку професійної освіти. // Педагогічна газета. – 2001. - №1. – 5 с.

*Обиденнова Єлизавета Володимирівна,
студентка 2 курсу факультету
автоматизації і інформаційних
технологій Київського національного
університету будівництва і архітектури
Науковий керівник:*

*Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійного навчання
Київського національного університету
будівництва і архітектури*

FISHBONE (ФІШБОУН) ЯК СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ В ОСВІТІ

Гуманістична спрямованість сучасної освіти полягає у розвитку здобувачів їх особистісних якостей, їх креативності, активності,

ініціативності, самостійності . Досягнення такої мети залежить від змісту і методики навчання майбутніх фахівців. Метод фішбоун є одним з таких інноваційних методів навчання.

Фішбоун (з англ. означає «рибна кістка» або «скелет риби») – це один з найбільш ефективних методів, який можна використовувати тоді, коли необхідно встановити причинно-наслідкові зв'язки між об'єктом аналізу і факторами, здійснити обґрунтований вибір, розвинути навички роботи з інформацією, навчити вирішувати проблеми тощо. Метод створений японським вченим Каора Ісікава який запропонував його у 1952 році як доповнення до існуючих методик логічного аналізу та покращення якості процесів у промисловості Японії, а також спрямований на розвиток критичного мислення учнів в наочно-змістовній формі [1].

Сьогодні метод “риб'ячої кістки” або “риб'ячого скелету” знайшов своє використання і в освіті.

В основі Фішбоуна лежить схематична діаграма у формі риб'ячого скелета. Схема Фішбоун є графічним зображенням, що дозволяє наочно продемонструвати і визначити у процесі аналізу причини конкретних подій, явищ, проблем і відповідні висновки або результати обговорення.

Цей метод дозволяє:

організувати роботу учасників в парах або групах;

розвивати критичне мислення;

візуалізувати взаємозв'язку між причинами і наслідками;

ранжувати фактори за ступенем їх значущості.

За допомогою схеми можна знайти рішення з будь-якої розглянутої складної ситуації, при цьому виникають щоразу нові ідеї. Ефективним буде її застосування під час «мозгового штурму».

Схема Фішбоун може бути складена заздалегідь. Її можна зробити на ватмані або на дошці із кольоровими технічними засобами.

Залежно від вікової категорії учнів, бажання і фантазії вчителя схема може мати горизонтальний або вертикальний вигляд. Для молодшого шкільного віку підійде більш природна форма риби – горизонтальна. По завершенню її заповнення разом з учнями можна зобразити фігуру вздовж скелета і загадати бажання, щоб золота рибка і надалі допомагала вирішити будь-яку життєву проблему.

Схема включає в себе чотири основні блоки, представлені у вигляді голови, кісток та хвоста риби. Кожна з них відповідає за конкретні складові:

голова – тема, питання або проблема, що підлягає аналізу;
верхні кістки (або ті, що розміщені з правого боку при вертикальному положенні схеми) – основні поняття теми та причини виникнення проблеми;

нижні кістки (або ті, що розміщені з лівого боку при вертикальному положенні схеми) – факти, що є підтвердженням певних причин чи понять, вказаних у схемі;

хвіст – відповідь на поставлене питання, висновки.

Найважливіші поняття треба розміщувати ближче до голови. Всі записи повинні бути короткими, точними, лаконічними і відображати лише суть понять.

Схема Фішбоун може бути використана в якості окремо застосовуваного методичного прийому для аналізу будь-якої ситуації, або виступати стратегією цілого уроку. Найефективніше її застосовувати під час уроку узагальнення і систематизації знань, коли матеріал по темі вже пройдено і необхідно привести всі вивчені поняття в струнку систему, що передбачає розкриття і засвоєння зв'язків і відносин між її елементами. Роботу щодо заповнення схеми можна проводити в індивідуальній чи груповій формі.

Важливим етапом застосування технології Фішбоун є презентація отриманих результатів заповнення. Вона повинна підтвердити комплексний характер проблеми у взаємозв'язку всіх її причин і наслідків. Іноді при заповненні схеми учні стикаються з тим, що причин обговорюваної проблеми більше, ніж аргументів, які підтверджують її наявність. Це виникає внаслідок того, що припущень і в житті завжди більше, ніж підтверджуючих фактів. А тому деякі нижні кісточки можуть так і залишитися незаповненими. Далі в ході уроку вчитель самостійно визначає дії – пропонує або і далі досліджувати проблему, або спробувати визначити її рішення.

Оволодівши технологією Фішбоун, вчитель може з успіхом її застосовувати на будь-якому уроці. Найбільш популярною вона є серед вчителів-філологів або істориків. Етап уроку із застосуванням методу Фішбоун набуває дослідний характер[1].

Отже, використання технології Фішбоун розвиває навички:
роботи індивідуальної та групах,
аналізу дій, тексту, ситуацій, зображень,
виділяти основні проблеми і шукати їх причини,

узагальнювати і робити висновки.

Отже, шляхом використання даного методу, досягається головна мета методу – стимулювати творче і розвивати критичне мислення учнів, що відповідає головній задачі сьогоднішньої професійної .

Список використаних джерел

1. Технологія розвитку критичного мислення при викладанні спецдисциплін (метод «Фішбоун» - скелет риби). URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-tehnologia-rozvitku-kriticnogo-mislenna-pri-vikladanni-specdisciplin-metod-fisboun-skelet-ribi-74749.html>

***Осипюк Дмитро Вікторович,**
студент 2 курсу факультету
автоматизації і інформаційних
технологій Київського національного
університету будівництва і
архітектури;*

***Рябчун Кирило Юрійович,**
студент 2 курсу факультету
автоматизації і інформаційних
технологій Київського національного
університету будівництва і
архітектури;*

Науковий керівник:

***Корчова Галина Леонідівна,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійного
навчання Київського національного
університету будівництва і
архітектури*

МІЖНАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Освітня реформа актуалізує проблему гуманізації відносин у шкільному середовищі, зокрема у системі вчитель – учень – учень, та міжособистісної взаємодії школярів поза ним. Особливої уваги потребує

профілактика жорстокості й насилля, які від початку 90-х років ХХ ст. і дотепер набули ознак тенденції і поширюються не тільки у сфері міжособистісних і внутрішньогрупових відносин, але й у мережевих системах сучасного інформаційного суспільства. Такі факти класифікуються як булінг та мобінг. Кількість їх жертв щорічно зростає. Проблема вийшла за межі взаємин міжособистісного рівня і локального характеру та набула ознак глобальності і значного соціального резонансу [1].

Особлива роль у запобіганні та протидії насиллю у підлітковому середовищі відводиться організації ефективної виховної роботи в школі та класного керівництва, соціального педагога, практичного психолога.

Профілактична робота передбачає діагностику (прямий або опосередкований збір відповідної інформації щодо проявів булінгу у шкільному колективі), цілеспрямовані заходи (налагодження системи виховної роботи зі школярами з використанням інтерактивних форм роботи та застосування методів арт-терапії для зняття агресії і реабілітації жертв булінгу; обговорення проблеми булінгу у класах, на загальношкільних і батьківських зборах; запровадження медіації; навчання шкільного персоналу стратегіям профілактики цькування і втручання при виникненні насильства серед дітей); моніторинг ситуації [1].

Першу експериментальну програму щодо боротьби зі цькуванням запропонував Д. Ольвеус у 1982-1984 рр. Вона пройшла апробацію в 42 норвезьких школах. Моніторинг її ефективності здійснювався через вісім і двадцять місяців після закінчення цього експерименту. Упровадження програми в освітні установи відбулося у законодавчому порядку в масштабах всієї країни.

У Великобританії упроваджено програму Д.Таттума. Структурно вона складається з трьох етапів реалізації: робота з кризою (кризове втручання), інтервенція і профілактика. Стадія профілактики передбачає проведення спеціальних уроків або курсів-модулів, що навчають адекватної поведінці у ситуації цькування і конфлікту (Tattum, 1997).

В Австрії розроблено та упроваджено модель «служби підтримки учнів» (Н. Cowie і S.Sharp, 1996). У відповідності до неї учні на добровільних засадах навчаються за програмою тренінгів розвитку здібностей до емпатії й конструктивного вирішення конфліктів; шкільна адміністрація надає їм ресурси і повноваження для роботи з агресорами та

жертвами цькування. Подібна форма роботи служить поширенню психологічної культури.

З метою зменшення агресивності і булінгу у навчальному закладі можна також запровадити тренінги асертивної поведінки. У різних формах роботи необхідно докладати зусиль для подолання егоцентризму, формування та розвитку у школярів загальнолюдських і моральних цінностей, критичного мислення, толерантності у ставленні до індивідуальних відмінностей різних людей, навичок безконфліктного та конструктивно розв'язання міжособистісних проблем. З цією метою можна використувувати соціально-інтерактивний театр і форум-театр як інтерактивні форми профілактики соціальних проблем, а також соціальне проектування, тьюторство [1].

В Україні важливою подією щодо профілактики булінгу стало ухвалення Верховною Радою Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» (№ 8584 від 18 грудня 2018 року) [2].

Законом внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Цей Кодекс доповнено новою статтею 173⁴, якою встановлено відповідальність за булінг, а також приховування випадків булінгу педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником, керівником, або засновником закладу освіти, у вигляді накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

За скоєне правопорушення батькам винних, відповідно до ст. 173⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення, доведеться сплатити від 850 до 1700 гривень (50-100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), а якщо скоєне вдруге або ж групою осіб – штраф сягатиме до 3400 гривень (100-200 неоподаткованих мінімумів), або ж від 40 до 60 годин виправних робіт.

Якщо правопорушення вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від 14 до 16 років, їхніх батьків або опікунів каратимуть штрафом до 1700 гривень або громадськими роботами на строк до 40 годин.

Законом визначено механізми протидії цьому явищу, серед яких: покладання на засновника закладу освіти здійснення контролю за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу; на керівника закладу освіти – затвердження та оприлюднення

плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу, розгляд заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків, законних представників, інших осіб та видання рішення про проведення розслідування.

Законом також передбачено зобов'язання закладів освіти забезпечувати на своїх веб-сайтах відкритий доступ до правил поведінки здобувача освіти в закладі освіти, плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу, порядку подання та розгляду заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків тощо.

Законом внесено зміни до статті 73 Закону України «Про освіту», якими Освітньому омбудсмену надається право: здійснювати перевірку заяв про випадки булінгу в закладі освіти, повноту та своєчасність заходів реагування на такі випадки з боку педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, керівництва та засновника закладу освіти; отримувати інформацію від центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки щодо загального числа випадків булінгу у закладах освіти за визначений період.

В Україні Український інститут дослідження екстремізму та Інформаційне агентство «Главком» за підтримки Уповноваженого президента України з прав дитини презентували спеціальний проект з протидії булінгу в школі «Стоп шкільний терор» («Безпечна школа»). Працює Національна дитяча лінія довіри (за коротким номером 116-111). Упроваджується Програма «Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти» (Укладач Е. Воронцова).

У 2017 році створено Управління ювенальної превенції, що є результатом виконання «Пекінських правил», ухвалених Генасамблеєю ООН, де чітко вказано, що в правоохоронній системі мають бути «дитячі» поліцейські, які добре володіють законодавством, пройшли відповідну підготовку та працюють з дітьми, що вчинили правопорушення або стали свідками, жертвами злочину. В навчальних закладах реалізується проект «Школа і поліція».

Список використаних джерел

1. Алексеенко Т. Явища мобінгу та булінгу в стосунках групи і особистості / Т. Алексеенко. Шлях освіти. 2012. №2. С. 12-16.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>

*Ошийко Марія Анатоліївна,
студентка групи ПБП-18-4
ННІ права Університету ДФС
України*

Науковий керівник:

*Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання КНУБА*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах питання організації вищої освіти в Україні потребує все більшого вдосконалення та розвитку. Сучасний стан вищої освіти в нашій країні потребує розумного реформування з метою зближення з європейським освітнім і науковим простором. Таке реформування неможливе без урахування світових освітніх тенденцій, зокрема, Болонського процесу. Саме тому дана тема є досить актуальною та необхідною на сьогоднішній день.

Значний внесок у висвітлення та розуміння основних положень Болонської декларації та їх адаптацію до вітчизняної вищої освіти зробили В. Г. Кремень, В. П. Андрущенко, М. З. Згуровський, В. С. Журавський, В. В. Грубінко, Я. Я. Болюбаш та інші науковці. Актуальними є й позиції зарубіжних дослідників, які висвітлюють специфіку реалізації Болонського процесу в освітньому просторі західноєвропейських країн, США та Росії. Серед них звернемо увагу на праці Б. Брок-Уотне, Г. Веррі, Т.Р. Джонса, З. Соріна, Д. Капогроссі, В. Касевича, А. Козмінські, Ван дер Венде та інших [1, с. 71].

Запровадження Болонського процесу в Україні є досить позитивним явищем, оскільки це сприяє модернізації освітнього процесу відповідно до європейських вимог та стандартів. На практиці ж, Болонська ініціатива забезпечить визнання українських дипломів в Європі, підвищення кваліфікації викладачів, а також загальної якості навчального процесу. Звичайно ж, впровадження принципів Болонського процесу в систему

вищої освіти України є доволі складним та тривалим явищем, що включає в себе низку проблем.

Болонський процес ґрунтується на відповідних принципах, реалізація яких в сучасних умовах розвитку нашої держави викликає низку труднощів [3, с. 166].

Болонською системою передбачений такий принцип, як принцип автономії. Відповідно до даного принципу, вищі навчальні заклади повинні бути повністю незалежні від держави. Як бачимо, в Україні на сьогоднішній день саме державні вищі навчальні заклади є досить популярними.

Наступним принципом Болонського процесу можна назвати спрямованість на самостійність студентів, їх саморозвиток та самоорганізацію. Звідси випливає, що відвідування лекцій, семінарів і практичних занять не обов'язковим, якщо студент в змозі впоратись матеріалом сам. В Україні ж, дані заходи не передбачаються на практиці і поки що не розроблюються.

Також до принципів Болонського процесу можна віднести сталість шкали оцінювання. В українських вищих навчальних закладах ми спостерігаємо суперечливість оцінювання у кредитно-модульній системі, тобто різні вимоги та систему оцінювання.

Ще одним принципом Болонського процесу можна назвати вибірковість навчальних дисциплін. Але часткове впровадження даного принципу в українську освітню систему не дало поки що бажаних результатів [4, с.85].

Також проаналізувавши низку наукових джерел, можна сказати, що проблеми виникають не лише із системи вищих навчальних закладів, а ще й набагато раніше. Для ефективного впровадження принципів Болонського процесу в Україні слід також паралельно реформувати систему середньої школи. Це стосується, насамперед, застосування принципів та ідей Болонського процесу ще у молодших класах школи, що у подальшому зможе забезпечити якісніший рівень освіти в Україні.

Ще однією перепоною на шляху до реалізації принципів Болонської системи в Україні виступає недостатній рівень мобільності професорсько-викладацького складу, а також проблема комп'ютеризації вищих навчальних закладів в Україні [2].

Отже, можна дійти висновку, що втілення та реалізація принципів Болонської системи в Україні характеризується складністю, має низку

труднощів та проблем. Зрозуміло, що для того аби наблизити і адаптувати освітню систему України до принципів Болонського процесу необхідні певні реформування в даній сфері, а також залучення провідних науковців.

Список використаних джерел:

1. Батечко Н. Г. Болонський процес в Україні: пріоритетні завдання адаптації та виклики сучасності. *Наукові записки*. 2016. № 121 (I). - С. 70-75.
2. Болонський процес в Україні. URL: <https://studfiles.net/preview/5264277/> (дата звернення: 06.10.2019)
3. Вертегел В. Л. Вимоги Оболонської хартії в українській освітній системі. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2015. № 37. - С. 166-170.
4. Павлова І. В. Проблемні аспекти реалізації принципів Болонського процесу в системі вищої освіти України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2017 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. - С. 87–91

***Пічкур Владислав Романович**
студентка групи ПНК-51, Київського
національного університету
будівництва та архітектури
Науковий керівник:
Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри основ професійного
навчання*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ

Вивчення питання впровадження електронних підручників у навчанні студентів вищих навчальних закладів. Застосування мультимедійних засобів на заняттях дозволяє підвищити не тільки інтерес до навчання, але й отримати задоволення. Навчальні комп'ютерні програми і електронні підручники дають можливість кожному студенту підвищити кваліфікацію незалежно від рівня його підготовки, брати активну участь у навчальному процесі, індивідуалізувати свій процес навчання, здійснювати самоконтроль.

Дослідження показали, що одним із ефективних засобів навчання є електронний підручник. Широке впровадження електронних підручників зробить контент доступним. Електронний підручник має сучасний дизайн і відповідає ергономічним вимогам до комп'ютерних засобів навчання.

Перше, – це можливість включати в них сучасні (у тому числі мультимедійні) способи подання інформації, у вигляді навчальних програм, що використовують, у тому числі засоби анімації.

Друге, – можливість включати інтерактивні засоби контролю знань для перевірки, у тому числі і для самоперевірки, і третє, при сьогоdnішньому складному стані з підручниками, електронну версію легко "скинути" на диск або флешку і користуватися ними на домашньому комп'ютері. Якщо при цьому підручник покласти на сервер дистанційної платформи, то до нього може бути забезпечений необмежений доступ. Студенти починають одержувати задоволення від самого процесу навчання, незалежно від зовнішніх мотиваційних факторів. Цьому сприяє і той факт, що при застосуванні інформаційних технологій на семінарських і практичних заняттях зі студентами, на час навчання комп'ютеру передані окремі функції викладача. А комп'ютер може виступити в ролі терплячого педагога - репетитора, що здатний показати помилку і дати правильну відповідь, і повторювати завдання знову і знову, не виражаючи при цьому ні роздратування, ні досади.

Загальна мета створення електронних навчальних посібників – підвищення ефективності процесу засвоєння знань і поліпшення якості навчання студентів. На заняттях електронні навчальні посібники можна використовувати як додаткові навчальні засоби, що дозволяють методично правильно організувати контрольовану викладачем самостійну роботу студентів.

Проблеми, пов'язані з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання у середній і вищих навчальних закладах, досліджували такі науковці: В.Н. Агєєв, Н.В. Апатова, А.І. Башмаков, І.А. Башмаков, В.Ю. Биков, Л.В. Брескіна, А.Ф. Верлань, І.Г. Вєтрова, Є.Ф. Вінниченко, В.П. Горох, Ю.В. Горошко, А.М. Гуржій, О.В. Данилова, Ю.О. Дорошенко, М.І. Жалдак, Ю.О. Жук, І.С. Іваськів, М.Я. Ігнатенко, Л.Х. Зайнутдінова, С.І. Карп, В.І. Клочко, О.В. Кохан, Г.М.Кравцов, В.В. Лапінський, О.В. Лемент, С.О. Лещук, М.С. Львов, Ю.І. Машбиць, Н.В. Морзе, К.О. Осєнков, А.В. Осін, А.В. Пєньков, С.А. Раков, Ю.С. Рамський, В.Г. Рєдько, О.В. Рєзіна, І.В. Роберт, В.Д. Руденко, М.Л. Смульсон, О.В. Співачковський, О.Б. Тищенко, Ю.В. Триус, А.Ю. Уваров, В.Д. Шарко, М.І. Шут та ін.

Дидактичні та психологічні аспекти застосування сучасних інформаційних технологій навчання знайшли відображення в роботах В.П. Безпалька, В.П. Зінченка, В.С. Ледньова, В.Я. Ляудіса, Ю.І. Машбиця, О.О. Леонтєва, А.М. Пеникала, В.В. Рубцова, В.Ф. Паламарчук, Л.Н. Прокопенка, Н.Ф. Тализіної, О.К. Тихомирова та ін. Дослідження щодо врахування психологічних особливостей навчальної діяльності студентів, закономірностей формування умінь і навичок здійснювали А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанський, В.В. Давидов, Л.В. Занков, Г.С. Костюк, В.А. Крутецький, І.Я. Лернер, В.А. Попков, В.В. Сериков, С.Д. Смирнов, Ю.Г. Фокін, І.Ф. Харламов, М.М. Шахмаєв та ін.

Питання, пов'язані з впровадженням електронних бібліотек досліджували такі науковці: А. Б. Антопольский, Ф. С. Воройский, Т. В. Майстрович, В.М. Саух, О.М. Спірін, В.А. Резніченко та ін.

Формування цілей та завдання статті. Завдання – донести до користувача позитивні аспекти дистанційного навчання. Ціль – спрощення доступу до необхідних матеріалів, підвищення інтересу до навчання.

На сучасному етапі набувають масового характеру інформаційні інтелектуальні процеси. Період глобалізації суспільства вимагає нових поглядів та підходів до організації навчального процесу. Однією з перспективних форм організації навчання є дистанційна освіта.

Дистанційне навчання – нова організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання учня. Середовище навчання характеризується тим, що учні в основному, а часто і зовсім, віддалені від викладача в просторі і (чи) у часі, у той же час вони мають можливість у будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації. Важливою та необхідною складовою організації дистанційної освіти є електронні підручники.

Електронний підручник – це навчальне електронне видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), в якому рівнозначно та взаємопов'язано за допомогою відповідних програмних засобів існує текстова, звукова, графічна та інша інформація, що забезпечує безперервність і повноту дидактичного циклу процесу навчання, служить для групового, індивідуального або індивідуалізованого навчання, відповідає навчальній програмі та призначене для використання у навчальному процесі.

На відміну від друкованого підручника, електронний підручник повинен розроблятися таким чином, щоб він зміг забезпечити:

- більш детальну структурування змісту курсу;

- інтерактивність (у тому числі зручність навігації) – можливість зміни подання матеріалу залежно від дій учня, а також можливість зміни траєкторії навчання;

- гіпертекстову структуру теоретичного матеріалу (посилання на визначення), а також логічну структуру викладу (послідовність, взаємозв'язок частин);

- використання ілюстративних матеріалів – різноманітних малюнків і картинок, анімації та інших мультимедійних додатків;

- використання різних практичних і контрольних завдань для закріплення знань, контролю і оцінки отриманих знань, вбудованих в електронний підручник (тести, вправи, творчі, індивідуальні та групові завдання тощо);

- наявність системи гіперпосилань на різні електронні освітні матеріали (літературні та наукові джерела, електронні бібліотеки, словники, довідники та інші наукові ресурси, розміщені в мережі Інтернет).

Електронний підручник доповнює звичайний та є особливо ефективним у випадках, коли він:

- забезпечує практично миттєвий зворотний зв'язок;

- допомагає швидко знайти необхідну інформацію, пошук якої в звичайному підручнику ускладнений;

- істотно заощаджує час при багаторазових звертаннях до гіпертекстових пояснень;

- разом з коротким текстом – показує, розповідає, моделює тощо;

- дозволяє швидко перевірити знання по визначеному розділу.

Електронна книга покликана не замінити друкований посібник, а доповнити його за рахунок подання навчального матеріалу в іншому вигляді – за допомогою акцентів на ключових поняттях, тез та опорних схем, використання інтерактивних завдань, великої кількості мультимедійного ілюстративного матеріалу.

Сьогодні існує багато засобів для створення електронних підручників, які можна розділити на групи, наприклад, використовуючи комплексний критерій, що включає такі показники, як призначення і функції, вимоги до технічного забезпечення, особливості застосування. Відповідно до зазначеного критерію можлива така класифікація електронних підручників:

- традиційні алгоритмічні мови;

- інструментальні засоби загального призначення;

- мультимедійні засоби;

- гіпертекстові засоби.

Висновки. Стрімкий процес інформатизації відкриває в освіті шлях електронним підручникам. Сучасні методи представлення інформації в комп'ютерах містять в собі не тільки текст, малюнки, графіку, креслення, але й звукові та відеофрагменти, які забезпечують кращу наочність підручника.

Електронний підручник – це навчальний програмний засіб, створений на високому науковому і методологічному рівні, який повністю відповідає програмі і змісту навчальної дисципліни, забезпечує безперервність і якість процесу навчання за умови здійснення інтерактивного зворотного зв'язку.

Переваги користування електронним підручником, такі:

1. При викладенні теоретичного матеріалу: можливість демонстрації графічних зображень; можливість вибору попереднього матеріалу та повторення необхідного для засвоєння.

2. Під час практичних занять є можливість зробити практичну роботу декілька разів для повного розуміння та надбання навичок застосування теоретичних знань; використовувати «моментальні» тести для засвоєння основних понять розділів.

3. При самостійній роботі є можливість повторення користувачем складних для засвоєння частин; можливість необмеженого проходження навчальних тестів та виконання практичних робіт до повного засвоєння навчального матеріалу.

Плахотнюк Володимир Віталійович, 5 курс, група ФМА-19-1 ННІ ФБС, УДФСУ, м. Ірпінь

Науковий керівник:

Калениченко Руслан Арсенович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри основ професійного навчання КНУБА

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Явища глобалізації та інтеграції охоплюють різноманітні сфери суспільної діяльності (фінанси, промисловість, політика, наука, освіта,

культура тощо). Вища освіта сьогодні має відповідати на виклики часу, втілюючи нові вимоги, тенденції, ідеї у нових освітніх технологіях, формах і структурах, методах і засобах професійної підготовки фахівців.

В умовах євроінтеграції України, необхідно впровадити європейські норми і стандарти в освіті і науці. Дані кроки повинні бути спрямовані на зміцнення в Україні європейської культурної ідентичності і посилення інтеграції в загально-європейське інтелектуально-освітнє середовище. Особливо важливим є виконання сумісних культурних, наукових і освітніх проектів, залучення українських педагогів, учених і фахівців до загальноєвропейських програм наукових і освітніх досліджень [1].

Варто зазначити, що на сьогодні першочерговим завданням української вищої освіти є якнайшвидша адаптація до єдиних європейських освітянських критеріїв і стандартів.

Н. Мирна говорить про те, що у зв'язку з процесами європейської інтеграції особливого значення набуває регіоналізація, що вимагає від країн-членів ЄС вироблення спільних підходів до регіонального розвитку, застосування відповідних механізмів формування та реалізації регіональної політики на загальноєвропейському та національному рівнях [2].

Головна мета вищої освіти сьогодні - забезпечення потреб держави у високо кваліфікованих, професійно-мобільних, конкурентоспроможних на ринку праці фахівцях, готових виконувати складні професійні функції та завдання, із широким світоглядом, професійним мисленням і творчим потенціалом, здатних до безперервного навчання і продукування нових знань, з навичками злагодженої та конструктивної колективної роботи у нових (інколи доволі складних) умовах або непередбачуваних ситуаціях, оперативного розв'язання можливих проблем [3].

Л. А. Овсянкін виокремлює провідні принципи розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції, а саме [4, с. 382]: демократизації і варіантності вищої освіти; універсальності вищої освіти; відповідності вищої освіти світовим стандартам; добровільності та діалогічності; гармонійної організації освітнього середовища; стимулювання студентів до філософствування, рефлексії, пізнання самого себе тощо.

Усвідомлення науковою спільнотою потреби комплексного підходу до вивчення освіти підштовхнуло українських дослідників (А. Фурман, В. Огнев'юк) до розробки нового наукового напрямку – освітології, що базується на інтеграції ряду наук. Розвиток освітології, зазначає С.

Сисоева, дозволяє проаналізувати освітні процеси на міждисциплінарному й мультидисциплінарному рівнях, виявити доміанти розвитку освіти, чинники, що впливають на функціонування сфери освіти, її підсистем, а також механізми взаємодії та взаємовпливу інститутів освіти з іншими соціальними інститутами [5, с.17]. У цьому контексті доречна думка В. Огнев'юка, що найкраще відображає освітологічні вектори дослідження тенденцій розвитку національної освіти: «Освітологія покликана зосередитися на дослідженні сучасної освіти як цілісного суспільного феномену, чинниках, що впливають на її розвиток та зумовлюють вплив освіти на розвиток сучасної ... цивілізації освіти і науки, цивілізації людини нового еволюційного рівня – Людини освіченої (Homo educatus)» [6 с. 161].

Л. Грицаєнко, досліджуючи євроінтеграційні утворення, акцентує увагу на тому, що ЄС характеризують як «інтеграційне утворення наднаціонального характеру, який проявляється в діяльності інститутів ЄС та механізмі прийнятті рішень». Напрями європейської освітянської інтеграції на прикладі педагогічних систем Франції, Німеччині, Іспанії, Великобританії розглянуто у монографії Т. Левченко «Європейська освіта: конвергенція та дивергенція». На основі порівняльного конвергентного та дивергентного аналізу розвитку педагогічних систем, спільних принципів, теорій, концепцій, моделей керування, цінностей, національної специфіки в організації середньої, професійної та вищої освіти зроблено висновок про спільні універсальні тенденції. Такими автор вважає гуманізацію освіти, орієнтацію на загальнолюдські цінності, спільні підходи й напрями реформування та модернізації освіти; децентралізацію в керівництві освітою, зміни в механізмі менеджменту навчального закладу; структурні зміни та подальша інтеграція між різними рівнями освіти. Спільною є мета побудови освіченого суспільства, центром якого є гуманістично вихована особистість, створення умов для її розвитку, самоосвіти, самореалізації впродовж життя. Спільним, зазначає автор, є зміни орієнтації освіти з технократичної та гуманістичну, відмова від технологій на користь варіативності залежно від індивідуальних можливостей учня; концепції безперервної та інтегрованої освіти [1].

Отже, створення високоефективної і рентабельної освіти в Україні є, перш за все, вимогою сучасного часу і реальною потребою нашого суспільства. На сучасному етапі Україна досягла розширення доступу до отримання вищої освіти і досягнення рівня, відповідного світовим стандартам, що сприятиме найбільш повному задоволенню освітніх потреб наших громадян.

Список використаних джерел

1. Гриневич Л. М. Вітчизняна педагогічна теорія про розвиток освіти в Україні у контексті євроінтеграційних процесів / Л. М. Гриневич. // Педагогічний процес: теорія і Практика. – 2015. – №1. – С. 5–10.
2. Артикуца Н. В. Освітні інновації у контексті євроінтеграційних процесів / Н. В. Артикуца. // Болонський процес і вища освіта в Україні та Європі: проблеми й перспективи. – 2007. – С. 15–23.
3. Мирна Н. В. Сучасні тенденції регіоналізації та їх роль в європейських інтеграційних процесах [Електронний ресурс] / Н. В. Мирна. // Державне будівництво. – 2013. – № 1. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/doc/5/05.pdf>
4. Овсянкіна Л. А. Перспективи розвитку сучасної освіти у контексті євроінтеграції / Л. А. Овсянкіна // Вища освіта України – Додаток 2 до №3, том I (26). – 2011. – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – 700 с. – С. 382.
5. Сисоєва С. О. Порівняльна педагогіка в контексті розвитку освітології / С. О. Сисоєва // Освітологія. – 2014. – №3. – С.17-22.
6. Освітологія: витоки наукового напрямку: монографія / В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа та ін.; за ред. В. О. Огнев'юка. – К.: Едельвейс, 2012. – 334 с.

Поліщук Юлія Вадимівна,

студентка 2 курсу факультету автоматизації і інформаційних технологій КНУБА;

Макаров Ілля Миколайович,

студент 2 курсу факультету автоматизації і інформаційних технологій КНУБА

Науковий керівник:

Корчова Галина Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійного навчання КНУБА

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

За соціологічними даними до 40% українських підлітків потерпає від насильства у школах. Існуючий стан розвитку булінгу в закладах освіти та

групах ровесників поза ними актуалізує проблему профілактики даного діяння з боку педагогів.

Профілактична робота передбачає діагностику (прямий або опосередкований збір відповідної інформації щодо проявів булінгу у шкільному колективі), цілеспрямовані заходи (налагодження системи виховної роботи зі школярами з використанням інтерактивних форм роботи та застосування методів арт-терапії для зняття агресії і реабілітації жертв булінгу; обговорення проблеми булінгу у класах, на загальношкільних і батьківських зборах; запровадження медіації; навчання шкільного персоналу стратегіям профілактики цькування і втручання при виникненні насильства серед дітей); моніторинг ситуації [1].

З метою зменшення агресивності і булінгу у навчальному закладі можна також запровадити тренінги асертивної поведінки. У різних формах роботи необхідно докладати зусиль для подолання егоцентризму, формування та розвитку у школярів загальнолюдських і моральних цінностей, критичного мислення, толерантності у ставленні до індивідуальних відмінностей різних людей, навичок безконфліктного та конструктивно розв'язання міжособистісних проблем. З цією метою можна використувувати соціально-інтерактивний театр і форум-театр як інтерактивні форми профілактики соціальних проблем, а також соціальне проектування, тьюторство [1].

В Україні важливою подією щодо профілактики булінгу стало ухвалення Верховною Радою Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» (№ 8584 від 18 грудня 2018 року) [2].

Законом внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Цей Кодекс доповнено новою статтею 173⁴, якою встановлено відповідальність за булінг, а також приховування випадків булінгу педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником, керівником, або засновником закладу освіти, у вигляді накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

За скоєне правопорушення батькам винних, відповідно до ст. 173⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення, доведеться сплатити від 850 до 1700 гривень (50-100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), а якщо скоєне вдруге або ж групою осіб – штраф

сягатиме до 3400 гривень (100-200 неоподаткованих мінімумів), або ж від 40 до 60 годин виправних робіт.

Якщо правопорушення вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від 14 до 16 років, їхніх батьків або опікунів каратимуть штрафом до 1700 гривень або громадськими роботами на строк до 40 годин [2].

Законом визначено механізми протидії цьому явищу, серед яких: покладання на засновника закладу освіти здійснення контролю за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу; на керівника закладу освіти – затвердження та оприлюднення плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу, розгляд заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків, законних представників, інших осіб та видання рішення про проведення розслідування.

Законом також передбачено зобов'язання закладів освіти забезпечувати на своїх веб-сайтах відкритий доступ до правил поведінки здобувача освіти в закладі освіти, плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу, порядку подання та розгляду заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків тощо.

Законом внесено зміни до статті 73 Закону України «Про освіту», якими Освітньому омбудсмену надається право: здійснювати перевірку заяв про випадки булінгу в закладі освіти, повноту та своєчасність заходів реагування на такі випадки з боку педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, керівництва та засновника закладу освіти; отримувати інформацію від центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки щодо загального числа випадків булінгу у закладах освіти за визначений період [2].

Перше рішення суду в Україні щодо прояву булінгу зафіксовано на початку 2019 року. На батьків дитини, яка цькувала однолітка, накладено штраф у розмірі 850 гривень [3]. Більше того, у період з січня по квітень 2019 року судами розглянуто 56 справ про булінг, з яких: у 29 справах було винесено рішення про накладання стягнення; у 5 випадках – попередження; у 3 випадках – громадські роботи; в 1 випадку – зобов'язання публічно вибачитися; у 20 випадках – штраф.

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» Міністерство освіти і науки України запропонувало нові механізми

протидії булінгу. У кожному закладі освіти розміщено телефони гарячих ліній, куди дитина може зателефонувати та розповісти про цькування. Це ГО «Ла Страда Україна» з протидії насильству в сім'ї або із захисту прав дітей, соціальна служба з питань сім'ї, дітей та молоді, Національна поліція України, Центр надання безоплатної правової допомоги. Більш того, на сайті МОН України представлено програму «Профілактики та подолання булінгу у закладах освіти» [4] та буде підготовлено протягом року онлайн-курс з протидії цькуванню у школах для вчителів.

Отже, в Україні проблемою булінгу активно опікується Уповноважений Президента України з прав дитини (омбудсмен). Український інститут дослідження екстремізму та Інформаційне агентство «Главком» за підтримки Уповноваженого президента України з прав дитини презентували спеціальний проект з протидії булінгу в школі «Стоп шкільний терор» («Безпечна школа»). Працює Національна дитяча лінія довіри (за коротким номером 116-111). У 2017 році створено Управління ювенальної превенції, що є результатом виконання «Пекінських правил», ухвалених Генасамблеєю ООН, де чітко вказано, що в правоохоронній системі мають бути «дитячі» поліцейські, які добре володіють законодавством, пройшли відповідну підготовку та працюють з дітьми, що вчинили правопорушення або стали свідками, жертвами злочину. В навчальних закладах реалізується проект «Школа і поліція».

Список використаних джерел

1. Алексеенко Т. Явища мобінгу та булінгу в стосунках групи і особистості / Т. Алексеенко. Шлях освіти. 2012. №2. С. 12-16.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>
3. В Україні ухвалили перше судове рішення у справі про булінг. URL:
<https://www.radiosvoboda.org/a/news-buling-sud-dity-agresiya/29767938.html>
4. Програма «Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти». URL:
<http://студенти.kiev.ua/2017/08/24/profilaktika-ta-podolannya-bulingu-u-zakladah-osviti/>

*Рябуха Юлія Сергіївна,
Яременко Анастасія Василівна
студентки ЕП-51, будівельного
факультету КНУБА
Науковий керівник:
Калениченко Руслан Арсенович
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри ОПН КНУБА*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ КАДРІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

За останнє десятиліття бізнес-середовище швидко змінювалося. Як наслідок, змінилися вимоги до вмій і навичок працівників, їхньої освіти та професіонального досвіду. З'явилися професії, про які було зовсім невідомо десять років тому – менеджер соціальних медіа, розробник мобільних ігор і додатків, фахівець з аналізу даних, – а ще через кілька років ринок праці знов диктуватиме свої вимоги, створюватиме нові ролі та шукатиме досвідчених професіоналів. Бізнес-індустрії стрімко розвиваються, однак українська вища освіта пасе задніх і досі неспроможна виконувати свій основний обов'язок – задовольняти нагальні потреби ринку праці у висококваліфікованих кадрах.

Стан українського ринку праці підтверджує невтішний факт: кваліфікація випускників, кількість новоявлених фахівців у певних галузях, якість отриманих ними знань і навичок не задовольняють потреб роботодавців [3].

Застарілі стандарти української вищої освіти не встигають за технологічним прогресом, інноваціями та щораз більшим попитом у релевантних фахівцях в індустрії. Освітня система продовжує фокусуватися на лекціях та іспитах, не приділяючи достатньої уваги реаліям практичного професійного життя. На виході маємо два взаємозалежних сектори, які за фактом ніяк між собою не пов'язані: бізнес і вища освіта. Тому навряд чи можна розраховувати на випускників як на майбутніх успішних та ефективних працівників, якщо їхня підготовка базується на застарілих методах і анахронічних освітянських моделях.

Компанії прагнуть залучати до роботи молодих працівників, які можуть генерувати нові ідеї і швидко адаптуватися до змін і нововведень.

Стандартні «пакети» освітніх програм вищих навчальних закладів вже не задовольняють нагальні потреби ринку праці: роботодавцям наразі потрібні не просто інженери, консультанти або фінансові аналітики – на додаток дедалі частіше у переліку вакантних посад трапляються нові назви «гібридних» професій, такі як «інтернет-маркетолог», «нано-медик», «web-дизайнер», «журналіст-блогер», «знавець наукової етики», «віртуальний юрист», «соціальний працівник соціальних мереж». Тож у зв'язку зі стрімким розвитком ринку праці та появою комбінованих «гібридних» професій, наявність експертного досвіду в одній-єдиній сфері вже недостатньо для задоволення потреб сучасної економіки [3].

Рис.1. Рейтинг країн за охопленістю населення вищою освітою, 2015 р.[3]

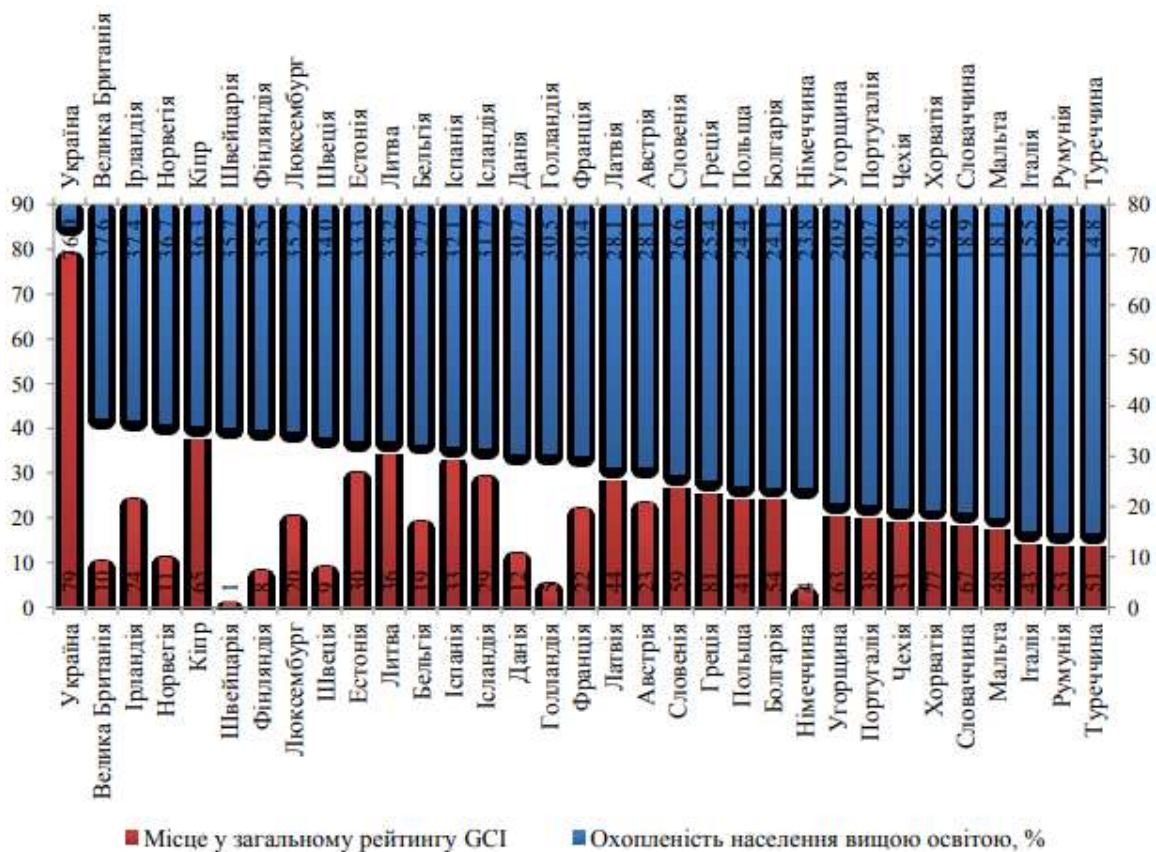

Рис.2. Місце України в рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015-2016 рр. за складника «Вища освіта і професійна підготовка»[3]

Національний ринок праці в Україні характеризується професійно-кваліфікаційним дисбалансом попиту і пропозиції робочої сили. Університети для залучення якомога більше студентів поширюють програми з підготовки державних службовців, менеджерів, керівників, що приваблюють студентів відносною легкістю навчання та обіцяною високою заробітною платою, але, як наслідок, збільшується навантаження таких фахівців на ринок праці, а це, своєю чергою, змушує їх перекваліфіковуватися або погоджуватися набудь-яку суміжну роботу [3].

Про неспроможність українських закладів вищої освіти надавати випускникам запитаний сучасною економікою рівень знань і навичок свідчить той факт, що, враховуючи майже 76-відсоткову охопленість населення вищою освітою, за індексом глобальної конкурентоспроможності (GCI) Всесвітнього економічного форуму Україна за 2015–2016 рр. посіла лише 79-е місце серед 140 країн (Рис. 1). Незважаючи на високі позиції України за рівнем охоплення населення вищою освітою (14-те місце зі 140 країн, після Греції, США, Фінляндії, Німеччини та ін.), її якість залишається низькою (54-те місце), що йде всупереч кількісним показникам (Рис. 2). За наведеним рейтингом найменш розвинутою в Україні є сфера управлінських шкіл (менеджменту, бізнес-шкіл), що призводить до нестачі висококваліфікованих управлінців і неефективності управлінських процесів. Показники професійної підготовки під час роботи вказують на низьку фаховість кадрів і відсутність постійного підвищення кваліфікації та навчання впродовж життя [3].

Невідповідність освітніх послуг потребам ринку праці почала формуватися ще за часів проголошення незалежності України: зростав

попит на представників сфери послуг з визначеними навичками невисокого рівня, переважно практичного спрямування, з базовими знаннями та певним досвідом. У таких умовах фундаментальна університетська освіта втрачала сенс. Засади кооперації між представниками сучасного бізнес-середовища та закладами вищої освіти не формувалися, натомість між ними з'явилася конкуренція за право спрямовувати пріоритети молоді. Сучасні університети повинні змагатися між собою не за кількістю підготовлених фахівців, а за рівнем здобутої ними кваліфікації, запитаністю випускників на ринку праці та показниками працевлаштування [2].

Українська система вищої освіти досі потерпає від пережитків радянського підходу до управління: університети є заручниками державного замовлення, яке ізолює їх від економічних реалій і щораз більше віддаляє від необхідності контактувати з бізнесом і активно реагувати на зміни в економіці. На виході маємо інертну до змін вищу освіту, що видає на гора абсолютно непідготовлених (і практично, і психологічно) до праці випускників. Поза тим, диплом вишу досі є основною вимогою під час працевлаштування, особливо для юристів, медиків, педагогів, менеджерів, фахівців добувної промисловості (інженерів, керівників підприємств). Для уникнення додаткових витрат, пов'язаних із браком необхідних навиків у працівників, бізнес повинен порушити це «мертве море» вищої освіти й інтенсивно просувати свої ідеї до підготовки кадрів.

Глобальний розрив між реальним сектором економіки та освітньою сферою, невідповідність якості кадрів сучасним потребам ринку праці, відсутність розвитку інноваційної діяльності університетів, своєю чергою, призводять до стагнування національної економіки і підривають позиції України в різних міжнародних рейтингах. Модель партнерства ВНЗ і бізнесу в Україні має включати такі напрями [3]:

- Бізнес:
 - ✓ формування діалогу та перспективних напрямів діяльності з університетами, націлених на потреби ринку праці;
 - ✓ Спільна розробка та впровадження затребуваних освітніх програм та ініціатив залучення студентів до практичної діяльності на виробництві.
- Університети:
 - ✓ Зменшення бюрократичного тиску, що перешкоджає налагодженню ефективного діалогу з представниками бізнесу;

- ✓ активне залучення експертів та спеціалістів із індустрії до освітнього процесу.
- Держава:
 - ✓ Забезпечення автономії та фінансової незалежності університетів;
 - ✓ формування державного замовлення на спеціалістів відповідно до нагальних потреб ринку праці;
 - ✓ стимулювання компаній (на основі надання пільг) до спільної науково-дослідної співпраці з університетами в пріоритетних галузях.

Як показало дослідження Світового банку [1], оптимальним віком для виховання найбільш запитаних роботодавцями якостей (навиків роботи в команді, планування, критичного мислення, вирішення проблем, комунікативності тощо) є період до 19-ти років – тобто впродовж студентства. Реформа вищої освіти в Україні – тривалий і трудомісткий процес, а бізнесу треба адаптуватися до змін у реальному часі і просторі. Отримавши доступ до широкої аудиторії університетської молоді, у роботодавця з'являється шанс направити професійний розвиток майбутнього працівника в необхідному напрямі і з більш ефективним розподілом ресурсів.

Список використаних джерел

1. Guerra et al. (2014), Social-Emotional Skills Development across the Life Span: PRACTICE, World Bank. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/970131468326213915/pdf/WPS7123.pdf>
2. Бондаревська К.В., Фоменко А.О. Актуальні проблеми молодіжної зайнятості в сучасних умовах, Сталий розвиток економіки, 2015. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=sre_2015_1_18
3. Покідіна В. Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://cost.ua/files/Universities%20and%20business_report.pdf

*Самойленко Данило,
магістрант ННІ педагогіки,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діяльність майбутнього фахівця є основою для його професійної підготовки відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня зі спеціальності.

Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до професійної діяльності передбачає оволодіння комплексом необхідних знань, умінь та навичок за сферою майбутньої діяльності. У нашому випадку – це навчання дітей різного віку іноземній мові. Проблемним залишається питання визначення рівня готовності майбутнього вчителя іноземної мови до майбутньої професійної діяльності.

Сукупність професійно-обумовлених вимог до сучасного вчителя іноземної мови вітчизняні науковці розглядають як професійну готовність до педагогічної діяльності в умовах навчального закладу сучасного типу. Аналіз наукових джерел свідчить, що готовність до професійної діяльності трактують як складне структурне психічне утворення, [4], цілісний вияв усіх сторін особистості [2, 6], особливий психічний стан [1], суб'єктивний стан та інтегровану якість особистості фахівця, котрий вважає себе здатним і підготовленим до виконання певної діяльності [5], інтегративну особистісну якість і суттєву передумову ефективності професійної діяльності після закінчення закладу вищої освіти [3].

У «Словнику психолого-педагогічних термінів» поняття «готовність» трактується як стан особистості, який дозволяє їй успішно увійти в професійне середовище та швидко розвиватися професійно [7]. Її складовими є, з одного боку, психологічна, психофізіологічна і фізична готовність, а з іншого – науково-теоретична і практична підготовка як основа професіоналізму.

Аналіз стану наукової розробленості проблеми підготовки майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності, дає змогу зазначити, що це складне особистісне утворення, яке поєднує систему мотивів, знання, комунікативні, організаційні та конструктивні вміння, емпатію,

професійно-значущі вольові якості, творчі здібності, здатність до самооцінки результатів професійної діяльності, забезпечуючи результативність фахової підготовки і установку на творче виконання професійних функцій педагога у галузі професійної діяльності – викладання іноземної мови.

Досвід навчальної та педагогічної діяльності автора переконує, що формування готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності передбачає:

- утворення таких необхідних відносин, установок, рис і якостей особистості, що забезпечують можливість майбутньому педагогу свідомо та сумлінно, творчо виконувати свої професійно-педагогічні функції;

- розвиток у них потреби в професійному самовдосконаленні своєї особистості, оскільки рівень підготовки й її реалізація залежить не стільки від того, які знання дав вищий навчальний заклад, скільки від того, як студенти, постійно удосконалюючись, зуміють застосувати отримані знання й уміння на практиці, оптимально використати свої професійні здібності й індивідуально-комунікативні якості для вирішення професійних завдань.

Дослідження Н. Волкової показало, що для виникнення стану готовності у майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності необхідна наявність [3, с. 5]:

- усвідомлення вимог суспільства, колективу, своїх потреб до фахової підготовки;

- усвідомлення мети, вирішення якої приведе до виконання поставленого завдання щодо більш повного засвоєння теоретичних основ обраної спеціальності;

- осмислення й оцінка умов, у яких буде відбуватись професійна діяльність;

- актуалізації досвіду, пов'язаного в минулому з вирішенням навчальних завдань, через діалог зі студентами;

- визначення на основі досвіду й оцінки умов впровадження інноваційних технологій на заняттях з фахової підготовки майбутніх педагогів найбільш вірогідних способів вирішення навчальних завдань;

- прогнозування своєї інтелектуальної й емоційної поведінки, оцінка співвідношення своїх можливостей для реалізації професійних функцій;

- самонавіювання в досягненні поставленої мети.

Виходячи із специфіки фахової підготовки майбутніх вчителів іноземної мови вважаємо за необхідне розглядати їх готовність до професійної діяльності як сукупність мотиваційно-ціннісного, змістово-процесуального, емоційно-вольового та рефлексивно-креативного компонентів (рисунок).

Рисунок. Структурні компоненти готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності

Усі структурні компоненти готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності тісно взаємопов'язані та є наслідком один одного. Успішна мотивація навчання можлива лише за умови наявності певного багажу знань та розвитку сукупності вмінь, вольового зусилля, емоційного настрою, виразності творчих здібностей, які спричиняють успішність протікання навчального процесу. Визначити ступінь готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності покликані оцінка й самооцінка професійної підготовки.

Виходячи із визначення змісту готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності можемо зробити наступні висновки:

– формування готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності – це систематична, цілеспрямована діяльність, успіх якої неможливий без виявлення структурно-змістових і динамічних характеристик особистості, що виступають показниками цього складного особистісного утворення;

– готовність майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності досягається засобами спеціально організованої фахової підготовки у вищому закладі освіти.

На перспективу, необхідним є виокремлення критеріїв та рівнів готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Акімов О. 2014. Психологічна готовність як чинник успішної професійної діяльності державних службовців. Публічне адміністрування: теорія та практика. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_2_18
2. Білан Л. 2013. Професійна педагогічна діяльність. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. № 1. С. 8-11
3. Волкова Н. В. 2017. Готовність до професійної діяльності як показник структурно-змістових і динамічних характеристик особистості майбутнього інженера-педагога у галузі харчових технологій. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_4_4
4. Лозовюк Ю. С. 2013. Психологічна готовність фахівців з туризму до професійної діяльності. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. № 18(3). С. 81-86.
5. Марусинець М. 2012. Професійна діяльність педагога: рефлексивний аспект. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. № 43(1). С. 39-45.
6. Місечко О. 2011. Підготовка вчителя іноземної мови в Україні як предмет історіографічних досліджень. Історико-педагогічний альманах. Вип. 1. С. 61-65.
7. Словник психолого-педагогічних понять і термінів. [URL: <http://osvita.ua/school/psychology/1270>

Tishenko Olena,

*student of the 4nd year of the Faculty of
Automation and Information
Technologies*

*Kiev National University of
Construction and Architecture*

Academic adviser:

*Korchova Galina, Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor*

CHARACTERISTICS OF VOCATIONAL TRAINING METHODS

Specialists in the field of training have long realized that there is no one universal method of teaching - each has its advantages and disadvantages. Therefore, most modern professional training programs are a combination of various methods of submission of material - lectures, video films, business games, modeling, etc.

There are a huge number of methods for developing professional knowledge and skills. They can all be divided into two broad groups: direct on-the-job training and off-the-job training (in the classroom). [1]

The main methods of on-the-job training are: coaching, rotation, apprenticeship and mentoring.

Instruction - explanation and demonstration of methods of work directly in the workplace and can be carried out as a long-time employee of this function, and a specially trained instructor. Instruction is usually short-lived, focused on the development of specific operations or procedures that fall within the professional responsibilities of the student. On-the-job training is an inexpensive and effective means of developing simple technical skills.

Rotation is a method of self-study in which an employee is temporarily transferred to another position in order to acquire new skills. Rotation is widely used by enterprises that require multifaceted workers, ie several professions. In addition to the purely educational effect, rotation has a positive effect on employee motivation, helps to overcome the stress caused by monotonous production functions. This method allows to ensure complete interchangeability

of shop workers and to avoid crisis situations in case of illness, layoffs, sudden increase in volume of work.

Along with these benefits, rotation has one major drawback that must be considered when planning professional training - the high costs associated with losing productivity when moving an employee from one position to another.

Apprenticeships and mentoring are traditional methods of professional training of artisans from ancient times, working alongside the master, young workers have learned the profession. This method is widespread today, especially where practical experience plays an exceptional role in the training of specialists.

On-the-job training is distinguished by its practical orientation, direct connection with the production functions of the employee, as a rule, provides considerable opportunities for repetition and consolidation of the newly learned.

Lecture is traditional and one of the most ancient methods of professional training. During the lecture (which today can be successfully recorded on video and shown to other groups of students), which is a monologue of the instructor, the audience perceives the educational material on hearing. Lecture is an unsurpassed means of teaching a large amount of study material in a short time, allows you to develop a large number of new ideas in one class, make the necessary accents. The lectures are extremely cost effective because one instructor works with tens, hundreds and even thousands of listeners (if video is used). The limitations of lectures as a means of professional training are related to the fact that the listeners are passive participants of what is happening - the lecture does not allow practical actions on the part of the trainees, their role is limited by the perception and independent understanding of the material. As a result of virtually no feedbacks, the instructor does not control the degree of assimilation of the material and can not make adjustments in the course of training.

Consideration of practical situations allows to overcome this error to some extent. This training method involves analysis and group discussion of specific situations. which can be submitted as a video description. Practical situations are based on discussion, group discussion, in which the students play an active role and the instructor directs and supervises their work. Using this method allows the participants of the training program to get acquainted with the experience of other organizations (content of a specific situation), as well as to develop decision-making skills, strategy development.

Business games are the method of learning closest to the real professional activity of the students. The advantage of business games is that by acting as a model of a real organization, they simultaneously allow to significantly shorten the operating cycle and, thus, to show the participants what the final results will lead to their decisions and actions. Business games can be both global (company management) and local (negotiation, business plan preparation). Using this method allows those who are learning to perform a variety of professional functions and thereby expand their own understanding of the organization and the relationships of its employees.

Self-study is the simplest form of study. He needs neither an instructor nor a special facility. Organizations can benefit greatly from self-training by developing and providing employees with effective aids - audio and video cassettes, textbooks, tutorials, training programs.

The main feature of self-study is its individual character. The employee himself can determine the pace of training, the number of repetitions, the duration of training, that is, control the important parameters of the learning process, which are set by other methods. At the same time, individual character deprives self-study of one of the most important conditions of effectiveness - feedback - the learner is given to himself. The development of personal computers and their multimedia applications allows this gap to be largely overcome. [2]

Learning is considered effective when a variety of learning tools are applied and combined, complementing and supporting one another. It is necessary to take into account the disadvantages and advantages of each tool, the psychological characteristics of students and the teacher, the physical parameters of the venue. [3]

REFERENCES

1. Volkova N. P. Pedagogy: A Handbook for Students of Higher Education. K, 2012. 616 p.
2. Fitsula M. M. Pedagogics: A textbook for students of higher pedagogical institutions of education. K, 2002. 456 p.
3. Balayev A. A. Active Methods of Learning. M, 1986. 94 p.

*Черниш Оксана Сергіївна,
студентка 141 групи ВКНЗ
«Коростишівський педагогічний
коледж імені І.Я.Франка»
Житомирської обласної ради
Науковий керівник :
Левченко Світлана Віталіївна,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін.*

ТРАДИЦІЇ ТА ОБРЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ЇХ РОЛЬ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Освіта виховує громадянина і патріота України, прищеплює любов до української мови і культури, повагу до народних традицій. Вона підпорядкована формуванню системи національних інтересів як головних пріоритетів світоглядної культури, вихованню поваги до народів світу. Система освіти має забезпечувати: збереження і продовження української культурно-історичної традиції, виховання шанобливого ставлення до державних святинь, української мови і культури, історії і культури народів, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних відношень; виховання людини демократичного світогляду і культури, яка дотримується прав і свобод особистості, з повагою ставиться до традицій народів і культур світу, національного, релігійного, мовного вибору особистості, виховання культури миру і міжособистісних відношень та інші.

Наукові джерела переконливо доводять, що дитина не знаходиться під постійним виховуючим впливом матеріальної і духовної культури свого народу. Діти не залучаються з раннього віку до культури та історії свого народу, бо не знаходяться під прямим формуючим впливом україномовного середовища. Не використовують повною мірою своїх можливостей заклади народної освіти, хоча протягом останніх років і відбулися значні зрушення в українському шкільництві. Маю на увазі не лише загальний процес демократизації школи, а й виникнення нових концепцій та дисциплін, до яких входить і народознавство.

З перетворенням України на самостійну державу освіта стала власною справою українського народу. Розбудова система освіти, докорінне її

реформування мають стати підґрунтям відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, національного відродження, становлення державності і демократизації суспільства в Україні.

У цей час проблема виховання та освіти підростаючого покоління набуває особливої вагомості, адже від розв'язання її значною мірою залежить майбутнє української держави. Особливо ця проблема стосується морального виховання учнів у початковій школі, адже саме в цьому віці діти починають розуміти, що добре, а що погано, що таке совість, гідність, чуйність, тобто моральні норми.

Моральне виховання — один з найважливіших видів виховання, полягає у цілеспрямованому формуванні моральної свідомості, розвитку морального почуття і навичок моральної поведінки людини відповідно до певної ідеології. Моральне виховання здійснюється на національному ґрунті шляхом засвоєння національних норм і традицій, багатой духовної культури народу, тих моральних норм і якостей, які є регуляторами взаємовідносин у суспільстві, узгодження дій і вчинків людей.

До змісту морального виховання відносять значення та збереження цінних традицій, обрядів та моралі. Вважається, що вони сприятимуть тому, що в більш ефективній формі будуть передаватися підростаючому поколінню способи поведінки й досвіду, вироблені та відпрацьовані в попередні століття. І в середині суспільства формуються нові звичаї, традиції, які втілюються в невід'ємні риси національного образу життя. Вони виявляються в тому, як відзначаються свята та ювілейні дати в родині, школі, суспільстві. Все це грає велику роль в процесі морального виховання дітей.

Народ і виховання – ці два поняття взаємопов'язані, вони не існують одне без одного. Адже так повелося в історії людства, що кожен народ від покоління до покоління передає свій суспільний та соціальний досвід, духовне багатство як спадок старшого покоління молодшому. Саме так створюється історія матеріальної і духовної культури нації, народу, формується його самосвідомість. Народ завжди виступає вихователем молодшого покоління, а виховання при цьому набуває народного характеру.

Одним із найнадійніших способів вивчення спадщини народної педагогіки є аналіз сутності традицій, які зберігалися і передавалися з покоління в покоління через живий досвід, усне спілкування і практику сімейного життя. Традиції у формі масових звичок підтримувались силою

громадської думки і за своєю природою були наділені величезною стійкістю. Педагогічне значення народних традицій полягає в тому, що вони виступають водночас і як результат виховних зусиль народу протягом багатьох віків, і як незамінний виховний засіб. Через систему традицій кожен народ відтворює себе, свою духовну культуру, свій характер і психологію своїх дітей. Стійкість, стабільність традицій не означає їх закостенілості. Кожна епоха вносить у їх зміст свої корективи, розвиває і доповнює старі традиції, заперечує ті, які втратили свою актуальність і суспільну значущість. Тому об'єктивне розкриття сутності традицій, можливе лише з позицій історико-педагогічного підходу і тих суспільних явищ, які мають пряме відношення до народної педагогіки та родинного виховання.

Однією з першооснов усної народної творчості є обряд. Адже саме вона своїм походженням нерозривно пов'язана з обрядом і міфом. Певну частину її становить обрядовий фольклор, тобто примовляння, заклинання, які виконувались під час святково-обрядових дійств і органічно впліталися в структуру обряду.

Обряди нерозривно пов'язувалися з діями, для яких так само характерні стереотипність, повторюваність без змін, але які не мають символічного змісту. Такі дії називаються звичаями. Звичаї невіддільні від обрядів. Наприклад, традиційні звичаї зустрічі Нового року включають в себе такі обряди, як колядування, щедрування, засівання, посипання та ін. Усі вони вливаються в єдиний новорічний обрядовий комплекс і розглядаються як його структурні елементи.

Слід наголосити на необхідності широкого впровадження в практику виховної роботи у школі заходів саме на основі народних традицій та обрядів. Це необхідно тому, що в наш складний час стресів та психологічного перенапруження дитини їй необхідно час від часу це напруження якимось чином знімати, а участь у народному святі чи обряді – один з найкращих видів психологічної релаксації.

Я вважаю, що доцільно проводити низку свят, які розкривають сутність народних традицій та обрядів, на основі яких відбувається моральне виховання молодших школярів. Наприклад, восени можна провести свято під назвою "Ой обжинки, господарю, обжинки". Майже все свято базується на обжинкових піснях та обрядах, пов'язаних з ними. Під час проведення цього свята, діти дістають уявлення про традиції та обряди, якими українці користувалися в минулому, збираючи врожай.

Взимку доречно провести свято "Водіння кози" та обряд щедрування "Маланка", які приурочені до 13 та 14 січня. Основа і свято, і обряду – інсценізовані дії, які супроводжують щедрівками. В них щедрівники бажають господарям багато врожаю, здоров'я тощо. Ці свята також супроводжуються обрядами, наприклад: продаж кози та вихваляння здібностей Маланки. На прикладі свята "Водіння кози" та обряду щедрування "Маланка" в учнів розвивається кругозір, поширюються знання про, традиції та обряди нашого народу, адже ці свята ще використовуються на Волині, Львівщині та Закарпатті, а щедрування відбувається і зараз майже у всіх регіонах України.

Навесні доречно провести свято "А вже весна, а вже красна". Під час проведення такого свята слід використовувати веснянки, гаївки, жарти, пісні-ігри "Шум", "Воротарчик".

Використання весняних обрядових пісень та народних ігор розвивають в учнів почуття прекрасного, естетичний смак, повагу до традицій минулого.

Доречним буде і проведення свят або використання усних журналів, присвячених народним символам-оберегам. Добирати теми необхідно які більш або менш відомі дітям, наприклад: "Хата моя, біла хата", "Хліб наш насущний", "Рослини – символи та обереги", "Українська писанка", "І на тім рушникові..." тощо. Дуже вдало проілюстровано сценарій усного журналу в журналі "Початкова школа" (1998, №8), який розробила О.Московенко.

Виховну роботу з дітьми можна здійснювати також на основі народних ігор. Характерною особливістю народних ігор є навчальні змісти, який подається в ігровій формі. Так, наприклад, гра "Гуси" вчить спритності, уважності, "В гороховій скрині" – знанню українських пісень, віршів та танців, "Редька" – як треба працювати на городі тощо.

Висновки

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, я визначила: особливості формування моральної культури та моральних норм у початковій школі, виявили критерії моральної вихованості молодших школярів; сутність понять "народна педагогіка", "народні традиції" та "обряди", визначили, якими бувають обряди, виділили засоби народної педагогіки, доцільність використання українських народних традицій та обрядовості у моральному вихованні молодших школярів; формування морального виховання у початковій

школі на засадах народних традицій та обрядів здійснюється не тільки у навчально-виховній роботі в школі, але й у повсякденному житті; в цьому допомагає використання українських народних свят, усних журналів, заочних подорожей, проведення систематичних бесід, прогулянок, екскурсій, вечорів питань та відповідей, які при щеплюють молодшим школярам любов до українських народних традицій.

Список використаних джерел

1. Азбука нравственного воспитания / Под ред. И.А.Каирова, О.С.Богдановой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1979. – 318 с.
2. Андриющенко М.Н. Понятие эффективности и его философский смысл: Философские и социологические исследования. – Л., 1971. – 519 с.
3. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1992. – 398 с.
4. Виноградов Г.С. Народна педагогіка. – Иркутск, 1926. – 263 с.
5. Волков Г.Н. Этнопедагогика. – Чебоксары, 1974. – 396 с.
6. Волков Г.Н. Чувашская народная педагогика. – Чебоксары, 1956. – 416 с.

*Шевченко Юлія Сергіївна,
Бурлака Дарина Миколаївна
студентки магістратури групи
«ЕП-51» КНУБА
Науковий керівник:
Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання КНУБА*

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Актуальність розглядань завдань та проблем вищої освіти сприятиме підвищенню якості освіти та подолання кризи в освітньо-культурній сфері.

Основна ідея реформування системи освіти в Україні - це поетапне трансформування системи освіти до європейського простору, підняття престижу вітчизняних дипломів про вищу освіту.

Завдання психології вищої освіти:

1) готувати фахівців із вищою освітою до подальшої самостійної безперервної самоосвіти, озброїти їх методами теоретичного мислення й наукового пізнання;

2) навчити орієнтуватися в потоці інформації, яка нарощує темпи збільшення обсягу;

3) забезпечити умовами для реалізації соціальних прав і свобод кожного студента, надання йому відносно культурно-інформаційної свободи та незалежності з врахуванням напряму професійної підготовки, забезпечення умов для здобуття якісної освіти;

4) виховувати потребу в подальшій самоосвіті та професійному самовдосконаленні [2, с.20].

Перелік проблем сучасної вищої освіти в сучасній Україні, він може бути доповненим і конкретизованим. Проблеми, що стримують розвиток системи вищої освіти в Україні, наступні:

1. Надлишкова кількість навчальних напрямів і спеціальностей.

2. Недостатнє визнання у суспільстві рівня «бакалавр» як кваліфікаційного рівня, його незатребуваність вітчизняною економікою.

3. Загрозлива тенденція до погіршення якості вищої освіти.

4. Розрив зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти та ринком праці.

5. Плутанина у розумінні рівнів «спеціаліст» і «магістр» – оскільки їхня підготовка відбувається за схожими програмами, але акредитуються вони за різними рівнями.

6. Нехтування передовими науковими дослідженнями у закладах освіти, а наявна система наукових ступенів ускладнює мобільність викладачів і науковців у Європі.

7. Неадекватно до потреб суспільства і ринку праці зменшується частка такої ланки освіти, як технікуми і коледжі.

8. Відійшла в минуле система підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, а нової, яка б задовольняла потреби ринкової економіки, не створено.

9. ЗВО не беруть на себе роль методологічних центрів, новаторів, ініціаторів суспільних перетворень, за якими має йти країна [1, с.128-129].

Сучасний ринок праці вимагає конкурентоспроможного фахівця, який відповідає таким вимогам: ґрунтовні професійні знання і вміння, високий рівень самоорганізації, впевненість у собі, готовність ефективно працювати в команді, розвинуті комунікативні, організаторські і творчі здібності, культура мовлення, уміння користуватися сучасними інформаційними технологіями. Важливим є також високий рівень його правової, моральної, екологічної і психологічної культури. Продовжується корупція в політиці, науці і культурі. Фахівець із вищою освітою у переважній більшості має низький соціальний статус, його високий освітньо-культурний рівень не є визначальним фактором кар'єрного зростання і професійної самореалізації.

Хочеться наголосити все ж таки на готовності першокурсників до навчання у вищій освіті та передумови їхньої психологічної адаптації до умов ВНЗ, мотивації професійного вибору, формування позитивної «Я-концепції» як ядра особистості майбутнього фахівця, почуття власної гідності, згуртування студентського колективу, поглиблення психологічної підготовки викладачів, конструктивне розв'язання можливих міжособистісних конфліктів, психологічної допомоги та підтримки учасниками процесу [3].

Студентські роки є визначальним етапом генезису самосвідомості, адже саме в цей період молода людина добивається найвищого інтелектуально-духовного рівня пізнання світу і себе як суб'єкта життєтворчості, наповнює конкретним змістом образ власного «Я», розвиває почуття соціальної ідентичності. Цьому має сприяти вирішення актуальних психологічних проблем вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Другов О. Проблеми та напрями модернізації вищої освіти в Україні / О. Другов // Вісник КНТУ. – 2010. – № 5. – С. 127-135
2. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. - К.: Каравела. 2008. - 352 с.
3. Юрченко В.І. Актуальні психологічні проблеми вищої школи в Україні. Електронний режим доступу: https://www.psyh.kiev.ua/Юрченко_В.І._Актуальні_психологічні_проблеми_вищої_школи_в_Україні

4. Основи професійної освіти: Підручник / М.В. Руденко, Р.А. Калениченко, Г.В. Капосльоз, Г.Л. Корчова. – К.: КНУБА, 2018. – 613 с.

Шеховцева Світлана Сергіївна

студентка ПНК-31, КНУБА, Київ

Науковий керівник:

Калениченко Руслан Арсенович,

*кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання Київського
національного університету
будівництва і архітектури.*

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Мета патріотичного виховання конкретизується через систему таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;

- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;

- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;

- сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;

- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;

- культивування кращих рис української ментальності працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;

- нормування мовленнєвої культури;

- спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності.

Необхідність підвищення вимог до рівня професіоналізму фахівця у системі вищої освіти є характерною ознакою сьогодення. Вихідні положення щодо змісту й організації педагогічної освіти ґрунтуються в цілій низці програмних документів, серед яких Закон України «Про вищу освіту», «Концепція педагогічної освіти», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті» [1, с.12].

Отже, актуальність дослідження національно-патріотичного в професійному розвитку студентської та учнівської молоді зумовлена реалізацією завдань, зокрема підвищення престижу вищої освіти, як одного із головних факторів розвитку економіки, у вищезгаданих нормативних документах висуває важливу проблему підвищення якості підготовки та національно-патріотичного виховання учнів та студентів та водночас піднімає питання розвитку педагогічної майстерності працюючих учителів та викладачів вищих навчальних закладів.

Сучасна професійна освіта не готує майбутніх фахівців до їх морального самовизначення. Навіть загальнонавчаний моральний

імператив «людина – міра всіх речей» не перетворюється в такій ситуації в керівництво до дії. Система масової освіти не орієнтує молодь на виховання вмінь удосконалювати себе, бути самими собою, пов'язувати самопізнання із самовизначенням, із загальнокультурними цінностями.

Однак загальна культура і культура наукового пошуку не засвоюються за допомогою підручників; набагато важливішу роль відіграє особистісне спілкування учня з учителем, студента з викладачем. Тому корінна проблема освіти – особистість педагога-вихователя. У перспективі відновлення культурних традицій у сфері освіти передбачає вироблення відповідних принципів відбору і виховання педагогічних кадрів. Недостатньо просто підвищення заробітної плати – це може призвести лише до підвищення престижності професії вчителя, заснованої на кон'юнктурності. Завдання майбутньої роботи з перегляду організації і методів, принципів навчальних закладів – створити такі умови, щоб вчителями ставали тільки за покликанням, а педагогічну професію зробити найбільш шанованою в суспільстві і найбільш відповідальною (В.П. Зінченко). А.С. Макаренко виявив, що саме розрив соціальних зв'язків завдає підростаючій людині шкоди, а їх відновлення виправляє його розвиток. Суть виховання, за А.С. Макаренко, полягає в зав'язуванні і зміцненні правильних відносин між молоддю і суспільством, створення сприятливого морального клімату [2, с. 258].

Професія педагога-вихователя відома з часів античності. В історії розвитку освіти відзначено, що такими функціями у навчальних закладах наділялися особливі посадові особи – класні наглядачі, класні дами, пізніше класоводи, класні керівники, куратори та ін. Заможні верстви населення запрошували в сім'ї домашніх вихователів – гувернерів, бонн тощо. У сучасній навчально-виховній системі затверджені спеціальні посади, у межах яких реалізуються виховні функції. У зв'язку з тим, що в педагогічному процесі навчання і виховання тісно взаємопов'язані, функції вихователя реально здійснюють всі педагоги (вихователі у дитячому садку, педагоги, вихователі в загальноосвітніх закладах, майстри виробничого навчання у ПТНЗ, викладачі вищої школи).

Роль вихователя, що обумовлена динамічними особливостями процесу виховання, не буває однаковою у відносинах з вихованцем на різних етапах становлення його особистості. «Нерівноправність» у досвіді і знаннях педагога-вихователя і вихованця нерідко давала підстави для розуміння вихователя як ретранслятора соціального досвіду, вихованець

же розцінювався головним чином як особа, що сприймала інформацію вихователя. Цей погляд на багато років закріпив парадигму авторитарної педагогіки (розгляд виховання як одностороннього суб'єктно-об'єктного впливу). У демократичному трактуванні організатор виховного процесу виступає одним із суб'єктів виховної взаємодії (поряд з вихованцем), який спрямовує спільну діяльність учнів, котрі вступають з ним в стосунки співробітництва та співтворчості з метою створення умов для духовного і фізичного розвитку особистості.

Основні складові успіху вихователя – його високий професійний і моральний авторитет, який передбачає знання індивідуальних і вікових особливостей студентської та учнівської молоді, уміння увійти в контакт з ними, повага людської гідності вихованця, здатність творчо вирішувати складні ситуації в житті особистості і колективу. Професіоналізм вихователя передбачає оволодіння такими видами діяльності як-от: проектувальної (постановка цілей і завдань виховання, планування процесу виховання); прогностичної (передбачення результатів виховної діяльності); гностичної (здатність до пізнання, самоосвіти); діагностичної (аналіз стану вихованості); організаторської (забезпечення умов виховання); комунікативної (спілкування з вихованцями, іншими учасниками виховного процесу). До професійних якостей вихователя також відносять: здатність до самовизначення в цілях і засобах виховання, володіння методами виховної роботи і постійне підвищення педагогічної майстерності, розвиток педагогічної культури та рефлексії. Необхідність морального, громадянського, професійного самовизначення вихователя впливає із самої суті процесу виховання, який передбачає розуміння суспільством громадянських цілей та завдань, а також знання і вихованців, і себе, і своїх особливостей.

Отже патріотизм складає найважливішу ціннісну основу будь-якого демократичного суспільства і виступає суттєвим внутрішнім мотивом для саморозвитку і розкриття всіх потенціальних соціальних можливостей в духовній, економічній і соціальних сферах життя суспільства. Тому мета навчального закладу на сучасному етапі – виховати молодь гуманною, творчою, відповідальною, з активною життєвою позицією, яка могла б реалізувати себе. Без пробудження таких моральних феноменів, як патріотизм, обов'язок, совість, почуття власної гідності, працелюбність навряд чи можна розраховувати на поліпшення ситуації в країні.

Велику роль в національно патріотичному вихованні відіграє професійна компетентність як підґрунтя педагогічної майстерності вихователя. У свій час А.С. Макаренко стверджував, що учні вибачать своїм учителям і суворість, і сухість, і навіть прискіпливість, але не пробачать поганого знання справи. Найвище вони цінують у педагога впевнене і чітке знання, вміння, мистецтво, небагатослівність, постійну готовність до роботи, ясну думку, знання виховного процесу, виховні вміння. А. С. Макаренко підкреслював, що на своєму досвіді він переконався: високий рівень майстерності має бути заснований на вмінні та кваліфікації. Педагогічна творча біографія вчителя завжди індивідуальна. Не кожен і не відразу стає майстром. У деяких становлення педагогічної майстерності відбувається впродовж багатьох років. Зустрічаються факти, коли окремі педагоги, на жаль, так і залишаються в розряді посередніх [2, с. 125].

Педагогічна майстерність, на думку науковців (І. А. Зязюн, Н. В. Кузьміна, В. О. Сластьонін, Н. М. Тарасевич та ін.) – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності. До таких важливих властивостей належать: гуманістична спрямованість діяльності викладача, його професійні знання, педагогічні здібності і педагогічна техніка [5, с.405]. Педагогічну майстерність можна уявити у вигляді системи, що само організується в структурі особистості, в якій системотворчим чинником виступає гуманістична спрямованість, що дозволяє доцільно, відповідно до вимог суспільства, вибудувати педагогічний процес. Фундаментом розвитку професійної майстерності педагога, що дає йому глибину, ґрунтовність, осмисленість дій, виступає професійне знання. Спрямованість і професійне знання становлять той стрижень високого рівня професіоналізму в діяльності, який і забезпечує цілісність, що само організується [5, с.644].

Таким чином, патріотичне виховання – це планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго ставлення до Батьківщини. Педагогічна майстерність педагога-вихователя, як невід’ємна частина такого виховання – досить складне, багаторівневе, системне утворення інтеграційного характеру. Реалізація моделі педагогічної майстерності у сфері виховного процесу потребує не тільки виділення й осмислення визначених науковцями модулів (морально-духовні цінності, професійні знання, соціально-педагогічні якості, педагогічні вміння, педагогічну техніку), але й

подальшої розробки технології особистісного та професійного зростання педагога як вихователя.

Список використаних джерел

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») / Освіта. - 1993. - № 44-46; Закон України «Про вищу освіту» / Освіта України. - 2002. - № 17; Концепція педагогічної освіти від 23 грудня 1998 р. - К., 1998. - 20 с.
2. Макаренко А. С. Методика виховної роботи / А.С. Макаренко. – К.: Радянська школа, 1990. – 366 с.
3. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник /Л.Г.Кайдалова, Н. Б. Щокіна, Т. Ю. Вахрушева – Харків: Видавництво НФаУ, 2009. – 140 с.
4. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. — 2-ге вид. допов. і переробл. — К.: Вища пік., 2004. – 422 с.
5. Енциклопедія освіти / АПН України; головний ред. В.Г. Кремень. – К. Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

***Яворський Максим Ігорович**
студент групи ПНК-51 Київського
національного університету
будівництва та архітектури
Науковий керівник:
Руденко Микола Васильович,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри основ
професійного навчання КНУБА*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: МОДЕЛІ, ТЕХНОЛОГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Нововведення, або інновації, характерні для будь-якої професійної діяльності людини, а тому стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації в системі освіти самі по собі не виникають, вони є

результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду в окремих викладачів і цілих колективів [1].

Поняття "інновація" означає нововведення, новизну, зміну; інновація як засіб і процес припускає введення чого-небудь нового. Стосовно до педагогічного процесу в професійній освіті інновація означає введення нового в мету, зміст, методи і форми навчання, організацію спільної діяльності викладачів і студентів.

Одним з видів інновацій в організації професійної освіти є введення дистанційного навчання. На відміну від заочного навчання дистанційне навчання дає можливість вчитися, перебуваючи на будь-якій відстані від навчального закладу. І якщо при заочному навчанні студенту доводиться неодноразово приїжджати в навчальний заклад, то дистанційне навчання дозволяє практично повністю цього уникнути. Ідея дистанційного навчання полягає в тому, що взаємодія викладача й студента відбувається у віртуальному просторі: обоє вони перебувають за своїми комп'ютерами й спілкуються за допомогою Інтернету.

Дистанційне навчання - сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання.

Сьогодні можна назвати ерою інформатики та телекомунікацій. Це ера спілкування, трансферу інформації та знань. Навчання і робота, сьогодні ці два слова стали синонімами: професійні знання старіють дуже швидко, тому необхідно їхнє постійне вдосконалювання [3].

За даними закордонних експертів до 2000 року мінімальним рівнем освіти, необхідним для виживання людства, стала вища освіта. Навчання такої маси студентів по очній (денний) формі навряд чи витримають бюджети навіть самих благополучних країн. Тому не випадково за останні десятиліття чисельність людей які навчаються по нетрадиційних технологіях росте швидше за число студентів денних відділень. Довгострокова мета розвитку дистанційної освіти у світі, це дати можливість кожному студенту, який живе в будь-якому місці, пройти курс навчання будь-якого коледжу або університету. Це припускає перехід від концепції фізичного переміщення студентів із країни в країну до концепції мобільних ідей, знань і навчання з метою розподілу знань за допомогою обміну освітніми ресурсами.

В XXI столітті доступність комп'ютерів і Інтернету роблять поширення дистанційного навчання ще простіше й швидше. Інтернет став величезним проривом, значно більшим, ніж радіо й телебачення. З'явилася можливість спілкуватися й одержувати зворотний зв'язок від будь-якого студента, де б він не перебував [2].

При дистанційному навчанні можуть використовуватися різноманітні методи надання навчальної інформації. Уже змінилося кілька поколінь використаних технологій - від традиційних друкованих видань до найсучасніших комп'ютерних технологій (радіо, телебачення, аудио/відеотрансляції, аудио/відеоконференції, E- Learning/online Learning, Інтернет- конференції, інтернет-трансляції).

Існує декілька організаційно-методичних моделей дистанційного навчання.

- Навчання по типу екстернату.
- Навчання на базі одного університету.
- Співробітництво декількох навчальних закладів
- Автономні освітні установи, спеціально створені для цілей дистанційної освіти.
- Автономні навчальні системи.
- Неформальне, інтегроване дистанційне навчання на основі мультимедійних програм.

Сучасне дистанційне навчання будується на використанні наступних основних елементів:

- середовища передачі інформації (пошта, телебачення, радіо, інформаційні комунікаційні мережі);
- методів, залежних від технічного середовища обміну інформацією.

У наш час перспективною є інтерактивна взаємодія викладача зі студентами за допомогою інформаційних комунікаційних мереж, з яких масово виділяється середовище інтернет-користувачів. В 2003 році ініціативна група ADL почала розробку стандарту дистанційного інтерактивного навчання SCORM, що припускає широке застосування інтернет-технологій. Введення стандартів сприяє як поглибленню вимог до складу дистанційного навчання, так і вимог до програмного забезпечення [5].

Дистанційне навчання претендує на особливу форму навчання (поряд з очною, заочною, вечерею, екстернатом).

Використання технологій дистанційного навчання дозволяє:

– знизити витрати на проведення навчання (не потрібно витрат на оренду приміщень, поїздок до місця навчання, як студентів, так і викладачів та інше);

– проводити навчання великої кількості людей;

– підвищити якість навчання за рахунок застосування сучасних засобів, об'ємних електронних бібліотек та інше;

– створити єдине освітнє середовище (особливо актуально для корпоративного навчання).

Дистанційне навчання розвивається колосальними темпами, цьому сприяє й розвиток мережі Інтернет, і зростання її інформаційних і комунікаційних можливостей. Однак, дистанційні технології, впроваджені в освітній процес, вимагають більш ретельного відпрацьовування методик засвоєння знань, аналізу пріоритетів факторів, що впливають на ефективність роботи викладачів і студентів в дистанційному середовищі [4].

Характерною тенденцією дистанційної освіти є об'єднання організаційних структур університетів. Так, в останні роки став розвиватися новий тип організаційної структури дистанційного університетського навчання, який називають консорціумом університетів. В 70-х і 80-х роках минулого століття у багатьох країнах були засновані національні відкриті університети. Вони використовували багато організаційних принципів заочного навчання.

Отже, система дистанційної освіти може і повинна зайняти своє місце в системі освіти, оскільки при грамотній її організації вона може забезпечити якісну освіту, що відповідає вимогам сучасного суспільства сьогодні.

Список використаних джерел

1. Андрєєв, А.А., Солдаткін, В.І. Дистанційне навчання: сутність, технологія, організація. – 2017. - 350 с.
2. Бернадський, А.М. Дистанційна освіта на базі нових ІТ. – 2010. – № 2 (13)
3. Вержбицький, К.Г. Дистанційна освіта в Україні і за кордоном: інформаційно-аналітичний аспект. - М .: РІЦ «Альфа» МГОПУ, 2001. - 78 с.
4. Волов, В.Т., Четиркова, Л.Б., Волова, Н.Ю. Дистанційна освіта: витоки, проблеми, перспективи, – 2000. - 63 с.
5. Гозман Л.Я., Шестопап Е.Б. Дистанційне навчання на порозі ХХІ століття: «Думка», 2006. - 241 с.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Куліков П. М. , ректор Київського національного університету будівництва і архітектури, Заслужений працівник освіти України, лауреат Державних премій в галузі науки і техніки та освіти, доктор економічних наук, професор	3
Плоский В. О. , проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії наук вищої освіти України та Академії будівництва України, доктор технічних наук, професор	4
КАФЕДРА ОСНОВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ (інформаційна довідка).....	5
ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ КРУГЛОГО СТОЛУ:	
Науково-педагогічні, педагогічні працівники, аспіранти: Богдановський І. В., Льовкіна О. Г., Мустафаєв Г. Ю. ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДЧУЖЕННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРЕДСТАВНИКІВ ФРАНКФУРТСЬКОЇ ШКОЛИ)	7
Жижко О. А. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ: АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД	10
Перегуда Є. В. ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ В ОЧАХ МІЖНАРОДНОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ	15
Осьодло В. І. ДІАГНОСТИКА ПТСР: ВІД ІСТОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	20
Войтенко О. В. РОЗВИТОК КРИТИЧНОСТІ МИСЛЕННЯ В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ НАВІЮВАННЮ	24
Калениченко Р. А., Сковира О. П., Сковира А. О. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ	27
Калениченко Р. А., Пелих А. О., Сковира О. П.	

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВВНЗ	32
Каськов І. В.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	35
Кириченко І. Л., Скрипнюк Л. Ю.	
ТЕХНОЛОГІЯ WEB-КВЕСТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	37
Корольчук М. С., Корольчук В. М., Пасічна В. Г.	
ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА НАСЛІДКИ БЕЗРОБІТТЯ	40
Корольчук М. С., Корольчук В. М., Чернега Н. С.	
КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ	46
Корсун С. І., Корсун О. О.	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	51
Корчова Г. Л.	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ – ОДНЕ З ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ	54
Красильник Ю. С.	
ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	58
Кузнєцов А. В.	
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	62
Куліда І. М., Бондаренко Н. А.	
ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУРАТОРА НАВЧАЛЬНОГО ВЗВОДУ	66
Марченко Т. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	69
Миронець С. М.	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	72
Наумова В. Ю.	
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У	

СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	77
Невмержицький В. М.	
ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	80
Озерян О. Л.	
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	84
Олійник Л. В.	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	89
Пилипенко О. І.	
ПРІОРИТЕТ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРЕВЕНТИВНІЙ ОСВІТІ ...	94
Потапюк Л. М.	
ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ПРОВІДНА ОСВІТНЯ ТЕНДЕНЦІЯ	98
Руденко М. В.	
ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЗДОРОВ'Я ЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗВО	103
Старцева Т. А.	
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	107
Стасюк В. В.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	110
Супрун В. В.	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ТА ФАХОВІЙ ПЕРЕДВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ	116
Сушков О. О.	
ЗНАЧЕННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	120
Ткаченко В. В., Тугай О. А., Климчук М. М.	
КОГНІТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	124
Трофанчук Г. І.	
ТЕСТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ ТА КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ (ДО ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ)	127

Тунік Н. Ц.	
АКВААЕРОБІКА НА УРОКАХ З ПЛАВАННЯ	131
Urszula Kempńska	
POTRZEBA BADAŃ GINEKOLOGICZNYCH W ŚWIADOMOŚCI POLSKICH I UKRAIŃSKICH STUDENTEK - KOMUNIKAT Z BADAŃ .	134
Філіпов В. К.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЯК ДИНАМІЧНОГО ПРОЦЕСУ	140
Хлонь О. М.	
ЕТИЧНІ ПЕРЕЖИВАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОСВІДОМОСТІ МОЛОДІ	145
Чулінда Л. І.	
ТЕСТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	149
Чурмантаєв П. С.	
МЕТОД ПРОЕКТУ ЯК ОДНА З СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ	152
Шаленко В. О.	
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА» В КНУБА	156
Шень В. А.	
АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА ДО НАВЧАННЯ, ЇЇ ВИДИ ТА УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ	158
Шутова С. М.	
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТІВ	162
Здобувачі вищої освіти:	
Берташ М. І., науковий керівник: Калениченко Р. А.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СТРІМКОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	164
Беседовська І. В.	
ПЕДАГОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	168
Бреус Д. С., науковий керівник: Калениченко Р. А.	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА ..	173
Василинчук Ю. О., науковий керівник: Петухова І. О.	
ВИДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ	177

Ващук І. Є., Шелепень Я. С., науковий керівник: Калениченко Р. А. ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	182
Гришуніна М. В., науковий керівник: Руденко М. В. ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	184
Грищенко В. С., Науковий керівник: Левченко С. В. АБЕТКА МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СУХОМЛИНСЬКОГО	189
Дмитренко Н. І. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ	194
Довгополов С. Ю., Негода О. А., науковий керівник: Корчова Г. Л. ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ, ЗАСОБИ	200
Kozak J., Academic adviser: Korchova G. INNOVATIVE ACTIVITY OF THE TEACHER	204
Козак С. А. науковий керівник: Калениченко Р. А. ГРОМАДЯНСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗВО	208
Kotsar Y., Academic adviser: Korchova G. CHARACTERISTICS OF INTERACTIVE LEARNING TECHNOLOGIES	211
Литвиненко І. В., Моравська А. О., науковий керівник: Калениченко Р. А. ПРОФОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ ЯК ШЛЯХ ДО УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ ...	215
Lugina O., Academic adviser: Korchova G. DEVELOPMENT LEARNING TECHNOLOGIES	220
Лук'яненко М. С., науковий керівник: Руденко М. В. ТЕХНІКА МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	224
Маліновська Д. Р., науковий керівник: Левченко С. В. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЦІННОСТЕЙ ВИПУСКНИКА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	227
Марчевська О. Р., науковий керівник: Потапюк Л. М. РОЛЬ НАУКИ ПРО ДАНІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	229
Міненко Є. М., науковий керівник: Левченко С. В. ВИХОВАННЯ В ШКОЛЯРІВ КУЛЬТУРНО-НАЦІОНАЛЬНИХ	

ЦІННОСТЕЙ	234
Михайлюта Д. С., науковий керівник: Калениченко Р. А. КОРУПЦІЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯК ПЕРЕПОНА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	237
Мойсюк В. І., науковий керівник: Руденко М. В. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	240
Обиденнова Є. В., науковий керівник: Корчова Г. Л. FISHBONE (ФІШБОУН) ЯК СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ В ОСВІТІ	243
Осипюк Д. В., Рябчун К. Ю., науковий керівник: Корчова Г. Л. МІЖНАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ)	246
Ошийко М. А., науковий керівник: Калениченко Р. А. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ	250
Пічкур В. Р., науковий керівник: Красильник Ю. С. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ	252
Плахотнюк В. В., науковий керівник: Калениченко Р. А. РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	256
Поліщук Ю. В., Макаров І. М., науковий керівник: Корчова Г. Л. ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	259
Рябуха Ю. С., Яременко А. В. науковий керівник: Калениченко Р. А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ КАДРІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	263
Самойленко Д. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	268
Tishenko O., Academic adviser: Korchova G. CHARACTERISTICS OF VOCATIONAL TRAINING METHODS	272
Черниш О. С., науковий керівник: Левченко С. В. ТРАДИЦІЇ ТА ОБРЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ЇХ РОЛЬ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	275

Шевченко Ю.С., Бурлака Д.М., науковий керівник: Калениченко Р. А. АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	279
Шеховцева С. С., науковий керівник: Калениченко Р. А. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	282
Яворський М. І. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: МОДЕЛІ, ТЕХНОЛОГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ	287

Для нотаток

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Збірник матеріалів
Всеукраїнського круглого столу
з міжнародною участю

(Київ, 29 жовтня 2019 року)

Видавець ФОП Ямчинський О.В.

03150, Київ, вул. Предславинська, 28

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 6554 від 26.12.2018 р.

Формат 60×84/16. Наклад 100 пр. Ум. друк. арк. 19,9. Зам. № 184

Виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»

03150, Київ, вул. Предславинська, 28

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.

